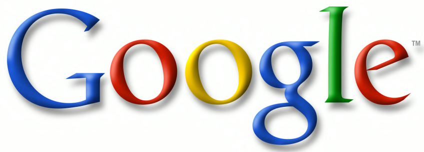



HOUGHTON LIBRARY
HH 1F2N W


SIGILLVM ACADEMIÆ HARVARDIANÆ IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIÆ

# Ludvig Holbergs

udvalgte

# Skrifter.

---

Udgivne

ved

K. L. Rahbek,

Professor.

---

Ottende Del.

---

Kjøbenhavn, 1806.

Trykt og forlagt af Directeur Joh. Fred. Schultz,

Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Scan 6380.2

# Holbergs

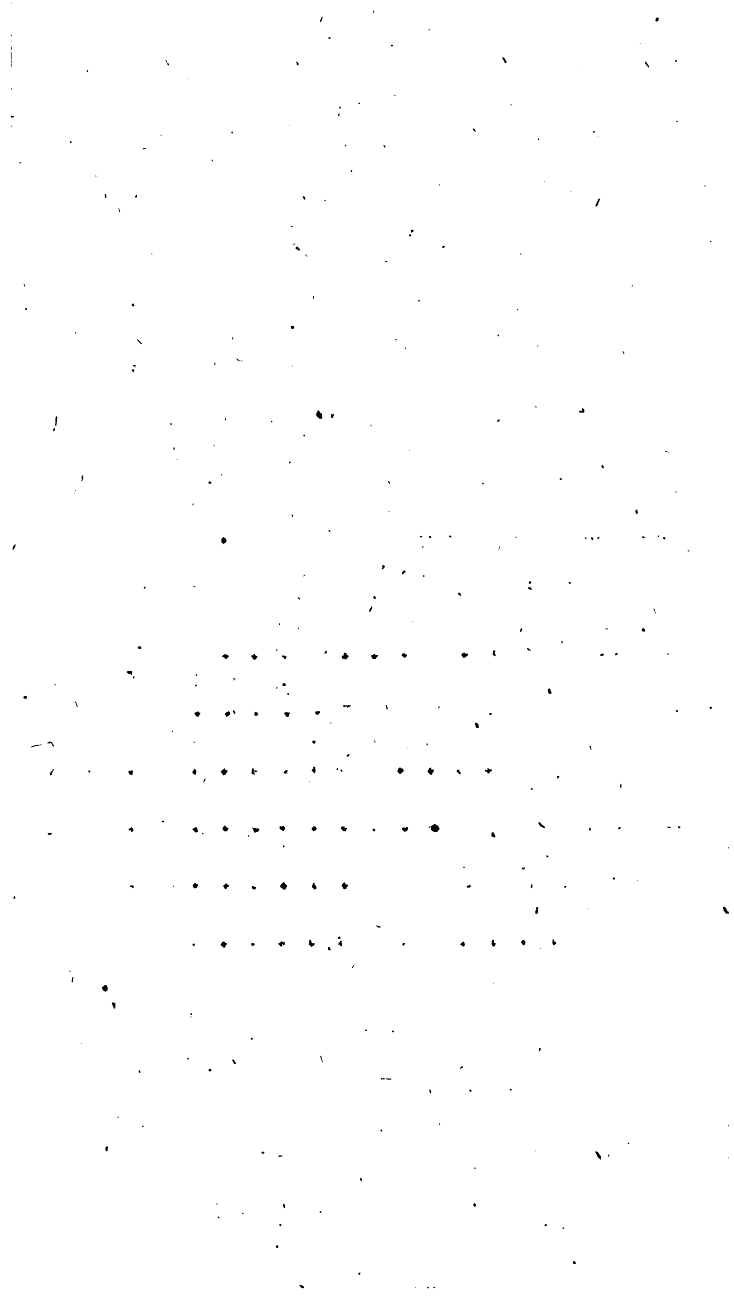
# Vittigheds-Værker.

---

## Andet Bind.

1856. Oct. 22

# Indhold.



# Fragment
af
## Capt. Abrahamsons Recension over den baggesenske Oversættelse af Niels Klim.
(Af de kjøbenh. lærde Efterr. for 1790 No. 23.)

Vor Holberg kan med Rette kaldes en udødelig Forfatter, thi saalænge Sproget bliver et levende Sprog, vil hans Comedier, hans Niels Klim, hans Peder Paars, og man kan lægge til, hans Helte- og Heltinde-Paralleler, læses af Mange med Fornøjelse og Nytte. Moral, Satire og sund Philosophie ældes ikke, naar de, som i hans Skrifter, ere tagne af, og passede til Nationens Sæder og Tænkemaade. I hvor meget Smagen renses, vil de holbergske Arbejder endda altid holde sig i deres Priis; thi jo renere Smag Læseren har, jo lettere finder han det Sande, det Skjønne, og jo lettere seer han hen over, hvad Tid og Omstændigheder foranledigede dengang, og som ere Pletter, om man vil, men ej saadanne, der kunne skade det Heles Virkning. Saadan Autors Værker fortjene da at hædres, og det er til Glæde, at her igjen et af Holbergs Arbejder, og, som man kan troe, var en af hans Yndlinger, gives os nu i saadan — — — — — — — — — Skikkelse. Da Værket indeholder en deel nye og dristige Tanker, og antaster Ting, som Mange dengang holdt, maaskee endnu holde, højt i Ære, saa skrev Holberg det i Latin, for at undgaae Bebrejdelse at have givet Forargelse, thi, desværre! dengang laae endnu Censurens Slavelænker paa os. Man kunde da sige, at

at den danske Niels Klim kun var Oversættelse; men der paa kan svares, at den første Oversættelse kom ud under Holbergs Øjne, og kunde ansees som hans eget Arbejde; og denne nye Udgave er da ogsaa, som var det hiint, saa godt som original Værk, kun lempet i Stilen efter en 50 Aar yngre Smag.

At tale her om Bogens Indhold var nok til Overflod; hvo har ikke læst Niels Klim fra første Barndom af? Og den Danske, som ikke kjender Bogen, gode Gud! var den værd at skrive for? Saaledes veed da Enhver, at Hovedhensigten med Bogen er almindelig Satire over herskende større eller mindre Daarligheder, især saadanne, der fandtes (imo findes) i Danmark og Norge. Denne Hensigt har Bogen tilfælleds med Comedierne og Peder Paars; men her gaaes raskere frem, og med Mandighed kjæmpes imod Skikke og Indretninger iblandt os, som ej have Fornuftens Medhold, og disse betragtes med Fornuftens Øje, og vise følgelig deres latterlige Side frem. Dette Angreb paa statistiske, politiske, theologiske, philosophiske, med et Ord, litteraire, Daarligheder, hvor Satirikerne fægte mod hele sluttede Corps, udmærker dette Værk fremfor de andre, hvor han kun angriber saadanne Daarligheder, der begaaes af enkelte Mennesker af alle Stænder, og hvor hans Kamp er som den, der føres mod en talrig Skare, der stormer frem uden Orden, uden Anfører, uden Samhold. Dette har enhver skjønsom Læser for længe siden fundet selv i Bogen, og ligesaa det, at Holberg her for 50 Aar siden fremsatte sunde, rigtige Tanker over Opdragelsen, Litteraturen, Statsstyrelsen, dem man siden har læst som nye og dristige i udenlandske Skrifter. Hvorledes vilde Holberg have skrevet, havde ikke dengang Cerberus-Censur gjøet ad hver ny Bog, der traadte frem i Litteraturverdenen!

---

# Zille Hansdatters
# Gynaicologia,
eller
# Forsvars = Skrift
for
# Qvinde = Kjønnet.

Med en Epistel
til
Hans Mikkelsen.

— — — — respice primum
Et scrutare viros; faciunt hi plura, sed illos
Defendit numerus, junctæqve umbone phalanges.

*Juven. Sat. II.*

## Agtbare og velfornemme Ven
## Seignr. Hans Mikkelsen!

Jeg ej allene haver læset Eders poetiske Skrifter med stor Behag, men ogsaa er bleven opmuntret deraf, at sammensmede dette libet Værk, som jeg tager mig den Friheb at skikke Eder, med Begjering, I vilde have den Godhed, at lade det nyde Sted iblandt andre Eders Digte, som jeg haver hørt at være under Trykken. Jeg mærker af Eders Skrifter en upartisk Gejst og sunde Sentimens udi Alting; er derfor forsikkret om, at I er ikke af de Slags Mænd, der med skele Øjne vil ansee dette Skrift, som er et Forsvar for Fruentimmeret, og hvorudi med Friheb dadles de Skribentere, der paa saadan usømmelig Maade have attaqveret vort Kjøn; jeg nævner blandt dem kun Juvenalem, efterdi hans Satyra sexta er skreven udi zirlige Vers, og er udi alle Folkes Hænder; de andre, omendskjøndt de ofte

have gaaet videre, ere dog enten mindre bekjendte, eller ikkun have skrevet en passant derom.

Jeg nægter ikke, at Adskillige jo have ogsaa taget vort Kjøn udi Forsvar, men de ere mestendeels faldne udi en anden Extremitet, have gjort Qvinder til ædlere Creature end Mænd, og udøset slige Flatterier, at fornuftige Fruentimmer have heller anseet deres Skrifter som subtile Satirer end Apologier. Thi hvad er mere latterligt end at bevise Fruentimmerets Herlighed deraf, at de saa net kan sye og brodere, som en vis Skribent haver gjort, at tilskrive Naturen udi sær det, som er af Vanen og Optugtelsen. Det var jo ligesaa daarligt, som jeg vilde sige til Eders Berømmelse, at Naturen har begavet Eder fremfor alle Eders Brødre med det Pund at brygge Hvidt-Øl, da Eders Forældre allene udi Ungdommen have holdet Eder til Bryggeriet, og ikke Eders Brødre. Af samme Natur er det Argument, som tages af Qvindekjønnets Blufærdighed, at, naar en Brud seer sin Brudgom, bliver hun rød i Ansigtet, hvilket endelig maa være Tegn til en stor naturlig Dyd, besynderlig, efterdi en gammel Poet haver sagt:

Qvale coloratum Trithoni conjuge cœlum
Subrubet, aut sponso visa puella novo.

Men

Men udi de Lande, hvor Fruentimmer ikke er saa ufyslige, som udi Spanien og Italien, bliver en Brud aldeles ikke altereret, naar hun seer sin Brudgom, hvilket beviser, at saadan Blufærdighed kommer ej af Naturen, men af Vanen. Hvo vilde berømme Morten Skrædder, og sige, at hans Hjerne var bedre disponeret end Andres, efterdi han, brugende kun eengang om Aaret Snustobak, af een Prise nyser mere end de andre Skræddere udi Callundborg, der bruge for to Skilling om Dagen. Udi Mingrelien mærker man ikke, at en Brud bliver rød, naar hun seer sin Brudgom, men vel i Venedig, hvor det *ikke* er brugeligt at see Mands-Personer.

*Men*, vil man sige, er det ikke vigtige Argumenter om Fruentimmerets Herlighed: 1) at naar en Qvinde drukner udi Vandet, vender endog det døde Legeme af Blufærdighed Ryggen op, item, naar en Qvinde stikker sine Hænder udi reent Vand, beholder det dog sin Klarhed. Angaaende det første, da maa man først examinere, om det er sandt, og lader man sig i den Fald ikke nøje med Plinii Vidnesbyrd, som allegeres, helst, efterdi man kan bevise det sikkrere af daglig Erfarenhed; men, lad være det var sandt, saa kan det dog ikke være Tegn til Blufærdighed, naar man er død; men Physici kan maaskee let finde andre Aarsager dertil.

Der

Det bliver ogsaa et Spørgmaal, om alle Fruentimmer flyde saaledes, eller allene Honnette Damer. Hvis alle, da er det ubegribeligt, hvi visse Qvinder skulde gjøre Saadant efter Døden, da de ej vare saa pene udi levende Live; hvis allene honette Fruentimmer flyde saaledes paa Vandet, da svarer jeg: vær saa god og beviis mig det først. Hvad det andet Argument belanger, da haver jeg ej heller experimenteret, om det er sandt. Agrippa, som fremfører saadant Beviis, maaskee har gjort Experiment paa sig og en af sine Søstre, om han havde nogen; men ikke erindret, at som han var en lærd Mand, hans Fingre gjerne vare blækkede, og at deres derimod bleve brugte kun til at brodere eller sye paa Ramme.

Andre bevise Kjønnets Herlighed deraf: at, saasom den første Mand blev skabt af Jord, saa blev den første Qvinde skabt af Menneske, og derfor er en Qvinde mod en Mand, ligesom destilleret Spiritus mod simpel Brændeviin. Det Beviis synes godt nok, men jeg vil dog for Sikkerheds Skyld ikke bruge det, helst saasom jeg haver bedre. Med saadanne Slags Argumenter søge Skribentere at ophøje Qvindekjøn over Mandkjøn. Andre gaae dog ikke saavidt, men holde for, at begge Kjøn in genere ere lige gode, mængende

mde Stette og gode Beviisligheder sammen, blandt andre, at Alt hvad Gud skabede, var saare godt, hvoraf følger dog ikke, at alle Species ere lige gode; men hvert Slags godt for sig; en Løve vel skabt for en Løve, en Mand for en Mand, og en Qvinde for at være en Qvinde. Derfor svarede Manden, om ikke grundig, saa dog artig, den Skjevbenede, der brugte det Argument: I er vel nok skabt for en Skjevbenet! Jeg derimod fægter ikke paa den Maade for Fruentimmeret, holder ej heller nødigt at sammenskrabe mange Beviisligheder, men fremfører ikkun faa visse og grundige, som vise, at Mænd og Qvinder ere af een Slags Materie, og een Slags Maskiner; at de sidste kunde være beqvemme til mange Forretninger, hvorfra de blive udelukte, ja være ligesaa nyttige Lemmer udi en Republiqve, som Mænd. Saadant haver jeg udført i dette libet Vers, som jeg haaber, skal behage begge Kjøn, helst efterdi jeg ikke disputerer Mænd deres Ret, endskjønbt jeg allene grunder den paa Hævd.

Hvad Poesien er angaaende, da, om Nogen vil sige, at satyrisk Materie, efter Reglerne, ikke bør udføres udi slige korte Vers, da svares, at Fruentimmer ere ikke for Adagio, men mest for Tripletact. Udi Prosodien haver jeg fulgt Eders tvende Satirer,

udi

At Du foragter Teen og Rok,
Min Dotter! fik at høre,
Hun vilde med en Mangelstok
Din arme Ryg jo smøre.
Du fød til Rok, Din Broder ej,
Hvad er det for en Grille,
At vige fra Naturens Vej,
Han hedder Frantz, Du Zille!
Af saadant Svar jeg smilede,
Begyndte og at grunde;
Min Fader paa mit Ansigt see
En egen Latter kunde.
Jeg vædder, Zille! sagde han,
Du noget har bag Øre,
Du grunder som Jens Tømmermand,
Naar han vil Forslag gjøre.
Jeg svared: Fader! det er sandt,
Nu randt mig et i Sinde,
Et Forslag jeg i Hjernen spandt,
Som I ej skal befinde
At være slige Foster, som
I Bomme-Pander fødes.
At jeg ej ved Naturens Dom
Til Spinderok bør nødes,
Jeg med et Forslag svanger gaaer,
Som Verden kunde gamme;

Det

Det er, at bie nogle Aar,
 Før man paa Børn satt' Navne.
O, hvilket Forslag! sagde han,
 Det haver jo ej Lige,
Man deraf ene høre kan,
 At Du est Barn, ja Pige.
Jeg svarede: min Tanke er,
 Med Navne ej at haste,
Og før man Tegn til Hjerne seer,
 For Svin ej Perler kaste,
Men bie indtil sjette Aar,
 See, hvad et Barn vil arte;
En Dreng at kalde Ingebor,
 Lucie eller Malthe,
Hvis han en Rokke-Hjerne har;
 En Pige kalde Peder,
Hvis Tegn hos hende man blev vaer
 Til Viisdom, Dyd og Sæder.
Af saadant Svar han heftig leer,
 Og raaber paa sin Kone,
Og siger: Moden stegen er,
 Min hjerte Abelone!
See, hvordan Verden tager til
 I Klogskab altid mere,
Vor ældste Dotter, Zille, vil
 Med Fandens Magt studere;

Jeg

Jeg holdt det først for Gjekkeri,
Nu har jeg halvdels loved
At føje hende derudi;
Jeg mærker, hun har Hoved.
Da saae man paa min Moders Kind
Som Strømme Taarer rinde,
Hun sagde: jeg er ej saa blind,
At jeg gir dertil Minde;
See Eder for, min hjerte Mand!
Før I med Saadant haster;
Vor Dotter sig jo speile kan
I hendes salig Faster.
Vor Naboes Søster Agatha,
Jo gandske gal er bleven
Kun af Frue Birthes Seneca,
Som dog paa Dansk er skreven;
Tænk ikkun da, hvor det vil gaae,
Om hun Latin skal lære,
Hvad Kors vi vil i Huset faae,
Hvad Sorg, Fortræd, Banære.
Ach! saadan Skaal er alt for bedsk,
Som man for mig vil skjenke;
Thi paa Latin og følger Græsk,
Det maa I eftertænke,
Et Sprog, som jeg fuldkommen troer,
At Fanden selv har skabet,

Jeg

Jeg keeg kun i en Bog ifjor,
Jeg blev, som slet fortabet;
Jeg Ugler og Markatte saae,
Som end for Øjne svæve,
Saa tidt det Sprog jeg tænker paa,
Min hele Krop maa bæve.
Jeg svared': det vel være kan,
Jeg mærker og det samme,
Naar jeg en point d'espagne seer.
Naar jeg skal sye paa Ramme,
Det samme Virkning gjør hos mig,
Som Græsken gjør hos Eder,
Det fører mig i Hoved Krig;
Men Bog at see mig glæder.
Nej hør, min Hjerte! sagde hun
Med Taarer til min Fader,
Giv Agt paa hendes Væsen kun,
Seer efter hendes Lader,
Jeg allerede mærket har,
At hun gaaer hen i Taaget,
Naar hun en Drik af Kruset tar,
Hun lukker meer ej Laaget.
Jeg dristig blev, jeg svared': hør,
Min hjerte-søde Moder!
Vor Amme tidt det samme gjør,
Hun haver værre Noder;

Skjøndt

Skjøndt hun paa Lærdom er saa klog,
Som Aben hos Forvalter,
Hun aldrig Evangeli-Bog
Har seet, end Davids Psalter!
Igaar hun udi Tanker gik,
En Stokfisk tog for Brænde,
Og den i Kakkelovnen fik,
For dermed Ild at tænde;
Jeg mærket slig Tosagtighed
Har og i andre Stykker,
Skjøndt hende dog (vor Herre veed)
Ej Lærdom meget trykker.
Da skreg min Fader: en Donat
Strax kjøbes maa og mere;
Til Moder sagde: hør min Skat!
Vor Dotter skal studere.
Hans Myndighed stod paa den Fod,
At Ord og vare Love,
At disputere ham imod,
Slet Ingen torde vove.
Saa blev jeg mod Forhaabning da
Tilholdet at studere.
Aurora og Grammatica
At tye og componere,
Som andre Børn maa pidskes til,
Og drives saasom Heste,

Alt Saadant var for mig kun Spil,
Jeg Alting villig læste,
Ej Orbis Pictus nødigt var
For mig at lade trykke,
Jeg ikkun mig fornøjet har
Med Ord, ej Kobberstykke,
Ja jeg end udi spæde Aar
Ej fulgte Børne=Vane,
Paa A. B. C. ej fældte Taar,
Skjøndt der var ingen Hane.
Paa sex Aars Tid jeg blev saa klog,
Jeg kunde explicere
Den mørkeste latinske Bog;
Jeg kunde deponere.
Den Fremgang og det store Spring
Mig førte i den Grille,
Om Mandkjøn udi andre Ting
Vi efterabe ville,
Om vi ej kunde ligesaa
Det Onde med det Gode
Forrette, Embed forestaae,
Hvis man os det betroede.
Jeg fordum med min Broder tidt
Har holdet saadan Tale;
Men han mig engang lige lidt
Lod udi Juvenale;

Der

Der saae jeg vores Contrafej
I nette Riim beskreven,
Jeg ønsked' da, jeg nægter ej,
At jeg en Dreng var bleven.
Jo meer jeg prænted' sligt i Sind,
Jo meer jeg blev nedslagen;
Jeg sad med Haanden under Kind,
Alt Mod var mig betagen.
Jeg sagde ved mig: Herre Gud!
Nu kan jeg let begribe
Aarsagen til de strenge Bud,
Som holde os i Knibe;
Nu mærket jeg og, hvi en Mand
I Spanjen, Barbariet,
I Indien og Moguls Land,
I Valland og Tyrkiet,
Hustruer holder hele Aar
Som Fugle udi Bure,
Med Nøgel selv til Laasen gaaer,
Dem slutter inden Mure.
Sligt Aarsag til den Haardhed er,
Sligt Alt er ej opfundet
For Fruentimrets Dyd, desværr'!
Men paa dets Ondskab grundet.
Jeg eftertænkte og ved mig,
Af Saadant maa og komme,

At

At Tyrkerne, der Himmerig
Selv have udi Lomme,
Paa Qvindfolk satte ingen Priis,
Ja dem saa libet skatte,
At de for aabne Paradis
For Hunde og for Katte;
Thi udi andet Liv ej maa
Den dydigste Hus-Frue
Sted med Prophetens Esel faae,
Og med en Noas Due.
Hvis nu omstunder det saa gik,
Som i de gyldne Dage,
Da Guderne ved mindste Nik
Sig Umag maatte tage,
At skabe Menneske om igjen,
Og metamorphosere
Til Bække, Floder, Træe og Steen,
Til Dyr og andet mere;
At, naar En skreg: gjør mig til Flod!
En Anden: mig til Stjerne!
Strax Himmelen tilrede stod,
Og sagde: hjertens gjerne!
Hvis saadan Tid nu kom igjen,
Det var som i de Dage,
Jeg havde bedet Himmelen,
Min Skabning at bortage.

Jeg havde raabet: Himmel! hør,
Jeg plages med en Grille;
Ach! mig til Frantz, min Broder, gjør;
Gjør Frantz igjen til Zille.
Men nu omstænder sligt ej sker,
Nu gaaer det, som man taler:
Hvo slagen til en To-Mark er,
Den bliver aldrig Daler.
Jeg mig derover foretog
Paa Saadant at studere;
Alt, hvad som staaer i Sømme Bog,
Med Flid examinere:
Jo meer jeg læste, jo meer
Min Vrede stiller bliver;
Thi jeg kun finder Charakteer
Paa en pedantisk Skriver.
Jeg eftertænkte Alt især,
Jeg saae, at saadan Fejde
Ej findet udi Verden er,
End egne Fejl bebrejde.
Jeg tænkte: mon vi Øvrighed
Ej ogsaa kunde være,
Ej føre Krig, ej bygge Fred,
Og lære at campere;
Om og ej udi et Senat
Man kunde bruge Qvinder.

Om

Om ikke kunde sættes Stat
Af Rentemesterinder;
Om vi ej kunde lære og
At bruge Stats-Intriguer.
Om ogsaa Machjavelli Bog
Ej skreven var for Piger.
Om Anna, Mette, Elsebed
At tie, simulere,
Ej kunde lære, og en Fred
Som Mænd negoziere;
Om ikke Piger ogsaa gaae
I Ambassader kunde,
Paa sin Respect og Landets staae
Og Folke-Ret udgrunde.
Jeg tænkte: mon en Ingebor
Ej Doctor kunde være,
Ej rive Plaster af et Saar,
Ej bør methodisk lære;
Mon og en Lisken, Elsebed,
En Marthe, Arianke,
Ej kunde Uretfærdighed
Forsvare i en Skranke;
Mon og en Qvinde kunde ej
Astronomie studere,
Og os til Maanen bane Vej
Som — og andre flere.

Om af Academie et Lem
Ej kunde blive Qvinde,
Ej kunde Longitudinem
Saavelsom Mænd, udfinde;
Om vi er af saa doven Art,
At vi ej kunde lære,
At dræbe i Secund, i Qvart,
Med Kugler duellere.
Om pro og contra rette Tro
Vi kunde og ej skrive,
Forstyrre Land- og Kirke-Ro,
Og Erke-Kjetter blive.
Om vi paa Landets Sundhed ej
Pocaler kunde tømme,
Uddrikke Snese paa en Rej
Og deraf os berømme.
Om kun med Mund, men ej med Pen
Vi ikke kunde lære
At male af vor Næstes Meen,
Paa Græsk, Latin blamere.
Mon og vi ikke kunde paa
Postiller lære ride,
Og derved Navn af Lærdom faae,
Skjøndt vi dog intet vide.
Om vi ej kunde for en Ret
Aflægge store Eder,

Og

Og vidne falskelig saa let,
Som Espen, Paul og Peder.
Om vi ej kunde om en Hat
Og skrive Folianter,
Ja slaaes for Bogstav, som for Skat,
Og blive til Pedanter.
Mon publice ej snorke ket
Vi kunde hele Dagen,
Os Øjne gnikke i en Ret,
Og spørge: hvad var Sagen?
Mon Qvinde ej saavelsom Mand,
Saa meget monne due,
At Fogderi, at Amt, at Land
Hun kunde og udsue.
Mon Piger kun er skabt i Land
At koge, rede Senge?
Mon de og ikke lære kan
Paa Jagt en Hest at sprænge.
Af Krigshær mon man og en Part
En Lisken ej kan give,
Mon, for hun ej faaer Knævelbart,
Just Oberst ej kan blive?
Paa Dummerhoved om ej maa
Magisterhatte sætte,
Og i et Cathedra En staae,
Kun for hun hedder Mette.

At komme paa en anden Vej;
Om og Mandkjønnets Dyder
Vi efterfølge kunde ej,
Saavelsom Fejl og Lyder.
Jeg kiger i Historier,
Jeg finder en Christine;
Jeg blader endnu ydermeer,
Jeg seer en Catharine,
Jeg derimod og bliver vaer
En Anna, Margaretha,
Som Dyders Speile været har,
Og en Elisabetha.
Til Lærdes Republik jeg gaaer,
Ej blir ved Staten ene,
Jeg skønner, mig bag Oret klaaer,
Seer Bourrignon, Ovene;
Men Qvinder jeg kan ogsaa see,
Som os til Forsvar tjener,
Mig møder og en Dorothe,
En Tot, en Fevre, Brenner.
Vel udi Skrifter findes kan
Meer Helte end Heltinder;
Men Regiment om i et Land
Blev ogsaa givet Qvinder,
Maaskee blandt Spinde-Kjærlinger
Man skulde kunde finde

Den, der et ædel Hjerte bær,
Og blev Amazoninde.
Man seer og i Historier
For Troen Blod at rinde,
Dog udaf Martyr ikke meer
End udaf Martyrinde.
Jeg tilstaaer dog, det er omsonst,
Hvor jeg mig end vil vende,
Hvad Kraft jeg bruger og hvad Konst,
Saa maa man dog bekjende,
At Qvindekjøn i visse Feil
Mandkjønnet overvinder;
At man i første som et Speil
Af visse Laster finder,
En Juvenalis vise kan.
Jeg Saadant og ej nægter,
At meer en Qvinde, end en Mand,
Regjeres af Affecter.
Naar Andre ogsaa melde om
Qvindfolkets Snak og Sladder,
Jeg underskriver deres Dom,
Mig deri sige lader;
Men, naar man vil Naturen vel
Fra Vanen separere,
See efter, om Ens Naturel
Sligt bør tilskrives mere,

End

End Vanen og Opdragelsen,
End Moder, Skik og Love,
Jeg da paa ny tør hvasse Pen,
Et Slag mod dennem vove.
De Dyder, som vi udi seer
Hos mange Mænd berømme,
Af Love ere Virkninger,
Som holde dem i Tømme.
Naar Gjertrud sig fortaler, hun
Kun aabenmundet hedder,
Man kalder Saadant Frugter kun
Af daarlig Qvinde-Sæder.
Naar Rasmus taler mindste Ord
Mod Nogens Navn og Rygte,
Han maa end ved sit eget Bord
For Ørefigen frygte.
Naar Else, Dorthe bliver vred,
Og Galde-Gift udøser,
Man leer, man ynkes ikkun ved
De skrøbelige Tøser.
Naar Peder synger saadan Sang,
Da maa han Afbigt gjøre,
Ja ofte til en Fugle-Stang
Sig derfor lade føre.
At Mandfolk taus og agtsom er,
Mon da er nogen Under?

Thi

Thi naar man nøje efterseer,
Slig Dyd paa Frygt sig grunder.
Hvis Stævninger, hvis Sværd og Spyd
Stod Qvindekjøn for Øje,
Det varlig blev, og disse Bud
Jagttog mere nøje.
Saa gaaer det og i andet meer,
Man alting sammenskøder,
Til Qvindefejl man Aarsag er,
Og egne Fejl kun røber.
Jeg ej for Kjønnet fægter, men
Jeg Sandhed ikkun følger,
Fornuften fører kun min Pen,
Jeg Qvindefejl ej dølger.
Om Spørgsmaal mig blev foresat:
Hvi kommer det, at Qvinder
Ej ud paa Natten gaae grassat,
Man dem i Kro ej finder?
Jeg da Mandkjønnet gjorde Skjæl,
Ej det afmaled' ilde,
De Dyder Qvinde-Naturel
Jeg ej tilskrive vilde;
Men upartisk jeg svarede,
Hvis det var Qvinde-Moder,
Man Qvinder ogsaa skulde see
At have samme Noder.

Man

Man mangen Lissen, Fikke saae
  Af Vægtere omringet,
Om Natten til Raadhuset gaae
  Og anden Dag til Tinget.
Hvis dennem zired' Fylderi,
  Som Mænd, og Drikke-Love,
Man drukne Elser og fandt i
  En Rendesteen at sove.
Hvad Vanen og Optugtelsen,
  Skik, Moder foraarsager,
For Saadant ofte Skabningen
  Maa Skylden sig paatage.
Det heri, som med Stænder, gaaer,
  Med Lande, Folk og Stæder,
En kaster Lyder Anden for,
  Hver Fejl naturlig heder.
Naar Blodet rinder, Krigsmand leer,
  Men derimod en Skræder,
Naar han et Sværd af Skeden seer,
  Han blegner, bæver, sveder.
Men, om man vilde eftersee,
  Enhver anatomere,
Maaskee, at man fandt Hjerterne
  Dog lige dannet være;
En Hofmand leer af en Pedant,
  Gjør Abespil, ham bryder,

Hos

Hos Courtisanen dog man fandt
Maaskee Pedantens Lyder,
Hvis han fra Ungdom vant var til
Grammaticalske Krige,
Maaskee han agted' og kun Spil
Mod Gloser Kongerige.
En Bonde undres, staaer fortabt,
Naar han seer Hofmænds Lader,
Han meen', det Folk Natur har skabt
Til Complimenter, Sladder.
En Skram, en Høg, en Trolle troer,
En Ulfeld, Urne, Banner,
At anden Sjæl i Bønder boer,
End udi sexten Ahner.
Et Folk man kalder bange, fej,
Et andet upoleret,
Man troer, Naturen, Vanen ej
Dem haver saa formeret;
Man troer, Naturen Tatere
Har dannet til at stjæle,
Og skabet Indianerne,
At fægte, slaaes med Hæle.
At Hovmod udi Engelland
Er en naturlig Lyde,
At Sjællands-Far ej blive kan
Stortalend' som en Jyde.

Man

Man troer, Venetianer er
Med Frygt og Hjerteklappen
Skabt, end at ride doven Mær
Og holde i Sad'l-Knappen.
Man holder før, Mingrelier
Kan Mennesker ej blive,
Natur sig der udtømmet teer,
Fornuft dem ej kan give.
Man meen', Natur geskjæftig er
I Jøder at indprænte,
At aagre, Alle gaae for nær,
Og tage dobbelt Rente,
Og at Hollænders Naturel
At spare er og gnie,
En Tydsk at æde sig ihjel,
En Spaniers til at tie.
Men sæt tilside Politie,
Skik, Lov, Sædvane, Moder,
Maaskee man meer saae Barbarie
Ved Padi, Arni Floder,
End ved Euphrates, Ganges selv,
Ved Oby og ved Tiger,
Ved Indus og ved Jordans Elv,
Ved Donau og ved Niger.
Cosacken-Land til Paradis
En Solon kunde gjøre,

Og

Og Barbarie i Rom, Paris
En Nero kan indskyde.
Saa dreies kunde Verden om,
At og til Samojeder
Man skulde reise end fra Rom,
At lære gode Sæder.
Jeg vil og kan ej dømme her,
Om Verden kunde gavne,
Hvis man saae efter Hoveder,
Ej ene efter Navne,
Hvis til at nyde Tjenester
At Kjønnet ej var Hinder,
Men der var Seminarier
Af Mandfolk og af Qvinder.
Slig Tanke jo heel selsom var,
Man mig fordømme vilde,
Som En, der Sviim paa Skoven har,
Og mig afmale ilde.
Jeg pro og contra saadan Skik
Derfore ikke taler;
Men siger kun i Hast, man fik
En Hob Sardanapaler,
Hvis saadan Lov kom i et Land,
Ja man da skulde finde,
Man skulde see hver anden Mand
Paa Rampen sye og spinde.

Men

Mon Sandhed Juvenalem da
  Har kundet vel bevæge
At skrive sjette Satyra,
  Og Laurenberg at bræge
Mod Qvindekjøn paa brudet Tydsk,
  Og saadant Skandskrift gjøre,
De, deres Lige, maa paa Jydsk
  En kort Erindring høre;
Om Blaamand, der paa Blaamand seer,
  Udbryder udi Latter,
Skjøndt han og lige tegnet er,
  Man Saadant jo ej fatter.
Om en Skildpadde anden vil
  Sin langsom Gang bebrejde,
Sig selv han ikkun taler til,
  Og med sig selv før Fejde.
Naar — fordømmer Gjerrighed,
  Hvo sig for Latter barer?
Han bryder jo sin egen Fred,
  Sin Ære selv ej sparer.
Om Ulv en Ulv paa Klingen gaaer,
  Og vil moralisere,
Han svar': vi dræbe begge Faar,
  Vi begge Ulve ere.
Om Øst- og Vester-Paradiis
  Mod anden Krig vil føre,

Hver

Hver fletter kun sit eget Riis,
Sin egen Skam faaer høre.
Nej! lad af den Skjevbenede
Den Ranke lee og grine,
En Hviid kan paa en Blaamand see
Med en foragtend' Mine;
En Cæsar, Crassus, ikke vel
Kan til en Sylla sige:
Hvi slaaer Du Romere ihjel?
For' borgerlige Krige?
Nej, Cato ene kan med Grund
En slig Formaning gjøre,
Den Straf af Ciceronis Mund
Er taalelig at høre.
En Morder selv at laste Mord
Kun meget lidet sømmer.
Jeg bruger Juvenalis Ord,
Med egen Mund han dømmer.
Naar Kjøn mod Kjøn vil føre Krig,
Det selv beleer og laster
Jo egne Feil, og blotter sig,
Sig Domme underkaster.
I Vejskaal, om Lyder maa,
Jeg torde næsten sige,
At Vægten skulde stille staae,
Vægtskaalen blive lige.

Naar

Naar man sig selv kun seer i Speil,
Man maa sig selv foragte,
Men vi ej mærke egne Feil,
Vor Næstes kun betragte.
Hvo Vingerne paa Fuglen skjær,
Ubillig Fuglen laster,
Og, hvi han ikke flyver meer,
Forgjæves forekaster.
Et Træ tit har kun Grene, Bark,
Men vil ej frugtbar blive;
Hvis det var sat paa anden Mark,
Det vilde Frugter give.
Om Hænder paa vor Elsebeth
Jeg vilde sammenbinde,
Jeg undredes da ikke ved,
Om hun ej vilde spinde.
En roser sig af store Spring,
En Anden ham kan svare:
Hvis mig betroet var Dine Ting,
Vi Begge lige vare.
Man Scepter selv i Haanden før',
Dog skjæmmes ej at sige:
Hvad Ondt i Verden skeer, det gjør
En Qvinde eller Pige.
Man synder selv, men Qvinder jo
Til Smykker skkun tjene,

De

De gode Mænd sig Hænder toe,
I alting ere rene.
Naar En adspørges, hvi han Der
For den Nødlidend' lukker?
Han en catonisk Mine gjør,
Paa Axle trækker, sukker,
Og siger: jeg ej Aarsag er,
Sligt aldrig var mit Væsen,
Men jeg er bleven gift desværr'!
En Brand har faaet i Næsen.
En Anden lever over Stand,
Og sjunger samme Tone,
Det hedder da: den stakkels Mand
Jo føje maa sin Kone.
Hver Dag En drikker sig en Ruus;
Det hedder: han fordriver
Fortræd, han plages med i Huus;
Sin Hustru Skylden giver.
En bydes Gaver, og blir vred,
Men hemmelig saa mager,
At, for at frie Samvittighed,
Hans Kone dennem tager.
En Anden over Tyrannie,
Sit Folk i Trældom holder,
Han selv ej Skyld er derudi,
Hans Hustru det forvolder.

En opblæst og ærgjerrig er,
For ydmyg dog passerer;
Han for sin Hustru Caracter,
For sig ej, affecterer.
En Trættekjær selv sværge tør:
Jeg Sagen lod fortige,
Jeg for min Kones Skyld det gjør,
Hun sig ej lader sige.
I mange Ting saa tusindfold
Hun redder Mandens Ære,
Hun staaer i Stikken, hun er Skjold,
Og Mandens Skam maa bære.
Naar Døden tager Manden bort,
Det Skjulte tidt frembryder;
Hun bliver hvid, som før var sort,
Feil skiftes om til Dyder.
Da mangen Fikke, Dorothe,
Lucie, Marthe, Trine,
For Verden lader klarlig see,
At hun var før Maskine;
Da bliver mangen Jesabel
Forvandlet til Maria,
En Cleopatra anden Sjel
Faaer, bliver til Sophia.
Strax sønderbrudt er Trældoms Baand,
De blive andre Qvinder;

For

For Gjerrighed man gavmild Haand,
For Ondskab Godt man finder,
For Fejl man Dyd, for Krig man Fred,
For Skam man findet Ære,
Hevn, Vrede til Sagtmodighed
Man seer forvandlet være,
En Hoffart til Philosophie,
En Lunkenhed til Iver,
Pragt vandles til Oeconomie;
Kort: Fejl til Dyder bliver.
Naar Sligt man i Betænkning tar,
Man rette Aarsag hitter,
Hvi Phoebus ikke villet har
Os give Luth og Cither;
Hvi man os haver bildet ind,
At Hypocrene Draaber
Er Gift, som bringer os fra Sind,
Og Qvinder gjør til Taaber;
Paa hvilken Grund den Skik er sat
Og bygget disse Love,
At paa Parnassi Top en Nat
En Qvinde ej maa sove;
Hvi ikkun Synaal, Rok og Teen,
Vi maa ved Haanden føre,
Hvi Mænd hos os Papir og Pen
Til Contrabande gjøre.

Man frygter Repressalier.
  Hver Pen et Sværd, en Bue,
I Qvindehaand for bequem er;
  For Saadant meest de grue.
Man skulde tænke, Avind var
  Til Saadant rette Kilde,
Nej, Frygt de Love dannet har;
  De derfor os indbilde,
At Billighed, Naturen, ej
  Det anderledes lider,
At, om vi gaae fra banet Vej,
  Det mod Naturen strider.
Men, naar man nøje efterseer,
  Mon — Dommer-Sæde
Vel af Naturen dannet er
  Og skikket at bekæde?
Hvis Hoved man seer klarlig nok,
  At være skikket ene
At bruges til en Hueblok,
  Og ej til andet tjene.
Mon vel Naturen have vil,
  At — skal magistrere?
Hvad meer er unaturligt til
  End — — at studere.
Mon ej Natur faaer Væmmelse?
  Mon den sig ikke kremper,

Naar den ved Pennen — man seer,
Som burde saale Strømper.
Og derimod den bliver vaer
At spinde, sye, brodere,
Et Hoved, som den dannet har
I Ret at præsidere.
Naar den seer En, der saadan Skat
I Hjernen haver inde,
Og skabt for Jorden til Zirat,
At væve og at spinde.
Tænk efter, om Naturen kun
En Mynstring vilde gjøre,
En mægtig stor Reduction
Jeg troer man fik at høre.
Om man saae efter Hjerner da,
Det skulde ikke feile,
At — man Blæk og Pen tog fra,
I Haanden gav en Heile.
Man Mangen, der nu Dommer er,
Tildømte Ved at hugge,
Ja mangen Statsmand, Officier,
At sidde ved en Bugge.
Jeg meen', det er Naturens Bud,
Ej Stand, ej Titul, Navne,
At eftersee, men vælge ud,
Hvad Verden bedst kan gavne.
Man leder efter Hoveder,
Man Drog i Nødsfald tager,

Den halve Deel af Mennesker
Dog mod Naturen vrager.
Den Lov, som lukker Qvinder ud
Fra Embed og Bestilling,
Saa grundig er, som om et Bud
Man udgav, at ej Tvilling,
Ej Nogen, der har kruset Haar,
En Vørte udi Panden,
Hvis Been der ikke lige staaer
Og rank, som paa en Anden,
Der fød var paa en Jule=Nat,
Og andet Saadant mere,
Skjøndt man hos ham fandt Viisdoms Skat,
Ej maatte Dommer være.
Ja saadan Lov mod Qvindekjøn
Natur saa lidt behager,
Som at i China Skrædder=Søn
Ej blive maa Skomager.
Jeg meen', Naturen den Forskjel
Har ikkun villet gjøre,
At sundest' Hoved, visest' Sjel
Husholdningen skal føre;
Den hedde Zille eller Frantz,
Lucie, Peder, Mette,
Marie, Fikke eller Hans,
Jens eller Antonette.
Man seer, en Qvinde jo et Land
Med Viisdom at regjere,

Hvi

Hvi i en Ret paa Landsting kan
Hun ogsaa ej votere?
Naturen gives ej omsonst
Saa store Sindets Gaver.
En Viis sin Viisdom, Konstner Konst
Maa ej i Jorden grave.
Den Sol paa Himmelen er sat
Ej som et Smykke ene,
Dens Glands ej ene er Zirat,
Men maa og Verden tjene.
Et frugtbart Træ ej skjuler Frugt,
Hver Bæk til Nytte flyder,
En Nellik nægter ej sin Lugt,
Men den til Alle yder.
En Vind forgjæves blæser ej,
Dens Kraft maa Jorden tørre,
Til andre Lande bane Vej
Og over Havet føre.
Den søde Bi man ogsaa seer
Sin Sødme at meddele,
Den Urt, som sund og kraftig er,
Maa Saar og Skade hele.
Hvo priser Træet af dets Kraft,
Naar Frugten ej maa tages?
Hvo kan berømme Druens Saft,
Naar den maa ikke smages?
Skal Jorden roses af sin Dyd,
Saa maa den Frugter føre,

Skal

Skal undres over Klokkens Lyd,
Den maa sig lade høre.
Hvi ene vores Lys da maa
For Verden ikke brænde?
Hvi vore Dyder ligesaa
Man ej maa lære kjende?
Hvi maa vort Skin ej spredes ud,
Men sluttes som i Hule?
Det Pund, som os har givet Gud,
Hvi skal vi ene skjule?
Jeg meen', det unaturligt var,
Den musicalske Tunge
Om man af Nattergalen skar,
Forhindred' den at sjunge.
Om frugtbar Træ man fælded' om,
Hvis samme kunde tale,
Det vilde fælde vores Dom,
Vort Tyranni afmale.
En Plante raabte: lad mig staae,
Et Træ jeg kunde blive!
En Sæd: hvi jeg ej voxe maa?
Jeg Ax, jeg Frugt kan give.
Saa Qvindekjøn med samme Grund,
Naar man dets Lys vil qvæle,
Fremvise kan Naturens Pund,
Guddommelige Sjæle,
Som Skaberen forgjæves ej
Os giver meer, end Andre,

Hvi

Hvi ene da paa Ærens Vej
Maa Qvindekjøn ej vandre?
Naar Qvinde-Dyd man siger rar,
Da mig i Sinde rinder
Det velbetænkte Løvens Svar,
Som man i Fablen finder:
En Løv ombragt af en Mand
I Billed' Løven vises,
Ham siges, deraf sees kan,
At Mennesket bør prises,
Og holdes størst af alle Dyr.
Men Løven replicerer:
Hvi man os Lærere ej flyer?
Hvi man ej informerer
Os ogsaa i Billdhuggeri?
Thi hvis vi kunde gjøre
Deslige Skikkelser, vi ti
Exempler kunde føre
Mod eet, at flere Mennesker
Af Løver ere slagne,
End Løver udaf dennem er
Med Magt af Dage tagne.
Tænk, Læser! ej, det er min Agt,
Mod Mænd at Opstand gjøre,
Her at indskrænke deres Magt,
Og Trætte med dem føre.
Jeg alt for svag, afmægtig er,
Saa stor en Krig at vove,

Jeg

Jeg underskriver derfor her:
Med andre alle Love;
En Juvenalis, Laurenberg
Jeg hvisker kun i Øre,
At stærke Kjæmper tidt en Dværg
Kan og til Skamme gjøre.
Jeg mere Dotter end en Søn
Med Andre ej ophøjer,
Jeg priser ikke Qvinde-Kjøn,
Men jeg mig ene nøjer
At forestille Mænd et Speil,
Som viser egne Laster,
Der dem bebrejder samme Feil,
Som man os forekaster;
Jeg dem misunde og ej vil
Den Fordeel, Magt og Ære,
Som de har Ret ved Love til,
En Hævd det vel kan være.
Man saa ej disputere bør,
End hvad mod Ret er vundet,
Kun paa Natur, jeg sige tør,
Alt Saadant ej er grundet.
Jeg Sværdet ej af Skeden tar,
Naar man kun tilstaaer dette:
Hvis mere os betroet var,
Vi kunde meer forrette.

Me-

# Metamorphosis

eller

# Forvandlinger.

Man skriver saa meget om Mennesker, men forsømmer gandske Dyrenes Historie, hvorvel udi de Tider, da Dyr kunde tale, adskillige mærkelige Ting ere forefaldne, som man kan trække stor Lærdom af, saasom af denne, her paa Rim satte, Historie, uddragen af en gammel Pergaments-Krønike, som siges at være funden udi Nicolai Petrei Sterbo. Det Exemplar, som mig er falden udi Hænder, er fuld af skiønne Anmærkninger, hvormed Claudius Lyschander og Johan Strelow har ziret dets Margines eller Bredde, saa jeg deraf seer, at det har været bemeldte Skribenters Forsæt, at lade samme Krønnike komme for Lyset. Og hvorfor burde ikke saadant Skrift trykkes, som er fuldt af moralske Exempler, og viser mange Mennesker, hvorfra de stamme og have deres Oprindelse? Finder Læseren Behag udi dette Skrift, skal det være mig kiært; hvis ikke, forbliver jeg dog altid dens beredvillige Tiener

Hans Mikkelsen.

P. S. Dette bliver ubentvivl mit sidste poetiske Skrift; thi jeg bliver nu meget alvorlig, iligemaade noget magelig, vil derfor overlade unge stærke Mennesker et Haandværk, som jeg selv ikke er meer voren. Det er med lystige Poeter ligesom med Katte, hvilke fra en over-

 maade

maade Kaadhed, som Naturen har indplantet i dem udi Opvæxten, henfalde til en overmaade Alvorlighed. Mit Blod, efter min Barbers Sigelse, begynder nu at blive temmelig phlegmatisk, og seer nær ikke saa levende ud iaar som ifjor, hvorudover jeg har sat mig for at slutte en evig Fred med Jordens Klode, saaledes, at vi lade hinanden være uskaarne paa begge Sider; thi Jorden bliver gammel, saa der bider ingen Tugt meer paa hende; jeg bliver ogsaa gammel, og derfor gjerne planter Gevær. Hvad Personen især angaaer, da gjør jeg ingen Fred med dem, som jeg aldrig har ført Krig med; thi jeg har aldrig syndet imod de Regler, som den sunde Moral foreskriver, og allermindst udi dette Værk; hvilket er saa almindeligt, at en Europæer ligesaa lidt kan støde sig derover, som en Chineser. Thi de Ting, som skjemtes med, ere udi alle Lande, og have været udi alle Seculis.

Just

# Just Justesens

## Betænkning over dette heroiske Poema.

To Ting, som recommendere et poetisk Værk, ere Invention og Zirlighed. Den første er den vanskeligste; thi den gamle Alder allene har saaledes udtømmet alle Slags Materier, at os intet rester tilbage, uden at pynte paa, og forbedre, hvad de Græker og Romere have opfundet. Om dette Autoris Poema er af en ny Invention, skal jeg ikke kunne sige; vist nok er det, at han selv holder den for at være ny; thi hvorvel denne sidste Alder er temmelig frugtbar paa Parodier, og de største Poeter, som Homerus, Virgilius, og Andre meer end eengang ere parodierede, saa holder han for, at endskjøndt det er gemeent at parodiere, dog blandt Parodier denne udi sin Espece kan passere for ugemeen, undtagen noget Saadant er skrevet, som ham er ubekjendt; thi hvo har læset og seet alle Bøger? Hvad Zirligheden er angaaende, da flyder den endeel af Poetens Capacitet, endeel af Sprogets Fuldkommenhed. Begge Parter savnes her i Henseende til den store Romer, som Autor har taget sig for at efterfølge. Thi her fattes Ovidii Geist; her fattes ogsaa det latinske Sprogs Righed; thi vi saavelsom vore Naboer maa pukke med vort Sprog saa meget som vi ville, saa finde vi dog en Fattigdom, naar vi enten imitere

tere eller oversætte græske eller latinske Poeter, hvilke Sproget giver den Fordeel, at de af en halv Snes Epithetis kan udvælge det beqvemmeste; thi Autor har ikke understaaet sig med endeel af vore Poeter at bruge enten opdigtede eller af Brug komne Ord, hvorved et Skrift gjøres uforstaaeligt. Ja, saasom den, hvis Fodspor han stræber at træde, berømmes ikke mindre af letflydende end af søde og zirlige Vers, som man kan læse med Mågelighed uden Forklaringer, og dog med Forundring, saa har Autor, saa meget som muligt er, rettet sig derefter, og søgt at træffe en Middelvej mellem Bordings Simplicitet og Philedors Højtravenhed, begge store Poeter, men endda større, hvis den ene havde gjort sig meer og den anden mindre Umag. Den første kan undskyldes derved, at han har mestendeels skrevet lystige Materier, hvortil ikke udfordres saadan høj Geist som til heroiske Vers. Den sidste maaskee deraf, at saasom Heros Poematis er en spansk Herremand, har han holdt fornødent at gaae frem med spanske Trin; thi, naar jeg tager ude af Værket Solens Op- og Nedgang, skjøndt altid udi ny Klædebragt, item Morgenrødens tapiserede Cabinetter og Safran Senge-Gardiner, saa gaaer udaf ser Dele den hette bort. Konsten er at træffe saadan Middelvej, hvorudi om vor Autor ingen Lykke har havt, har han dog stræbet at forsøge, hvor nær han kunde komme den store romerske Poet, hvilket ikke kan udlægges ham til Hofmod; thi Ingen, som vil øve sig udi at gjøre et Skilderi, lades derudaf, at han udcopierer det bedste.

For-

# Første Bog.

## Første Fabel.

### Om den Tid, da Dyrene kunde tale.

Jeg, som mod Mennesker og Verdens onde Sæder
Ubtømmet har min Geist, om Dyr og Planter qvæder.
Min Luth omstemmet er, gir sød og liflig Klang,
Jeg skurred', hvined' før, nu qvæder Elskovs Sang.
Jeg gaaer fra Stæder bort, og ensom Skove søger,
Min matte Geist blandt Dyr og Træer ikkun spøger,
Min spidse Pen jeg skjær paa anden Maade om,
Poeter tryggest er, som gaaer i Barendom.
Den store Phoebi Søn, som Vejen mig bereder,
Om Folks Omskabelse til Dyr og Fugle qvæder.
Jeg sjunger over det, som mere selsomt er,
Om Besters Dannelse til store Mennesker.

I gamle Dage, for Saturni gyldne Alder,
Før Stæder stiftedes, som man Regjering kalder,
Før Riis man flettede, før Kag oprettet blev,
Før man i haarde Staal og Marmor Love skrev *);
Før man Metal og Steen begyndte at skattere,
Før Prisen faldt paa Dyd, og Guld blev agtet mere,
Førend Guds Billede blev usel Jordklimps Træl,
Og man for Højhed, Rang opofred' Liv og Sjel;
Førend man Slotte saae med taarne=mured Stæder,
Som vel hos Verdens Børn Zirat for Jorden heder,
Men dog som Bylder paa et Legem agtes kan,
Os brejder Vellyst, Frygt, og unaturlig Stand;
Før man saae Mennesker om Mit og Dit at tviste,
Førend Astræa sig fra Jorden maatte liste **),
Da Hyrde=Levnet kun paa Jorden havde Sted,
Og Marken ene med Naturens Ziir var klæd;
Førend man foretog med hvasse Plov at bore
Igjennem Jordens Ryg, og den med Harven saare,
Før skarpe Spadejern i Jordens Muld og Sand
Blev trykket ned udaf den kroged' Agermand;
Før ranke Træer blev fældt om i grønne Skove ***),
For over Havet sig med Mennesker at vove;

Hvert

*) Pœna metusqve aberant, nec verba minantia fixo Ære ligabantur.

**) Ad superos Astræa recessit.

***) Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,

Mon-

Hvert Lands Indbygger kun sin egen Strandbred saae,
Og Reise-Feber ej var Verden kommen paa;
Da hver sig nøje lod allene med sin Mage,
Hyrdindens Attraa kun var Hyrden at behage,
Da man paa Ja og Nej hinanden troed' let,
Og Hænders Rækkelse var meer end Vexel-Ret;
See, da jeg finder, Dyr at have kunnet tale,
En Ørn til anden Ørn, en Svale til en Svale
Sin Elskov ene ej, sin Vrede, Sorg og Fryd
Tilkjendegav ved Skrig og ved et qvidrend' Lyd.
Et Esel ej sin Tarv allene ved at skryde,
Ved logrend' Svands en Hund sit Venskab at tilbyde;
En Hest *ej ene* ved sin Vrinsken, stampend' Fod
*Sin stridbar* Fyrighed, sit Hjerte vise lod.
En Bremse ene ej sin Attraa ved at snurre,
En Turteldue kun sin Sorrig ved at kurre,
En Nattergal ved Sang, skjøndt paa adskillig Viis,
Ej ene brebed' ud det yndig Foraars Priis.
Men hvert et Dyr, hver Fugl, hvert Træ, hvad laae paa Hjerte,
Sin Elskov, sin Foragt, sin Glæde, Sorg og Smerte
Sin Koldhed og sin Ild forklarede med Ord,
Saa intet indtil Træ umælend' var paa Jord.



Montibus, in liqvidas pinus descenderat umbras,
Nulla mortales præter sua litora norant.

En Løve taled' om sin Magt med anden Løve,
En Ulv med anden Ulv da raadslog om at røve,
Et Træ, en Plante da beklagede i Sang,
At Himlen havde dem betaget Flugt og Gang.
For andre Fugle da en Ørn, en Høg, en Glente
Prædikede med Ord om voldsom Regimente.
En Nattergal i Sang da priſed' Myrens Dyd,
En Myre talede om Nattergalens Lyd.
En Ræv dicterede i konstig zirlig Tale
Paa Høj, i Skov, i Lund Præcepta om Morale,
Og viste andre Dyr heel grundig og med Flid
Vej til Forfremmelse og Højhed samme Tid;
En Gaas fortalte Nyt til Fuglene paa Vandet,
Søe-Tidend' gav igjen til Dyrene paa Landet,
Ved Løgn, ved Sandhed nu fortjente Straf, nu Tak;
Løs Tale derfor man da kaldte Gaasesnak.
Om Skaden jeg især i gamle Skrifter læser,
At den har dræbet Dyr med lange Parentheser,
Dens Mund løb som et Hjul, den kunde tale meer,
End nu blandt Mennesker den lærdeste Barbeer.
Kort, hvert et Dyr, hver Fisk, hver Fugl, hvert Træ, hver Plante
Ved Talen gjorde Pagt, til Venskab sig forbandte,
Erklærede nu Krig, nu slutted' Forbund, Fred,
Udtrykkede med Ord, nu Had, nu Kjerlighed.

Prin-

Priapus, Flora, Pan, Sylvanus da jeg finder
Af dennem dyrket mest blandt Guder og Gudinder:
Den store Skovgud Pan de ærede især;
Han var blandt dennem, som blandt Hyrder Jupiter.
Men slige Tider dog for Dyr ej vared' længe;
Thi Jupiter fornam Skovguder sig at mænge
For stærk med Myndighed i Verdens Herredom,
Indskrænkte deres Magt, ja gandske stødte om,
I det paa Planter, Dyr og Fugl han Tømme lagde,
En evig Taushedꝰ Dom i Ivrighed afsagde,
Saa Skov-Veltalenhed forvandlet blev til Lyd,
Dog tabte Dyret ej med Maalet al sin' Dyd.
Man Ædelhjertighed hos Løven endnu finder,
Til Tro, Oprigtighed en Hund sig og forbinder,
En Elefant som Mur staaer endnu udi Strid,
En Myre endnu seer paa den tilkommend' Tid.
Den søde Nattergal Foraarets Priis udsjunger,
Den mindste Fugl med Flid opklækker sine Unger,
Ja en umælend' Ræv er endnu en Statist,
Sig teer i Skov og Lund en fiin Machiavellist.
En tyk Formørkelse dog Maalets Tab opvækker,
Saa man ej Lærdom meer af Dyrets Sæder trækker;
Man kan ej skrive meer om Skovens Zirlighed,
Om Dyrets Politie i Orlog og i Fred.
Man deler saadan Tid i fire store Alder:
En Guld- en Sølv- en Jern- og sidste Leer-man kalder.

I for-

I første Alder var i Skoven Enighed;
Man vidste Forskjel ej imellem Krig og Fred.
Men i Sølv-Alderen begyndte sig at snige *)
Had, Avind, Svig og List og hemmelige Krige,
Saa man Naturens Lov ej nøje tog i Agt,
Cupido øved' og sin Tyrannie og Magt.

*) — — Subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.

An-

# Anden Fabel.

## Om Dryø, samt hans Kjærlighed og Forvandling.

---

Den Elskov, som jeg først maa i min Sang beskrive*),
Optændtes i en Skov imellem Dryø og Nive.
Gudinden *Flora* der gav Hjertet første Saar,
Og ved den Lejlighed Dryø anden Skabning faaer.
I det frugtbare Land, hvor Nilus prægtigst flyder,
I dybe Render sig i Middelhav udgyder,
Man fordum saae en Skov, som Lind og Ege bar,
Og af Skovguden Pan til Sæde udvalgt var,
Af høje Aske, som mod Himlens Skyer række **)
Af Vidie-Træer, som ved Aabred sig udstrække,
Af Bøg, af ranke Pil, uknudet Fyrre-Træ
Man der i Hobetal at blomstre kunde see.

Den

*) Primus amor Phœbi &c.

**) — — non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliæ molles &c.

Den evig grønne Buſk, den dobbelt farved' Myrte,
De laadne Grane, ſom haaragtig' Toppe førte,
Den ſejerrige Palm, den ſtærke haarde Eeg,
Det kydſke Laurbær-Træ, ſom kroner Kamp og Leeg *),
Den bøjelige Birk, de bløde kjelne Linde
Man udi Daphne Skov i Mængde kunde finde,
Den koſtbar Ceder, det vellugtend' Enbær-Træ,
Den græbende Cypreſs, ſom tegner Sorg og Vee **),
Den vinqviſtklædde Elm, den krybende Vedbene ***),
Samt Havetræer med af Frugter krumme Grene;
Alt denne prægtig Skov var falden udi Lod,
Den kronet var udaf Natur med Overflod.
Af onde Planter, ſom af Neller, Colloqvinter
Var ikkun ringe Tal, men Liljer, Hyacinther
I ſaadan Overflod ****), ſom Havet Draaber Vand,
Som Skov gir Løv, ſom Eng gir Græs og Strand-
bred Sand.

Min Pen er alt for ſløv, udførlig Alt at ſkrive,
Paa Daphnes Herlighed en fuld Afridsning give.
Hvert Træ var dannet af Naturen uden Meen,
Og over Skyerne udſtrakte Top og Green.

Men

*) Innuba laurus.

**) Cypreſs bruges i Sorg.
— — — — Lugebere nobis,
Lugebis alios, aderisqve dolentibus.

***) Flexipedes hederæ & amictæ vitibus ulmi.

****) — — qvot messis ariſtas,
Sylva gerit frondes, ejectas littus arenas.

Men Drys og Nive dog var Skovens Ziir og Hæder,
De stod blandt andre Træ'r som Taarn i høje Stæder,
Som Hoved-Diamant indsluttet i en Ring
Blandt andre Stene, som er fæstede omkring.
Sylvanus havde Drys blandt alle Træ'r udkaaret;
Naar af en yndig Mø og Nymphe han var saaret,
I Tusmørk, Dagbræk, sit af Elskov sydend' Blod
Han ofte kjølede ved samme Træes Rod.
Da Saadant kundbart blev for Planternes Gudinde,
Hun pønsede paa Hævn, paa Svig mod Drys at
spinde,
Skjøndt Træet ene var uskyldigt Instrument,
Skovguden havde kun til Skjul og Skygge tjent.
Hun til Cupido løb, sig kasted' for hans Fødder,
Hun sagde: vinged' Gud! Hevngjerrighed mig nøder
Din Hjelp at søge, spænd Din Bue op med Iil,
Skyd i den stolte Drys en brændend' Elskovs-Piil;
Jeg skal for Dig en Krands af gule Blomster flette,
I Nymphers Urtegaard Dig Dørre aabne sætte,
I Hyacinthers og i Liljers Purpur-Sal
Ved yndig Tusmørk Du af mig indføres skal.
I Jomfru-Lund jeg Led ej meer for Dig skal lukke,
Hvert Gjerde, Plankeværk skal aaben staae og bukke.
Cupido af de Ord en blussend' Farve fik,
Gudinden trøsted' med et Smil og yndigt Nik;
Sin Bue spændte op med mild og villig Mine;
En Pil man hørte strax i tynde Luft at hvine,

Som

Som gjennem haarde Bark og Træ til Marven drev.
Drys derved stønnede, og strax anstukken blev.
Thi intet Hierte er saa stivt, saa stærk omgierdet,
Ej Sjel med Staal-Natur og Flinte-Harnisk hærdet,
Hvor den jo trænger ind. Hvert Hiertes isnet Snee
Ved mindste Bueskud maa løsne sig og tøe.
Her tændtes Elskov strax til Nabo-Egen Rive.
Drys ønsked' sukkende til liden Busk at blive,
Som stod ved Rives Rod. Han selv var ej saa nær,
At han den kunde naae, som ham var ene kiær.
Ved Vindens Hjelp man saae ham Grenene at strække,
Og i Forhaabning var sin Rive tidt at række,
Men Vinden, hvoraf han til Rive bøjed blev,
Den Vind hans Rive og tilbage fra ham drev.
Ach Himmel! sagde han med Graad og hule Sukke,
Saa tidt jeg stræber mig imod min Skat at bukke,
Saa tidt den viger bort. O, hvilket Tyrannie!
Som til Fortvivlelse, til grummest' Raseri
En elskovbrændend' Sjæl fortyktes ved at drive.
Stat still' et Øjeblik, o, allerskjønnest' Rive!
Den, jeg har kjær, mig flyer, mig teer Foragt og
Had.
Tilstæd, om ej en Green, saa dog et lidet Blad,
En liden Knop, at jeg et lædskend' Kys maa give.
Hun syntes af hans Suk omsider rørt at blive,
Sig frundum vendede mod sit forliebte Træ,
For det at trøste med et venligt Kys; men see!

Hvad

Hvad skede? Nive sig tre Gange mod ham strakte,
Tre Gange hendes Kys han syntes at foragte.
Sligt Nive smertede. Hun sagde: nu jeg seer
Din sminket Kjærlighed; Du skuffer mig ej meer.
Drys raabte overlydt: jeg Himlens Domme kjender,
Jeg smægtes udaf Tørst, mig selv fra Kilden vender,
Jeg tæres udaf Ild, en kjølig Skygge naaer,
Jeg seer min Frelse; men jeg selv tilbage gaaer.
Stat, skjønne Nive! stat end eengang for mig stille,
Din Drys skal aldrig meer saaledes med Dig spille.
Hun atter bøjede sig til ham, tilbød Fred,
Drys atter veeg igjen som af Koldsindighed.
Han havde Vindens Drift tilforn kun agtet føje,
Men, naar man elsker, man betragter alting nøje;
Han med Fortvivlels' nu og med Forundring seer
Som et Mirakel, hvad som dog hver Time skeer.
Det ædle Egetræ man saae af Sorg forsvinde,
Og yppig Vædske af hvert Blad som Taare rinde,
Saa Jorden om dens Rod var aldrig mere vaad;
Men Nive ansaae Alt som Crocodille-Graad.
Kort, Drys forsvandtes, og dens Marv blev kold og isned',
Stod uden Følelse fortørret og bortvisnet,
Den grønne Ungdom nys aftegnet var; men see!
Den nu som Plante stod, den Tidens Meje-Lee,
Naar den af Alderdom mod Dødens Aften helder,
Ved Himlens afsagd' Dom og Skjæbnens Lov omfælder;

Hver

Hver Qvist, hver Green tog af, hver Knop, hvert Blad krøb ind,
Men Nive stedse blev ved samme haarde Sind.
Dens Bark begyndte og omsider til at briste,
Saa Drys, hvis Lige man i Yndighed ej vidste,
Hvis Skjønhed Fugle nys til qviddrend' Lovsang drev,
Som før var Skovens Zir, nu Skovens Vanheld blev.
Da Skovenes Monark slig Jammer fik at vide,
Han ilede didhen at redde Drys itide;
Men det forsilde var. Han til Undsætning kom,
Da alt fuldbyrdet var Gudindens strænge Dom.
Ved denne Hændelse Du dog ej Sjel skal tabe,
Han sagde: jeg vil Dig til Menneske omskabe;
Strax skede det, som man kan moxen ikke troe,
At alle Grene sig forenede til to.
Som tvende Arme sig mod Nabo-Egen strakte.
Sligt stor Forundring hos de andre Dyr opvakte.
En mindre Gren til Haand, en Qvist til Finger blev,
Og Træets Stamme sig i tvende Parter rev,
Fik anden Skikkelse, og dannedes til Fødder,
Det Tærr, Negle blev, som før var Træets Rødder,
Dens Top til Hoved gik, og Bladene til Haar,
Isteden for et Træ en Mand i Skoven staaer,
Som strax fra Træer sig til Mennesker begiver,
Og for sin Skabning højt af dem anseet bliver,
Er sat i Værdighed, og dyrket som en Gud.
Adskillig store Folk i Verden spirer ud

Af

Af denne skjønne Eeg, Statister, Generaler,
Raadsherrer, Syndici, Abbeder, Cardinaler,
De fra et Æres-Trin til andet stedse gaaer,
Og af Stamfaderen ved Fødslen dette faaer,
At lidt træagtige de undertiden ere:
De ingen Frugter, men allene Blade bære,
Med deres Skygge dog og Grene dække kan
Smaa andre kloge Folk af ringe, fattig Stand.



# Tredie Fabel.

## Om Nives og Hyrdens Lityri Fald og Forvandling.

Ved dette store Mord Gudindens Hævn blev mættet,
Det, som hun haded' mest, af Skoven var udslættet,
Dog sminket Ansigt tog, saae højt bedrøvet ud,
Hun bange var for Hævn, hun frygted' Skovens Gud.
Hun sagde: borte er vor Skovs Zirat og Smykke!
Og Aarsag foregav til saadan stor Ulykke,
At den til ublu Skjul Sylvano havde tjent,
Og derfor store Pan til Vrede havde tændt.
Det er kun ringe Sag for en forslagen Qvinde
Paa Ærmet Hvidt for Sort lettroend' Mænd at binde.
Her Floræ sminked' Snak Sylvanum overvandt,
Især som den med Suk og Medynk var beblandt.
Men ingen Qvinde dog til evig Tid kan tie,
Hvorlænge man dem seer med knytted' Tunger bie,
Saa Taushedს Baand blir brudt, de skjulte Ting maa ud,
Som ved indprentet Lov og ved Naturens Bud.

Thi kunde denne List ej længer skjulet blive,
Hun selv sig aabnede for Ege-Træet Nive,
Fortalte Aarsag til det store Sørgespil;
Men Ravnen paa et Træ stod, rakte Øre til,
Et Ord ej falde lod paa Jorden af den Tale,
Men nøje mærked' alt fra Hoved indtil Hale.
Han til Sylvanum fløj, det store Sørgespil
Fortalte tydelig, og lagde mere til.
Strax dette hidsede Skovfyrsten op til Vrede.
Han sagde: hvilket Træ mig mere vil tilbede?
Hver Eeg, hver Piil, hver Bøg, hver Ceder, Fyr og Gran
Bespotte vil mit Navn end for den store Pan.
Ej mindste Tornebusk vil mig herefter dyrke *),
En Nelle raabe vil: hvor er Sylvani Styrke?
Hvor er hans Herredom? hvor er hans store Magt?
Hvis jeg ved blodig Hævn ej sletter den Foragt.
Ret som en stridbar Hest, naar snorrend' Tromme røres **),
Feldtherren giver Tegn, og Strids-Basunen høres,
Af Vrede vrindskende med skummend' Bidsel staaer,
Og med jernsaaled Fod af Jorden Echo slaaer;
Saa

*) — — Qvis numen adoret
Præterea? aut supplex aris imponat honorem.

**) Ut fremit acer eqvus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæqve assumit amorem.

Saa Dette Skovens Gud til Bitterhed optændte;
Af Fyrighed til Krig og blodig Hævn han brændte.
Han sagde snysend': jeg skal til Plutonem gaae,
De sorte Geister jeg til Hævn bevæge maa.
Afgrundens Søstre med de æddergiftig Orme
Opirres maa til Mord, og mod Gudinden storme.
Den sorte Konge selv, den fæle Natte-Gud,
De grumme Furier for mig skal løse ud,
Det mørke Rige skal af Hævn og Vrede hvine,
Og saae i Skoven Mord, Ulykke, dobbelt Pine;
Thi enkelt Hævn og Straf mit Sind ej mættes med,
Men to Ulykker maa paa Flora regne ned.
Jeg Helveds Furier til Daphne Skov indstævner.
Jeg en Misgjerning gjør, og en Misgjerning hævner *);
Jeg straffer, ypper selv en uretfærdig Krig;
Jeg lægger Last til Last, og lægger Lig til Lig.
Han derpaa hente lod en højveltalend' Skade,
Og sagde: Kitta! hør, Du Dig til Ambassade
I Hast berede maa, flyv til det mørke Sted,
Bevæg Alecto med Din Højveltalenhed,
At komme mig til Hjelp, den store Spot udslette,
Som mig tilføjet er. Siig hende ogsaa dette,
At Floræ Øjesteen den stolte Nive er,
At Tityrus hun har blandt alle Hyrder kjær.
Ved hende Tityrum til Raseri at drive,
At irre ham til Mord mod Egetræet Nive,

Paa

*) Ulciscor facioqve nefas.

Paa det tilligemed han selv omkomme maa,
Og Flora paa een Tid et dobbelt Saar kan faae.
Strax Kitta færdig er, udstrækker sine Vinger
Sit Legem hæver, og sig udi Luften svinger,
Som balearisk Piil fløj over Acheron,
Den giftig stinkend' Styx og sydend' Phlegeton.
Blandt fæle Aander og Plutonis Undersaatter
Han endelig blev vaer Alecto Nattens Dotter,
Som blandt Eumenides seer allerfæleest ud;
For hende skiælver selv den mørke Boligs Gud.
De andre Furier Tisiphone, Megære,
Skiøndt hendes Søstre, dog for hende bange ere.
Skræk, Mord, Fortvivlelse i Panden tegnet staaer,
Hugorme, Slanger, hun isteden har for Haar.
Hevngjærrighed er malt paa begge blege Kinde,
Man seer den grønne Gift af skarpe Øjne rinde.
Hun til Drabanter har Beængstelse og Nød *)
Skræk, Hevn, Forbittrelse, Fortvivlelse og Død.
Sylvani Sendebud strax Nattens Dotter kjender,
Sit fæle Ansigt til den skiælvend' Kitta vender,
Som da berettede med stor Veltalenhed,
Sin Tarv og Ærend' saa paa dette mørke Sted:
Hør Du, som sorte Nat med Acheron har født,
Som til at stifte Ondt Dig aldrig haver nødet,

Hør,

*) — — Luctus comitatur euntem,
Et pavor & terror, trepidoqve insania vultu.

Hør, o Gudinde! Du, som Folk med Blindhed
slaaer,
Du som i Verden Mord, Ulykke, Avind saaer,
Som Broder nøder mod en Broder Sværd at trække,
Som kan Forældre selv til Strid mod Børn opvække,
Som sløjfer Stad og Muur, forstyrrer Landefred,
Adsplitter Forbund, som beseglet er med Eed;
At stifte Uheld er jo Dig til ingen Byrde,
Driv derfor Titurum, Gudindens Flora Hyrde,
Driv ham at hugge om Gudindens kjære Træ,
Du derved stifte kan paa eengang dobbelt Vee.
Alecto, som til Mord sig aldrig lader drive,
Af Skadens Tale man saae meer opmuntret blive;
Thi end blandt Mennesker fast Ingen funden er,
Som i Veltalenhed kom denne Skade nær.
Pericles, Tullius, med Tale-Konst maa bramme;
Men Skaden gjorde dem dog lettelig til Skamme;
Han var i Daphne-Skov blandt Fugle, Dyr og
Træ'r
I sin Tid meer i Agt end de blandt Mennesker.
Man brugte Skaderne i Skoven til Legater,
De slutted' mellem Dyr og Guder selv Tractater;
For alle Skader dog vor Kitta Prisen bar,
Som Cicero i Rom, han udi Skoven var.
Men Kitta havde ej sin Tale før til Ende,
Før man Alecto saae mod Lyset sig at vende,

Og heel skiltiende fra mørke Bolig flye,
Bedækket af en tyk og hæslig Natte-Skye.
Hun hvilede ej, før hun kom til Hyrdens Bolig,
Hvor hun fandt Tityrum at sove tryg og rolig.
Da en af Slangerne krøb ind i Hyrdens Barm,
Som fyldte Hjertet op med Bitterhed og Harm.
Den sorrigfulde Drys i Søvne stod for Øje,
Og syntes ham til Hævn mod Floræ Eeg at bøje.
Han strax af Giften Lyst til Mord mod Nive fik,
I Søvne hvide Skum ham udaf Munden gik.
Han sprang af Sengen op, tog heftig til at løbe,
Ret ligesom en Top, der drives af en Svøbe *).
Den skarpe Morder-Ox han udi Haanden fik,
Af Vrede skummende i Skoven dermed gik,
Ej standsende, før han kom nær til Eegen Nive,
Da hæved' Morder-Arm for Banesaar at give.
Hvad har, o Tityre! ophidset Dig til Mord,
Hun sagde skjelvende; han svared' ej et Ord,
Men hæved' hvasse Ox, og hug med begge Hænder;
Hun skreg: hvad Furie til Vrede Dig optænder?
Skal Floræ Eeg da døe ved Ildræ Hyrdes Haand?
Ach! Meliboei Søn blir Nives Banemand!
Hold inde, Tityre! betænk, Du foretager
Det Din Gudinde mest af alle Ting mishager;
Du iler til Dit Fald. Min Død blir jo Din Død;
Da sukked' han, som den sin Gjerning alt fortrød,

 Mod

*) Ceu qvondam torto volitans sub verbere turbo.

Mod Jorden Øjne slog, sin Morder-Ør lod falde.
Alecto dog igjen opirrede hans Galde,
Til ny Forbittrelse og Vrede Hyrden drev,
At han meer hærdedes og mere rasend' blev,
Tar Øxen op igjen med ny og dobbel Iver,
Og dødelige Saar i Træets Stamme giver.
Ved hvert et Hug et Suk den halvdød Nive gav;
Men det bevægede ham ej at lade af.
De andre Træer, som slig Gjerning saae og hørte,
Da zittrede af Skræk og alle Blade rørte,
Hver Fugl i Luften still' med strakte Vinger stod,
Med stor Forskrækkelse saae rinde Nives Blod.
Alt, hvad som qviddred' nys, da stod med knyttet Tunge,
Hver Lærke, Nattergal blev taus, holdt op at sjunge,
Ja Nilus-Strømmen selv af Skræk sig hæved' op,
Og overskylled' Gran samt Piil og Ceder-Top.
Den hele Skov blev stum, de zittrend' frygtsom Bryste,
For Lyd og Klage-Skrig kun tause Suk udøste.
Ret som, naar Norden-Frost, Sø, Mark og Vange slaaer,
Da alt, hvad spilled' nys, som uden Aande staaer.
Al Lyd blir qvalt, Man hør' ej Vinden meer at knurre,
Det nylig vrede Hav blir taus og ej tør murre.
Saa Liv og Følelse det fæle Syn betar *),
Hver frygtsom er, men tør ej frygte aabenbar.

De

*) — — gemitu sic qvisqve latenti,
Non ausus timuisse palam, vox nulla dolori
Credita.

Da Nive raabte: hjelp Dit kjære Træ, Gudinde!
Alecto dog blev ved vor Hyrde at forblinde,
Saa Suk og Klage ham ophidsede kun meer,
Han ej aflader, før han Nive falde seer.
Da, for at redde Liv, han gaaer et Trin til Side;
Men Vestenvinden, som slig Vold ej kunde lide,
Af Vrede hvinende afsagde Hyrdens Dom;
Saa Nive med sit Fald og fælded' Hyrden om.
Det store dobbelt Mord Alectos Hjerte glæder,
Hun sig opskjørter, til Hjemrejsen sig bereder,
Sin slangegiftig Krop i Luften svinger hen,
Til sorte Bolig kom i Øjeblik igjen.
Men Demogorgons Søn i Hjertet blev bedrøvet,
At see den hellig Skov sin største Ziir berøvet.
Han sagde: hvad kan dog imodstaae Skjæbnens Dom;
Men de ej raadne skal; jeg dem vil støbe om.
Af begge Døde jeg et levend' Dyr vil danne,
Som for sin Afkom Vej til Herlighed skal bane.
Strax Nive, Tityrus fik Liv igjen, stod op,
Og tvende Legemer løb sammen til en Krop *).
Hvad dobbelt var blev eet. Den døde Nives Rødder
Forenede sig med den døde Hyrdes Fødder.
Alt blev ukjendeligt, en anden Form og Skik
Ved saadan Hændelse og Sammensmeltning fik.

Træ,

*) — — — mista duorum
Corpora junguntur, faciesqve induitur illis
Una — — —

Træ, Saft med Kiød og Blod man saae sig at forene,
Negl, Fingre, Hænder, Arm med Knoppe, Qvi-
ste, Grene.
Med Blade Hovedhaar, og Hovedet med Top,
Den haarde Bark blev Hud og Stammen gik til Krop.
Sligt aldrig før var seet i Skoven nogensinde,
Af tvende Døde her udspirede en Qvinde,
Af hvilken stammer ned en selsom Qvinde-Art,
Som attraaer Alting, og forkaster Alting snart,
Som i et Øieblik for ingen Ting kan græde,
I andet Øieblik for Intet sig kan glæde,
Som Flod og Ebbe nu sig hæver, nu gaaer ned,
Og kun bestandig er i Ubestandighed.
Saa, naar man Qvinder seer, som Ingen kan beskrive,
De da en Samling er af Tityrus og Nive,
En Sammensmeltning af et rasend' Menneske,
Samt en koldsindig Eeg, et koldt sagtmodigt Træ.
Deslige Lader man hos Mænd kan ogsaa finde;
Men de udspirer og af samme selsom Qvinde.
Hvert Menneske, som har deslige Flygtighed,
Er Locris Plante, og af hende stiger ned.

Fier-

# Fjerde Fabel.

## Om Tokkyr's eller Søgens Brøde, saa og hvorledes han straffes og forvandles.

I Skovens Middelpunkt Fru Fama haver Sæde*),
Fra Slottet Gange hen til alle Steder lede.
Der Alting aabent staaer, ej findes mindste Skjul,
Igjennem Væg og Luft gaaer tusind' Sprœk og Hul.
Det hele Slot bestaaer af tynd og klingrend' Kobber,
Tilbagedriver Røst, gir Gjensvar, naar man raaber.
Den stumme Hvile der ej haver mindste Sted.
Der aldrig gives Lyd og Rum til Rolighed;
Dog ej saa megen Raab man hør' som sagte Snurren,
Som ligner Elvefald og langt fra Havets Murren.
Man i Forstuerne Almue vrimle seer,
Som siger alt, hvad skeer, og hvad som ikke skeer,
Hvis Tale er af Løgn og Sandt en Sammenblanding;
Til alle Tidender skeer Tillæg og Forandring.

Fra

*) Orbe locus medio est inter terrasqve fretumqve,
Fama tenet, summaqve domum sibi legit in
arce &c.

Fra En til Anden som en Sneboldt Talen gaaer,
Jo meer den væltes frem, jo meer den Kræfter faaer.
Om Slottet sværmer Sorg og overvættes Glæde *),
Man hører Nogle lee, man hører Andre græde;
En uvis Mummel nu om Krig, og nu om Fred,
Som rejser sig af Haab, af Frygt, Lettroenhed.
Oprørisk dristig Snak tidt falsk dog udi Orden,
Om hvad i Himlen skeer, paa Havet og paa Jorden,
Som dette vinged' Dyr og lynildløbend' Bud
I klingrend' Sølv-Trompet i Verden blæser ud.
Den tusindmunded' Fugl sig stilled' for Gudinden,
Der sad i grønne Lund med Haanden under Kinden,
Sig mætted' med den List, hun havde spillet nys
Ved Vingegudens Hjelp mod Egetræet Drys.
Der dette Sørgespil til hende Fama sagde,
Og efter Vane af sit eget dertil lagde,
Fløj derpaa ilig bort med Lynild-Hastighed,
At spørge, føre Nyt paa og til anden Sted.
Sligt var et Tordenslag for Planternes Gudinde,
Man hørte hule Suk, man Øjnene saae rinde,
Som Strømme Taarerne paa hvide Kinder randt **),
Ja som af Klippen gaaer om Høsten sorte Vand,

Jeg

*) Illic credulitas, illic temerarius error
Vanaqve lætitia est, consternatiqve timores,
Seditioqve repens, dubioqve auctore susurri,
Et qvid in cœlo rerum, pelagoqve geratur.

**) Herudaf kan sees, at de fare vild, som holde for,

at

Jeg kan ej selv, jeg maa, o Musa! Dig umage,
At føre frem i Sang Gudindens bittre Klage.
Siig ubesværget frem, stem op, Calliope!
Opregn mig Ord for Ord Gudindens Klagevee.
Saa faldte hendes Ord, beblandt med Suk og Hikke:
Hør, I Gudinder! hør, I Parcæ, som beskikke,
Hvorlænge Mennesker paa Jorden leve maa,
Og sætte Grændser, som man ej bør overgaae,
Hvad Herlighed er det for Guder og Gudinder,
At man til evig Tid at leve dem forbinder?
For en bedrøvet Sjel en Trøst i Sorgen er,
At Tenen hæves, og man Leve-Traaden skjær,
At Somren blomstres ud, og man seer Alderdommen,
Med Dødens Vinter-Iis til Trøst at være kommen,
Og man blir fældet om af Tidens Meje-Lee,
Med Sorgen graves ned i Jordens mørke Blee.
Hvi os til evig Tid skal Sorg og Modgang tære *)?
Hvi ene Guders Traad vil Atropos ej skjære?
Os Skjæbnen tager udaf Dødeliges Tal,
Paa det vi plages kun, men ej husvales skal.
En Dødelig kan med et Stød af Morder-Klinge
Forløse ængstet Sjæl, og udaf Lænker bringe;

Her

at Guder og Gudinder ikke græde, Venus selv har ikke været fri derfor.

Tristior & lacrymis oculos suffusa nitentes
Alloqvitur Venus.

*) Nec finire licet tantos mihi morte dolores.
Sed nocet esse Deam, præclusaqve janua leti.

Her kummes udaf Angst mit pinefulde Blod;
Jeg ønsker Døden, men min Skjæbne staaer imod.
Jeg har ej Aarsag til at leve, maa dog leve.
For Ojne disse to vil Dag og Nat mig svæve.
Med enkelt Plage ej min Skjæbne nøjes kan,
Undtagen Tithrus blir Nives Banemand,
Undtagen Tityrum mod Nive man opægger,
Og Nive Tityrum tillige ødelægger.
Hvo udi Troskab vel, i Skjønhed, i Forstand
Mod Meliboei Søn i Skoven lignes kan?
Hvor anden Tityrum skal Flora mere finde?
Der, før man gyldne Sol paa Horizont saae rinde,
For Morgenrødens Skin, naar Træ, naar Fugl end sov,
Med Strænge-Leg og Sang udbredede min Lov.
Men det er ikke nok, jeg mistede min Hyrde,
Mig Skjæbnen lægger til en Byrde anden Byrde,
En Sorg til anden Sorg, en Nød til anden Nød,
Et Saar til andet Saar, en Død til anden Død;
To Sorgestykker man paa eengang med mig spiller,
Med to Klenodier man mig paa eengang skiller,
Mig og berøves maa mit yndigt kjære Træ,
Ja jeg ved Hyrdens Haand maa Nive myrdet see.
O, Daphne Skov! som nys var al min Lyst og Glæde,
See, jeg Dig vender Ryg, Dig meer ej vil betræde,
Dig som vanhellig flyer, forbandet evig vær!
For Ceder Tornebusk, for Lilier Neller bær!

Du,

Du, som tilforne var Gudinders, Guders Sæde,
Bliv til en Udørk, bliv til giftig Slangers Rede,
I Dig ej længer Trøst, Fornøjelse jeg seer.
Min Sol jo dales ned, min Nive er ej meer.
Den Hjerte har som Staal, hvis Øjne ikke rinder,
Natur som Tiger, der sig ej bevæget finder
Af saadan Klage-Sang. Men Gøgen paa et Træ,
Da andre Fugle stod nedslagne, raabte Væ,
Gudinden spottede, og loe af hendes Tale;
Da vaagned' Flora op som af en Søvn og Dvale,
Da Sorg forvandlet blev til Hævn og Bitterhed,
Da Sindet muntert blev, som før var slaget ned.
Tilstæd ej, Jupiter! hun skreg med Suk og Taare,
*At denne* Cokkyr skal ustraffet Flora daare;
*Tilstæd ej*, at jeg blir til Fabel, Eventyr,
*Til en foragtet* Ting blandt Træer, Fugle, Dyr.
Slig Klage Vinden strax til Jupiter henførte;
Monarchens Hjerte af Medlidenhed sig rørte.
Han af Olympi Top en Tordenstraale skjød,
Hvoraf den Spottefugl til Jorden styrted' død.
De andre Fugle saae sligt Fald med Hjerteglæde.
Thi Gøgen lister sig i andre Fugles Rede,
Og der Sædvane har at lægge Unger ud,
Skjøndt Saadant strider mod Skovgudens Lov og Bud.
Man har ved strænge Bud slig Idræt søgt at hæmme,
Men Gøgen sin Natur dog ej har kundet glemme.

Jo flere Love Pan i Skov og Lunde skrev,
Jo mere Gøgen til den Synd ophidset blev;
Thi Mange muntres op til Laster og Udyder,
Just fordi Øvrighed dem strængelig forbyder;
Saa det og Gøgen gik, derfore andre Dyr
Sig frydede at see udryddet Skovens Tyr.
Sylvanus derimod opirret blev til Vrede;
Han sagde: Gøgen jeg vil andet Liv berede.
Han ej forraadnes, ej til Spot her ligge skal;
Jeg ham forflytte vil blandt Menneskenes Tal.
Strax for et Gøgeneb, for dunet Hoved, Vinger,
Brød frem veldannet Mund; et Ansigt, Haand med
Finger.
Saa intet blev igjen af Cokkyx forrig' Stand;
Men af en Gøg stod op en skjøn velvoxen Mand,
Som strax af Skoven sig til næste By begiver,
Og der Adjunctus for de gamle Hyrder bliver,
Hvis Arbejd mere ej for Alderdom gik frem,
Til Jordens Dyrkelse var bleven ubeqvem.
Man tørre Heder strax saae frugtbar Egn at blive,
Den Jord, som mavrest var, mest yppig Vext at
give.
Hyrdinden udi sær sig frydede derved,
At see sin gamle Mand forhvervet Rolighed,
At leve øvrig Tid i Fred foruden Møje,
Fri fra det Slaveri at tærske, saae og pløje;

Thi

Thi Sokkyr udi alt tilhænde gik Enhver,
Dog hjalp han gamle Mænd, som billigt, udi sær.
Hans Afkom arvet har den Dyd, og samme Sæder
Har øvet priselig endog i store Stæder,
Sig fremmed Arbejd ej har ladet være sur,
Og ej vanslægtet har fra første Gogs Natur.
Skjøndt slig Velgjerning dog ej fleste Mænd befalder,
Thi til Belønning man dem Byers Tyre kalder;
Med stor Taalmodighed de lide dog den Spot,
Fremture derudi, og Folk bevise Godt.

---

## Femte Fabel.

### Om Kittæ Gjestebud og Edderkoppens Forvandling.

---

Men Cokkyrs Undergang dog kunde ej udslætte
Gudindens Hjertesorg; man hørte hende trætte,
Og klage bitterlig mod Himlens haarde Dom,
Hun løb blandt Fugle, Dyr og Træ'r i Skoven om,
Beklagende sin Nød, udøsende sin Vrede,
Nu hun fortvivled', nu til Hævn sig gjorde rede.
Sylvanus, sagde hun, har flettet dette Riis;
Jeg ham har mistænkt, men her fattes mig Beviis.
Jeg Spejdere i Skov, i Lunde maa udstæde,
Som rette Sandhed kan i denne Sag oplede;
Jeg Fugle, Træer, Dyr med Løfter lokke maa,
De allerlistigste maa mig til Haande gaae.
Da dem blandt Fugle, Dyr, som vare mest bekjendte
Af Lærdom og Forstand, hun strax lod til sig hente,
En Ravn, en Høg, en Bjørn, en Ørn, en Tiger,
Ræv,
Til Skovens Vesterkant stiltiend' hun forskrev.

Hun

Hun over mindre Dyr dem Hals og Haand tilsagde,
Til Løfter Trudseler som myndig Frue lagde *).
Gav Høgen Duejagt i Luften og paa Tag,
Og viste aaben Vej til hvert et Dueslag.
Hun Bjørnen lovede til Ko, til Hest, til Hoppe
Fri Gang i Bondens Stald, og Ravnen døde Kroppe
At skalte med af Dyr, af Fugle, Mennesker,
Og ej tiltales af den Dødes Arvinger.
Hun Ræven Underjagt gav over Gjæs og Ænder
I hele Bondens Gaard fri og ubundne Hænder,
At plyndre, fange, slaae og fælde Alting ned,
Og uden Fare gaae med Byttet bort i Fred.
Af slige Løfter da Enhver opmuntret bliver,
Forretter Floræ Sag med Nidkjerhed og Iver;
Men Aloper i List de andre overgik,
Og disse skjulte Ting i Hast for Lyset fik.
Hvor Nogen talede, han spidsed' listig Øre,
For Underretning om de skjulte Ting at høre.
Fer Gange Solen løb sin Himmelbue om,
Men Aloper dog ej til Sagens Kundskab kom.
Omsider gik han til en snaksom Skade-Rede,
Hvor Skadens spæde Børn han hørte at udbrede
Den Ære, Kitta var beviist af Skovens Gud,
At af Sylvano han var brugt til Sendebud.
Den Ene overgik den Anden i at prale;
Men Ræven mærked' Alt fra Hovedet til Hale.

Mißt

*) Minas regaliter addit.

Midt udi Talen kom den spragled' Moder hjem,
Da brød omstændelig for Lyset Sagen frem.
Hun til de glade Børn uddelede først Gaver,
Som samled' vare i de skjønne frugtbar' Haver,
Hvor ved Sylvani Hjelp hun yppig Forraad fandt,
Og meer i tørre Skov ej søgde Proviant.
Hun derpaa blæstes op, sig brysted' som en Due,
Og sagde: man mig skal herefter kalde Frue.
Gav Aarsag dertil i højtravend' kostbar Ord,
Fortalte Hyrdens Fald og Egetræets Mord.
De kjære spæde Børn sligt hørte an med Glæde,
Og bleve af den Snak, skjøndt tidt fortalt, ej kjede,
Men Ræven midlertid fuldførte sin Journal,
Den prented' i sit Sind, og sig tilbage stjal,
Løb udi Skoven om, sin Frue at oplede,
Og ved slig Tidend' Vej til Velstand at berede.
Han søgte Stedet, hvor Gudinden ham forlod,
Ved liden kjølig Bæk, der Flora endda stod
I dybe Tanker, og forventende med Smerte,
At høre det, som kun besværger Sjel og Hjerte,
Hun længtes efter Nyt, at høre Tidender,
Som hidser Blodet op, til Marv og Hjerte skjær.
Da Aloper sin Priis begyndte at udbrede,
For sit Gesandtskab heel stortalend gjorde rede,
Fortalte, med hvad List han alting gjennemgik,
Ved hvilke Midler han om Sagen Kundskab fik.

Da

Da raabte Flora: o, Sylvane! jeg jo tænkte,
At Du allene mig den bittre Skaal iskjænkte.
Jeg over hannem selv, desvær ej Hævn kan faae,
Men Sendebudet skal min Vrede ej undgaae.
Sligt skal det hele Huus til Undergang geraade.
Hun derpaa Aloper gav Afsked udi Naade,
Som strax paa Rejsen sig til Bondens Gaard begav,
Hvor han først Bytte fik, men siden fandt sin Grav.
Tre Gange Maanens Horn man fulde saae og tomme,
Af Foraarssæden Ax og moden Frugt at komme;
Tre Gange hævedes og nedfaldt Nili Flod;
Men Flora endda ej sin Hævn fremskinne lod.
Sit blodigt Forsæt hun saalænge holdt tilbage,
For en særdeles Hævn ved Lejlighed at tage,
Hun i at øve den fandt endelig Behag,
Da Kitta helligholdt med Pomp sin Fødselsdag.
Til Edderkoppen da hun sig i Iil begiver,
Med saadan Tale den til Mordergjerning driver:
Hør, konstig Edderkop! Arachnes ædle Sæd!
Den stolte Kitta her idag paa dette Sted,
Paa denne Egegreen, et Maaltid sig bereder
Af Markens Fedme og af Urtegaarders Beder;
Lad regne grønne Gift paa spragled' Rede ned,
Hør en Gudindes Bøn! styr min Hevngjerrighed!
Sligt skede. Alting nu var fuldt af Lyst og Glæde,
Og man ej andet saae i Kittæ Huus og Rede.

End største Overflod, Fornøjelse og Fryd,
Man andet hørte ej end Latter, Glædeslyd;
Men tidt i stillest' Vejr, naar Fisk og Fugl sig glæder,
En mørk og hæslig Sky sig over Himlen breder,
Som skjuler klare Sol, og Alting falder ud
Til Lynild, Tordenslag, til Uvejr, Regn og Slud.
Man glæder sig, at see sin Velstands glimrend' Stjerne,
At Lykken knækker os Vellystens søde Kjerne;
Men udi gulest' Nød tidt findes Orme-Gruus,
Den fæle Ugle tidt staaer over Glædens Huus.
Saa gik det her, hvor man saae Vellyst at regjere,
Hvor man kun talede om Velstand, Agt og Ære,
Der sorte Skyer og Ulykke rede stod,
At bryde ind i Huus, som vældig Strøm og Flod.
Begyndelsen blev gjort paa Skadens ældste Datter *);
Thi, da hun sidste Bid i Næbet tog med Latter,
Hun sagde sukkende: min Teen udtvunden er,
Den hvasse Dødens Lee for Øjnene jeg seer,
Mit Hjerte er bespændt, jeg kan ej mere tale.
Paa disse Ord hun faldt paa Jorden ned i Dvale;
I samme Øjeblik hun fandtes død og stiv,
Og mindste Tegn ej meer til Aande var og Liv.
Den stolte Helia, Zitenes næste Søster,
Imens hun zittrede, omsonst Zitene trøster,

Og

*) Parodie over Amphion og Niobe.

Og sagde skjelvende: vend Øjnene til mig!
Hun tabte Maalet selv, og blev det andet Lig.
Den spæde Himmeris, den tredje efter Orden,
Løb til Undsætning, men selv styrted' død til Jorden.
Slig Hændelse en Skræk i hele Rede jog.
Den zittrend' Kitta da mod Himlen Øjne slog,
Og skreg: o, Himmel! hvad til saadan Hevn Dig driver?
Hvi udaf Livet man Indvoldene mig river?
Hvad Synd, Misgjerning jeg i Dag bedrevet har?
Men i det samme blev Gudinden Flora vaer,
Som stod paa Egetop og ansaae den Ulykke.
Da raabte Kitta: see, et herligt Mesterstykke,
En stor Berømmelse, som Laurbær-Krands fortjen',
En *Priis*, som graves bør i haarde Marmorsteen,
For *ej at* ryddes ud af Dyrs og Træers Minde,
At Kitta i Triumph blev ført af en Gudinde.
Hun svared'. smilende: de Døde, som Du seer
For Fødder liggende, min Vredes Virkning er.
Jeg blandet har Din Mad med grønne Gift og Edder,
Jeg seer dens Virkning, og mig over Hævnen glæder.
Den Sted, som udvalgt er til Fryd og Gjestelav,
Dit stolte blomstrend' Huus, forvandles til en Grav.
Strax derpaa styrtede Milanus og Tiremon,
Med Cappyr, Herion, og førstefødte Hemoh,
Den raske Senian, den dobbelt spragled' Lyr,
Den stolte Nebrias, den pileflyvend' Oryr.
Som Purpur-Blomster, der med Roden er oprykket,
Som Valmue, den Regn og Vinden har nedtrykket,

Som grønne Træ'r, der nys af Øxen fælded' er,
Saa disse kjære Børn man strød paa Jorden seer,
Med aabne Munde, som de endnu vilde tale;
En Broder syntes end sin Søster at husvale.
Man Mord og Død blev vaer, man saae ej Saar, ej Blod,
Udvortes Skjønhed paa Enhver end tegnet stod.
Som En, der strækket er af Jovis Ild og Torden,
Dens Sind forvirret og dens Blod er isnet vorden,
Saa dette Fald al Ild udaf Forældre drev *),
Al Sands forryktes, og al Vædske størknet blev.
Med knytted' Tunger hver stod still', ej kunde raabe,
Udøsed dybe Suk, som Amphion og Niobe.
En taus Fortvivlelsʼ kom i bitter Klages Sted.
Saa overvættes Sorg kan trykke Sindet ned.
Omsider Kitta dog sig mod Skadinden vender,
Og sagde: lad os flye Gudindens Morder-Hænder.
Vi leve vil i Trods, til anden Skov gaae hen,
Maaskee at Himlen os gir andre Børn igjen.
Jeg følger, hvor Du gaaet, da svared' vor Skadinde;
Men see! det bliver mørkt, hvad nu? jeg gaaer iblinde!
Ach Himmel! her er ny Gjenvordighed og Nød.
Paa disse Ord hun faldt paa Jorden stiv og død.
Af Modgangs tykke Sky da Kitta overvældet
Fortabet, modløs stod, mod Jorden Hoved helded.
Man væbner sig omsonst mod saadan Tyrannie,
Ej Lærdom gjelder meer, ej Dyd, Philosophie.

De

*) Exanimes inter natos, natasqve, virumqve
Diriguit malis — — —

De andre Fugle, Dyr, ej Kitta mere kjendte,
Hver Fugl, som fløj forbi, sit Hoved derfra vendte,
Hver Tiger, Høg, hver Ulv, hver Glente, Ørn og Ræv,
Der Hjerter har som Staal, dog her bevæged' blev;
Hver Gøg, som Vane har i Modgang at forhaane,
Da fløj forbi med Suk, og færdig var at daane.
Ja Edderkoppen selv slig Syn til Medynk drev,
Dens Morder-Hjerte saa af Skræk forandret blev,
At den sin Gjerning strax fortrød, men alt for silde;
Den sagde angerfuld: jeg seer, jeg gjorde ilde,
Mit Hjerte briste vil! det var dens sidste Ord,
Den derpaa isnede, faldt gandske død til Jord.
Da mærked' Flora selv, hun havde ilde handlet;
Men Edderkoppen blev til anden Skik forvandlet,
Som Dyr og Fugle til Forundring drev og Skræk.
Et Been blev til en Pen, den grønne Gift til Blæk.
Dens Væv blev til Papir. Kort, af en Edderkoppe
En bleg spidsnæset Mand man saae i Skoven hoppe,
Som Fugle, Dyr forlod, løb, søgte Folk og Huus,
Og fik blandt Hyrder Navn udaf Satyricus.
Af ham et eget Folk i Verden sig udspreder,
Som stedse raaber mod den onde Verdens Sæder,
Hvis Skrift, hvis Tale Gift for Høje, Lave er,
Som Pile trænger ind, som Rageknive skjær;
Arbejder stedse, skjøndt ej andet derved vinder,
End det til intet sig, som Edderkoppen, spinder.

Sjet-

# Sjette Fabel.

## Om Kittæ Død og Forvandling.

Men Kitta endda med nedslaget Hoved stod,
Ej mindste Tegn til Liv tilkjendegive lod.
Den saae sin Banemand at styrte ved sin Rede,
Den saae sin Hevn; men dog sig ikke kunde glæde.
Som modig Tyr, der Slag af Oxehammer faaer,
Al Sands betages, med forvendte Ojne staaer,
Saa Sorgen ham betog Forstand med Maal og Mæle.
De mange kjære Børn, men mest hans Ægtefælle,
Liv, Blod og Følelse med Dødens Vinter slaaer.
De første Vunder gav, den sidste Banesaar.
Mod Dødens Ankomst dog begyndte sig at røre,
Bad Vinden sidste Suk til Skovens Gud at føre,
Og derpaa styrted' ved sin døde Mages Krop,
Og mod det kjære Bryst gav Liv og Aande op.
Sligt Mord for Skovens Gud strax Nordenvinden røber,
Den raske Luftens Post sig i sin Kappe svøber *),
Hvormed paa Hederne den Skyer gjør af Sand,
Og hæver Bølgerne, som høje Bjerg paa Vand.

Med

*) Pulvereamqve trahens per summa cacumina pallam
Verrit humum — — — —

Med hvinend' Stemme gav Sylvano Alt tilkjende,
Bad hannem ilend' sig mod Daphne Skov at vende,
Hvor et højædelt Huus, som nys var udi Agt
Hos Skovens Guder, nu i Grund var ødelagt.
Af saadan Tidende Sylvanus blev urolig.
Han fnysede af Hævn, og kom til Kittæ Bolig,
Hvor, hvad berettet var, han saae at være sandt,
Og for et blomstrend' Huus en Mordergrube fandt.
Han sagde: jeg vil Dig en anden Skabning give,
Du Ørn og Høg til Rov, o Kitta! ej skal blive.
Din Skik forandres skal; men Dyd, Veltalenhed
I Dit ny Legeme skal boe og blive ved.
Strax *Kitta* Aanden fik igjen, tog til at leve,
*Dens duned'* Krop blev glat, begyndte sig at hæve,
Ja hvert et Ledemod en anden Skik at faae,
Saa af en liden Fugl en voxen Mand man saae.
Dens Been til Arme blev, hvad før var Klo blev Finger,
En Regnekappe og kom frem af tvende Vinger.
Dens Neb til Ragekniv, hver Fjær blev til Lancet.
Ja af en Skade en Barbeer sprang op, hvis Æt
Paa Jordens Klode sig heel vidt udspredet haver,
Som Skaden fordum Dyr, saa Mennesker de plager,
Opfylder By og Land med Snak og Eventyr,
Ja samme Embed har, som Skaden før blandt Dyr

# Syvende Fabel.

## Sylvani og Floræ Krigs-Rustning, ved Pans Myndighed bilagt, saa og Aloper's Forvandling.

Sylvanus pønsed' nu paa aabenbare Fejde,
Afstedte først et Bud, Gudinden at bebrejde
Med haarde Trudsler og igjennemtrængend' Ord
Alt, hvad var øvet før, især det sidste Mord.
Men hun af Trudsler lod ej Modet sig betage,
Saa Damon Hyrden kom med trodsigt Svar tilbage;
Paa begge Sider strax Standart oprettet blev;
Man alle Fugle, Dyr, i Daphne Skov udskrev.
Hver Fugl sit Træ forlod, hver Orm krøb af sin Hule,
Thi Ordre gik, at hvo sig understod at skjule,
Og ikke mødte paa behørig Samlingssted
Før Solen tre Gang tre i Havet dukket ned,
Den udaf Daphne Skov forviset skulde være,
Forlise evig Tid sin Fred, sit Gods, sin Ære;
Dog udi samme Bud og strænge aabent Brev
Skildpadden for sin Gang slig Tid forlænget blev.

Saa

Saa Fredens Skov i Hast blev til en Røverkule;
Man hørte andet ej paa Bjergetop, i Hule,
Ved Aabred og i Kjær, paa Høj, i Dal, paa Træ,
End Tidende om Krig, end Skrig og Klagevee.
Men Muus og Frøer først af alle vare rede.
De ene dette Bud om Krig tog an med Glæde.
Det gamle Fiendskab i Hjertet endda laae,
Saa for benævnte Tid man dem i Orden saae.
Om Nogen spørge vil: Hvad kunde Saadant nytte?
Hvad skulde Guder og Gudinder meget skjøtte,
At Tiger omkom Bjørn, at Ulven myrded' Ræv,
At Fisk en anden Fisk omkom, paa Flugten drev?
Om det et Middel var at stille Guders Vrede,
At Fugl udrydded' Fugl, forstyrred' Huus og Rede?
Jo, visse Slægt af Dyr laae under Floræ Magt,
Sylvano andre var ved Deling underlagt;
Saa Ørnen ene Navn af Jovis Livfugl fører,
Paafuglen derimod Junoni mest tilhører,
En Svane allermest af Venus yndet er,
Blandt Dyre-Slægt een Art er elsket udi sær;
Derfore Æt mod Æt man søgte at opægge;
Sylvani Sejer var, den Slægt at ødelægge,
Som af Gudinden mest af alle yndet var.
Sligt Mennesker og Dyr bevæbnet ofte har.
En Green af Nili Flod adskilte begge Hære,
Sylvani Krigsmagt stod alt færdig at passere,

Af

Af Fuglehære alt Fortropper stødte an,
See da et Forbud kom fra Skovens Fyrste, Pan.
Thi Hyrdernes Monark da Saadant kom for Øre,
Da han om denne Krig fik rette Grund at høre,
Han rystød' Hovedet, blev meget heftig vred,
Saa hvert et Blad paa Træ i Skoven zittred' ved.
Han sagde fnysende: hvem monne vel tilkomme,
Sylvanv eller mig, i Skoven Herredomme?
Min Ejendom tør de vel rykke op med Rod!
Skal jeg min hellig' Skov see svømme udi Blod?
Nej! jeg dem vise vil, at Magten mig tilhører,
Og at den store Pan i Skoven Zeptret fører.
Han til Sylvanum strax lod gaae et Sendebrev,
Et andet samme Tid og Floræ skikket blev;
Lod dennem begge to til Lunden Alsos stævne:
Han og en vis Termin at møde lod benævne.
Saa dæmpet Krigen blev, før den tog overhaand,
Saa sluktes Gnisten, før den blev til Ildebrand.
Til den bestævnte Tid Sylvanus, Flora, møde,
En Skare udaf Dyr paa Vejen med sig nøde,
At bære Vidnesbyrd, og at aflægge Ed
Om hvad i denne Sag de havde hørt og seet;
Fra Træerne de sig forsyned' med Attester,
Samt og fra Planter, som Naturen saa rodfæster,
At de fra Sted til Sted ej vel forflyttes kan;
Men hver, som vorned, paa sin Stavn maa holde
Stand.

Til Hippocrene mig, Pierides! henleder,
En aabenbanet Vej til Helicon bereder,
At jeg i Pennen maa poetisk føre ud
Den prægtig Lund, som da bebode Skovens Gud.
Det Sted, hvor Potamus i Nili Green sig gyder,
Og dens Crystalle-Vand, som Cydnus, sagte flyder,
Det tre Gang Snese Skridt fra samme yndig Flod,
Den store Skovguds Slot Archia fordum stod
Midt i en prægtig Lund af Gran, Cypress og Ceder:
Af ranke Piletræ'r en Gang til Floden leder,
Hvis bladed' Grene var ved Konst tilføjet net,
Saa Solens Straaler ej igjennemtrænged' let.
Man aldrig hører Storm og Uvejr der at bruse,
Kun matte Foraarsluft blandt zittrend' Blade suse.
Den blege Vinter did maa ikke komme nær,
Men evig Purpurvaar i Alsos Lund regjer',
Saa man ej Sommer, Høst, samt Vinter, Foraar regner,
Ej Aarets Løbe-Ring med fire Mærker tegner,
Hvor Sol end cirkler om, i hvilken Luftens Egn,
I Krebsens tørre Land, i Fiskens vaade Tegn.
Af Roser, Liljer man seer evigvarend' Brimmel,
Saa hver en Vang, hver Eng seer ud som Jovis Himmel,
Som det blaategnede og klare Firmament,
Der af Planeter er og Aftenstjerner tændt.

Den

Den milde Sydvest-Vind med frugtbar Aande lokker
Af Hyacinther frem utallig' tusind Skokker.
En yppig Sommerdug der Mark og Eng bestrø'r,
Som kjøler Hedens Kraft, og Regnens Embed gjør,
Ser hvelved' Gange sig fra Fyrstens Slot udbrede,
Som til Chrystalle-Vand, til Purpur-Dale lede.
Som frugtbar Bække, der fra Hoved-Floden gaaer,
Hvorudaf Eng og Mark sin Vederqvægning faaer,
Som gyldne Straaler, der fra Verdens Øje bryde,
Og Alt, hvad Aande har, paa Jordens Klode fryde,
Saa paa hvad Kant man gik, og hvor man Vejen tog,
Archiæ Herlighed og Glands i Øjne slog.
De kaade Satyri af grønne Høje trimled;
Hver rosenklædte Eng og Dal af Faunis vrimled.
Den pileflyvend' Bæk, som kaldtes Cheimarus,
Ved Slottets Side løb med sød og snurrend' Sus.
Archiæ yndigt Huus, som og Panopel heder,
Var kunstig sammensat af Ibenholt og Ceder.
Ved alle Dørre en bevæbnet Satyr stod,
Af hvilken Fremmede sig indgelejde lod.
Dets Vægge udenfor med Blomster var stafferet,
Og indenfore med Vebbene tapisseret.
Her Demogorgons Søn en rum Tid havde bo'd,
Fra den Tid han sit Land Arcadien forlod,
Hvor før Syringis Fald han stedse havde Sæde;
Men da han mistede sin eenest' Sjæleglæde,

Da

Da yndig Syrinx til et Rør forvandlet blev *),
En dyb Melancholie ham udaf Landet drev.
Her for hans Throne nu Sylvanus først sin Tale
Heel syndig førte frem, begyndte at afmale
Gudindens Vold og List med gjennemtrængend' Ord,
Og bragte Vidner frem om Egetræets Mord.
Gudinden uforskrækt forsømte ej at svare;
Hun paastod, begge to fast lige skyldig vare,
Den gandske hele Sag igjennemgik med Fynd,
Ved Vidner vised Vold mod Vold og Synd mod Synd.
Den Ene torde ej den Anden eftergive;
Der visnet var en Drys, her fældet var en Nive,
Der et af Dyrene var brugt til Instrument,
Her udaf andet Dyr man havde sig betjent.
Da Pan sig rejsede udaf sin Blomster-Throne,
Bød dem indstændig med hinanden sig forsone.
Hvad kunde, sagde han, I vente for en Dom,
Hvis Sligt Saturni Søn for Ore ikkun kom?
At Daphnes Skovs Zirat i Grund man ødelægger,
At Dyreslægt mod Dyr og Fugle man opægger,
At man i Skoven saaer Ulykke, Tvistens Krud,
Og lokker Furier af mørke Bolig ud;

Ja

*) Af denne Syrinx, som blev forvandlet til et Rør, siges Pan at have gjort de første Piber eller Fløjter.

Pan primus calamos cera conjungere plures
Instituit. — — —

Ja ubekjendte Fejl blandt Dyrene indfører,
Had, Splid og Avind, som kun Mennesker tilhører?
Hvis saadan Idræt for den store Konge kom,
I revset blev, og jeg gik qvit mit Herredom.
Saa lever enige, og Eder strax forsoner.
Jeg nu kun Alopex, og Corax, som Spioner,
Af Daphne rødder ud, af Dyr og Fugletal,
At de ej andre Dyr i Skoven smitte skal.
Sylvanus, Flora bad slig Straf at eftergive,
Hvis ej, da Alopex og Corax maatte blive
Til Mennesker, som Drys og Nive, skabte om.
Det han tillod. De gik fornøjet med den Dom.
Men Alopex, som, hvad besluttet var, ej vidste,
I Damons Hyrdens Gaard sig lavede at liste,
Hvor, efter Løfte, han fandt aaben Port og Led,
Ej hørte Gaaseqvæk, ej Hundegjø, men Fred
Og Taushed overalt i Gaarden at regjere.
Hvad lovet, holdet er, han sagde, ja end mere.
Af Høns og Gjæsse-Syn ham Munden stod i Vand,
Han paa den fedest' Gaas først fæsted hvide Tand;
Men med Forundring fandt den stumpet sløv at være,
Saa Gaasens duned' Hud og bøjelige Fjære
Som Hectors Pandser blev for magtesløse Tand,
Der ellers Vold og Muur igjennembore kan;
Ja, spæde Bryst, som kun med bløde Duun var gjærdet,
Var nu som Egetræ, det Ilden haver hærdet,

Da

Da sagde Alopex: jeg Kløer bruge maa!
Men, for en Ræveklo, en Haand med Fingre saae.
Kort, hvor han Øjnene paa Legemet henvendte,
Han fandt Forandring, og sig ikke mere kjendte;
Han lader Byttet gaae, og gandske modløs staaer,
Han helder Hovedet, paa Brystet seer ej Haar,
Men hvide skjære Hud. Isteden for sin Hale
Syv, otte Mennesker han saae, og hørte tale.
Da raabte han: hvor er Din Skabning, Kraft og Dyd?
Men Klage-Ordene gik ud i Menneskʼ-Lyd.
Med Kylling, Gjæs og Høns han maatte Afsked tage,
Gik for en listig Ræv en listig Mand tilbage,
Forandrede sit Navn paa Menneskʼviis og Art,
Og sig den Titul gav: Michael von Renarth.
Hans Slægt og Afkom brugt er til Ambassadører,
Som skikkes Hof fra Hof, og Stads-Intriguer fører,
Og fra Stamfaderen har ej vanslægtet stort,
Thi Ret de kroget gjør, det som er Hvidt til Sort;
Kan heel behændig sig i Verden snoe og vende,
Saa at man Alopex Natur kan endnu kjende;
De og Stamfaderen i dette slægte paa,
At de end Svandse bær, med lange Haler gaae;
Vor Alder, som forstaaer ny Titler at ophitte,
Slig Hale kalder nu Ambassadørers Svite;
I Folkeretten den har ogsaa faaet Sted,
Og, som Gesandten selv, maa ikke røres ved.

Ot-

# Ottende Fabel.

## Coraxes Forvandling, og Slutning paa den første Bog.

Sligt stede, man end saae blandt Aadsler, døde Kroppe
Med Fryd og Glædeskrig den sorte Corax hoppe,
Ej vidende hvad nys var fældet for en Dom,
At den til Menneske og skulde skabes om.
Nu seer man Ravnen, som med døde Kroppe skalter,
I andet Øjeblik en Mand, som til Forvalter
I Hyrdens Stervbod sig og Skifter bruge lod,
Blev ved det Embed, han af Ungdom op forstod.
Hans Afkom øvet har Stamfaderens Bedrifter,
Har løbet efter Lig i Stervbod, og i Skifter,
Har stedse ladet see en stor Tjenstfærdighed,
For viss' Procento og hvad ellers følger med.
Her spørges billig maa: hvad Saadant kunde volde,
Hvi Guder det en Straf og Lidelss' kunde holde,

At

At usel Creatur til Menneske blev skabt;
Ved slig Forandring jo meer vundet blev end tabt?
Men de i Tiden saae, hvad Mennesk' vilde blive,
Den onde Hjertesæd, som dennem vilde drive
Til Had, Mistænkelse, til Hofmod, Mord og Rov,
Og træde under Fod Naturens hellig Lov,
Jm hvilken fleste Dyr dog ej saa meget viger,
End ej de grummeste, en Ulv, en Høg, en Tiger.
J slig Henseende de slige Domme skrev,
Og ansaae som en Straf, at Dyret Mennesk' blev.



# Anden Bog.

## Første Fabel.

### Pans Lovsang og Fredsfest, samt Karkini eller Krebsens Forvandling.

Saa ved sin Myndighed Skovguden Krigen endte;
Man kunde nu igjen den gyldne Alder vente,
Man haabede at see al Sæd af Tvedragt
Qvalt i sit eget Dynd, og gandske ødelagt,
Mars og Bellona af Astræa overvundne,
Had, Splid, Uenighed med evig Lænker bundne *),
Man haabede at see den palmezired' Fred
At rette Throne op for Dyd og Retviished.
Da blev Fredsstifteren til evig Æreminde
En Vise sat paa Sang af Skovens Poetinde,

Som

*) Astræa, Gudinden for Retfærdighed.

Som for dens Zirlighed af Alle priset blev,
Skjøndt Dyrs og Hyrders Dom ej Gjøgen underskrev.
Men hvo i Digtekunst kan qvæde hver til Maade?
En Momus Phoebum selv fordømmer uden Naade,
Vor Nattergales Sang af Damon graven staaer
I hvide Marmor, og i saadan Tone gaaer:

Saa ved Skovgudens store Flid
Vi seer igjen fremskinne
Nyfødte Verdens gyldne Tid,
Da første Sol at trinne
Man udaf Havets Bolig saae,
Og over Verden smile,
Den spæde Maane villig paa
Sin Karm at efterile;
Da Morgenrøden første Gang
Oplukte Safran-Dørre,
Og man den nye Fuglesang
I Lunde fik at høre;
Da Havet først omfavned' Land,
Med Elskovs-Arme kryste,
Den dybe Afgrunds hvide Sand
Med fugtig' Læber kyste;
Da udaf Skyen første Gang
Frugtbare Draaber fløde,
Og af den grønne Jomfru-Vang
Ny Lilier udbrøde;

Og Ulv og Lam i Enighed
Bebode samme Vange,
En Støver ej brød Hjortens Fred,
Ej Spurv for Høg var bange;
Da mindre Fiske trygge laae
Ved Rovfisk-Munden kaade;
Kort, da man Blod ej rinde saae
Undtagen ubaf Vaade;
Slig gylden Tid fornyet er,
Vi derfor Krandse flætte
Af Hyacinther, Lilier,
Skovguden dem paasætte;
Vi udi Lovsang stemme an,
Omringe Fyrstens Throne,
Og yde Pris til store Pan
I glad harmonisk Tone.

Men, Himmel! hvad er dog paa Verden lidt at bygge?
Her for en Juno man omfavnede en Skygge.
Den Glæde, Herlighed kun vared' gandske kort,
Som prægtig Meteor og Vejrlys svandtes bort.
De Dyder, som var i Sølvalderen tilbage,
Nu maatte flygte, og af Skoven Afsked tage;
De Stærke brugte Magt, de Svage søgte Værn,
Saa denne Alder har bekommet Navn af Jern.
En Løve, Tiger nu kun pønsed paa at røve,
En Høg paa Tyrannie mod mindre Fugl at øve;

Den

Den horned' Hjort sig stak for Støveren i Skjul,
Den spragled' Slange for den anden krøb i Hul.
De spæde Fuglebørn og dunepenned' Unger
I egne Reder ej var fri for Øgle-Tunger.
Den frygtsom Hare da sig skjulede i Krat,
Saae som sin Frelse an den sorte taaget Nat.
Den uldne Faare-Hjord i Skove, Hede, Lunde
Da med Convojer gik af jernepigged' Hunde.
For Hoppens Forsvar da den ædle Hest sin Fod
Med jernesaalet Sko og Søm bevæbne lod.
Den listig Ræv en Gaas da søgte at bedrage
Med falske lokkend' Ord og honningkryddret Kage.
Kort, alle Dyder nu man traadte under Fod,
Et Dyr bestænket gik med andet Dyreblod.
Siig mig, o Musa! hvad til denne Ild var Tønder,
Hvad udi Skoven harført ubekjendte Synder,
Som i Sølvalderen sig stundom vise lod;
Men nu den skjuled' som Egypten Nili Flod?
Da Trætten bilagt var, begyndte man at haabe
En evigvarend' Fred. Pan derfor lod udraabe
En stor og hellig Fest, som i den Maaned Zar
Til denne gyldne Freds Erindring nævnet var.
Bød gaaend', flyvend' Dyr til Aksos Lund at møde,
Hvis Nogen borte blev, at straffes som for Brøde.
Sligt Bud udstædet blev i Dragens Maaned Ter *).
(Man Uger, Maaned, Aar gav eget Navn især).

Da

*) Mange østerlandske Folk mærke endnu Aarene saa-
ledes,

Da Fiske, Fugle, Dyr, Alt hvad sig kunde røre,
Man saae med Iver sig til Rejsen færdig gjøre;
Hver krybend', vinget Dyr ved Lunden Alsos stod,
Hver Fisk og dukked' op ved Strandbred, Aa og Flod;
Men Krebsen vilde ej sligt Bud for fulde tage,
Han sig betænkende paa Vejen gik tilbage.
Den store Pan en slig Foragt til Hjerte gik,
Karkinus strax til Straf en anden Skabning fik.
I Øjeblik man ham paa tvende Been saae trippe,
Han væmmedes ved Vand, opklavred' paa en Klippe,
I Luft, som før var Gift, han nu fandt Lægedom,
Sig snode, veltede paa alle Kanter om;
Men kunde ingen Vej til faste Land sig bane.
Omsider blev han vaer en Hyrde i en Kane,
Ad ham han vinked' nu med en, nu anden Klo;
Men med Forundring fandt forvandlet begge to
Tiltvende Saxe. Kort, for Krebs der stod en Skrædder,
Som Hyrden i sin Baad for en Skibbruden redder;
Thi den i Skabning som et Menneske saae ud,
Man ene mærkede en ujevn knortet Hud.
Af Krebse-Lignelse sligt ene var tilbage,
Som endnu findes hos hans Afkom vore Dage;
En Æt en anden ej vanslægter derudi;
Slig Krebse-Hud har Navn af Skrædder-Liberi.

kedes, og give dem Navn af Dyr, som Crocodil-Aaret, Hunde-Aaret 2c.

# Anden Fabel.

## Gudinden Thetis Vrede, samt Asenets Misgjerning og Forvandling.

Da saadan Hændelse Fru Thetis kom for Øre,
Hun sagde: vil og Han her Regimente føre?
Nej! ingenlunde! jeg Skobguden vise vil,
At ene Skov og Eng, ej Havet, hør' ham til.
Han over Fugle maa og Dyr tyrannisere;
Men over mindste Flod han ej har at regjere.
Hun derpaa strax et Raad med Sø-Gudinder holdt;
Da af Cymothoe en Gjerning blev fortaalt *),
Som meer ophidsede, og Ild i Olie kasted.
Hun vidned', at et Træ sig nylig har formastet,
Mod en uskyldig Fisk at øve voldsom Magt,
Et Marsviin, som er hos Neptunum selv i Agt.
Hvis Saadant hævnes ej, det stor Foragt forvolder.
Historien er sand, og saadan sig forholder:

Et

*) Cymothoe og Nesæe ere de meest bekjendte af Hav-Nympherne, som kaldes Nereides.

Et lystigt Marsviin, som ved Søens Bredde gik,
Fik Lyst at høre lidt paa Nattergal-Musik,
Sit kaade Hoved stak i Vejret, men hvad skede?
En væbnet Tornebusk, som stod ved Havets Brede,
Som Fiende med Stik og Skaar ham tog imod:
Jeg Delphis selv blev vaer at svømme udi Blod.
Da stod Nesæe op, og sagde: naadig Frue!
For Luftens vinged Dyr vi maa end mere grue.
Ved Daphnes Østerkant jeg en Strandmoge saae
Med purpurtegnet Neb af Fiskeblod at staae.
Om Hejren rygtes, at hun nylig sine Unger
Frembaaret har en Ret af fede Karpe-Tunger.
See her et Fiskebeen, som Nymphen Theia fandt
I Morgenrødens Skin ved Havets Østerkant.
Der siges, Mogene fast alle Dage henter
Af Havet Bytte, ja forsynes med Patenter
At øve Kaperi i Sø, i Flod og Aa,
Og Pan for slig Octroj en Tolp aflægge maa.
Slig Tale Tønder var en Ildebrand at tænde.
Fru Thetis sagde: jeg al Tanke vil henvende
Til Ræfselse, til Hevn. Blandt Dyrene jeg Splid,
Uenighed og Mord, Misundelse og Nid,
Ja mange andre Fejl og Laster vil indføre,
Og hennem Mennesker i Ondskab lige gjøre.
Jeg Fru Pandora paa min Side bringe vil *),
Jeg hende skal formaae at bruge samme Spil,

Som

*) Pandora fingeres at have havt en Æske, hvorudi alle Ulykker vare skjulte.

Som hun mod Mennesker i Ungdom haver øvet,
Dem alle Dyder hun paa eengang har berøvet.
Ved andet Middel man slig Vold ej hævne kan.
Naturen nægter Fisk at føre Krig paa Land.
Men Slægt paa egen Slægt af Dyr skal hævne dette,
En Fugl mod anden Fugl skal hidses, føre Trætte;
Thi Daphne hellig' Skov skal blive til en Stad,
Hvorudi hersker Mord, Hevngjerrighed og Had.
Jeg ene lider ej, men ogsaa Jovis Broder.
Jeg svær' ved Helvede, og ved dens svovled' Floder *),
Ved Stygis Bølger, ved en uforandret Ed,
At jeg ej hviler, før jeg brudt har Skovens Fred.
Ej Aftenstjernen, ej den gule Morgenrøde **)
Fru Thetin hvile saae, skjøndt Lemmer vare møde,
Skjøndt gjennemvandret var Ægypten, Grækenland,
Den øde Lybien, og Arabs hede Sand,
Den vide Donauflod, den pile-flyvend' Tigris,
Den prægtig Euphrates, den rør-frugtbare Nigris,
De kolde Poler, hvor den sorte Nat regjer,
Hvor Dagens hvide Skin tør ikke komme nær,

De

*) Gudernes sædvanlige Ed var at sværge ved Helvede.
Per stygias aqvas.

**) Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus.

De sværted' Morers Land, som evig Sommer brænder,
Hvor Skyggen lige gaaer, til ingen Kant sig vender *),
Ved Solens Opgang nu, nu ved dens Hvilested,
Og hvor den hvinende i Havet dukker ned,
Hav=Dronningen blev ved med hageldrybend' Svede
Med stor Bekymring Fru Pandora at oplede.
Omsider, greben an af heftig Mattighed,
Hun ved en Aabred sig til Hvile lagde ned,
Der et langøret Dyr, som dristed' sig at bramme,
Paa venstre Side ned fra Pegaso at stamme,
Som vel Stamfadren ej kom nær i Legems Skik,
Men meget overgik i Stemme og Musik;
Skjøndt store Kjendere sig understod at sige,
At, hvorvel den i Lyd og Klang ej havde Lige,
Den dog var ubeqvem til zirlig Symphonie.
Slig Dom og Mening faldt den spodske Gøg og bi.
Det musicalske Dyr, for Fruens Søvn at bryde,
Ved hvert et Øjeblund tog heftig til at skryde.
Tre Gange Øjelaag Gudinden lukte til,
Tre Gange samme Dyr med hende brugte Spil.
Da hun fortørnet blev, og med udstrakte Hænder
Og hule Sukke sig mod Jovis Himmel vender.
Tilstæd, o Himmel! ej, hun skreg, at Onos meer,
At saadant usselt Dyr Hav=Dronningen beleer.

Hvad

*) Umbram nunqvam flectente Syene.
Thi Folk, som boe under Linien, see Skyggen lige, saasom de have Solen over Hovedet.

Hvad skede? Thetis Suk strax Himmelen bønhøred',
Og Dyrets Legeme med Hevnens Finger røred'.
Den laadne Hud blev skjær, man Ansigt seer og Kind,
De lange Øren og afkortes, kryber ind.
Ja hele Legem blir til anden Skik omskøbet,
Til et tobenet Dyr i Peblingkjole svøbet.
Af forrig' Skik blev ej tilbage mindste Tegn;
Men af et laadent Dyr sprang op en Landsby-Degn,
Hvis Planter slægtet har Stamfaderen i Lyden,
Hos Landsby-Degne man hør' endnu gamle Skryden.
Den Forskjel gives kun, skjøndt Røsten samme er,
At disse kunstler meer og Tremulanter skjær.

Tre-

## Tredie Fabel.

Thetis lader Udyder regne; Ophis overnaturlige Kjærlighed, formastelige Foretagende med Hieracis Hjelp, saavelsom hans Fald; Ictys Død og Forvandling.

Da Hevnen stillet var, hun Søvnens Gud anmoder
Om liden Hvileblund, strax Dødens sorte Broder
I Søvne tegnede det eftersøgte Sted,
Hvor udi Alderdom Pandora sat' sig ned.
Hun mæt af Alder i en Udørk bode rolig,
Og længtes efter at forlade Jordens Bolig;
Paa sidste Levnets-Trin hun rynket stod og graa,
Men blev forskrækket, da hun Havets Dronning saae.
Siig mig, skjælklædte Dyrs og Havets Herskerinde!
Hvi kommer, sagde hun, at man skal Hende finde
Midt udi Lydien? Er Jovis Broder vred?
Har Nogen opvakt Krig, forstyrret Havets Fred?
Hør! svared' hun, Du, som Vulcanus dannet haver,
Hør, o Pandora, som af alle Guders Gaver

En

En egen Samling est, som Himlen givet har
Ulykkers Æske og al Uhelds skjulte Kar.
At aabne end engang Din Æske Thetis byder:
Lad regne over Dyr Ulykker, samme Lyder,
Som Du blandt Mennesker i Ungdomstid har bragt,
Lad see mod Dyrene den samme Kunst og Magt.
Pandora Theti strax en mindre Æske bringer,
Hvormed Hav-Dronningen sig udi Luften svinger;
Den aabnede, da hun kom over Daphne Skov.
Da saae man regne ned Begjerlighed til Rov *),
Til Blods Udgydelse, til Svig og List at øve,
At qvæle Dyder, Navn og Ære at berøve,
Til Lyst at yppe Krig, paaføre Sorg, Fortred,
Til *unaturlig* Fejl og selsom Kjærlighed,
Samt andre Lyder og før ubekjendte Synder,
Saa fra den samme Tid Jern-Alderen begynder;
Dog, som i forrig' Kar Pandora havde meer,
Blev Dyret ikke slet saa ondt som Mennesker.
Mit Forsæt ikke er, al Ondskab at afmale;
Thi om Forvandlinger min *Musa* kun vil *tale*,
Om selsom Elskov jeg kun ene sjunge vil,
Og deraf flydende ynksomme Sørgespil.

Den

*) Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus;
Non socer a genero; fratrum qvoqve gratia rara est,
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Victa jacet pietas, & virgo cæde madentes
Ultima Cœlestum terras Astræa reliqvit.

Den første, som blandt Dyr af selsom Elskov brændte *),
Den ædle Ophis var, en Slange, som man meente
I lige Linje at udspire, stige ned
Fra store Python, som af Skjaldre-Sang man veed
Af Jordens Fedme og dens Kraft at være dannet,
Og ved sin Tapperhed sig Vej at have banet
Til stort og prægtigt Navn, til den blev ryddet ud
Af Latons Plante, som er Lægedommens Gud **).
Den stolte Ophis sig af saadan Afkom brysted',
Saa intet krybend' Dyr i Skoven sig fortrøsted'
At søge Forbund, og at haabe Ægte-Pagt
Med Pythons Yngle, som sit Huus holdt saa i Agt.
Slig Hovmod straffet blev, og Livet ynksom endtes;
Thi Ophis mod Natur af Kjærlighed optændtes
Til Nattergalen. Han paa en Cypreß-Green fik
Den yndig Fugl at see, og hørte dens Musik.
Af heftig Elskov strax han finder sig at brænde,
Han kunde Øjnene fra Træets Green ej vende,
Hvorpaa Aedon med foragtend' Mine stod,
Af Ophis dybe Suk sig ej bevæge lod.
Han dog bestandig var, ej vilde slet forsage,
Nu ikkun sukked'; nu brød ud i saadan Klage:

Livsalig, yndig Aedon!
Vor Skovs Zirat og Smykke,

Et

*) Parodie over Phaeton.
**) Cæruleus tali stratus Apolline Python.

Et Foster udaf Helicon,
Naturens Mesterstykke,
Som end i fæle Nat er fro,
Naar Alting sover, spiller.
Som gjør en sød og mild Uro,
Med konstig Gurgel triller.
Lyksalig Du, Cypresse! er,
Lyksalig Dine Grene,
Hvorover man udgydet seer
En Dug af Hyppocrene.
Du fælder Graad, Cypress! og Trøst
I Sorgen ikke finder,
Som hører Dag og Nat en Røst,
Misundet af Gudinder,
Hvad man da ikke Ophis, som
Den søde Fugl undviger,
Den vender Ryg, og Dødens Dom
Tilligemed affiger?
Kast, Aedon! et Blink hid ned
En Gnist af naadigt Øje,
Beskue en Bejlers Usselhed,
Som Staal og Jern maa bøje,
Ov ikke Tyrannie, og myrd
Et ædelt Dyr, som stiger
Af Python ned, og udi Byrd
I Skoven Ingen viger.

Kan

Kan Suk dog intet her formaae
Et Naade-Blink at vinde?
Skal Pythons Plante undergaae,
Ej Trøst i Døden finde?
Et staal- og marmorgjerdet Bryst,
Et Diamante-Hjerte
Af saadan bitter Klage-Røst,
Bevæges maa og smerte.
Hvis Du fremturer saadan meer *),
Jeg fra min Lovsang viger,
I Nattergal jeg skjulet seer
En Bjørn, hyrcanisk Tiger,
Et Hjerte stiv som hærdet Træ,
Saa tør som døde Bene,
Et Blod saa koldt som Nordens Sne,
Som haarde Marmorstene,
Saa falsk som Bølgerne paa Vand,
Saa flygtig som en Skygge,
Ustadig som den tørre Sand,
Hvorpaa man ej kan bygge,
Saa sky som Hare, Raa og Hind,
Forfulgt af Jægerhunde,

Be-

*) vid. Cyclopis Klage mod Galatea, som her parodieres.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa qvercu, fallacior undis.

Bedragelig som Vejr og Vind,
Som Snemos udi Munde,
Saa skarp som Tornebusken selv,
Som vrinskend' Hest hovmodig,
Saa voldsom som en stridig Elv,
Som utæmt Fol selvraadig,
Forræderisk som Galathe,
Der udaf Suk kan smile,
Kan fræk og uanfægtet see
En Cyclops at fortvivle.

Slig Klage Dag og Nat den elskend' Ophis førte;
Men udaf Aedon kun saadan Trøst dog hørte:
*Vig bort fra Træets Rod! hvad bilder Du Dig ind?*
En Hovmods-Raseri forvirret har Dit Sind.
Mon Tornebuske sig med Liljer sammenføje?
Mon Rosen-Læber sig mod Nelle-Læber bøje?
En Nattergale-Neb med hvislend' Slangemund
At sammenknytte, har Naturen ingen Grund.
Betænk, Du ikkun er en vorned Skovens Fange,
Den Allerringeste blandt Dyr, en krybend' Slange.
Tør Du om Kjærlighed anmode Aedon,
Der Daphnes Smykke er? speil Dig i Phaeton,
Der udaf Hovmod lod saa selsom sig forblinde.
Slig Fabel Ophis man paa Ermet og vil binde.
Du Dig kun latterlig blandt Dyr og Fugle gjør,
I det Du Dig en Søn af Python kalde tør.

Den ædle Ophis da af Blusel, Sorg, omspended,
Den hvide Dag forlod, mod sotte Skjul sig vended',
I Hulen pønsede paa Død og eget Mord;
Men blev opmuntret strax, at leve, af de Ord,
Af det som Aedon til Slutning forekasted,
At han at regne Byrd fra Python sig formasted.
Slig Haanhed sender mig til Skyggers Bolig hen,
Han sagde, kalder mig til Lyset og igjen.
Det som mig raader døe, mig raader og at leve,
Jeg af Apolline et Vidnesbyrd vil kræve,
Af Pythio jeg med Beviis forsynes skal,
At stoppe Munden paa den modig Nattergal.
Til Hierax, en Høg, han derpaa Tilflugt tager,
For ham sin bittre Sorg, og Sjele-Angst beklager.
Hør, sagde han, Du, som i Luften er erkjendt
For Fuglenes Monark, som fører Regiment
Og uomskrænket Magt i det Chrystalle-Rige,
For hvilken Alt, hvad Fjær og Vinger har, maa vige,
Utallig penned' Folk Natur har underlagt
Dit Herredømme, og har givet Envolds-Magt,
Sær over mindre Fugl, som Spurve, Gjæs og Ænder;
Her Pythons Pode sig nedslagen til Dig vender,
Din Bistand, Hjelp begjer. Mig gjennem Himlens Dør,
Og Luftens Rige til Apollinem henfør.
Af Saadant Hierax forundres, leer og smiler,
Og svared': Ophis! til Din Undergang Du iler,

Dit

Dit Forsæt daarligt og imod Naturen er,
Du vaager alt for høit, for store Ting begjer.
Kan Du vel uforsagt de Himmeltegn bestaae *),
Hvis fæle Syn mig selv tidt kommer til at grue,
Mon Du Dig understaaer at komme Løven nær?
Hvis aabne Strube skræk for Jovis Fugl end er?
Den grumme røde Krebs, som knortede Arme strækker,
Samt Tyrens hvasse Horn ej mindre Dig forskrækker,
Den gloend' Scorpion, den hornede Gjedebuk
Vil udaf Øine Graad, og Skytten presse Suk.
De omkringsvævende og stjernezirede Himle
Dit Sind forvirre vil. Hvor skal Dit Hoved svimle,
Naar Du Dig nærmer til en Himmel-Ax og Pol,
Dit Syn fordunkles ved den skinnende klare Sol,
Der fra sig Straaler, Ild, paa alle Sider skyder.
Bliv i Din Hule kun! Naturen Orme byder,
Især blandt alle Dyr, paa Jord at holde sig.
Stat fra Dit Forsæt, før ej mod Naturen Krig.
Saaledes Hierax sin grundig Tale endte,
Jo større Furen var, jo meer den dog optændte
Lyst, Mod og Fyrighed hos dette daarligt Dyr,
Han svared: Hierax! jeg ingen Fare skyer,
Ti tusind Himmeltegn maa ti Gang for mig nævnes,
Det ej mig skrækker af, min Spot, Foragt maa hevnes.
Ej Himmel-Ax, ej Pol, ej Ild, ej Hav og Søe,
Kan Ophis skrække, som bered er til at døe.



*) Per insidias iter est formasque ferarum.

Da sagde Hierax, udstrækkend' pennend' Vinger:
Vel an! see til, Du fast Dig om mit Hoved svinger,
For alting raader jeg: Du Øjne aabner ej,
Saalænge som Du est paa denne slibrig Vej.
Saa han om duned' Hals sit slibrig Legem bøjer
Og Hierax med Magt den tykke Taage pløjer;
Men da af Skyerne man Himmel-Luften fik,
Da, som et Stjerneskud, og vild Farten gik;
Vor Ophis længe laa fornøjet, vel tilmode;
Men da man meer og meer stak ud fra Jordens Klode,
I Solens Landskab til de hede Grændser kom,
Da Ophis zittrende affældte egen Dom.
Dog Hieracis Bud iagttog endda nøje,
Med skjulet Hoved laae, og ikke aabned' Øje;
Men, da man fløj forbi den gloend' Gjedebuk,
Dens Brægen hørte, da brød Ophis ud i Suk.
I Ildens Landskab han ej kunde Varme føle,
Af Skræk og Rædsel, da han hørte Løven brøle,
Ja Scorpionens Stank al Sind og Sands betog.
Han glemte da sig selv, mod Himlen Øjne slog.
Han saae det fæle Dyr den sorte Gift at svede *).
Han qvaltes af dens Stank, og fra sig skydend' Hede,
Og raabte da: gid jeg paa Jorden var igjen.
Og vended' Øjnene til anden Side hen,
Der Skytten han blev vaer med krum og opspændt Bue,
Som Dødens Sendebud med Undergang at true,



*) — — ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit.

Da Trøst, Formaning meer hos Ophis ikke galdt,
Han hovedsvimmel ned igjennem Luften faldt
I Floden Potamus, og havde samme Skæbne,
Som modig Phaeton, der vilde sig bevæbne
Imod Naturen, og de Grændser overgaae,
Som Dødelige ei sig nærme kan, ei maa.
Strax Flodens Fiske hen til Pythons Plante hasted,
Det døde Legeme med Graadighed antasted;
Blandt dennem Ictys, som i Had, Hevngjerrighed
De Andre overgik, istykker Ophis sled;
Men dette Maaltid var for ham det allersidste.
Hans Bug opspændtes strax, han færdig var at briste,
Den grønne Ormegift sig spreded overalt,
Hans Krop blaaplettet blev. Han død til Bunden faldt.
Da slig Ulykke kom Hav-Dronningen for Øre,
Hun sagde: jeg vil til et Menneſk' Ictys gjøre.
Land-Dyret skal dog ej fuldkommen Glæde faae.
Det sagde hun. Man strax et levend' Menneſk' saae
Ved Floden spire op, ved Bredden at opstige.
Hans Afkom Mennesker i alting ere lige,
Undtagen de, som Fisk, ej Maal og Mæle har.
Naar disputeres skal, man Respondenter tar
Af denne Fiskeslægt og Æt paa høje Skoler,
Der kun udfordres, at de bære sorte Kjoler.
Forresten Tungens Brug fornøden ikke er;
Man bag en Bogstol for Zirat dem ikkun seer.

Fjer-

# Fjerde Fabel.

## Om den ædle Ophis Forvandling.

Det store Jetys Fald i Floden hastig rygted.
Hver Fisk tilside løb, hvert Rør i Vandet frygted'
Det ædle Slange-Liig paa klare Bølge flød,
Til en af Najades det til Aabredden skjød.
Der hans Fru Moder stod samt kjære spragled' Søster;
Hver selv behøved' Trøst, og dog hinanden trøster.
De letted' ham med Graad paa hvide Aabred op,
Og jorded hæderlig den halvopædte Krop.
Bad Vinden dybe Suk til Lægeguden føre,
At Hieracis Straf de maatte hastig høre.
Til en Erindring om det store Fald og Mord
En zirlig Gravskrift blev sat op med disse Ord:
**Herunder skjulet er den store Pythons Pode *).**
**Et ædelt Hjerte hold en Daarlighed tilgode.**

Tænk,

*) Hic situs est Phaeton currus auriga paterni,
Qvem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

Tænk, Vandringsmand! naar Du af Ophis Gjerning leer,
Du i hans Daarskab dog et ædelt Hjerte seer.
Man end arbejdede paa Ophis Grav at zire,
Da man et Mennesk' saae af Mulden at fremspire,
Hvis høire Haand med Fork og Spade væbnet var,
En skimlet Jordebøg det udi venstre bar.
En stor og talrig Æt af denne Stamme flyder,
I hvilken man end seer at skinne Ophis Dyder;
Sær udi denne Post den Pythons Søn er lig,
At den af gamle Byrd og Ahner glæder sig.
Den af Stamfadren og har arvet disse Noder,
At den i Jordens Muld og Agre stedse roder.
Saa udaf Pythons Sæd udsprungen er en Stand,
Som zirer Jorden mest og Kjerne er i Land.

# Femte Fabel.

## Om Hieracis eller Høgens Straf og Forvandling.

Den kjække Slanges Fald Apollinem bevæger,
Han spidse Morderpiil paa krumme Bue lægger,
Hvorudaf Hierax strax føled' Hjertestød,
Og med den hvasse Piil faldt ned paa Jorden død.
Men Pan af Medynk ham i anden Form omstøber,
Saa af en Høg en Mand i Daphne Skov omløber,
Den blodig Piil, som dybt i duned' Bryst end stod,
Til en Hirtsfænger blev. Den Linje udaf Blod,
Som udaf Saaret flød, til rødt Gehæng broderet,
Med smaae Sølvplader paa. Af Hoveddun formeret
En Hue blev, som han gav Navn udaf Casket.
Han dog sin forrig' Sjel beholdt; thi al hans Æt
I Skove, Lunde fast den meste Tid omsvæve,
Paa Høge-Viis og Art i andre Ting og leve;
Thi, som en Høg er Skræk for mindre vinget Dyr,
Saa Bønder, Hyrder fast som Pest en Skovfogd skyer.

# Sjette Fabel.

## Hvorledes Nattergalen omkommer og forvandles.

Til disse Sørgespil vor Nattergal var Kilde,
Hvorover den blandt Dyr og Fugle hørte ilde.
Slig daglig Haanhed den saa stærk til Hjerte gik,
At Livet endtes; men hun anden Skabning fik;
Thi af *en liden* Fugl en selsom Vext udspired,
*Hvis Afkom* Skuespil med Dands og Sang har ziret,
Et Qvinde-Billed, som i Frue, Jomfru er.
Men udi Qvinde-Slægt en Classe gjør især.
Dets Planter fører Navn udaf Operatricer,
Og samme Dyder, som Stam-Moderen udviser;
Ja udi mange Ting den gandske overgaaer.
Paa visse Tider kun en Nattergal om Aar
Sig udi Venus-Spil og i Musiken øver;
Men disse derimod paa begge Ting gir Prøver,
Fra Vaar til anden Vaar, fra Høst til anden Høst,
Og al Slags Elskere er hele Aar til Trøst.

Sy-

# Syvende Fabel.

## Om Buses og Boeidions Kjærlighed og ulykkelige Skjæbne; saa og Solsikkens Forvandling.

Man hørte andet ej i Skoven end Ulykke;
Strax derpaa spillet blev et andet Sørgestykke,
Som og var Virkning af Pandoræ Uhelds-Kar,
Og Ager-Hjerter selv til Medynk bøjet har.
To ædle Hyrder i et Huus tilsammen bode *)
I stor Forening med hinanden disse stode:
Den Ene Damon hed, den Anden Tityrus;
De selv, Hyrdinder, Børn bebode samme Huus.
Paa skjønne Oxen, Faar, de vare begge rige;
Blandt dem særdeles to dog havde ingen Lige;
Men andet Stoldens Qvæg i Tegning og i Skik,
Som Solen udi Glands, Planeter overgik.
En førte Navn af Bus, Boeidion den Anden,
En snehvid tegnet var med Purpurplet i Panden,

Den

*) Parodi over Pyramus og Thisbe.

Den Anden af Natur var farvet himmelblaa,
Med hvide Plette sprængt, som Stjerner man dem saae
Paa Himlens Firmament. Saa danned' vare begge;
Men til Naturen dog man søgte Konst at lægge.
Nu overstrøg man Horn med konstig Purpurglands,
Nu man af Roser og af Liljer fletted' Krands,
Som man ved Horn og Hals til Prydelse lod fæste.
Men al den Herlighed dog fattedes det bedste;
Thi Hyrderne dem ej tillod blandt andet Qvæg,
Sig at forfriske med uskyldig Lyst og Leg;
Saa Skjønhed dem betog al Frihed, gjorde Trælle,
Imellem dem var dog to tynde Skilrums-Fjæle,
Hvis Sprækker aabned' Vej til de forlibte Ord,
Som stifted' Elskov, men forfremmed' begges Mord.
De overlagde med hinanden at undvige,
Og sig ved Morgenstund af Fængselet at snige.
En Dal i Lunden blev benævnt til Sammel-Sted,
Hvor skulde høstes Frugt af plantet Kjærlighed.
Da, før man stige saae den gyldne Morgenrøde *),
Før Solen tørred' den dugvaade Jordens Grøde,
Ja alting stille var, ej Tunge rørte sig,
Allene Luften gjald af Uglens Sørgeskrig,
See! da Boeidion til Flugten sig bereder,
Med agtsom Møje Vej til Uheld efterleder,

Og,

*) Nondum nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas.

Og, da end hvilede i Stolden Faar og Qvæg,
Hun passed' Tiden, og sig udaf Fængslet sneg;
Til Dalen kom, hvor man en kjølig Bæk saae rinde,
Der, ventende paa Bus *), hun øined' en Løvinde,
Som fnysend' trined' frem af tykke Ceder-Skov,
Og bar i blodig Mund en Levning af et Rov.
I denne Alder det en Mode var at røve,
At myrde, slaae ihjel og alle Laster øve.
Det Rov, Løvinden bar, var Hoved af en Ko,
Som fangen var og myrdt mod Løfter, given Tro.
Hun ved et Cedertræ da Rovet fra sig kasted',
Til samme kjølig Bæk tørstbrændend' derpaa hasted.
Da Heden stillet var, hun bortgik og forlod
Det horned' Hoved ved den samme Ceder-Rod.
Boeidion af Frygt forstak sig i en Hule,
Og der besluttede sig nogen Tid at skjule,
Til Dyret borte var, og Faren overdrev.
Men til et Sørgespil slig Skjul en Aarsag blev.
Af Østens Purpurdør da Verdens Lys fremtrinned **),
Men med sølvskjoldet Bryst, og ej som vanligt, skinned.
Den

*) — — — Venit ecce recenti
Cæde leæna boum, spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.

**) Segnior oceano qvam lex æterna vocabat,
Luctificus Titan nunqvam magis æthera contra
Egit eqvos — — —

Den dunkel var og graa, gik seen, tvivlraadig frem,
Som den, der frygter, og seer efter Vejen hjem,
Saa Nattens Fakler sig imod dens Aasyn styrked',
Paa Horizont stod still', som, naar den er formørket,
Den hele Himmelvold tilkjendegive lod,
At udi Daphne Skov en Uheld forestod.
I saadan Sørgedragt alt Solen var oprunden,
Da Bus end stille laae med Søvnens Lænker bunden
I falske Billeder han saae sin Elskovs Lyst,
Laae udi Drømme paa sin kjære Mages Bryst.
Men Natte-Phantasie med Sjelen ofte spiller *),
Naar Uheld nærmer sig, den Vellyst forestiller.
Her Kjerne vises, hvor er dog kun Orme-Gruus;
Cometen truende staaer over Brude-Huus.
Imidlertid da Sligt i Dalen Kaijas skede,
Bus af et Hanegal advaret sig beredte,
Sin kjære Mage at omfavne sammested,
Da han i gule Sand blev vaer Løvindens Fjed,
Hans Blod strax isnede, hans hele Legem bæved,
Men da han Rovet saae, mod Himlen han sig hæved,
Udsæd' hule Suk, og sagde: denne Nat **)
Forraadet haver to forened' Sjæle plat.
Jeg som Forræder bør af Alle høre ilde,
Jeg burde møde først, men kommer dog forsilde.

I Le-

*) —.— per ambages solitas contraria visis,
Vaticinata qvies:

**) Una duos nox, inqvit, perdet amantes.

I Løver, Tiger=Dyr! som boe paa dette Sted *),
Af Huler kryber frem, af Høje stiger ned,
Anfalder, griber an Boeidions Fortræder,
Omkommer, sluger op den grummeste Misdæder!
Men den er jo forsagt, som Andres Hielp begjær **),
Hvad hindrer, at jeg selv min Levetraad jo skjær?
Han i Fortvivlelse til Bækken derpaa hasted',
Og det sig hovedkuds, hvor den var dybest, kasted.
Saa blev Vellystens Sted forvandlet til en Grav,
Han efter nogle Suk sin Aande der opgav.
Boeidion, som laae imellem Frygt og Længsel,
Omsider fatter Mod, udkryber af sit Fængsel,
Med frygtsomt Øje seer sig allevegne om,
Og endeligen til den fæle Gravsted kom.
Der hun sin Elsker fandt, som endnu var i Live,
Med Døden kjæmpe, og sin Aande at opgive,
Før Sjelen udfoer, han i disse Ord frembrød:
Mon det en Skygge er? nej, vist af indbildt Død
Jeg til Fortvivlelse og eget Mord er dreven;
Jeg af Vildfarelse min Banemand er bleven,
O, hvilken Hændelse! o, et fortvivlet Mord!
I sidste Sjele=Gisp udsuktes disse Ord.

Boei=

*) — — — Nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O qvicunqve sub hac habitatis rupe leones.

**) Sed timidi est optare necem.

Boeidion da saae sin Glædes-Sol neddale;
Men neppe gav et Suk, langt mindre kunde tale.
Som en Febricitant, naar Heden heftigst er,
Man uden Pine fast og Krympten ligge seer,
Han ej udøs et Suk, er taalig, ikke klynker,
Ja ej begribe kan, hvi Andre hannem ynker;
Naar Heden tager af, og sagtes første Storm,
Da Smerten føles, han sig vrider som en Orm.
Sygdommens hede Gift da allerførst han kiender,
Til Lægen, som var nys foragtet, han sig vender;
For Øjne svæve da Elendighed og Nød,
Den krumme hvasse Lee, den fæle blege Død.
Saa her Boeidion, da første Storm ophører,
Først Smerten føler, og mod Himlen Klage fører,
Da Taare strømmevils med Sukke brøde ud,
Og slige haarde Ord mod Elskovs blinde Gud:

Slige Gjerninger Du øver,
Offer, Altar dog begjær,
O, Cupido! Sjæle-Røver!
Ondskabs-Stifter! Du Dig her
I at yppe ej har skiemmet
Dobbelt Uheld med et Skud,
Og Din Ondskab har forfremmet
Ved at myrde, rydde ud
To hjertekiende kiære Sjele.
Du Din Bue spændet har,

For

For at skaane, i at hele
  Aldrig Du saa villig var.
Mon den født er af Gudinde,
  Som Udyders Samling er?
Nej! af giftig Helvedes-Qvinde
  Jeg en Plante heller seer;
Tigerinde er Din Amme,
  Som Alecto har betroed,
Dig opflækket har den samme
  Ej med Melk, men Tiger-Blod.
Grumme Parcæ! I som tvinger
  Alting med besluttet Raad,
Drejer om med Almagts-Finger
  Uhelds, Lykkens Spinde-Traad,
Livet Grændser foreskriver,
  Som man ej maa overgaae,
Og til Døden Varsel giver,
  Naar er Tid at banke paa;
Naar som Traaden er udtvunden,
  Tenen nok er drejet om,
Levetiden er forsvunden,
  I forkynder Dødens Dom.
Jeg al Skjebnens Raad foragter;
  Jeg afskjærer selv min Traad,
Gaaer til Acheron, og fragter
  Dødens Færge, Charons Baad.

I maa

I maa Eders Almagt prise,
Skjebnens Raad jeg kun beleer;
Jeg for Verden vil bevise,
Den paa Sand kun bygget er.
Intet holder mig tilbage,
Afgrund, Himmel eller Jord,
Jeg jo følge maa min Mage,
Her jo skee maa dobbelt Mord.
Najades! I Flod-Gudinder,
Som den kiøle Bæk beboe,
I mit Forsæt gjør ej Hinder,
Lar mig hvile her i Ro.
Yndig' Nympher! jeg udbeder
Liden Plet af Eders Grund;
Det er alt, hvad jeg af Eder
Søger i min sidste Stund.
Flodens Fiske herfra driver,
Hindrer dem at nærme sig,
At dem ej til Føde bliver
Dette ædle Tvilling-Liig.
Hun derpaa Afsked tog med Træer, Dyr paa Landet,
Og med heroisk Mod sig styrtede i Vandet,
Ved Flodens Nymphers Hielp faldt paa sin Elskers Bryst *),
Og der udsukked' Sjel. Sligt var i Døden Trøst.

En

*) — — Seque acclinavit in illum,
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.

En Sole-Blomster, som saae an sligt Sørgestykke,
Blev saa bevæget af Boeidions Ulykke,
At den bortvisnede i samme Øjeblik,
Liv, Farve, Yndighed som hastig Røg forgik.
Den kjelne Blomster kan ej megen Anstød lide,
Den tidt af ingen Ting forskrækkes i Utide,
Saa mindste Hændelse og Uhelp Sindet slaaer,
Nu er den Markens Ziir, nu tør og vissen staaer.
Gudinden Flora den ny Liv og Aande giver.
Vor Sole-Blomster til en Jomfru dannet bliver.
Den som paa Mark og Eng Naturen havde sat,
Til Smykke, Prydelse, til Hove blev Zirat.
Paa Herrers Slotte man dens Afkom Frøkner kalder,
Thi Jomfru-Titel meer ej skyttes i vor Alder.
De alle Moderen derudi slægte paa,
At kun en stakket Tid de glimre, blomstrend' staae.
Som Sole-Urter man dem hastig seer at spire,
Som Stjerner skinne, og som Liljer Huse zire,
Ved mindste Frue-Nik de dog maa vandre fort,
Ved et unaadigt Vink de visne, tørres bort.

Ot-

# Ottende Fabel.

## Hvorledes Bus bliver forvandlet.

De to Forliebtes Død Bubona gik til Hjerte,
Gudinden hørte an sligt Sørgespil med Smerte.
Hun sagde: Daphnes Hjord ja mist har al sin Ziir;
Hvad hindrer mig, at jeg dem anden Skabning gir?
Hvad har det ædle Par dog gjort? hvad er dets Brøde?
Skal de til Fiskene i Aaen blive Føde?
Nej! jeg vil give dem ny Sjel, nyt Liv og Blod.
Men Guderne med Bus kun ene sligt tillod.
De vare begge vel af Skovens Guder yndet,
Men som Boeidion mod Himlen havde syndet,
I det hun øsed' ud mod Skjebnen bittre Ord,
Saa hendes Navn til Straf blev rydbet ud paa Jord;
Men Bus i Mands Gestalt flød op ved Aaens Bredde,
Man ham behændig saae paa hvide Sand at træde,
Hvert Forbeen blev til Arm, Haar blev til skjære Hud,
Bagbene bredebes i folded' Buxer ud,

Af Liv og Krop blev kun igjen en liden Stumpe;
Og meer end halve Ryg forvandledes til Rumpe,
Han løb fra Skovens Hjord, forglemmende sin Brud.
Dens Afkom har sig vidt i Verden spredet ud.
Den største Deel sig i Batavia sat' neder,
Saa kaldtes Landet før; men nu det Holland hedder;
Man seer dem lidt paa Land, men meest paa Sø og Aae.
Stamfaderen de fast i alting slægte paa.
Thi gjerne, naar man om et Orestykke hører,
Saa det bedrives af en hollandsk Skøjtefører.
Dem siges kan til Ros, at endnu ej et Haar
De fra Stamfaderen i Tale, Sæder gaaer.

Rien-

# Niende Fabel.

## Om Psylli og Psyllæ Kjærlighed og Blodskam, samt den Førstes Forvandling.

Saa Mord, Fortvivlelse man allevegne hørte;
*Fra et til andet* Sted den flygtig Fama førte
*Nu* Tidende om Mord, om selsom Elskovs Brand;
Ja Blodskams Synd tog selv i Skoven overhaand.
I Psyllodeia, hvor Bubona havde Sæde *),
To Tvilling-Lopper med Forældres største Glæde,
Som første Grøde af en ægte Kjærlighed,
Blev bragt til Verden paa et blødt og dunet Sted
Ved Foraars-Tider i en yndig Nymphes Kammer,
Forældrene med Flid vort Tvilling-Par opammer,
Dem skjøn Opfostrelse gir efter Byrd og Stand,
Som Hoffets ædle Dyr for Andre nyde kan.
Den ene Psyllus man, den anden Psylla kalder;
De begge fremmedes i Skjønsomhed og Alder;
Men

*) Denne Parodie er en Sammensmeltning af Myrrhæ og Byblidis Historier.

Men man en Kjærlighed hos Søsteren blev vaer,
Som større er end den, Naturen tilladt har.
Hun elsker vel, men dog ej syndig Elskov kjender,
Hun strax ej mærker, at hun mod Naturen brænder,
Af syndig Lue hun urolig er og heed;
Men falske Skygge af en tilladt Kjærlighed *)
Vor Tvilling-Søster saa forblinder og bedrager,
At unaturlig Ild hun for en Dyd antager,
Men syndig Lue saa ophidsed' unge Blod,
At Psyllus Dag og Nat for Psyllæ Øjne stod.
Hun udi Søvne seer sin Broder fyldestgjøre **)
Sin syndig Attraa, og sin ublu Krop at røre.
Hun vaagner ofte op, af Blusel fast er død;
Hun skammer sig, men kan en Tanke ej saa sød
Af Sindet rydde ud. Hun ofte med sig trætter,
Sig selv fordømmer; men med Tanken dog sig mætter.
Forhaander Tid og Stund, hun baaren blev paa Jord,
Og bryder ofte ud i slige bittre Ord:

O glade, fæle Billede ***),
O søde, bittre Drømme,
Som give Skræk, Fornøjelse,
Husvale og fordømme.

O, Dro

*) Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
**) — — — Visa est qvoqve jungere fratri
Corpus, & erubuit, qvamvis sopita jaceret.
***) Me miseram! tacitæ qvid vult sibi noctis imago?

O, Dødens Broder! korte Nat!
Hvi for mig Garn Du kaster?
Mig lokker, viser som en Skat,
Hvad min Ulykke haster?
Men hvad? jeg jo Forargelse
I Drømme ikke giver?
Nok er, at jeg ej vaagende
Deslige Synd bedriver;
Kan Skygger, Natte-Phantasie
Min Ære mig berøve?
Kan jeg i Drømme, Koglerie
Forhindre dem at øve?
Men samme Natte-Hændelse
Om Dagen forekommer,
Derfore dette Billede
Er dog min strænge Dommer.
Den Synd, til hvilken Søvnens Gud
Mit Sind og Hjerte bøjer,
Jeg jo ej vaagend' rydder ud,
Men dermed mig fornøjer!
Saa tidt den ublu Drøm jeg faaer,
Af Skræk jeg vaagner, ryster;
Et Ønske dog i Hjertet staaer;
Gid Du var ej hans Søster!
Gid alting os tilfælleds var *),
Foruden Fader, Moder,

Gid

*) Omnia, Dii facerent, essent communia nobis
Præter avos.

Sid dannet var til Ægtepar,
Hvad nu er Søster, Broder!
Hvi har Naturen i det Land
Mig ikke ladet føde,
Hvor Søn kan blive Dotters Mand
Foruden Skyld og Brøde?
Jeg Saadant vaagend' pønser paa,
Er jeg da ikke skyldig?
Kan jeg for Himlen da bestaae?
Er da mit Forsvar gyldig?
Men, naar jeg tænker mig lidt om,
Jeg alt for meget iler,
Jeg altfor hastig fælder Dom,
Og uden Grund fortvivler.
Hvis det er ej mod Himlens Bud,
Hvi jeg mig da mistrøster?
Man seer jo en og anden Gud,
Der ægtet har sin Søster.
Saturnus Opim har i Favn *),
Som sig i Blod paarører:
Ja Gudernes Monarch jo Navn
Af Mand og Broder fører;
Oceanus med Theti sig
I Ægteskab jo glæder.

Hvo

*) Sic Saturnus Opim junctam sibi sangvine duxit,
Oceanus Thetin, Junonem rector olympi.

Hvo synder, som er Guder liig,
Og Himlens Fodspor træder?

Hun derpaa fatter Mod, sin Amme til sig kalder,
Med Hik og yppig Graad om Halsen hende falder:
Hjelp, Thelalusa! hjelp Dit kjere Foster-Barn,
Hun sagde, Skjæbnen mig indvikler i et Garn.
Ej Sjel paa Jorden var i saadan Angst og Fare.
Gjet, hvad det er, min Skam jeg ej kan aabenbare.
Jeg kan af Strikken ej og Garnet reddes ud,
Med mindre krænkes maa Naturens hellig Bud,
Undtagen at jeg selv til større Uheld haster,
Undtagen jeg mig Skam og Haanhed underkaster.
Hvor farlig Frihed er, jeg dog af Garnet maa
Med Haanhed og med Død mit syndigt Ønske naae.
Den kjære Amme da begyndte stærk at grue,
Nu brugte søde Ord, nu saae man hende true *);
Med dybe Sukke nu og salte Taare bad,
Nu brugte Myndighed, og truede med Had,
Nu vendte Ryg, og til Forældre vilde løbe,
Hvis, hvad paa Hjertet laae, hun ikke vilde røbe.
Dølg intet, sagde hun, men alting aabenbar,
Betænk min Troskab, vid, at Du mig diet har.
Jeg Dig besværger ved Din kjære Fader, Moder,
Ja ved Din anden Sjæl, Din dyre Tvillingbroder.

Da

*) Et modo blanditur, modo, si non conscia fiat,
Terret. — — —

Da raabte Psylla: nævn min Broder ikke meer;
Af dette Navn jeg al Ulykke flyde seer.
Fortvivlend' Taushed, Skræk og Zittren derpaa fulgte.
Den syndig Glød brød frem, som ærbar Aske skjulte.
Da mærked' Ammen strax, hvad Ildens Tønder var,
Hun raabte overlydt: o, ulyksaligt Par!
O, søde Foster-Barn! Din Skjæbne jeg beklager,
Fortvivl dog ikke slet; thi hvordan jeg det mager,
Jeg Dig maa føre til det ublue kjølig Vand,
Hvori Din syndig Lyst og Hede lædskes kan.
Hun derpaa flittig Agt paa Psylli Idræt giver,
Hans Natte-Leje, hvor Lopinder stævned bliver.
Hun strax udspejded', at Lopinden Hamadryst
Af Psyllo stevnet var paa Nymphens Rives Bryst
Ved Midnatstide til en Samqvem sig at møde.
Slig Tid blev udvalgt til den Pine at forsøde,
Den Ild at slukke, og at dempe Elskovs Brand,
Som udi Psyllæ Sjæl tog saadan overhaand.
Hun derfor Hamadryst indprenter falsk Mistanke,
At, hvis hun mødet, det vil hende stedse anke,
Hun siger: Hamadryst! Dig Psyllus spotte vil,
Han med Lopinder tidt har øvet saadant Spil.
Saa udi hendes Sted vor Psylla henført bliver,
Og han uvidende en Blodskams-Synd bedriver.

Den

Den gyldne Maane da fra Himlen flygted' bort *),
Og Nattens Himmel blev af Taage dobbelt sort.
Den kaade Venus selv i sorte Sky sig svøber,
De andre Himmeltegn af Horizonten løber,
Hver Stjerne dunkel blev foruden Skin og Glands,
Man saae kun Himlens Riis, Cometen med sin Svands,
For hvilken Luft og Jord, samt Hav og Afgrund gruer;
Den sig ej lader see, med mindre den og truer.
Det Jomfru=Bryst, hvor man slig hæslig Synd bedrev,
End udi Søvne kold, ja gandske isnet blev.
Den syndig Psylla laae imellem Kuld og Hede.
*Hun* isnede af Frygt, og blussede af Glæde.
Skam, Blussel, Mod og Frygt, Fryd, ond Samvittighed,
Paa eengang førte Krig, i Hjertet havde Sted.
Den gyldne Phoebe da til Hevn og Straf fremtriner,
Og dette syndigt Sted med Klarhed overskinner.
Den Solens større Skin og til Undsætning tar,
Da Psyllus blev med Skræk sin egen Søster vaer.
Hans Hjerte fyldtes op med Bitterhed og Vrede.
Stat, vanskabt Psylla! jeg Din Gravsted skal berede,
Han sagde fnysende, løb som en Top omkring,
Og derpaa himmelhøjt af Brystet gav et Spring;

Men

*) — — — — fugit aurea cœlo
Luna, tegunt nigræ latitantia sydera nubes.

Men Psylla zittrende paa Flugten sig begiver,
Af Tvillingbroderen stærk efterhoppet bliver.
Ni Gange Maanen om sin Himmel-Cirkel gik;
Men Flugt, Forfølgelse end ingen Ende fik.
Her Frygt for Broders Hevn gav unaturlig Kræfter *),
Der Vrede muntred' op at løbe stedse efter;
Men Psyllus mærker ej sin Overiling før,
Før Synet dunkles, før han Sjel gir op og døer.
Da Aanden ham forlod, man dette Ønske hørte,
Som Vinden villig hen til Guders Bolig førte:
Lev, syndig Psylla! lev, og bring til Lyset frem,
Fød et Vidunder, og blandt Dyr et vanskabt Lem,
Som hverken Lignels' har af Dyr, af Fugl, af Planter,
Hvis Lige findes ej i Verdens fire Kanter,
Dets Fødsel, Opvext, Død skal mod Naturen gaae,
Som det undfanget er. Det skede ligesaa.
Slig selsom Hændelse den hele Skov forskrækker;
Men Qvæg-Gudinden den Afsjæled' dog opvækker,
Saa en guldbræmmet Mand man for en Loppe seer,
En lystig, hoppende, bevæbnet Officier,
Dens Afkom overalt i Verden sig udspreder;
I Krigs-Matriculer man dem — — — hedder **).

Det

*) — — Hic spe celer, illa timore.

**) Hvad for unge Slags Krigsfolk, enten de ere til Hest

Det med Stamfaderen hos dem tilfællebs er,
At man gemeenlig dem i Fruerstuer seer;
De gaae paa Tæerne, gjør krumme Spring, og hopper,
Og derfor føre Navn udaf tobened' Lopper,
Og som Stamfaderen sig nære redelig
Blandt Nympher, sær, naar der i Landet ej er Krig.

*) Hest eller til Fods, til Vands eller til Lands, skal jeg ikke kunde sige; saasom udi den i Fortalen allegerede Krønik denne Passage var gandske ulæselig.

---

# Tiende Fabel.

## Om Psyllæ Foster, Padde-Hatten, dens Kjærlighed til sig selv, og underlige Forvandling.

Nu Tiden stunded' til, at Psylla skulde føde.
Man ej Gudinder, som sædvanligt, saae at møde *);
Men trende Furier udi Lucinæ Sted,
Eumenides, som spaae Ulykke og Fortred.
Man fæle Ugler saae i Luften yppig svæve,
Samt andre Ting, som Straf betyde, Hevn udkræve.
Med bitter Smerte da en vanskabt Sæd fremkom,
Et selsomt Foster, som sin Moder bragte om.
Af Sæden man blev vaer en egen Urt at stige.
I Skov, paa Mark og Eng var aldrig før dens Lige.
Den til fuldkommen Vext kom paa en eenst' Nat;
For nogen Tid blandt os den kaldtes Padde-Hat;
Men nu vort Maal er glemt, gaaer ud paa fremmed' Toner,
Deslige Urter man gir Navn af Champignoner.

Den

*) Eumenides tenuere faces de funere raptas,
Incubuit bubo — —

Den ved en sølvklar Aa i Daphne fæsted' Rod,
Men hastig undergik, som den blev hastig moed;
Thi Psylli sidste Suk Bubona kom for Øre,
Som strax besluttede, hans Bøn at fyldestgjøre.
Den selsom vanskabt Vext, som mod Natur er fød,
Hun sagde, skal og døe en unaturlig Død.
Hun gloend' Øxen strax for gyldne Kane spænder,
Og mod et vestligt Land, Iberia, sig vender,
Hvor Egenkjærligheds-Gudindes Sæde er,
Som dyrket bliver blandt Gudinder ubi sær.
Hun paa et Spejlglas-Slot den stolte Frue finder,
Med plettet Ansigt og med purpursminked' Kinder.
I alle Hjørner man Gudindens Billed' saae,
Og slige prægtig Ord derover gravne staae:
Her du det Smykke seer, som mest Naturen
pryder,
En konstig Sammelpunkt af Yndest, Skjøn-
hed, Dyder,
Du undres herved, men du undres mere skal,
Naar du Gudinden selv seer i Original.
Der skinner meer end Sol paa de Crystallegader,
End Morgenrøden, naar den Purpur-Telt for-
lader,
Mod hvilken Stjernerne fast døde, dunkle staae,
Mod hvilken Marmor sort og Sneen dømmes
graa.

Lovsange qvædet blev i himmel-klingend' Tone;
Hun selv med oprakt Hals sad paa en Filsbeens-Throne;
Ved hver en Side smaa Gudinder, Nympher stod,
Ved hvilke hun sin Priis i Sang udbrede lod.
Hver holdt i hvide Haand et Speil for at beskue
En skygget Lignelsʼ af den selv indbildte Frue.
**Indbildning, Sminke** var ved Thronens ene Kant,
Man **Hykleri** og **Mod** ved anden Side fandt,
Med ene Haand et Speil Fru Philautia holder,
Med anden snehvidt Haar i Bukler slaaer og folder,
Bubona kunde ej med Bønner fast formaae,
Imens hun talede, et Øjeblink at faae.
Af egen Elskov saa fortryllet var vor Frue,
At hun ej mættedes, sin Skjønhed at beskue.
Dog vidste hun, hvad Garn Gudinden fanges i,
Sin Tale prydede med høvisk Hykleri.
Gudinde! sagde hun, som skabte Ting maa vige,
Ej ene her paa Jord, men og i Luftens Rige,
Som gyldne Venus ej i Skjønhed nærme kan,
Den gule Pallas ej i Dyder og Forstand,
For hvilken Charites i Yndighed maa sukke,
For hvilken alle Ting, hvad Aande har, maa bukke,
Hvis Skjønheds gyldne Glands bortdriver Dunst og Mørk,
Gir Døde Liv igjen, oplyser Nattens Ørk,
Som blandt Gudinder er den ædelste af Stamme,
Som Himmel-Dyder selv har stræbet at opamme,

Hjelp,

Hielp, o Gudinde! i at fælde, rydde ud
En nyfødt Plante og et selsomt Skov-Ukrud.
Lad Egenkjærlighed, den vanskabt Urt, opbrænde,
Lad og i Daphne Skov Dit Herredømme kjende.
Din Skiønhed kundbar er, vy ogsaa lidt Din Magt,
Lad see, at Alting Dig paa Jord er underlagt.
Af saadan Hykleri Gudinden loe og smiled,
Forspændte gyldne Karm, og med Vudons Iil,
Som forud ugede, at vise korteſt Sti,
Paa Vejen fulgte Mod, Indbildning, Hyklerie.
Om hendes Ankomſt, hvor der hørtes Ry og Rygte,
Der alle Dyder man saae zittrende at flygte,
Den nøgne Sandhed, og den krøged' Ydmyghed,
I Jordens Huler og i Havet krøbe ned.
Den pjalted' Ærlighed udſtrakte frygtſom Vinger,
Tog Flugten, og ſig hen mod Nattens Bolig ſvinger.
Omſider kom hun hen, hvor Padde-Hatten ſtod,
Og ukormerkt ſin Gift paa den nedregne lod *).
Den ſkarpe Gift ſlaaer ind i alle Svede-Hullet,
Saa Padde-Hattens Blod, ſom ſydend' Vand, op-
                                          buller,
Og, ſom den ſpired' op, var ved en liden Aa,
I det ſølvklare Vand den ſig med Glæde ſaae.

Dens

*) — — — Vertit furiale venenum
In pectus — — —

Dens eget Billede til Elskov den optænder *),
Skjøndt den af Jordens Dug var vaad, som Ild
dog brænder,
Hver Mine, Øjekast den mod sin Skygge slaaer,
Paa samme Maade den igjen af Skyggen faaer.
Af saadant Syn han dog sig lidet kunde fryde,
Fortvivlend' ved at see, det han ej kunde nyde,
Naturen hannem ej at nærme sig tillod,
Som Tantalus ved Vand han brændend', tørstig stod.
Han i at see sig selv i Skyggen ikke trættes,
Det gjerrig Øje vel faaer nok; men ej kan mættes.
Af eget Syn han faaer sit Banesaar, og døer,
I sidste Aandedræt dog saadan Klage før':

Grønne Lunde, skygged' Skove **),
Purpur-Enge, bladed' Træer!
Siger mig paa Tro og Love,
Hvo mig liig i Elskov er.
Siger, om I kan erindre
Saadant Syn i Skoven før,
Jeg seer Alt, hvad Sorg kan lindre,
Men af samme Syn dog døer.
Jeg seer den, som mig behager,
Den behager jeg igjen,
Den mig qvæger, Liv fratager,
Er min Uven og min Ven.

Naar

*) Se cupit imprudens, & qvi probat, ipse probatur.

**) Ecqvis, io, Sylvæ, crudelius, inqvit, amavit.

Naar jeg græder, han og græder,
Naar jeg leer, han ogsaa leer,
Jeg jo finder, hvad jeg leder,
Død og Liv paa engang seer.
Jeg gjør Ild, og Hede lider *),
Stikker an, og brændes selv;
Ilden, som mig tær' og slider,
Stiger op af fugtig Elv.
Gid, hvad jeg attraaer, var borte,
Gid den og mig ikke saae;
Vi hinandens Liv forkorte,
Begge brænde, tørstig staae.
Helved jeg har med mig hjemme,
Himmelen vil med mig lee,
Skiebnen mig paafører Pine,
Og paa eengang gunstig seer.
Jeg en Gelbe-Vanding smager
I det honningsøde Vand;
Vædsken hid, som Tørst betager,
Dog staaer Sjelen udi Brand.
Jeg dog zittrer ej for Døden **),
Skjøndt paa Fødselsdag jeg døer.



*) Uror amore mei, flammas moveoqve feroqve.

**) Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores,
Hic, qvi diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.

# Ellevte Fabel.

## Om Bukkens Ambassade til Pluto og Pandora, samt hans Forvandling; Jovis Dom og Slutning.

Saa syndig Lyst tog til med tusinde Ulykker,
Og Skovens Krønik blev fyldt op med Sorgestykker.
Da Demogorgons Søn anvendte Flid, Umag,
Slig Uheldes Aarsag at frembringe for en Dag:
Ved Flid og Møje han udspejded', men forsilde,
At Fru Pandora var til al Ulykke Kilde;
Men hendes Legem alt i mørke Muld var sat,
Og Skyggen svæved' i Afgrundens tykke Nat.
Did Pan besluttede et Sendebud at skikke,
For at udforske Alt til yderst Punkt og Prikke,
Hvi Skoven opfyldt var med saadant syndigt Krub.
En ærbar skjægged Buk han dertil vælger ud,
Som udi Lærdom og Forstand ej havde Lige,
Gav ham Befalning, til Plutonem at nedstige:
Der er en stejlbrat Sti med Tidseler besat *),
Som til Afgrunden før' og evig mørke Nat,

Hvor

*) Est via declivis, funesta nubila taxo.

Hvor Glimt af gyldne Sol og hvalte Himmelbue
Ved evig afsagt Dom forbudet er at skue,
Hvor Mørket tager til ved hvert et Afgrunds-Trin,
Og qvæler meer og meer den hvide Middags Skin;
Der tynde Skygger man af Døde seer passere,
Fra Legems Boliger som skilte nylig ere.
Den blege Vinter der bedækt med Stormsky staaer,
Af stinkend' Stygis Vand en giftig Taage gaaer.
Den fæle Afgrunds Stad har tusind' aabne Dørre *),
Som tusind' Skygger til de Dødes Bolig føre.
Som Sundet trækker Vand af Hav af Aa og Flod,
Saa denne mørke Stad tar alle Sjele mod.
Ved Porten Pluto gaaer vort Sendebud imøde.
Spør, hvad hans Idræt er blandt Aander og de Døde?
Den skjægged' Gjedebuk ham svared' med Beskeb **),
Sit Ærende beskrev med Fynd og Zirlighed.
Da rasend' Cerberus løb frem, ham vilde glube ***),
Gav et tredobbelt Lyd af sin tredobbelt Strube;
Men Pluto med et Vink ham strax tilbage drev,
Da Tragi Creditiv han saae og Sendebrev;

En

*) Mille capax aditus & apertas undiqve portas
Urbs habet; utqve fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille.

**) — — Exponit caufas odiiqve viæqve.

***) — — — tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus fimul edidit.

En hoflig Trætte strax sig rejsed' ved Indgangen,
De begge kjeppe es af Hoflighed om Rangen;
Thi Tragus Fortrin gav til Pluto, som var først;
Men Pluto svarede: de Skiæggede gaae først.
Ham derpaa villig ind i Skygger-Sale førte,
Hvor Tragus meget med Forundring saae og hørte.
Den store Hercules han der fandt Møller saoe.
Den stærke Thetis Søn for Penge at sye Sko;
Semiramis, som Slot af Marmor her beboede,
Der i en Hytte sad, for Penge Skiorter toede.
Den store Nimrod selv, som Jordens Herrer var,
Smaa Stykker Fyrretræ til Svovelstikker skar.
Den Tvillingbroder, som lod Verdens Dronning bygge,
Han med Forundring der saae Skillings-Øl at brygge.
Cambyses, Cyrus, med en Sang og Ør i Haand,
Nitocris løbe om at sælge Snørebaand.
Nebucadnezar der staaer svedende og hovler.
Her en Darius for sin Føde flikker Støvler.
Ja Alexander selv paa alfar Veje sad *),
Fremvisste sine Saar, og om Almisse bad.
Philemon derimod med gylden Pragt fremtrined;
Den fattig Baucis blandt de andre Skygger skinned.
Da sukked' Tragus, og slog Horn og Hoved ned;
Men Pluto svarede: Jer Velærværdighed!

Man

*) Med disse Ord: "Ich bin ein armer abgedanckter Soldat, der zehen Jahre im Persischen Kriege gedienet habe."

Man andre Skaale her for Mennesker iskjænker;
Det ikke her gaaer til, som man paa Jorden tænker.
Den der foragtes, her man reiser Altar op.
Her den forsmædes, som var der paa Ærens Top.
Dog finder man og her end mange jordisk' Herrer,
Som efter Døden man i Skyggers Bolig ærer,
Som Minos, Aeacus, der Retviished og Fred
Paa Jorden øvet har, og stiftet Enighed.
Han derpaa aabnede nu et, nu andet Kammer,
Hvor Pinesteder var, hvor hørtes Skrig og Jammer,
Hvad først for Øyne kom, en jordisk Helgen var,
Af hvilken Remme man med skarpe Knive skar,
For andre Slige med de samme at ophænge.
Da sagde Tragus: ach! den Mand var holdet længe
Gudfrygtig, dydig, from, for alle Synder reen,
Og skinnede paa Jord som Guld og Ædelsteen.
Da svared' Pluto: man paa Jorden Ingen kjender,
Hvor Hiertet skiult er, hvor man kun seer til Tænder.
Han med udvortes Skin sin Næste skuffet har,
Skjøndt Hjerte, Sjel dog fuld af Udyd, Ondskab var.
Man videre gik frem, blev vaer en anden Skygge,
Som nyligen var qvalt af Rang- og Ære-Syge.
For ham to Karre stod af salt og svovligt Vand,
Hvoraf han drikker, men dog ikke læskes kan.
Næst derved lod sig see en stor Histori-Skriver,
Af to Satyricis som stødt i Morter bliver.

At falde næsegruus ved Øvrighedens Bud,
En Skaldepande at ærbøde som en Gud.
I tredje Spejl han saae En med tredobbelt Krone,
Til hvilken man bar Guld, for Synder at forsone.
Den samme dømte Folk til Fængsel, Baal og Brand,
Tilslukte Himlens Dør, sat Sjæle udi Band,
Som mod hans Indkomst og Skatkammer førte Lære,
Men loved' Salighed og efter Døden Ære
Til dem, som fremmede hans Regiment og Magt,
Som tog hans Fordeel og hans Højhed udi Agt.
I fjerde han saae Folk til Døden villig vandre,
For de ej maatte gaae paa højre Haand af Andre.
Da raabte Tragus: jeg forlanger ikke meer,
Jeg denne Alder end, den sidste værre seer.
Plutonem derpaa bad, sig til Pandora føre.
Det skede. Han blev bragt igjennem Helvede-Døre
Til Skyggers mørke Sal, hvor han Pandora saae
Imellem Pyrrha og Deucalion at gaae.
Han sagde: Skovens Gud mig hid, Pandora! sender,
At vide Aarsag til den Uheld, som os hænder,
De fremmed' Synder, som i Svang i Skoven gaaer,
Og Tyranni har ført i nogle hundred' Aar.
Pandora derpaa strax med zittrend' Ord og Tale
Fortaalte hele Sag fra Hovedet til Hale;
Saa Tragus rejste bort med god og fuld Besteed,
Og takked' Pluta for beviiste Høflighed.

Da dette kundbart blev, Pan søgte sig at hævne,
Og Havets Frue lod for Jupiter indstævne.
En Dag benævnet til det store Forhør blev.
Man efter Guder og Gudinder ilig skrev.
Men Thetis sagde: før vi underkastes Loven,
Den stolte Tragus jeg vil rydde ud af Skoven.
Hun trued' ej omsonst. Den horned' Tragus fik
Paa Vejen til sit Hjem en anden Form og Skik.
Thi da mod Hustru, Børn han sig med Glæde vender,
For at omfavne dem; for Hover han seer Hænder,
For Haar den platte Hud, for laadne Forbeen Arm,
Han Øjne kaster ned, beskuer Bryst og Barm,
Er fremmed for sig selv, og hjertelig sig græmmer,
At see forandret Krop med Hud og andre Lemmer.
Han raabte overlydt; men for et Bukke-Braal,
Istedenfor et Bræg gik ud et Menneske-Skraal.
Saa at af forrig' Stand der intet blev tilbage,
Undtagen Horne, samt ærværdig skjægged Hage.
Kort af en Gjedebuk blev en Philosophus,
Som lod sig give Navn udaf Democritus.
Af ham højlærde Mænd og Verdens Vise stammer,
Især Grammatici, som yppe Bogstav-Klammer,
Med horned' Pander mod hinanden kvrig staae,
Og udi Stridbarhed Stamfadren slægte paa.

---

Slut.

## Slutning.

Nu efter Jovis Bud Skovguder og Gudinder
Sig for hans Throne til benævnte Tid indfinder.
Paa begge Sider da blev brugt Veltalenhed:
Hver vilde være reen, ej have brudet Fred.
Men Gudernes Monark dem tvang sig at forlige,
Og, paa det ikke meer opreises skulde Krige,
Lod han ved aabent Brev kundgjøre Himlens Dom,
Hvorved betoges Magt at skabe Vester om.
I Brevets Slutning han og lod indføre dette:
At hvo som Træer, Dyr sig dristed' meer at sætte
I Rang og Orden blandt hans egne Billeder,
Og plante Dyreart blandt ædle Mennesker,
Den skulde stødes fra sin Magt, sit Regimente,
Ja Tordenstraalers Kraft og Vrede maatte vente.
Han ogsaa Planter, Dyr med evig Taushed slog,
Og udi Vrede dem al Mæle, Maal betog.
Fra den Tid regnes kan den sidste Dyrets Alder,
Som allerslettest er; man den leeragtig kalder.
Da rykket blev med Rod al Orden, Skik og Dyd.
Og Skov-Veltalenhed forvandlet blev til Lyd.

# Den

# jydske Feide.

Jeg synger om en Krig, som en retfærdig Iver
I Norden tændte op, et bittert Had beskriver,
En tærend' Lue, som af hele Limfjords Vand,
Af norske Bjerges Snee og Iis ej slukkes kan.
Krigsguden selv til Fred man bringe kan med Lempe,
Den største Ildebrand af Vand sig lader dempe;
Men her mod denne Ild jeg finder ingen Trøst,
Thi den har fæstet Rod i philosophisk Bryst.
Siig mig, o Musa! hvad var Tønder til den Lue,
Som synes hele Land med blodig Krig at true?
Hvad Aarsag givet har til saadan Bitterhed;
Som planter Krigs-Standart og bryder gyldne Fred?
Vort dyre Norden var med Fred og Velstand krønet;
Et Nabo-Rige med et andet var forsonet;
I ædle Cimber-Land Alt smilede og lo,
Hver høsted' Frugten af den himmelsendte Ro.
See da! en cimbrisk Helt skjult under Levi Kjole,
Der blive vil et Lys paa Viborgs høje Skole,
Sit lærde Fornavn fandt i Skuespil at staae
Blandt hundred' Navne, som nødvendig bruges maa.
Sligt udi geistligt Bryst optændte heftig Vrede,
Han sagde: jeg mig maa til evig Krig berede;
Mit magistralske Navn, som jeg i Romer-Dragt
Saa zirlig pyntet har, ej skikker sig til Act

I skjemtsom Skuespil; man burde heller flette
Ti Laurbær-Krandse og en Ærestøtte sætte
For den, der kan sit Navn faae endt in *us* vel *es*,
Omstøbe Landsbye-Peer til en Petreides.
Sligt Navn mag aldrig paa en Skueplads fremtrinne,
I Spidsen af Postil det dannet er at skinne,
At staae med gylden Stiil paa Bog af tvende Fag,
Som prægtig Smykke paa en Foliantes Bag.
Mit Blod ophidset er, af Bitterhed jeg revner,
Hvis inden skakket Tid jeg saadan Spot ej hevner;
En Helt, med geistlig Dragt som tapisseret er,
For det, som mindre er, ej Nogen gir Quarteer,
Til Studikammeret han derpaa iprig haster,
Og der Concepter til et Fejdebrev udkaster,
Da, som af Trojas Hest, af Hiernen flyder ned,
Alt hvad som i hailærd Rustkammer haver Sted.
Man paa Papiret seer i Hast stridbare Phraser,
Som til Slagt-Ordning han med spidse Pen afpasser;
Men see! hvad skede, da han Fejdebrevet skrev?
Musei Janua heel sagte aabnet blev;
En yndig Frue strax i Kammeret indtræder,
Med Oljegreen i Haand, og svøbt i hvide Klæder,
Af Ansigt Straaler gik som af en Middags-Sol,
Hun nærmede sig til den magistralske Stol,
Og sagde: Cimbrers Lys og Jyllands klare Øje!,
Jeg Freds-Gudinde er, som Dig til Fred vil bøje.
Hvad Orm, hvad Furie til Strid Dig egget har,
At Du saa lefelig Dit Sværd af Skeden tar?

Kan saadan ringe Sag en Mand til Krig forlede,
Hvis lærde Hjerne er Philosophiens Sæde?
Hvis hellig Stemme nys en Freds-Basune var,
Der mod Uenighed saa tidt prædiket har.
Du tordned' nys mod Had, nu selv Din Næste hader,
Fordømte Hevnen, men den selv nu Tømmen lader.
Du Freds-Prædiker er, men Freden bryde vil,
Allene for Du seer Dit Navn i Skuespil.
Slig Tale dæmped' lidt den philosophisk Hade,
Min Helt tvivlraadig stod imellem Skam og Vrede,
Tre Gange kastede paa lærde Bord sin Pen,
Tre Gange han den tog i ivrig Haand igjen.
Ret som en voxen Eg, den hvasse Ox vil fælde,
Staaer som tvivlraadig, til hvad Side den skal hælde,
Saa vor højlærde Mand tvivlraadig længe stod,
Gudinden raabte: Fred! Poeten raabte: Blod!
Den Vankelmodighed dog ikke vared' længe,
En ny Gudinde man blev vaer sig at indtrænge,
Hvis Gang afpasset var, saa hvert et Hodesjed
Udtrykked' Orden og methodisk Zirlighed.
Pedanteria man den samme Frue kalder,
Hvis Alter offres paa af al Slags Stand og Alder;
For Scepter flettet Riis i mavre Haand blev seet,
Som regner Herredom og Envolds-Myndighed.
Hun brugte Klæder ej som denne Tids Matroner,
Alt sammenstikket var udaf Citationer,
Saae ud som Bredden af en lærd teutonisk Bog,
Der sigte intet, men i Øjne stikker dog.

En lang Parenthesis med Skole-Støv broderet,
Bar Fruer-Kjolens Svands paa samme Viis stafferet,
I Luften svævede latinske, græske Ord,
Som raabte Knald og Fald, Død, Nederlag og Mord.
Fru Contumacia bedækked' høire Side,
For hende Alting veeg, hun kan ej Modstand lide.
Ved venstre Side gik Hr. Fastus fræk og stuur,
Med castillanske Trin som efter Tablatur.
Gudindens Følge var en Skok Distinctioner,
Som stedse mumlede udi afskilte Toner;
Tilsidst Ideä gik heel liden som en Dverg,
Og Troppen sluttes af Poeten Phoenixberg.
I slig Procession Gudinden sig henlister
Til blækbroderet Bord, og siger: Hr. Magister!
(Om gradueret Navn og Titel gives maa
Til den, fra ædle Æt der han vanslægtet saa).
Du skinned' nys som Sol blandt frække Skolekjemper,
Men nu blir lunken, og Din ædle Iver dæmper,
Uværdig Undersaat! vanarted' Phoebi Æt!
Er slig Philosophie anstændig? er det ret
At eftergive Feil, at lade Vrede falde?
Frisk op! tag Sværdet fat, lad pirke lærde Galde.
Lad see, Parnassi Søn! Du est, som Du var før,
Lad klinge Krigs-Basun og Hjernens Tromme rør,
Bring udi Feiden frem en Skok af Syllogismer,
Lad regne, hagle ned stridbareste Sophismer,
Celarent, Barbara, Darii, Ferio,
Og tusind slige Ting, som i Din Pande boe.

Grib an med samlet Magt den Spottefugl, Misdæder,
Sæt i Bando den Apollinis Forræder,
Der drevet haver Spil med philosophisk Navn,
Spar ikke Liv, det er Philosophiens Gavn.
Jeg siger med eet Ord, før Krig, bliv ved at hade,
Med mindre Du blandt os vil Borgerskab forlade;
I vore Tider jo mod Skole=Lov det er
For en Philosopho at plante strax Gevær.
Stem op, Calliope! umag Dig at afmale,
Hvad Virkning gjordes af Gudindens zirlig Tale.
Til inderste Kallun i Øjeblik den drev,
Det hele lærde Blod bevæget oprørsk blev.
Han paa sin Concordants ærværdig Fingre lagde,
Og disse hellig Ord med Tordenrøst udsagde:
Jeg sværger, at jeg ej beqvemmer mig til Fred,
Men jeg mig hævne skal i tredje, fjerde Led.
Thi før man fede Sild i Vester=Hav skal savne,
Før store Skibe skal i Viborgs Porte stavne,
Før Vand skal blive Ild, før Nat skal blive Dag,
Før Procurator skal forlige mindste Sag,
Ja før skal Kræmmere og Kjøbmænd Toldsvig lade,
Før jeg skal slutte Fred, og holde op at hade.
Han satt' for vreden Mund hjertstyrkende Pokal,
Den tømmed', slog itu, som til et Krigs=Signal.
En slig Begyndelse tog denne store Fejde,
Som Ingen kan min Helt mod Folkeret bebrejde,
Thi den paa Snapsting blev raabt ud højtidelig,
Da man skrev * * Aar fra store Pølse=Krig.

Be=

## Betænkning over Krigen.

Hvad Udfald denne Krig vil i vort Norden vinde,
Det os Erfarenhed, den store Lærerinde,
Allene vise vil. Her ellers tvistes om
Blandt Lærde, Læge, hvad man fælde skal for Dom,
Hvo udaf Parterne bør kaldes Freds-Forstyrrer,
Hvo udaf disse To retfærdig Harnisk fører,
Endeel vil holde for, Poeten Uret skeer,
Som Ingen udi sær, men hele Jord beleer.
De sige: man vil snart i Landet Skjaldre savne,
Hvis man i Skuespil ej bruge maa Fornavne.
I mine Tanker dog bør En, der skrive vil,
Ej tegne noget Navn i skjemtsomt Skuespil,
Som bruges i det Land, hvor Digteren har hjemme,
Sligt til indbyrdes Krig kun tjener at forfremme;
Paa Landets Navne han en Liste have maa,
Saa kan han sikker frem og uden Fare gaae.
Men som vor Autor har kun agtet Saadant føje,
Og disse Regler ej har stedse havt for Øje,
Saa synes, at han ej af Ret har mindste Skin,
Og derfor til Tractat bør gjøre første Trin.
Hvis ikke, bør man ham al Skyld og Aarsag give
Til hver en Draabe Blod, som da udøst kan blive.
Jeg taler upartisk. Jeg ellers er en Ven
Og redebon Client udaf Hans Mikkelsen.

La-

# Laniena Daphnica,

eller

# det daphniske Blodbad.

Crispus Monsonius, en Skov- og Kammerjæger,
Udmattet udaf Sult i Daphne Skov sig lægger
Med lukte Øjne og med sammenkrympet Krop,
Som En, der Testament har gjort, gik Aanden op.
Den ædle Løve, som paa Røsten Dyret kjender,
Forskrækkes, og sig mod den Synkend' Jæger vender;
Han siger: kjære Søn! hvor er det med Dig fat?
Det synes, denne Nat Dig bliver sidste Nat.
Monsonius opvakt af denne Lyd sig rejser,
I slige Klage-Ord frembryder: Skovens Kejser!
Al Lyst til Liv forgaaet, mig tjener Døden bedst,
Min Velstand ude er, jam conclamatum est.
Ifjor jeg trivend' var, saa feed som en Forpagter,
Af Sult nu kryber ind, mig mindste Dyr foragter,
Hvad Lyst til Livet er, naar leves udi Nød,
Naar man ej haver det, som kaldes dagligt Brød.
Da Løven spurgte: hvad kan Aarsag dertil være?
Ham Katten svarede: Fri- og velbaarne Herre!
Jeg selv ej Aarsag er; men Alting tager af,
Hveranden Jæger snart vil gaae med Bettelstav,
Ved Arbejd andre Dyr kan Fattigdom bekrige;
Sligt uanstændigt er for mig og mine Lige;

Man

Man væd vor Herkomst, at den prægtig er og stor;
At Katten stammer ned af Løvens Næsebor.
Han deri havde Ret; thi østerlandske Skrifter,
Hvorudi findes Dyrs Oprindels' og Bedrifter,
Bevidne, første Kat af Dyrenes Monark
At være avlet; thi, da udi Noæ Ark
En Løve engang nøs, strax af dens Næsebore
To spæde Katte og vel dannede udfore;
Saaledes Kattenes Stamfader Løven er *),
Derfore disse Dyr hos alle Mennesker
For Arbejd skaanes, og som Frimænd stedse ere,
Der øve Ridderspil, med Jagt sig ene nære
Paa Fælled, Enemærk, saa ingen Herremand
Af større Herlighed sig heri bryste kan.
Saa lidt anstændigt da for Adelsmand kan være,
Med Hænders Arbejd sig i Fattigdom at nære,
Saa lidt anstændigt er og Arbejd for en Kat,
Som Byrd og Fødsel har i Adelstanden sat.
Sligt Løven vidste; men han sagde: hvo berøver
Dig nu Din Adels Ret? hvi Jagten Du ej øver,
Som Du tilforn har gjort? men Skov og Mark er tom
For Muus og Rotter? mon Dig trykker Alderdom?

Mons

*) Mahomedanerne sige, at den første Kat er udfaren af Løvens Næsebor, da den engang nøs udi Noæ Ark.

Mans Svaved': hver Mand veed, hver Jæger, hver Skovrider.
Vor Alders Mavarhed mod gamle gyldne Tider;
Hvert Dyr i Skoven nu politisk bleven er,
Dets List tiltager, det kan ej fornægtes meer;
Paa Skildvagt Somme staae, for Andre at advare;
Ved saadan Anstalt hver er uden Frygt og Fare,
En Muus nu overgaaer i List en Hannibal,
Hver Rotte være kan en romersk Cardinal.
Forgangen Uge jeg vel fik to døde Rotter;
Men dem til Medgift jeg gav med min ældste Dotter.
Jeg selv med Frue, Børn, med tomme Maver gaaer,
Og ingen anden Død end udaf Hunger faaer.
Jeg i min Velstand har, desværre! forsømt at sætte
I Enke-Kassen for min kjære Fru Allette.
Med naadig Pension hvis hun ej hjelpes, maa
Hun selv med otte Børn af Armod undergaae.
Hvad Tilstand værre er? hvad større Ynk fortjener?
End naar Velbyrdighed med Armod sig forener;
Enhver bekjende maa, at den er ilde faaren,
Som Armod trykker, og som derhos er Velbaaren.
Da Løven sagde: jeg beklager Eders Skjæbne;
Men man mod Musens List maa sig med List bevæbne.
Her bag ved denne Høj i liden Hule boer
En huul Politicus; i hele Skov, jeg troer,
Er ej hans Lige; man ham Mester Mikkel kalder;
Han underviser Dyr af al Slags Kjøn og Alder.

For-

Forklar for ham Din Tarv, bekjend for ham Din Nød,
Han Raad vil give til at vinde dagligt Brød.
Monsonius da strax til Hulen sig begiver,
Hvor han ved Døren af en Ræv begegnet bliver.
Han spørger, om han selv er Herren af det Huus?
Nej! svared' Ræven, jeg er kuns hans Famulus.
Magisteren er vel, men ej for Alle, inde;
Men tøv et Øjeblik, saa kan I hannem finde.
Nu holder han for Fugl og Dyr Collegium,
Som just paa denne Tid er privatissimum.
Han haver nu kun fem Skolarer, som betale
For Underviisning i Statskunster og Morale,
Paa denne Time han har sat den største Priis;
Thi han forklarer da hver Løverdags Avis.
Da Timen ude var, den hele lærde Skare
Magisteren forlod; de ni i Tallet vare.
Strax Famulus gik ind, tilkjendegive lod,
At en Solicitant ved Hulens Indgang stod.
Da Mesteren kom frem, og spurgte: hvi saa silde
Paa Aftenen han kom, hvad han paa den Tid vilde?
Monsonius til ham sig nærmed' gandske krum,
Tilbad med Ydmyghed sig et Consilium.
Han Ordet førte saa: Clarissime Magister!
Mig Nøden driver, at jeg ydmygst mig fordrister
At forurolige Jer Velærværdighed,
Et Raad at høre, som min Tarv kan hjelpes med.

I mig

I mig I seer en Mand, der stedse har med Ære
I Daphne Skov sit Liv henbragt med vel [illegible]
Den vanskelige Tid mig bragt har i en Stand
Som mere usel er, end han beskrive kan;
Mit Legem svinder, som jeg pleget var af Føding.
Jeg er dog ikke syg; jeg Mangel har paa Næring.
Slig Mangel gjør, at jeg udtager, svinder hen,
Saa Ingen kiender meer Monsonium igjen.
Med denne Tale Hr. Michael spidsed' Øre,
Han studsed', da han fik Personens Navn at høre;
Han raabte overlydt: er det den ædle Kat,
Den store Jæger, og vor Daphne Skovs Zirat,
Men nu i usel Stand, til Jagten meer ej Nytte?
Jeg tænkte i en Hast, det var Svend Nielsen Skytte;
Thi Skabning, Skikkelse, alt saa forandret er,
At af Monsonio fast intet meer jeg seer.
En saadan usel Stand til Medynk mig bevæger,
Skiøndt vi Politici paa Hiertet intet lægger.
Vi som Pedanteri anseer Medlidenhed,
En slig Affect hos os ej haver mindste Sted.
Men aabenbar mig frit Din Tarv, og sig mig, Kiære!
Til Nærings Mangel hvad kan rette Aarsag være?
Hvad Uheld driver Dig at gaae med Bettelstav?
I Skoven jeg ej har, at Jagten tagen af.
Da svared' Katten: ja! thi alle gamle Streger
Nu intet gielde meer. En Muus den bedste Jæger

Nu

Nu ved at dreje, og at bruge Svig mod Svig,
Ja den er udi List fast Menneskene lig.
Da Ræven derpaa holdt en hjertemærkværdig Tale,
Som jeg ej Kræfter har og Evne at afmale.
Han sagde: I kan see paa Eder selv i Speil,
Hvorledes man i List og Rænker tager Feil,
Hvorledes Statsmænd selv ved Statsgreb sig snære,
Hvorledes Konsten kan sin Mester selv besnære.
En, der vil naae sit Maal ved List, ved Konst, ved
[illegible] Svig,
Maa øve Konsten, at den ej er skadelig.
Sligt tages ej i Agt i Statsgreb; Konsten hinker,
De største Statsmænd er de allerstørste Sinker;
De ved at lægge Svig til Svig og Konst til Konst,
Tit foraarsage, at al Arbejd blir omsonst.
Ved aabenbare List de ligesom advare,
At man skal vogte sig for satte Garn og Snare,
Det i saa Maade dem, som fordum Manden, gaaer,
Der raabte: vogt Dig vel; thi jeg Dig ellers slaaer.
En Richelieu tilsidst ej kunde mer bedrage,
En Mazarin sig lod ved Kunsten efter tage;
Just, efterdi Enhver af dem var slemme Ræv,
Just derfor deres List ej mere farlig blev.
I mine Tanker ret Politicus den hedder,
Som Navnet ikke har, som udi Faare-Klæder
Veed at iføre sig, og synes i en Stand
At være, at han ej bedrage Nogen kan.

Her

Her udi Daphne Skov jeg kunde Nogle nævne,
Som synes hverken Lyst og Villy eller Evne
Til Svig at havt; men jeg for Exempel tager,
At i min Familie ti Mazariner have.
I hele Muuse-Art man ham enfoldigst holder,
Han Navn har af et Faar, men just det Navn forvolder,
At han skiønne være Folk kan ove Konsten bedst,
Og at han alle Dyr kan trække paa en Kost.
Hvis Du ej derfor vil, at Armod Dig skal trykke,
Hvis Du paa Muse-Jagt vil vente Held og Lykke,
Hvis Ranker, Svig og List skal være Dig til Gavn,
Da, udaf Snildhed maa Du stilles først ved Navn.
Du enten stille maa Dig an, som Sindets Kræfter
Forsvinde, eller at Du føre vil herefter
Et helligt Levnet, som alvorlig Poenitent,
Saa, at Din Andagt blir i hele Staden bekiendt.
Jeg videre Dig vil i Konsten underviise,
Og haaber, at i mig Du Mesteren skal priise,
Naar Frugterne Du af min grundig Lærdom seer.
Kom lader os gaae ind, saa skal Du høre meer.
Saa Katten en Skolar af Mester Mikkel bliver,
Som blandt Disciple ham i Regte-Bog indskriver,
Med Information en Uge man bortdrev,
Og udaf Skolegang han dimitteret blev.
Hvad kan dog Videnskab i Verden ikke giøre,
Af Mikkels Lære man snart Frugten fik at høre,

Et

Et Mesterstykke man i [illegible]
I Skovens Krands [illegible] med [illegible]
Thi [illegible] Dyr [illegible] med [illegible]
Det fort er udi Sang af [illegible] Nattergale.
Endskiøndt Monsonius selv [illegible]
[illegible] dog den hele [illegible] tilegnet Røven blev.
Af Nattergalen blev en Ære-Sang forfattet,
Som for dens Zirlighed i Skoven høit er skattet;
Den paa hans Ligsteen og er til Erindring sat,
Og derpaa endnu staaer som Sinbild og Zirat.
[illegible] lyder saa: Herunder Mikkel Hviler,
[illegible], o Vandringsmand! Du ej [illegible]
[illegible] iller, [illegible]
Naar Du til dette Sted er kommen; men istæd
[illegible]
Og med Forundring læs et [illegible] Skuespil.
Derpaa Historien er [illegible] fortsat
Thi [illegible] har ej [illegible], af [illegible] sparet,
Da i [illegible] Vers [illegible]
Af [illegible] Mesteren Du see og høise maa;
Om Mesterstykket selv [illegible] saa talte:
Monsonius begav sig [illegible] til en Maler,
Og der sig [illegible] som [illegible] Sværte tegne lod,
Skiøndt Damon Maler det [illegible] ej forstod.
Strax allevegne lod Monsonius udspredes
Til Poenitense at han [illegible]

Af

At verdslig Tanker han tilside havde sat,
Traad udi hellig Stand, antaget Munkedragt.
Da Muus og Rotter Sligt i Skoven kom for Øre,
De frydedes ved hans Omvendelse at høre.
Hver raabte overlydt: nu er ej mere Nød!
En sorte Broder Munk maa ikke æde Kjød.
I Dalen Kojlas strax sig samlede en Skare;
De overlagde til Erindring om al Fare,
Som nu forsvunden var, en hellig Dag i Fryd
Med Sang at holde, og med Instrumenters Lyd.
Da Alles Hjerter nu opfyldte var med Glæde,
Saae man en gammel Muus i Dalen at fremtræde,
Hans ærbar Mine nok tilkjendegive lod,
At saadan Sikkerhed ham meget lidt anstod.
Han sagde: tøver lidt, og Eder vel betænker,
I kjender Katten jo, hans store List og Rænker,
Af Muus og Rotter vi først nogle skikke maa,
Af hvilke man kan vis og grundig Kundskab faae.
Ved slig Erindring strax Enhver sin Glæde skjulte;
Thi man den Gamles Raad i Alting stedse fulgte.
Hans Navn i største Agt end udi Skoven staaer;
Thi han var Herredsfogd for Muus i mange Aar;
Sit Embed forestod med største Priis og Ære;
Man hørte i hans Tid ej Nogen appellere,
Men hver det blive lod ved Herredstingets Dom,
Og ingen Sag derfra til Landstings-Retten kom.

Landsdommer Glirius, en stor juridisk Rotte,
Skjøndt han var ej hans Ven, han dog bekjende maatte,
At ingen Dommer var at ligne mod Harad,
Og at han værdig var til Doctorhat og Grad.
De andre Muus derfor bevæget af hans Tale
Besluttedʼ Tiden lidt og Glæden at forhale.
De strax som Spejdere udskikte fire Muus;
Med dem i Følge gik og Rotten Glirius.
Af Hændelse de kom forbi Michaels Hule;
Han dem imøde gik, og sagde: jeg ej skjule
For Eder, kjære Børn! en selsom Tidendʼ kan:
Monsonius er traadt i hellig Munkestand.
Hvad kan for Eder nu vel være større Glæde;
Thi Folk af Munkestand forbydes Kjød at æde;
At det forholdes saa, jeg gandske sikkert veed.
Og derpaa denne Løgn beseglede med Ed.
Paa slig Forsikkring strax den deputerte Skare
Tilbage gik. Dem da imøde kom en Hare,
Som vidnede, at han vor Jæger nylig saae
Med ærbar Mine og i Munkedragt at gaae.
Da taabtes overlydt: nu Fred er udi Landet;
Men Harad troedʼ ej det ene med det andet.
En Hares Vidnesbyrd, han sagde, Stadsmands Eed
Kan ej forsikkre os om Sikkerhed og Fred.
Vi maa for Kattens Huus to døde Rotter kaste,
Hvis han dem rører ej, da til en Munke-Faste,

Vi

Vi mærke kan, at han opofret haver sig,
Og at herunder er ej skjulet List og Svig.
Sligt efterlevet blev; man døde Rotter lagde
For Kattens Bolig; han det mærkede, og sagde:
Nu gjelder det! han dog sig tvang, holdt stedse Stand,
Endskjøndt ved saadant Syn ham Tænder løb i Vand.
Da Ingen tvivled' meer om Tingen, men af Glæde
Den vise Harad selv man Øjnene saae væde,
De sagde Alle: nu skinbarligen man seer,
At han en Poenitent, og ret Conversus er.
I disse Tanker dem vor Jæger styrked' mere;
Thi han sig foretog strax at catechisere,
Mod Synd at præke, som blandt Dyr gik udi Svang,
Og trued' Daphne Skov med hastig Undergang.
Han aarle, silbig, kun om Poenitense talte,
Forandrede sit Navn, sig Pater Kispus kaldte.
Han og blandt Rotter, Muus med Flid udsprede lod,
At deres Velfærd meest for Øjnene ham stod.
Til hvilken Ende han tilbød, ved daglig Tale
Privatim, publice, Religion, Morale
At lægge ud for Dyr; i Dalens vestre Krog
Oprejste Cathedra, og Theses der opslog.
O Musa! gammel Blod lad nu i Aarer rinde,
Opvæk min matte Gejst, at jeg maa dennesinde
Med Fynd beskrive, og min Læser til Behag
Afmale den for Muus og Rotter sorte Dag.

I Crocodillens Aar, og i den Maaned Spletter,
Mod Solens Opgang, som Skov-Kroniken beretter,
En Mængde Rotter, Muus man udi Dalen saae,
I Haab Oplysning af Magisteren at faae.
Af Katten holdtes da en syndig, zirlig Tale,
Som fuld af Lærdom var og grundigste Morale;
Da Talen endet var, blev givet Tegn ved Nik,
Og da den store Jagt og Blodbad for sig gik.
Hans Frue, Børn og to veløved' andre Katte
Bag ved en liden Høj paa Skildvagt vare satte;
Da af Monsonio dem givet blev Signal,
De løbe til, med Mord opfyldte Kojlas Dal.
Jeg intet Nederlag i Kröniker har fundet,
Som jeg med dette Drab og Mord har ligne kundet;
Paa store Vesper blev ej spildt saa meget Blod;
Parisisk Bryllup ej kan lignes derimod.
Antallet der var stort paa myrded' Hugenotter,
Men her var større paa uskyldig Muus og Rotter.
Exempel vises ej, at sige med eet Ord,
Paa større List og Svig, paa mere ynksom Mord.
Jeg paa de Dødes Tal Optegnelse ej giver;
Om Standspersoners Mord jeg kortelig kun skriver,
Om prima plana, og om Dyr af Byrd og Rang,
Almuen faaer ej Sted i denne Klagesang.
Personers Navne, som ved Byrd og Sindets Gaver
Da Skovens Hæder var, jeg ene samlet haver.

Blandt dem jeg allerførst paa Dødes Liste seer
Den store Herredsfogd, som før omtalet er;
Dernæst Fogdinden Mjav, den yndige Misene,
Som Titel førte af Musindernes Helene,
Med trende Sønner, Rac, Spitac og Gebrian;
Næst efter følger Glis, samt stolte Almaran,
Den modige Guban, som Rotters Hovedbanner
I Krig betroet var, og regned' fleste Ahner,
Den sindige Chiraß, den snedige Glipus,
Amtmanden Peripym, Landsdommer Glirius.
Den yndige Philix med Skovfogdinden Harsel,
Som den Tid lavede heel fremmelig til Barsel,
Tergusus Advocat, Pinapus Land-Fiskal
Med Børn og Fruer var og blandt de Dødes Tal.
Land-Medicus Spitac og omkom udi Slaget,
Af alle Slagne man hans Død har meest beklaget;
Thi han ophitted' først blandt Dyr i dette Land
Den store Lægedom, som skeer ved Tjærevand.
Lehnsmanden Mirakol med hans Fuldmægtig Thivet
Samt Herreds-Provsten Ras og her tilsatte Livet.
Poeten Timian gik ogsaa samme Gang,
Hans Søn har dette Mordført ud i zirlig Sang.
Man Kattens Døttre saae sig meest at distingvere,
De tvende Frøkener indlagde største Ære,
Hvers Tapperhed især fast ej beskrives kan,
Thi Ingen frelset blev fra deres Mordertand.

Saa

Saa endtes denne Jagt. Vi deraf see og lære,
At den, der Andre vil med Svig og Konst besnære,
Maa ligesom sit Pund i Jorden grave ned,
Og sig forhverve Navn af simpel Ærlighed.
Hvis han i Konsten vil den mindste Fremgang haabe,
Han sig anstille maa som Helgen eller Taabe.
Her man Exempel seer paa ægte Politik;
Monsonius da Navn af Oberjæger fik.

Niels

# Niels Klims

# underjordiske Rejse.

# Apologetisk Fortale.

## Peter Klim og Andreas Klim, Thomas Klims Sønner, og Klim den Stores Sønnesønner, til den velvillige Læser.

Da det er kommet os for Øren, at En og Anden har kaldet denne Histories Sandhed i Tvivl, og at Udgiveren af den underjordiske Reise af denne Aarsag hist og her er kommen i slemt Udraab, have vi, for itide at forekomme alle falske Beskyldninger, holdt for raadeligt, at forsyne denne ny Udgave med Vidnesbyrd fra Mand, hvis Ærlighed og Oprigtighed er ophøjet over al Mistanke, og hvis Udsagn betrygger fuldkommen Udgiveren mod alle Indvendinger. De tvende første af disse Vidner vide vi at have været samtidige med vor Helt, de øvrige have levet nær ved hans Tider, og Alle ere de almindeligen bekjendte, som Folk af gammel Dyd og Ærlighed, der

ikke

ikke lode sig selv binde noget paa Ærmet, og aldrig gave Andre Limstangen at løbe med. Ved saa anseelige Personers egenhændige, med deres Segl forseglede, Vidnesbyrd binde vi Munden paa alle falske Bedømmere og Skumlere, og bringe dem til at erkjende deres Vantro, og tage deres uforsigtige Beskyldninger tilbage. Den mig og min Broder tilsendte Attest lyder saaledes:

"Paa de hæderlige, meget agtværdige unge Menne-"skers, Peder Klims og Andreas Klims, Begjering, be-"vidne vi Underskrevne, at vi iblandt den berømte Niels "Klims efterladte Bøger have fundet et Haandskrift, med "den Titel: underjordisk Reise. Til samme Reise var "heftet en underjordisk Grammatik med en Ordbog i tvende "Sprog, nemlig Dansk og Qvamitisk. Ved at sammen-"ligne den berømmelige Abelins latinske Oversættelse, som "for nærværende Tid er i hver Mands Hænder, med dette "gamle Haandskrift, erfares, at Oversættelsen ikke afvi-"ger i mindste Maade fra Haandtexten. Til dets yder-"mere Bekræftelse have vi hosføjet vore Segl.

Adrian Petersen, mpp.
Jens Thorlaksen, mpp.
Svend Klak, mpp.
Jokum Brander, mpp.
Jens Gad, for mig og min Broder, mpp.
Hieronymus Gibs, Skotlænder, mpp."

Vi

Vi haabe, ved et saa udmærket og troværdigt Vidnesbyrd at hæve alle Tvivl; men skulde der desuagtet gives En og Anden saa haardnakket, at han, trods disse Beviser, fremturede i sin Mistanke, ville vi see til, at betvinge hans Vantro med andre Vaaben. Det er en bekjendt Sag, at der i den Deel af Norge, som kaldes Finmarken, gives Folk, som i den naturlige Trolddom (en Videnskab, hvori andre Nationers Lærde neppe have kikket) have drevet det saavidt, at de kunne opvække Storm, og stille den igjen, forvandle sig til Ulve, tale adskillige og i vor Verden aldeles ubekjendte Sprog, og rejse fra Nordpolen til Sydpolen i mindre Tid end een Time. En saadan Fin, ved Navn Peyvis, kom nylig her til Bergen, og viste, efter Byfogdens Befaling, saa mange forunderlige Prøver paa sin Konst og Lærdom, at alle Tilstedeværende dømte ham Doctorhatten fuldkommen værdig; og da der paa samme Tid var udkommet en skarp Kritik over den underjordiske Reise, hvori Recensenten henførte den til Ammestue-Eventyrer, fik samme Peyvis, da der handledes om at redde de Klimers Ære, Befaling, at samle alle sine Konster sammen, for at forsøge en Reise under Jorden. Han lovede, at adlyde Byfogdens Befaling, og udbredte sig over sine Færdigheder omtrent i følgende Udtryk:

Hvad vil Du? saa sig!
Det Stærkeste, Vældigste, Største paa Jorden,
Fra Syden til Norden,
Maa adlyde mig.
Jeg Regnbuen bryder,
Jeg Stjerner, og Solen, og Maanen nedskyder,
Jeg Torden at dundre ved Maaneskin byder,
Mig Stormen og Windenes Hvirvel adlyder,
Jeg gjør, at af Klippen sig Honning udgyder,
At Nordhavets Bølge, som Bækkenes, flyder,
At Hækkenfeldt fryser, og Jisbjerget syder.

Hvad vil Du? saa sig!
Hvad findes i Havet, hvad er der paa Jorden,
I Luften og Ilden, fra Syden til Norden,
Som lyder ej mig?

Alle gyste af Forskrækkelse ved at høre disse utrolig klingende Tilsagn. Men Finnen lavede sig strax uforsagt til Rejsen, klædte sig af, og (forunderlige Syn!) pludselig forvandlet til en Ørn svang han sig op, og forsvandt i Luften. Efter en heel Maaneds Fraværelse, treen en Fredag Morgen tidlig, noget før Solens Opgang, vor foranderlige Doctor ind i Byfogdens Stue, men gandske udmattet, og aandeløs, som en Hest, der har gaaet op ad Banke: hans Kræfter havde reent forladt ham, og Sveden styrtede strømmeviis ned af hans Pande. Man gav ham Tid at komme til sig selv igjen: og da han havde

de pustet lidt, og faaet en Slurk Brændeviin at styrke sig paa, begyndte han udførligen at beskrive sin Reise, og berettede stykkeviis alt, hvad der var hændet ham paa hans Luft-Sejlads og i de underjordiske Lande. Han fortalte, at efter adskillige Træfninger, som siden vare holdte, og hvori det klimske Partie havde beholdt Overhaand, Regjeringen igjen var kommen til vor Niels's Søn: at samme længe havde ført Scepteret under sin Moders Formynderskab; men at han nu selv, gammel, og forherliget ved mange store Bedrifter, regjerede vidt og bredt i den underjordiske Verden, under Navn af Niels den Anden. Alt, hvad denne lærde Mand fortalte, blev strax, Ord for Ord, ført i Pennen. Det vil blive et høist vigtigt Bidrag til de Annaler, som de Lærde i Bergen have lovet at udgive under Titel af: *Fortsættelse af det femte Monarkies Historie.* Foruden disse Annaler, skal tillige en Qvamitisk Grammatik komme for Lyset, som for nærværende Tid vel ikke kan være til synderlig Nytte, men vil blive desto vigtigere for Efterkommerne; thi da vort Fædreneland (uden at røse os selv) er overmaade frugtbart paa Projectmagere, ville disse vist anvende al mulig Tid og Flid, i Nætter og lyse Dage, paa at oprette en Handel med Qvamiterne, og ikke helme, før de have opfundet Maskiner, hvormed de trygt og uden Troldoms-Konster kunne seile ned under Jorden.

Skam-

Skammer Eder nu, I vantro Dødelige! og lærer herefter, i vigtige Sager at gaae frem med mere Forsigtighed! Skammer Eder, I Skumlere! og beder om Forladelse for Eders ugrundede Beskyldninger! Skammer Eder endelig, I Recensenter! og, at den lærde Verden ikke skal lide under Eders formastelige og ubillige Domme, saa qvæler dem herefter i Fødselen, eller, om I heller ville, Eder selv.

---

# Første Capitel.

## Forfatterens Nedfart til Afgrunden.

Efterat jeg ved Academiet i Kjøbenhavn havde overstaaet begge Examener, og faaet Characteren Laudabilis baade for Theologien og Philosophien, lavede jeg mig, i Aaret sexten hundrede og fire og tredsindstive, til at reise hjem igjen til mit Fødeland, og gik ombord paa et Skib, som var bestemt til Bergen i Norge. Jeg var forsynet med glimrende Testimonier fra begge Faculteter; men blottet for Penge; en Skjebne, som jeg havde tilfælles med alle andre norske Studenter, der i Almindelighed komme pengeløse tilbage fra Musernes Tempel. Vi havde god Vind, og ankom efter tre Dages lykkelige Seilads til min Fødeby Bergen.

Lærdere, men ikke rigere, levede jeg i nogen Tid efter min Hjemkomst af mine Slægtninges og Forvandtes Understøttelse. Uagtet jeg paa denne Maade

levede

levede som et Slags Tigger, drev jeg dog ikke Tiden bort ved Lediggang; thi for at udvide mine Kundskaber i Physiken, som jeg havde begyndt at lægge mig efter, undersøgte jeg omhyggelig Landets og Bjergenes indvortes Beskaffenhed, og strejfede til den Ende rundt omkring i alle Kroge her i Provindsen. Der var ingen Klippe saa stejl, at jeg jo forsøgte at klavre op paa den, ingen Hule saa dyb og rædsom, at jeg jo vovede mig ned deri, i Haab om at finde et eller andet, der var en Naturkyndigs Opmærksomhed og Undersøgelse værd.

Vist er det, at der gives mange Ting i mit Fødeland, som vi ej allene aldrig see, men ikke engang høre tale om, der, hvis de fandtes i Frankrig, Italien, Tydskland, eller noget andet Land, som forstaaer at gjøre Væsen af sin Frugtbarhed paa Mirakler, skulde have opfyldt den lærde Verden med uendelige Afhandlinger, og den læge med umættelig Læselyst.

Iblandt de Ting, som forekom mig meest mærkelige, var en Hule paa Toppen af et Bjerg, som Indbyggerne kalde Fløjen. Af sammes Munding kommer af og til en vis mild og ikke ubehagelig Vind, som om Hulen ved idelige Suk drog Luften til sig og udstødte den igjen; hvilket har givet de Lærde i Bergen, især den berømte Abelin, og den i Astronomie og Physik særdeles grundige Magister Edvard, Conrector i den latinske Skole, Anledning til at opmun=

muntre deres Landsmænd, da de selv for Alderdoms og Svagheds Skyld ikke kunde, til nærmere at undersøge denne Hules egentlige Beskaffenhed. Den syntes dem saa meget mere fuldkommen at fortjene den grandskende Philosophs Undersøgelser, som den virkelig til bestemte Tider, liig et Menneske der snorker, drog den udstødte Luft med Heftighed til sig.

Ansporet ikke mindre af disse store Mænds Opmuntringer, end af min egen medfødte Tilbøjelighed, pønsede jeg paa at stige ned i denne Hule, og aabenbarede mit Forsæt for nogle gode Venner, som slet ikke syntes derom, men paastode, at man maatte være gal og fortvivlet for at paatage sig slig en Forretning. Men deres Formaninger vare aldeles spildte, og istedenfor at slukke min engang antændte Lyst, opflammede de samme endnu mere. Min Tilbøjelighed trak mig, trods alle Farer, til Naturens Studering, og mine slette Omstændigheder skjøde bag efter. Aldeles blottet for Penge, blev det mig meer og meer utaaleligt at leve af Andres Naade; og med den skrækkelige Udsigt, til bestandig Armod for Fremtiden, saae jeg mig al Vej til Ære og Forfremmelse i mit Fødeland tillukt, med mindre jeg ved et eller andet vovsomt Arbejde, der gjorde Opsigt, aabnede mig den.

Fuldkommen fast bestemt ved disse Betragtninger, tillavede jeg alt, hvad jeg havde nødig til Toget, og gik en Torsdag Morgen, i smukt klart Vejr, ud af

Byen, ved Dagbrækningen, for, naar mit Arbejde var forbi, at kunne være der igjen inden Aften. Hvor lidt drømte jeg dengang om, at jeg, som en anden Phaëton,

Hovdkulds boltrende gjennem Luften i susende Kullen, nedstyrtet paa en anden Klode, først efter ti Aars Omtumlinger, igjen skulde see mit Fødeland og mine Venner!

Dette Tog blev foretaget i Aaret sexten hundrede og fem og tredsindstyve, da **Hans Munthe** og **Lars Sørensen** vare Borgemestere, og **Christen Bertelsen** og **Lars Sand** vare Raadmænd i Bergen. Fire Dagløn̄ere fulgte mig med Reeb og Baadshager, som jeg skulde bruge til Nedstigningen. Vi gik lige til Sandvig, hvor den letteste Opgang er til Bjerget, og da vi derfra havde vundet op til Toppen, tæt ved den fatale Hule, satte vi os trætte ned et Par Øjeblikke, for at tage den nødvendige Frokost. Da først begyndte mit Hjerte, som om det anede den forestaaende Ulykke, at bæve. Jeg vendte mig til mine Medfølgere: "hvo af Eder," spurgte jeg, "vil nu først bryde Isen?" Men Ingen svarede. Med eet opluede mit halvslukte Mod paa ny; jeg lod dem binde Rebet om mig, gjorde mig synkefærdig, og befalede Gud min Sjel. De nedlode mig derpaa i Hulen, efterat jeg havde underrettet dem om, hvad de videre havde at gjøre, at de nemlig skulde blive ved

at

at stikke paa Rebet, indtil de hørte mig raabe, ved hvilket Tegn de skulde stoppe; og naar jeg blev ved at raabe, i en Hast hale mig op igjen. Jeg tog selv en Baadshage i den høire Haand, at jeg dermed kunde bortstøde, hvad Hinder der kom mig i Vejen paa min Nedfart, og tillige styre mig lige i Midten af Hulen; og saaledes lode de mig glide. Men neppe var jeg kommen elleve tolv Alen ned, før Rebet brast. Jeg fluttede mig til denne Ulykke af de Fires pludselige Hylen og Tuden, som dog strax forsvandt, eftersom jeg med en forunderlig Hurtighed nedtrimlede i Afgrunden, og, som en anden Pluto, naar jeg undtager, at jeg, isteden for Scepter, havde kun en Baadshage:

Sank i Afgrundens Bug gjennem den gabende Jord.

Jeg havde dumpet i tykt Mørke og uophørlig Nat henved et Qvarteer, saavidt jeg i denne Forstyrrelse kunde beregne, da jeg endelig bemærkede et Skimt af Lys, som et Slags Tusmørke, og strax derpaa en reen og klarskinnende Himmel. Jeg troede herover i min Enfoldighed, at jeg enten ved den underjordiske Lufts Tilbagestød, eller nogen anden saadan Modvind, var pustet op igjen, og at Hulen, ved at give sin Aande fra sig, igjen havde givet mig til Jorden. Men da baade den Sol, jeg saae, Himmelen og alle Stjernerne vare meget mindre, end de, vi Mennesker i Almindelighed see, kunde jeg slet ikke kjende mig ved

dem. Jeg sluttede altsaa, at hele denne ny Himmelbygning enten maatte være frembragt af Hovedsvimmel i min forvirrede Hjernes Indbildning, eller at jeg maatte være død, og førtes til de lyksalige Boliger. Dog denne sidste Menings Latterlighed opdagede jeg strax derpaa, da jeg saae mig selv, bevæbnet med Baadshagen og slæbende det lange Reeb efter mig, vel begribende, at man hverken behøver Reeb eller Baadshager, for at lande ved Paradis, og at de himmelske Borgere umulig kunde synes om en Prydelse, hvorved jeg lod til, efter Giganternes Exempel, at ville bestorme Himmelen og jage Guderne derfra. Langt om længe, da jeg ret alvorlig havde grundet paa Tingen, begreb jeg, at jeg maatte være neddumpet til den underjordiske Himmel, og at deres Mening maa være grundet, som paastaae, at Jorden er huul, og at der indenfor dens Skal er en anden mindre Verden, med en mindre Sol, mindre Planeter og Stjerner i samme Forhold. Udfaldet viste, at jeg gjettede ret.

Den Fart, hvormed jeg nedstyrtede, havde nu været temmelig længe, da jeg omsider fornam, at den lidt efter lidt sagtnedes, alt som jeg meer og meer nærmede mig til den Planet eller Himmelklode, som jeg ved min Nedfart først var bleven vaer lige for mig. Den blev efterhaanden større og større, saa at jeg tilsidst igjennem en tykkere Dunstkreds, som om-

gav

gav den, tydeligen kunde skjelne baade Søer, Bjerge og Dale paa dens Overflade.

Lig Fuglen, som om muskelklædte Klipper,
Imellem Fjeldets Tind og Bølgens Top,
Paa lette Vinger over Dybet vipper,
Saa mellem Jord og Himmel hang min Krop.

Jeg befandt tillige nu, at jeg ikke allene svævende hang i den himmelske Luft; men at den lodrette Linie, hvor jeg hidindtil havde tumlet, gik over til en Cirkel. Jeg nægter ikke, at Haarene rejste sig paa mit Hoved ved denne Opdagelse, af Frygt for, at jeg maatte være bleven forvandlet til en Planet eller Planet-Drabant, for at omdrejes i en evig Hvirvel til Verdens Ende. Dog, da jeg overvejede hos mig selv, at min Ære herved ikke tabte det mindste, og at en himmelsk Klode, eller en himmelsk Klodes Drabant, i det mindste altid i Rang kunde gaae op mod en fulten Studiosus Philosophiæ, voxte mit Mod paa ny, saa meget meer, som jeg, styrket ved den himmelske Luft, hvori jeg svævede, hverken fandt til Hunger eller Tørst. Imidlertid faldt det mig ind, at jeg havde en Kringle i min Lomme; jeg tog den frem, blot for at forsøge, om Noget i denne Tilstand kunde smage mig; men jeg mærkede strax ved den første Mundfuld, at al jordisk Føde var bleven mig modbydelig, og slængte den derfor bort, som en unyttig Byrde. Hvor stor blev min Bestyrtelse ved denne Lejlighed, da den bortka-

stede

stede Kringle ikke allene blev hængende i Luften, men — o Under! — begyndte endog at beskrive en Cirkel rundt omkring mig. Jeg fik herved et tydeligt Begreb om de sande Bevægelses Love, efter hvilke alle Legemer, naar de sættes i Ligevægt, maa bevæge sig i en Cirkel.

Saa nedslaaet, som jeg kort tilforn var bleven over at see mig en Boldt for den spottende Skjæbne, saa stolt blev jeg derimod nu, ved at see mig ophøiet ikke allene til selvstændig Planet, men endog til en, som evig skulde opvartes af en Maane, og altsaa kunde henregnes til Stjerner af første Størrelse, eller Planeter af første Rang. Og, at jeg skal bekjende min hele forfængelige Skrøbelighed, blev jeg virkelig saa umaadelig opblæst af denne Lykke, at om jeg paa eengang havde seet alle Borgemesterne og Raadmændene i Bergen komme mig imøde, havde jeg blot værdiget dem et Blik, for at skue ned paa dem som Atomer, og ikke hukket min Baadshage, end sige min Ryg, for dem.

Jeg blev næsten tre Dage i denne Forfatning. Da jeg omtumledes bestandig ved den mig nærmeste Planet, kunde jeg letteligen skjelne Nat fra Dag, ved at see den underjordiske Sol staae op og gaae ned, endskjøndt jeg ikke mærkede nogen saadan Nat, som hos os, naar den forsvandt. Thi efter dens Nedgang blev hele Himmelen overalt lys og skinnende,

om=

omtrent som den fulde Magne hos os, hvilken Glands, jeg sluttede, maatte komme fra denne indvendige Verdens Hvelving eller Halvsphære, som laante sit Lys af den i Middelpunkten værende Sol. En Smule Indsigt i Astronomien hjalp mig til at gjøre denne Gisning.

Men allerbedst, som jeg midt i denne lyksalige Forfatning drømte mig næst efter de udødelige Guder, og, betragtende mig selv som et nyt Himmellys, gjorde Regning paa, snart af den nærmeste Klodes Stjernekigere, tilligemed min Drabant, at blive indført i Stjernernes Tal — see! da lod sig et skrækkeligt bevinget Uhyre tilsyne, som truede snart min høire, snart min venstre Side, snart min Pande, og snart min Nakke med tilintetgjørende Stød. Jeg troede i Førstningen, da det nærmede sig, at det maatte være et af de tolv Himmeltegn, og ønskede hemmeligen, om saa var, at det maatte være Jomfruen, da i det hele Himmeltegn-System intet uden dette i denne Enlighed kunde være mig til mindste Morskab og Husvalelse. Men da det kom mig nærmere, saae jeg, at det var hverken meer eller mindre end en umanerlig stor og gyselig Grif. Jeg blev herover saa betagen af Skræk, at jeg aldeles glemte mig selv og min ny himmelske Værdighed, og i denne usigelige Angest tog mit Testimonium fra Academiet, som jeg til al Lykke havde i min Lomme, frem, for at vise

min

min truende Fiende, at jeg havde badde min theologiske og philosophiske Examen, var Student, og det, som mere er, Baccalaureus, der altsaa kunde drive hver fremmed Modstander tilbage ved at excipere Forum. Men da min Forbittrelses første Hede var forbi, kom jeg lidt efter lidt til mig selv igjen, og beloe denne Daarlighed.

Jeg begreb endnu ikke til hvad Ende denne Grif fulgte mig. Jeg vidste ikke, enten jeg skulde ansee den for en Ven eller Fiende, eller troe, som dog lod mere sandsynligt, at den blot, for at stille sin Nysgjerrighed, vilde gotte sig med at betragte mig. Sandt er det, at et menneskeligt Legeme, hængende i Luften, med en Baadshage i Haanden, og slæbende et langt Reeb efter sig, som en Hale, var et Syn, som kunde lokke ethvert umælende Dyr til Betragtning. Den usædvanlige Figur, jeg dengang gjorde, gav og, som jeg siden fik at høre, Indbyggerne paa min Side-Planet Anledning til adskillige Samtaler og Hypotheser. Philosopherne og Astronomerne holdt mig for en Komet, og toge Rebet for Kometens Hale. Nogle paastode endog, at sligt usædvanligt Luftsyn vist maatte betyde en overhængende Ulykke, Pest, Hungersnød, eller nogen anden saadan ualmindelig Tildragelse. Andre gik endnu videre, og, saavidt de langt fra kunde bemærke, afbildede meget nøje

min

min Gestalt, saa at jeg allerede var defineret, malet og stukket i Kobber, før jeg kom der.

Jeg hørte alt dette siden med Latter og en Slags kildrende Fornøjelse, da jeg var kommet ned paa denne Klode, og havde lært det underjordiske Sprog. Man maa lægge Mærke til, at der inden i Jorden gives visse usædvanlige Stjerner, som pludseligen vise sig af og til, og som de kalde Sciscisi (eller Haarede), hvilke de beskrive som meget gyselige med blodrøde Haar, der staae dem paa Hovedet som Børster, og et Svæv, der fuldkommen ligner et langt Skjæg. De regnes derfor, ligesom hos os, blandt de himmelske Jertegn.

*Men til Historien igjen!* Griffen var nu kommen mig saa nær, at den anfaldt mig med sine Vinger, og var i Begreb med at sluge mit ene Been, saa at jeg nu tydeligen mærkede, i hvad Hensigt den besøgte mig. Jeg begyndte derfor at værge mig mod denne stridbare Fiende, tog min Baadshage i begge Hænder, og afbødte dermed ikke allene dens forvovne Angreb; men nødte den endog til imellemstunder at vige tilbage, indtil jeg endelig, da den blev ved at nappe mig, efter adskillige frugtesløse Slag, stødte Baadshagen med slig en Eftertryk imellem begge Vingerne bag ind i dens Nakke, at jeg ikke kunde faae den ud igjen. Det saarede Uhyre styrtede med et gyseligt Skrig ned paa den underliggende Klode, og jeg, som

som allerede var kjed af min ny himmelske Stjernerang, da jeg mærkede, at den, som enhver anden Højhed, var udsat for Fald og Farer:

Mig lod med Fuglen sorgløs dumpe ned
Til Jorden. Som fra Solens lyse Brimmel
En Stjerne ned af ætherrene Himmel
Om ikke glider, synes som den gled.

Og saaledes blev den Cirkel, jeg nys tilforn beskrev, atter forvandlet til en lodret Linie.

Efterat jeg med en Slags Heftighed i Førstningen var trukken ned imod den tykkere Luft, hvis Susen døvede mine Øren, faldt jeg omsider med et let og uskadeligt Fald sagte ned paa Jorden, tilligemed Griffen, som strax efter døde af sit Saar.

Det var Nat, da jeg kom ned paa denne Planet, som jeg sluttede deraf, at Solen var borte, og ikke af Mørket; thi det var endnu saa lyst, at jeg tydeligen kunde læse hvert Bogstav i mit Testimonium. Dette natlige Lys kommer fra Firmamentet, eller den inderste Skal af vor Jordklode, hvis halve Deel glindser, som vor Maane. I Henseende til Lysningen er derfor her næsten ingen Forskjel imellem Dag og Nat, undtagen forsaavidt at Solen er borte, og Nætterne af denne Aarsag ere noget koldere end Dagene.

# Andet Capitel.

## Forfatterens Ankomst til Indbyggerne paa Planeten Nazar.

Da jeg havde endt denne min Luftreise, og var kommet ned paa Kloden heel og holden, uden mindste Skade, eftersom Farten, hvormed Griffen i Førstningen slog ned, sagtnedes efterhaanden, som dens Kræfter formindskedes, laae jeg længe gandske ubevægelig, ventende paa hvad Nyt der vilde møde mig, naar det blev Dag. Jeg mærkede nu, at min fortige menneskelige Svaghed yttrede sig igjen, og jeg var baade søvnig, og saa sulten, at jeg bitterlig fortrød min Uforsigtighed i at have kastet Brødet bort. Udmattet af disse og flere Bekymringer faldt jeg endelig i en dyb Søvn. Jeg havde sovet, saavidt jeg kunde slutte, henved to Timer, da et gyseligt Brøl, som længe havde forstyrret min Slummer, endelig gandske vækkede mig. I Søvne havde jeg havt mange forunderlige Drømme. Mig syntes iblandt andet,

at

at jeg var kommen tilbage til Norge, og der fortalte Folk paa Gader og Stræder mine forunderlige Hændelser. Siden efter forekom det mig, at jeg var i Fanøe Kirke, ikke langt fra Bergen, og der hørte Degnen Niels Andersen synge, hvis Stemme, som sædvanlig, jammerligen plagede mine Øren. Jeg troede derfor, da jeg vaagnede, at det var denne Mands Tuden, som havde afbrudt min Søvn. Men da jeg i det samme tæt ved mig blev en Tyr vaer, sluttede jeg, at det maatte have været dens Brøl, som havde vakt mig.

Det var i Dagbrækningen, og den opgaaende Sol begyndte at forgylde de grønne Enge og frugtbare Marker, som hist og her udbredte sig for mit studsende Øje. Jeg saae og endeel Træer; men hvor voxte min Studsen, da jeg bemærkede, at de flyttede sig, uagtet det var saa blikstille, at ingen Fjer kunde røre sig. Da i det samme Tyren kom brølende lige hen imod mig, flygtede jeg skjelvende hen til et Træ, som stod noget fra mig, og stræbte i min Angest at klavre op deri; men neppe var jeg kommet rigtig op, før det gav et spædt og gjennemtrængende Skrig fra sig, omtrent som Skriget af et opbragt Fruentimmer, og i det samme fik jeg det livagtigste Ørefigen af Verden med slig en Eftertryk, at det sortnede for mine Øjne, og jeg trimlede hovedkulds til Jorden. Jeg laa, som truffen af Lynet, i Begreb med at opgive Aanden,

den, da jeg rundt omkring mig hørte en Brummen og Støjen, som den man imellem hører paa Torvene, eller paa Børsen, naar der sælges Actier. Jeg slog Øjnene op og saae Marken vrimle rundt omkring mig af Træer, hvor jeg før neppe havde talt sex eller syv. Intet kan ligne min Forundring, ved at finde mig saaledes midt i en levende Skov; jeg blev gandske ør i Hovedet, og var færdig at græde af Bestyrtelse. Snart troede jeg, at jeg drømte, uagtet jeg var lysvaagen, snart indbildte jeg mig, at jeg var midt iblandt Spøgelser, eller rundt omkring beleiret af onde Aander, og adskillige andre slige Urimeligheder. Men jeg fik ikke Tid til at anstille mange Betragtninger over disse Automaters Natur og Aarsag; thi et andet Træ foer pludselig hen imod mig, nedbøjede en af sine Grene, hvis yderste Ende var bevæbnet med sex Qviste, der kunde ansees som Fingre, løftede mig op og bar mig, trods al min ynkelige Skrigen, bort. Utallige andre Træer af forskjellige Arter og Størrelser fulgte mig. De gave visse articulerte Toner fra sig, som vare mig aldeles fremmede, og hvoraf jeg kun beholdt de to Ord: Pikel Emi, som de særdeles ofte anbragte. Disse Ord betyde en overordentlig Abekat, og de kaldte mig saaledes, fordi de sluttede af min Skabning og Klædedragt, at jeg maatte være en Abe, skjøndt af et andet Slags, end de i deres Land gangbare Aber. Andre toge mig for

en

en Indvaaner i Firmamentet, som de troede Fuglen havde bragt ned, hvilket denne Klodes Aarbøger bevidne ofte tilforn at have tildraget sig. Alt dette fik jeg først et Par Maaneder efter at vide, da jeg havde lært det underjordiske Sprog.

I min nærværende Forfatning var jeg saa langt fra at kunne begribe disse levende og snakkende Træers Natur, at jeg endog af Frygt og Forvirring aldeles glemte min egen. Ligesaa lidt kunde jeg begribe, hvad dette Optog, som gik for sig med langsomme højtidelige Skridt, skulde betyde, endskjøndt jeg haabede ikke meget godt af den vredladne Mumlen og Knurren, som overalt gjenlød i Marken. Den Fortørnelse paa mig, som jeg heraf sluttede mig til, havde virkelig sin Grund; thi det Træ, hvori jeg i min Angest, da jeg flygtede for Tyren, begyndte at klavre op, var hverken meer eller mindre end Byfogdens Kone i den nærmeste By. Den fornærmede Persons Anseelse forstørrede uendelig min Forbrydelse; thi jeg syntes at have villet voldtage ikke et almindeligt Fruentimmer, men en Dame af første Rang, og det paa aaben Mark i Adskilliges Nærværelse; et gandske nyt og gyseligt Syn for et saa ærbart og sædeligt Folk, som dette. Endelig kom man til Byen, hvorhen jeg blev ført fangen. Dens Huse vare ikke allene prægtige; men dens Afdelinger, Gader og Stræder udmærkede sig ved Lighed, Orden og Symmetrie. Husene

sene vare saa høje og anseelige, at de saae ud som Taarne. Gaderne vrimlede af Træer, som spadserede, og naar de mødtes hilsede hinanden ved at nedbøje deres Grene. Jo flere de lod synke, jo større Beviis var det paa Ærbødighed og Højagtelse. Saaledes, da just paa samme Tid en Eg hændelsesviis kom ud af et særdeles anseeligt Huus, vege de øvrige Træer tilbage, nedbøjende deres fleste Grene, hvoraf man kunde slutte, det maatte være en meer end almindelig Person. Jeg opdagede virkelig strax efter, at det var Byfogden i Byen, og netop den, hvis Kone man paastod, jeg var kommet for nær. Imidlertid blev jeg bragt op paa en Sal i samme Byfogeds Huus. Saasnart jeg var kommen ind, blev Døren slaaet i Laas efter mig, og fast tilspærret, hvorudover jeg strax lykønskte mig som Medlem i Rasphuset. Denne Frygt blev endnu mere bestyrket ved tre vagthavende Træer, som jeg fik Øje paa udenfor, hvoraf enhver var bevæbnet med sex Øxer, een for hver Green; thi saa mange Grene, saa mange Arme, og saa mange Qviste, saa mange Fingre her. Jeg lagde Mærke til, at paa Toppen af Stammerne vare Hovederne anbragte, der meget lignede Menneskehoveder, og neden under, isteden for Rødder, to Been, men saa korte, at Skildpadder maatte kunde løbe omkap med denne Planets Indbyggere. Det havde altsaa været mig en let Sag, hvis jeg ikke

havde

havde været fængslet, at undløbe, da det lod til, at jeg maatte kunne flyve i Sammenligning med disse Løbere.

Kort, for ikke længer at opholde mine nysgjerrige Læsere, jeg indsaae nu tydeligen, at disse Træer ikke allene vare denne Klodes Beboere, men at de endog vare fornuftige Væsner; og jeg beundrede den Forskjellighed, Naturen fortryller med i sine mangfoldige Skabningers forunderlige Dannelse. Disse Træer ere ikke nær saa høje, som vore, de fleste overgaae ikke et Menneskes Længde, nogle ere endog meget kortere, hvilke man kunde ligne ved Blomster eller Planter, og, som jeg sluttede, maatte være Børn.

Det er ufatteligt, i hvilke Labyrinter af Betragtninger disse Særsyn forvildede mine Tanker, hvor mange Sukke de aftvang mig, og med hvilken Længsel jeg i denne Forfatning tænkte tilbage paa mit elskede Fødeland. Thi uagtet disse besynderlige Træer forekom mig selskabelige, siden de havde Brug af Talen, og syntes at være begavede med saa megen Fornuft, at man kunde regne dem iblandt de fornuftige Dyr, tvivlede jeg dog paa, at de kunde sættes i Ligning med Mennesker, og frygtede for, at Retfærdighed, Velvillighed og andre slige moralske Dyder, vare aldeles ubekjendte iblandt dem. Jeg fordybede mig saa aldeles i disse plagende Forestillinger, at alt mit Inderste bevægede sig, og Taarerne styrtede mig

strøm-

strømmeviis ned paa Kinderne. Medens jeg saaledes paa den meest qvindagtige Maade overlod mig til min Bedrøvelse, traadte mine Bevogtere ind i Værelset, hvilke jeg, formedelst Ørerne, de bare, holdt for Byknægtene. De gik foran mig, medens jeg blev ført gjennem Byen hen til en udmærket Bygning, som laae midt paa Torvet. Jeg ansaae mig i dette Øjeblik som En, der har faaet Dictators Værdighed, fornemmere end nogen romersk Consul; thi denne havde aldrig uden tolv Øxer i sit Følge, jeg derimod fremtrinede med atten foran mig. Ved Porten af Bygningen, hvorhen man førte mig, stod Retfærdighed udhugget i Skikkelsen af et Træ, der i en af sine Grene holdt en Vægtskaal. Den var dannet som en Jomfru, af et vigtigt og alvorligt Udseende, med gjennemtrængende skarpe Blik, hvis Anstand hverken var modløs eller trodsende, men udmærkede sig ved en viis sørgelig Højtidelighed. Jeg sluttede med fuldkommen Visheb heraf, at det var Raadhuset. Man førte mig ind paa Raadsalen, hvis Gulv var belagt med firkantede af forskjellig Farve glimrende Marmorstene. Jeg saae her en gylden Stol, lig et Dommersæde, hvorpaa et Træ sad ophøjet mellem tolv Assessorer, der i passende Orden sad paa ligesaa mange lavere Stole, sex ved hver Side af Overdommeren. Overdommeren selv var et Palmetræ af middelmaadig Højde, men udmærkede sig mellem de an-

dre Dommere, ved Forskjelligheden af sine Blade, der havde alle Slags Farver. Rundt omkring paa begge Sider stode fire og tyve Bysvende, af hvilke hver var udrustet med sex Oxer. Jeg kan ikke beskrive, hvilken Forfærdelse dette stridbare Syn indjog mig, da jeg sluttede deraf, at Nationen maatte være meget grusom og blodgjerrig.

I det jeg traadde ind i Salen stode alle Raadsherrerne op, og løftede deres Grene højt op i Vejret, efter hvilken Andagts-Ceremoni de atter satte sig ned. Saasnart dette var skeet, blev jeg stillet frem for Skrankerne midt imellem to Træer, hvis Stammer vare overtrukne med Faareskind. Jeg formodede, at disse maatte være Sagførere, og de vare det virkeligen.

Førend de begyndte at tale i Sagen, blev Overdommerens Hoved indhyllet i endeel sorte Dækkener. Anklageren holdt derpaa en kort Tale, som han tre Gange igjentog, hvilken min Sags Forsvarer ligesaa korteligen besvarede. Paa disse Taler fulgte en fuldkommen Taushed. Da denne havde varet en halv Time, rejste Overdommeren sig, efterat Dækkenerne vare borttagne, som tilhyllede hans Ansigt, løftede sine Grene mod Himmelen, og fremførte med megen Anstand nogle Ord, der, som jeg sluttede mig til, indeholdt min Dom. Da han havde udtalt, blev jeg strax bragt tilbage til mit forrige Fængsel, hvoraf jeg formodede, næste Gang at blive ført ud for at korsfæstes.

I denne

I denne min Eensomhed tænkte jeg tilbage paa alle disse Hændelser, og beloe i mit Hjerte dette Folks Daarligheder; thi det forekom mig, at de meget meer havde spillet en Farce, end ført en Sag; og Alt hvad jeg havde seet af deres Gebærder, Prydelser og hele Rettergangsmaade, syntes mig meget meer at passe sig til Gøglespil og Balletter, end til en højtidelig Højesteret. Jeg tænkte da paa, hvor lykkelig man er paa vor Klode, og Europæernes Fortrin for alle andre Mennesker faldt mig nu først ret paa Hjertet. Men uagtet jeg saaledes i mit Hjerte fordømte denne underjordiske Nations Dumhed og Galskab, kunde jeg dog ikke andet end tilstaae dem Rang over Dyrene, da Byens smukke Anseelse, Bygningernes Symetrie og adskillige andre Ting tydeligen lagde for Dagen, at disse Træer hverken manglede Fornuft, eller vare aldeles ukyndige i visse, fornemmelig mekaniske Konster. Men dette troede jeg ogsaa var Alt, hvad man kunde sige til deres Berømmelse.

Mens jeg saaledes i Stilhed smaasnakkede med mig selv, kom et Træ ind af Døren med en trekantet Tingest i Haanden, hvormed han, efterat have løst op for mit Bryst og blottet min ene Arm, meget net slog Hul paa Median-Aaren. Da han havde taget saa meget Blod, som ham syntes nok, forbandt han Armen med ikke mindre Færdighed, besaae med megen Opmærksomhed Blodet, og gik med Kjendetegn

paa en Slags Forandring stiltiende bort. Alt dette styrkede mig endnu mere i den Mening, jeg havde fattet om dette Folks Taabelighed. Men da jeg siden efter lærte det underjordiske Sprog, og fik tydeligt Begreb om alle disse Ting, forvandledes min Foragt til Beundring. Denne Rettergangsmaade, som jeg saa ubetænksom havde opholdt mig over, blev mig saaledes forklaret. Af mit Legems Dannelse havde de sluttet, jeg var en Indvaaner af Firmamentet. Jeg havde synes at ville voldtage en ærbar og dydig Dame af første Rang, og for denne Forbrydelse, hvori al Formodning dømte mig skyldig, blev jeg ført paa Raadstuen. Den ene af Sagførerne havde forstørret min Misgjerning, og paastaaet, jeg burde lide den i Loven paalagte Straf; den anden derimod afbad vel ikke Straffen, men raadte til at opsætte den, indtil man fik at vide, hvem og hvorfra jeg var, og om jeg var et umælende Dyr eller et fornuftigt Væsen. Grenenes Opløftelse mod Himmelen, fortalte man mig, var en sædvanlig Religions-Ceremoni, som man altid iagttog, før man dømte i Sager. Sagførerne vare omsvøbte med Faareskind, for at erindre dem den Uskyldighed og Oprigtighed, de burde vise i deres Sagers Behandling. Og virkeligen lagde jeg Mærke til, at alle Sagførere her vare meget retskafne og ustraffelige, hvilket beviser, at det dog er muligt i en vel indrettet Stat, at finde redelige og brave Advoca-

ter.

ter. Man har saa strenge Love i dette Land mod Sagfordrejere, at ingen Kroglove, Lumskhed eller Partiskhed kan besmykkes. Intet Bedrägeri kan afbedes, ingen Misgjerning undgaaer sin Straf. Det er ligesaa umuligt for en Forbryder at undflye, som at finde en Huser eller Häler.

Den tredobbelte Gjentagelse af deres Taler havde sin Grund i dette Folks särdeles langsomme Begreb, der udmärkede dem fra alle andre Nationer der paa Kloden; thi meget Faa iblandt dem havde den Evne at forstaae hvad de blot løseligen havde läst, eller begribe hvad de kun eengang havde hørt. Man holdt før, at de, som strax fattede en Ting, maatte nødvendigen mangle Dømmekraft, og derfor betroede man sjelden eller aldrig slige letnemme Personer store og vigtige Embeder. Erfarenhed havde lärt dem, at Republiken altid havde vaklet under Bestyrelsen af disse hurtige Hoveder, som man i Almindelighed kalder store Genier, og at Mänd af et langsomt eller spotviis saakaldet sløvt Begreb, havde bragt det igjen i Orden hvad hine havde forviklet. Disse besynderlige Meninger kunde jeg vel ikke give mit Bifald; men de forekom mig alligevel ved lang alvorlig Eftertanke ikke at väre aldeles urimelige. Hvad der allermeest opvakte min Forundring, var Overdommerens Historie. Det var en Jomfru, som var fød der paa Stedet, og af Regenten beskikket til Kadi eller øverste

Dom=

Dommer i Byen. Man maa agte, at dette Folk i at beskikke Nogen til Embeder ikke anseer paa Kjøn, men efter foregaaende Undersøgelse overgive Statens Forretninger til den værdigste blandt dem, som kunne komme i Betragtning. For rigtigen at kunne bedømme Enhvers Beqvemhed og Gaver, har man dertil indrettet Seminarier, hvis Forstandere eller Opsynsmænd kaldes Kavatti, der i deres Sprog egentligen betyder Prøvere eller Udgranskere. Deres Forretning bestaaer i at undersøge Enhvers Fremgang og Duelighed, at udgranske nøje de Unges Hjerne og Hjerte, og efter holdt Examen aarlig at indgive til Fyrsten en Fortegnelse paa dem, som ere beqvemme til offentlige Embeder, samt vise hvortil enhver især har fortrinligt Anlæg, og i hvilken Plads han bedst kunde nytte Fædrenelandet. Naar denne Liste er bleven Regenten overbragt, lader han Candidaternes Navne indføre i en dertil bestemt Bog, paa det at han kan erindre sig og daglig have for Øje, hvem han bør forfremme til de ledige Betjeninger.

Den nys ommeldte Jomfru havde fire Aar tilforn faaet et udmærket berømmende Vidnesbyrd af Kavatti, og var paa denne Grund af Fyrsten beskikket til Overdommer i Raadet, og just i hendes egen Fødeby; en Skik, som Indbyggerne i Potu holde meget helligen over, da de troe, at Ingen kjende bedre et Steds Beskaffenhed, end de der ere fødte og opbragne

dragne paa samme. Hendes Navn var Palmka, og hun havde nu i en Tid af tre Aar forestaaet sit Embede med allerstørste Berømmelse. Man holdt hende overalt for det forstandigste Træ i hele Byen; thi hun havde saa yderlig langsomt et Begreb, at hun med Nød og Neppe begreb en Ting, før den var tre eller fire Gange gjentagen for hende. Men naar hun først havde fattet noget, indsaae hun det til Grunde, og opløste med saa megen Skjønsomhed de vanskeligste Opgaver, at alle hendes Domme bleve holdte for ligesaa mange Orakler.

Som Themis selv i Vægtens lige Skaaler
Hun vejeb' Ret mod Uret uden Svig,
Og skjelned' altid Sandheds egne Straaler
Fra Falskheds laante Skin, Gudinden lig.

Hvorfor hun og i den hele Tid, hun havde beklædt sit vigtige Embede, aldrig havde affagt nogen Dom, som jo var bleven opløftet til Skyerne, og bekræftet af det øverste Statsraad i Potu.

Dette lærte mig at indsee ved nøjere Overvejelse, at Potuanerne, ved ej at udelukke det smukke Kjøn fra Embeder, endda ikke handlede saa baarekistegalt, som jeg i Førstningen meente. Jeg tænkte ved mig selv: hvad om Byfogdens Kone i Bergen dømte i Raadet, isteden for hendes Mand! eller Procurator Severins Datter, som er en veltalende, vittig og fornuftig Pige, førte Sager, isteden for hendes dum-

me

me Fader? maaskee Lovkyndigheden ikke endda vilde tabe saa meget derved, og Retfærdigheden sieldnere falde i Besvimelse.

Jeg gik videre i mine Betragtninger, og tænkte paa den Hurtighed, hvormed man dømmer i Europa, og i en Snup affsiger Domme, der maaskee ved alvorligere Undersøgelse ofte vilde staae Fare for at maatte gjøres om igjen.

For den Omgangsmaade de havde brugt i at aarelade mig, gav man mig følgende Regnskab. Naar Nogen er bleven overbeviist om en Forbrydelse, da isteden for at kagstryge, lemlæste eller halshugge slig en Misdæder, lader man ham aarelade, for at komme efter, om Misgjerningen har havt sin Grund i forsætlig Ondskab, eller af en og anden Uorden i Blodet eller Vædskerne, da man i saa Fald herved forsøger at læge ham, saa at denne Rettergang meget meer har Rettelse end Straf til Hensigt, uagtet Rettelsen paa en Maade tillige er en Straf, da det altid holdtes for en Skam der at være bleven dømt af Raadet til Aareladelse. Hvis Nogen efter denne Revselse anden Gang gjør sig skyldig i en Misgjerning, bliver han dømt uværdig Medlem af Staten, og forviist til Firmamentet, hvor Alle uden Forskjel blive modtagne. Om denne Forviisning og dens Beskaffenhed skal jeg siden give nærmere Oplysning.

Aarsagen, hvorfor Vundlægen, der aarelod mig, havde studset ved at besee mit Blod, var, forbi denne Klodes Indvaanere havde, isteden for Blod, en gjennemsigtig hvidladen Saft i Aarerne, der, i Forhold til dens større eller mindre Hvidhed, holdtes for større eller mindre Kjendetegn paa Reenhed og Uskyldighed.

Alt dette fik jeg et tydeligt Begreb om, da jeg havde lært det underjordiske Sprog, og begyndte herfor og at fatte mildere Tanker om denne Nation, som jeg ubesindigen havde fattet alt for stor Foragt for. Jeg mærkede at disse Træer, som jeg i Førstningen holdt for dumme og tølperagtige, havde temmelig meget Anstrøg af Menneskelighed, og frygtede derfor slet ingen Fare for mit Liv, i hvilken Tillid jeg blev bestyrket ved at see dem to Gange om Dagen bringe mig noget til Livets Ophold. Maden bestod i Almindelighed af Frugter, Urter og alle Slags Bønner, og Drikken var en klar, sød og overmaade velsmagende Saft.

Byfogden, i hvis Huus jeg blev holdt fangen, lod strax melde for Landsherren eller Fyrsten, der opholdt sig paa et Slot ikke langt fra Byen, at han af en Hændelse havde faaet fat paa et fornuftigt Dyr af en gandske usædvanlig Skikkelse. Denne Beretning opvakte Hans Fyrstelige Højheds Nysgjerrighed. Han gav Byfogden Befaling, først at lade mig lære Landets Sprog, og derpaa at skikke mig til Hoffet. Jeg

fik

fik altsaa en Sprogmester, ved hvis Underviisning jeg i en Tid af et halvt Aar bragte det saavidt, at jeg temmelig færdigen kunde snakke med Indbyggerne. Saasnart jeg havde lært de første Grunde i Sproget, kom atter en Befaling fra Hoffet, at man skulde gaae videre med min Underviisning, og indsætte mig i Byens Seminarium, hvis Karatti eller Overhørere skulde undersøge mine Sjelekræfter, og bedømme, i hvilken Videnskab jeg gav det bedste Haab til Fremgang. Alle disse Befalinger bleve paa det omhyggeligste fulgte. I den Tid jeg opholdt mig ved Seminariet, sørgede man ikke mindre for mit Legems end for min Sjels Dannelse, og i Besynderlighed gjorde man sig megen Umage for at faae mig til at ligne et Træ saa meget som muligt, til hvilken Ende de hæftede forlorne Grene til min Krop saa net, at det var en Lyst at see det.

Min Vert underholdt mig imidlertid hver Aften, naar jeg kom hjem fra Seminariet, med adskillige Samtaler, hvori han spurgte mig om alle Slags Ting. Han hørte mig med inderlig Fornøjelse fortælle, hvad der var mødt mig paa min Nedrejse; men intet forundrede ham mere end min Beskrivelse over vor Jordklode, og den af utallige Stjerner vrimlende umaalelige Himmel, som omgiver den. Alt dette hørte han med yderste Begjerlighed og Opmærksomhed; men han blev gandske flau, da jeg fortalte

ham,

ham, at Træerne hjemme hos os vare livløse, ubevægelige og rodfæstede i Jorden, og var nær bleven rasende, da jeg forsikkrede ham, at vi brugte den Maneer hos os, at fælde Træer for at varme vore Kakkelovne og koge vor Mad ved dem. Ikke desto mindre, da han alvorlig havde overtænkt Tingen, sagtnedes hans Vrede lidt efter lidt, og i det han strakte alle de Grene han havde, som beløb sig til fem, op mod Himmelen, priste han Skaberens forunderlige Domme, hvis mange skjulte Hensigter ingen Dødelig kjender, og hørte rolig og opmærksom paa hvad jeg videre fortalte. Hans Kone, som hidindtil bestandig havde skyet min Nærværelse, forsonede sig med mig igjen, da hun fik den rette Aarsag at vide, hvi jeg var bleven bragt for Retten, og aflagde al Mistanke til mig, da hun hørte, jeg i min Uskyldighed havde ladet mig bedrage ved Skikkelsen af et Træ, som man i vores Lande uden Omstændighed klavrer op i. Men for ikke at løbe Fare for, i denne nye Fortrolighed at oprive det nyslægte Saar, og derved atter tabe hendes Yndest, tog jeg mig alligevel i Agt for nogensinde at tale med hende, uden naar hendes Mand var tilstede, og med hans Tilladelse.

Tre-

# Tredie Capitel.

## Beskrivelse over Byen Keba.

I denne min Underviisningstid førte min Vert mig ofte omkring i Byen, for at vise mig Alt hvad der var sieldent og mærkværdigt. Vi spadseerte rundt omkring med hinanden uden Hinder, og hvad jeg meest undrede mig over, uden mindste Tilløb af Pøbelen. Det gaaer gandske anderledes til hos os, som man veed, hvor ved enhver Ubetydelighed, som man ikke netop seer hver anden Dag, Folk stimler sammen i Tusindtal, for at mætte deres Nysgjerrighed. Men denne Planets Indbyggere synes, tvertimod os, nok saa godt om gamle Vigtigheder, som om nye Snurrepiberier.

Keba, saa hed denne Bye, er den næststørste Stad i Fyrstendommet Potu. Dens Indbyggere udmærke sig ved saa megen Alvorlighed og Sindighed, at man kunde tage hver dens Borger for en Raadsherre.

herre. Alderdom er især her i største Anseelse; paa intet Sted i Verden ere gamle Folk meer agtede og ærede, deres Meninger, ja deres blotte Vink ere Ungdommen hellige. Jeg undrede mig derfor saa meget desmere over, at et saa sædeligt og fiudigt Folk kunde finde Smag i Legekampe, Skuespil, og andre slige theatralske Forlystelser, der syntes mig at stride mod deres medfødte Alvorlighed. Min Vert, som mærkede denne min Forundring, stræbte at tilintetgjøre den. "Vi har," sagde han, "i hele dette Fyrstendom den Skik, at afvexle med alvorlige Forretninger og morende Forlystelser:

Vi efter øvet Pligt til skyldfri Morskab tye,
For med fornyet Kraft at øve hin paa ny."

Thi mellem andre ypperlige Indretninger i dette Land har man givet Indvaanerne Tilladelse at nyde alle Slags uskyldige Fornøjelser, hvorved man troer at Sjelen styrkes og gjøres beqvemmere til trættende Forretninger, ikke at tale om, at slige med Maade nydte Forlystelser forjage Tungsindighed, der ikke sjelden er Moder til Oprør og andre fortvivlede Foretagender. Af denne Aarsag plejede de efter deres alvorlige Forretninger at adsprede sig ved Skuespil eller anden Morskab, dog paa saadan en Maade, at Alvorligheden aldrig udartede til Barskhed, eller Munterheden til Raadhed. Saa fornøjet, som jeg var med dette, saa ærgerlig blev jeg, da jeg hørte, at de regnede Di-

spu-

muligt, at en saa skjønsom Nation kunde nedsætte slige ædle Øvelser, hvorved man skjærper Forstanden, opdager Sandheden, og lærer at tale med Lethed, til Spilfægtninger. Han svarte mig, at i de barbariske Tider havde disse Øvelser været i stor Agt; men da Erfarenhed langt om længe lærte, at de meget mere tjente til at skjule Sandheden, gjøre Ungdommen kaad, opvække Uroligheder, og skade nyttigere Videnskaber, havde Academiet forvandlet dem til Skuespil; og Udfaldet havde viist, at de Studerende bragte det meget videre i Lærdom ved stille Læsning og rolig Overtænken. Dette Svar, skjøndt det syntes artigt nok, tilfredsstillede mig alligevel slet ikke.

I denne By var forresten et Gymnasium eller Academie, hvori de boglige Konster lærtes med megen Alvorlighed og Sømmelighed. Min Vert førte mig op paa denne Højskoles Auditorium en vis højtidelig Dag, da der blev creeret en Madik eller Lærer i Philosophien. Denne Handling gik for sig uden mindste Ceremoni, undtagen for saavidt at Candidaten holdt en net og grundig Tale over en vis physisk Opgave, hvorpaa han af Academiets Forstandere blev indskrevet i deres Tal, der have Tilladelse til at lære offentlig. Da min Vert spurgte mig, efterat vi vare komne hjem, hvorledes denne Promotion anstod mig, svarte jeg ham, at den forekom mig alt for

tor og maver, i Forhold til vor. Jeg fortalte ham, at Magistrene og Doctorerne hos os maatte disputere, før de bleve creerede, ved hvilken Efterretning han trak forskrækkelig paa Næsen. Han spurgte mig med en Slags Spodskhed, om disse Disputatsers Beskaffenhed, hvad Maade de bleve holdte paa, og hvori de afvege fra de hos dem brugelige. Jeg sagde ham, at de handlede i Almindelighed om lærde og vigtige Materier, især saadanne, som angik Sædvane Sproget og Klædebragten hos to gamle Nationer, der i forrige Tider havde fornemmelig blomstret i Europa. Jeg forsikkrede ham, at jeg selv i tre meget lærde Disputatser havde sagt Alt, hvad der kunde siges om disse to gamle Nationers Tøfler. Ved at høre dette faldt han i Latter, og skoggerloe saa høit, at det gjenlød i hele Huset. Hans Kone, som hørte denne Latter, kom løbende af alle Kræfter ind til os, nysgjerrig efter at vide, hvad der havde foraarsaget den; men jeg var bleven saa opbragt derover, at jeg ikke værdigede at svare hende; thi hvo kan udholde at høre saa vigtige og alvorlige Ting optages med Latter? Hendes Mand forklarede hende, hvori Tingen stak, og hun loe, til min inderlige Græmmelse, ligesaa høit som han derover.

Det varede ikke længe før denne Historie var udspredt over hele Byen, hvor den gav Stof til uophørlige Spotteglofer. Iblandt Andre var der en vis

Raadmands-Kone, som var af Naturen meget lattermild, der, ved at høre den, faldt i saa stærk en Latter, at hun nær havde revnet; og da hun nogen Tid efter døde af en Feber, mumlede man overalt om, at denne umaadelige Latter, ved at angribe hendes Lunge, var bleven, som man siger, Pinden til hendes Ligkiste. Denne Folkesnak var imidlertid kun en løs Formodning; thi i Grunden vidste man ikke, hvoraf hun var død. Det var forresten en ypperlig Kone og en skrap Husholderske; thi hun havde ikke mindre end syv Grene, der er et usædvanligt Antal hos dette Kjøn, hvorfor og alle skikkelige Træer tog sig hendes Død meget nær. Hun blev begravet om Natten, udenfor Byens Mure, i de samme Klæder, som hun havde havt paa da hun døde; thi det er her forbudet ved en Lov, at Ingen maa begraves inde i Byen, da man troer, at Luften fordærves ved Ligenes Uddunstninger. Ligeledes er det forbudet at klæde Ligene med kostbar Pynt, og udføre dem med prægtige Sørgeskaret, da de alligevel strax efter blive Føde for Ormene. Med alle disse Indretninger var jeg ret vel fornøjet. De pleje og at holde Sørgetaler og Ligprækener; men de bestaae kun i blotte Opmuntringer for Tilhørerne til at leve dydig, og Formaninger til at have deres Dødelighed stedse for Øje. Der er ved slige Lejligheder anordnede Censorer, som maa mærke paa, hvorvidt den Dødes Fortjenester

en-

enten mindes med større eller mindre Ros, end Sandheden fordrer. Da det tillige er sagt Straf paa dem, som overdrive eller digte Berømmelser, finder man ingensteds sparsommere Lovtalere end her i Potu. Da jeg kort efter selv var Tilhører af en saadan Sørgetale, spurgte jeg min Vert om den afdøde Helts Stand og Kaar, hvis Minde saa høitideligen blev æret; Han svarte mig, at det var en Bonde, som i et Ærende til Byen var pludselig død underveis. Havde de Underjordiske Folk tilforn beleet mig, saa beloe jeg nu paa min Viis dem igien med Skoggerlatter, og giengieldte deres Spydighed mod os Europæer med Guld Vægt ved denne Leilighed. "En Bonde?" raabte jeg, "hvorfor blive ikke ogsaa Studde og Øxne, Bøndernes Stalbrødre og Medarbeidere, ligeledes roste fra de offentlige Talestæder? Da de have samme Forretninger, kunde de give lige Stof til Ligprækenen." Men min Vert bad mig holde Maade med min Latter, og underrettede mig om, at Agerdyrkerne vare i største Agt her for deres nyttige og vigtige Sysselers Skyld, og at ingen Stand holdes for ædlere i dette Land, end Bondestanden; hvorfor og enhver fornem Bonde og retskaffen Huusfader blev hilset af Kiøbstædfolk med de Ærenavne: Nærer og Beskytter. Heraf kom og den Skik, at Bønderne i Begyndelsen af Høsten eller i Palme-Maaneden, naar de kom til Staden med en stor

Mængde Bøgtre, beladsede med Levnetsmidler, bleve imodtagne udenfor Porten af Stadens Øvrighed og under Klang af Basuner og Cymbler i Fryds-Triumf indførte i Byen. Hvor studsede jeg ved denne Fortælling, især da jeg tænkte tilbage paa Bøndernes Skjebne hos os, der sukke under en forhadnet Trældom, og hvis Forretninger agtes ringe og foragtelige imod deres, som Overdaadighed og Vellyst har indført, for Exempel Kokkes, Postejbageres, Conditores, Haarskiæreres, Dandsemesteres og utallige Andre. Dette fortalte jeg vel nogen Tid efter min Vert, men under Paalæg af den ubrødeligste Taushed, af Frygt for at bibringe de underjordiske Folk alt for slette Tanker om de overjordiske. Han lovede mig, at aldrig noget Ord skulde gaae det af hans Mund at vide, og førte mig op paa Auditorium, hvor der skulde holdes en Sorgetale. Jeg maa oprigtigen tilstaae, at jeg aldrig har hørt noget saa grundigt, sandhedsfuldt eller frit fra al Slags Hykleri, i slig Anledning, som denne Tale, der syntes mig et Mønster, hvorefter alle Ligprækener burde indrettes. Taleren gav først en Afridsning af den Afdødes Dyder, opregnede siden hans Laster og Skrøbeligheder, og endte med en Paamindelse til Tilhørerne, at tage sig i Agt for disse.

Da vi gik hjem fra Auditorium, mødte vi en Misdæder, som blev ført imellem tre Vægtere. Han

havde

havde nylig efter Overdommerens Kjendelse udstaaet Krusstraffen (saa kalde de den omtalte Aareladen) og blev nu bragt til Byens almindelige Hospital. Jeg spurgte, hvori hans Forbrydelse bestod, og man svarte mig, at han offentlig havde afhandlet Guds Væsen og Egenskaber, hvilket var aldeles forbuden i disse Lande, hvor slige utidige Afhandlinger bleve holdt for saa dumdristige, at man ikke troede de kunde skee, uden i forvirrede Hjerner. Man har derfor den Skik her, at sætte slige spidsfindige Disputatorer, efterat man først har aareladt dem, i Daarekisten eller Rasphuset, indtil de faae deres sunde Forstand igjen. Jeg tænkte ved mig selv: Himmel og Jord! hvorledes vilde det gaae her med vore Theologer, som klamres hverandendag om Guddommens Egenskaber og Beskaffenheder, om Aandernes Natur og andre saadanne skjulte Hemmeligheder? hvorledes vilde det gaae med vore metaphysiske Lærde, der, stolte af deres transcendentalske Fremgranskninger, troe, langt over andre Folks Begreb, at nærme sig Guddommens Afvidenhed? Sandelig, jeg frygter, at de her istedenfor Recensent-Mos og Doctorhatte, hvormed man kroner dem hos os, vilde have sig Veien til Hospitalet eller Rasphuset.

Disse, og mange andre ligesaa urimelige Ting, lagde jeg Mærke til i den Tid jeg opholdt mig ved Seminariet. Endelig kom den af Fyrsten bestemte

Tid,

Tid, da jeg, forsynet med Lærernes Vidnesbyrd, skulde sendes herfra til Hoffet. Jeg holdt mig fuld Regning paa den meest glimrende Roes og de varmeste Anbefalinger, grundende dette deels paa min egen Dygtighed, da jeg meget tidligere, end jeg ventede, havde lært det underjordiske Sprog, deels paa min Verts Venskab, og deels paa mine Dommeres ubrødte Oprigtighed. Endeligen overbragte man mig mit Testimonium. Ved at aabne det græd jeg af Glæde, begjerlig efter at læse mine egne Berømmelser, og deraf at glæde mig til min Lykke. Men hvor opbragt og fortvivlet blev jeg, da jeg havde læst det. Det lød saaledes:

"I Følge Deres Durchlauchtigheds Befaling afsende vi hermed nærværende Dyr, som for nogen Tid siden er nedbragt til os fra en anden Klode, og kalder sig Menneske. Vi have med omhyggelig Flid underviist samme i vor Realskole, og efter saa nøie som muligt at have undersøgt dets Forstand og Opførsel, have vi befundet det meget letnemt og lærvilligt; men af en saa skjæv og jammerlig Skjønsomhed, at det, formedelst sit alt for hastige Begreb, neppe kan regnes i Klasse med fornuftige Skabninger, end sige betroes til noget vigtigt Embede. Da det imidlertid er langt hurtigere paa Fødderne end nogen anden af dette Lands Indvaanere, kunde det være overmaade vel skikket til Hof-Løber. Skrevet i Tor-

nemaaneden paa vort Seminarium i Keba, af Deres Durchlauchtigheds ydmygste Tjenere.

Nehek. Joktan. Rapasi. Kilak."

Jeg gik grædende herover til min Vert, bønfaldt ham med Taarene i Øjnene, om at udvirke ved sin Anseelse et mildere Vidnesbyrd af Karatterne, og bad ham at vise dem mit Testimonium fra Kjøbenhavns Academie, hvori jeg blev fremstillet som en meget ypperlig og udmærket Student. Han indvendte mig, at dette Testimonium kunde være godt nok oppe hos os, hvor man maaskee saae mere paa Skyggen end Legemet, og mere paa Barken end Marven; men hos dem, hvor man saae paa Kjernen af Tingene, var det af ingen Værdi. Han raadte mig forresten, at bære min Skjæbne med Taalmodighed, især da mit Skudsmaal hverken kunde forkastes eller forandres, eftersom det agtedes her for een af de største Forbrydelser, at rose Nogen for Dyder, som han ikke besad. For imidlertid at gyde nogen Balsam i mit Saar, og trøste mig saa godt som han kunde, sagde han mig omtrent følgende mærkelige Ord, hvis Sandheds hele Vægt mit Hjerte følte.

Tragt aldrig efter det, den blinde Pøbel troer
At skabe Fryd hos den, som Dumhed kalder stor,
Hvis Glimmer Dumhed blot kan ønske og misunde!
At ofte Viisdom En saae hvirvled' op
Til Magtens høje Bølges svimle Top,
For, Skibet liig i Storm, at gaae til Grunde.

Tidt

Tidt sank, beladt med Titler og med Guld,
Den, som gled ellers sikker gjennem Livet.
At bære dette Jordens tunge Muld
Blev meget Faa blandt Dødelige givet.
De stræbe, jage, svede hist og her,
For Skat til Skat, og Rang til Rang at flynge;
Omsider kneiser den optaarnte Dynge,
Lig Pyramiden omvendt, Skyen nær,
For i det næste Nu at styrte brat omkuld,
Og knuse Dyngeren i sit tilbedte Muld.

Han lagde til, at man med middelmaadig Lykke i en lavere Stand ikke havde sligt et Fald at frygte. Mit Testimonium fra Karatterne paastod han at være, som det burde, og at disse grandseende og retskafne Dommere, der aldrig lade sig bestikke ved Gaver, eller skrække ved Trudsler til at vige mindste Fodbred fra Sandheden, ikke heller heri kunde mistænkes for Partiskhed. Han sagde mig endog omsider reent ud, at han selv for længe siden havde lagt Mærke til min svage Dømmekraft, og at han strax af mit hurtige Begreb og frugtbare Hukommelse havde sluttet sig til, at jeg ikke var oplagt til at gjøre store Spring; men tvertimod ved min elendige Skjønsomhed aldeles udygtig til ethvert betydeligt Embede. Han lagde til, at han havde gjort den Opdagelse, ved at høre mine Fortællinger om Europæerne, at mit Fødeland maatte være

Et

Et meget usundt Land, som skjult i Taage laae,
Og hvor i Taagen man kun lutter Narre saae.

Han forsikkrede mig i øvrigt paa den høfligste Maade om sit Venskab, og raadte mig uden Ophold at gjøre mig færdig til Rejsen.

Jeg fulgte denne meget fornuftige Mands Raad, saa meget mere, da Nødvendigheden udkrævede det, og det syntes mig en Dumdristighed, at sætte sig imod Fyrstens Befaling. Jeg begav mig altsaa paa Rejsen, i Selskab med endeel Smaatræer, som tilligemed mig vare gjort færdige fra Seminariet, og i samme Hensigt, som jeg, bleve sendte til Hovedstaden. Vor Vejviser var en gammel Karattj, eller Opsynsmand, der reed paa en Stud, fordi han af Alderdom ikke længer kunde gaae. At age er overalt her meget gandske usædvanligt; det er kun udlevede Oldinge og Syge, som nyde denne Beqvemmelighed, endskjøndt Indbyggerne her vare langt meer at undskylde, om de lode sig kjøre, end vi, da de flytte sig med saa megen Vanskelighed og Langsomhed.

Det falder mig herved ind, med hvilken Latter de underjordiske Folk hørte paa den Beskrivelse jeg engang gjorde dem over Kjøretøjet heroppe, vore Forspand, Kurvevogne og disse store Æsker, hvori vi pakkes ind, som Bylder, for at føres rundt om i Byen; især da jeg fortalte dem, at hos os den ene Naboe ikke kunde besøge den anden uden at indsluttes i en saadan

Æske

Æske eller Kærre, og saaledes af to modige stridbare Dyr slæbes igjennem Gader og Stræder.

Formedelst disse fornuftige Trærs langsomme Gang maatte vi tilbringe tre Dage paa Vejen, inden vi kom til Hovedstaden, uagtet den ligger neppe fire Miil fra Kesta. Havde jeg gaaet allene, havde jeg magelig kunnet gjort denne Rejse paa een Dag.

Saa meget som det fornøjede mig, at være uden Sammenligning raskere til Fods end de Underjordiske, saa meget grammede det mig paa den anden Side, at denne Legemets Fuldkommenhed skulde skaffe mig et saa ringe og foragteligt Embede. "Jeg vilde ønske," sagde jeg, "at jeg var ligesaa plump til Beens, som dette Lands Indbyggere, for ved denne Feil at undgaae den slaviske og nedrige Betjening man har bestemt mig." "Siig ikke det," sagde vor Vejleder, der hørte mig; "dersom Naturen ikke ved dette legemlige Fortrin paa en Maade havde erstattet Din Sjels Mangler, havde vi Alle maattet anse Dig som en aldeles unyttig Byrde for Jorden; thi formedelst Dit utidig hurtige Begreb, seer Du allene Skallen af en Ting, uden at opdage Kjernen, og da Du har kun to Grene, staaer Du dybt under alle Underjordiske i Beqvemhed til Haandarbejde, af hvad Slags det og kunde være." Da jeg hørte dette, takkede jeg Gud for mine lange Been, eftersom jeg uden dem neppe var bleven regnet iblandt fornuftige Skabninger.

Paa

"Paa hele Vejen lagde jeg med Forundring Mærke til, at Ingen af Indbyggerne, da vi gik forbi, blev staaende, for at see paa os, end sige forlod sit Arbeide for at betragte et Syn, som man alligevel ikke faae hver Dag, saa ganske henvendte vare de til deres Forretninger. Men saasnart Dagen var til Ende, og Enhver havde forrettet sit, fornøiede de sig med alle Slags Lege, med Øvrighedens Tilladelse, der holdt for, at slig uskyldig Spøg styrkede baade Sjel og Legeme, ligesaavel som Mad og Drikke. Af denne og andre Aarsager var Rejsen mig overmaade behagelig. Landet havde overalt det meest fortryllende Udseende. Man forestille sig et Amphitheater saa skjønt, som Naturen ene kan danne det. I de Egne, hvor Naturen selv havde været mindre gavmild, var Alting erstattet ved Indbyggernes Konst og Flid. Øvrigheden udsatte til den Ende opmuntrende Belønninger for dem, som opdyrkede, forbedrede og prydede deres landlige Ejendomme, og den, som forsømte sin Jord, blev dømt fra sin Borgerret. Vi kom igjennem adskillige smukke Landsbyer, der, eftersom de ikke laae meget langt fra hinanden, syntes at udgjøre en eneste stor Bye. Overalt saae man lige Nethed og Orden. Ikke destomindre bleve vi paa Vejen temmelig ofte antastede af endeel vilde Abekatter, der løb hist og her omkring, og i Særdeleshed sprang altid til og nappede mig, som de for Skabningens Skyld tog

for

for en afskyelig Creatur. Jeg kunde ikke undertrykke min Fortrydelse og Vrede herover, især da jeg saae, at denne Spøg gav Træerne Stof til Latter paa min Bekostning; thi jeg blev fort til Hoffet, efter Fyrstens Befaling, i samme Dragt, som jeg havde paa, da jeg kom ned paa Planeten, og med Baadshagen i den høire Haand, at han kunde see, hvorledes Folk vare klædte paa vor Klode, og i hvilken Prydelse jeg var kommet herned. Jeg ansaae det for en Lykke, at jeg havde faaet denne Baadshage med; thi den syntes at komme mig ret vel tilpas, for at bortjage de næsvise Abekatte, der i Skokketal stimlede til mig; men det hielp ikke meget, thi jo flere jeg drev paa Flugten med den, jo flere kom der igien, saa at jeg paa den hele Vei hvert Minut maatte holde mig færdig til Feltslag.

Fier-

# Fierde Capitel.

## Det fyrstelige Hof i Potu.

Endelig kom vi til Residentsstaden Potu. Det er en særdeles prægtig og anseelig By. Husene der ere høiere, og Gaderne bredere og beqvemmere end i Keba. Det første Torv, vi kom til, var fuldt af en stor Mængde Handlende, og rundt omkring omgivet af Konstneres og Haandværkeres Boder. Jeg studsede ved at see en Misdæder med en Strikke om Halsen, staaende midt paa Pladsen, omringet af en stor Mængde meget alvorlige Lærer, der saae ud som en Kreds af Raadsherrer. Da jeg spurgte, hvad dette betydede, og hvad denne Synder havde gjort, for at blive hængt, tvertimod Skik og Brug, siden ingen Forbrydelse i disse Lande straffes med Livet, svarte man mig, at det var en Projectmager, der havde raadet til at afskaffe en vis gammel Sædvane. De Omkringstaaende vare Raadsherrer og andre Lovkyndige, der,

der, som sædvanligen, skulde undersøge det ny Paafund; og dersom dette befandtes vel udtænkt og nyttigt for Staten, skulde Synderen ikke allene frikjendes, men belønnes; opdagede man derimod, at det var Landet skadeligt, eller at Projectmageren havde havt egen Fordeel til Hensigt med denne Forandring, skulde han strax, som en Statsforstyrrer, opklynges. Denne Fremgangsmaade har den Virkning, at meget Faa vove nye Forslag, og at man er særdeles varlig med at raade til en og anden Lovs Afskaffelse, med mindre Statens Fordeel derved er saa tydelig, at man ikke kan tvivle om et lykkeligt Udfald. De Underjordiske holde overalt særdeles meget over gamle Love, og Forfædrenes Indretninger ere dem i Almindelighed meget hellige, eftersom de troe, at Staten, ved de evige Forandringer efter hverandens Indfald, nødvendig maa svækkes. Hillemænd! tænkte jeg ved mig selv, hvorledes vilde det gaae her med vor Klodes Projectmagere, der under Skin af det Almindeliges Tarv og Landets Bedste, hverandens Dag pønse paa nye Forordninger til deres egen Fordeel?

Vi bleve omsider indførte i et meget stort Huus, hvor man modtager alle dem, som sendes til Hovedstaden fra samtlige Seminarier i Riget. Herfra bleve vi atter udførte, for at stilles for Fyrsten. Vor Anfører, eller Karatti, bød os imidlertid at vente her, medens han gik bort og meldte os; men neppe var han

han borte, før en usædvanlig høj Lyd, som Lyden af et Sejersskrig, døvede vore Øren, og et Øjeblik derpaa gienlød Allarmen af Trommer og Basuner i hele Bygningen. Vi bleve bestyrtsede ved denne Larm, løb ud, og saae et Træ fremtrine, med en Blomsterkrands om Hovedet, fulgt af et prægtigt Følge, og opdagede snart, at det netop var den samme Borger, som vi nylig havde seet paa Torvet med Strikke om Halsen.

Den Forordning, han med Livsfare havde foreslaaet, var bleven bifaldet og antaget, og derfor førte man ham nu i Triumf gjennem Byen. Men paa hvad Grund han havde raadet til at afskaffe den gamle Lov, kom jeg ikke efter, og kunde jeg paa ingen Maade siden faae at vide, formedelst dette Folks Taushed, der gjør, at de allermindste Ting, der forhandles i Raadet og angaae Statens Bestyrelse, bestandigen blive Hemmeligheder for Almuen. Det gaaer hermed gandske anderledes til hos os, som man veed, hvor Statsplaner og Raadslutninger Dagen efter fortælles, gjennemgaaes og bedømmes i alle Kroer og Kaffehuse.

Efter en Times Forløb kom vor Karatti tilbage, og gav os Alle Befaling at følge sig, som vi strax adlød. Paa Vejen kom os hist og her endeel Smaatræer imøde, med smaa trykte Historier om alle Slags mærkværdige Ting, som de holdt tilfals. Iblandt

dette

dette Krimskrams fik jeg hændelsesviis Øje paa en lille Pjece, der havde følgende Titel: Sandfærdig Beretning om et gandske nyt og usædvanligt Luftsyn eller flyvende Drage, som ifjor lod sig see paa Himmelen. Jeg saae mig her stukket i Kobber, saadan som jeg væltedes om Planeten, med Baadshagen i Haanden, og slæbende Rebet efter mig. Med megen Umage holdt jeg mig fra at lee højt ved denne Lejlighed, og sagde hemmelig ved mig selv:

Forunderlige Syn! i korte Rejsefærd!
En bedre Gravskrift var din Herlighed dog værd!

Jeg kjøbte imidlertid Bogen for tre Kilak, der omtrent er det samme som fire Skilling i vore Penge, undertvang min Latter, og gik gandske taus op til Slottet. Det udmærkede sig mere ved Konst og Netthed, end ved overdaadig Pragt og Glimmer. Jeg saae meget faa Hofbetjenter eller Opvartere; thi Fyrsten elsker Tarvelighed, og er en afsagt Fiende af alt overflødigt. Man har langtfra heller ikke her saa mange Tjenere nødig, som ved vore Hoffer; thi saa mange Grene, saa mange Arme har ethvert Træ, og altsaa kan alt Haandarbejde, Opvartning og Husgierning forrettes her i tredie eller fjerde Delen af den Tid, det medtager hos os.

Det var Middag, da vi kom op paa Slottet. Da Hans Fyrstelige Durchlauchtighed ønskede at tale med mig afsides fra de Andre før han gik til Taffels, blev

jeg ene ført ind i Spisesalen. Denne Fyrste forener Venlighed med Alvorlighed i en beundringsværdig Grad. Hans Munterhed og Mildhed er ham saa naturlig, at ingen Bekymring kan formørke hans blide Udseende. Saasnart jeg saae ham, faldt jeg paa Knæ, hvorover alle Omkringstaaende meget syntes at forundre sig. Han spurgte mig selv, hvi jeg gjorde dette? og da jeg sagde ham Aarsagen, bød han mig staae op igjen, sigende, at slig en Dyrkelse tilkom allene Guddommen, og at Lydighed, Arbejde og Flittighed vare de eneste Veje til hans Yndest. Da jeg havde rejst mig, gjorde han mig adskillige Spørgsmaal, hvordan jeg var kommet ned, hvad der var Aarsag til min Rejse, hvad jeg hed, og hvor jeg var fød. Jeg svarte ham:

Mit Navn er Klim, en meget større Klode,
 Her oven over, er mit Fødested;
Jeg gik ej hid, ej sejled' eller roede,
 Men dumped' hov'dkulds gjennem Luften ned.

Han spurgte mig videre, hvad der var mødt mig paa min Rejse, og ønskede at vide noget om vor Klodes Sæder og Skikke. Jeg udbredte mig herpaa med megen Varme over Menneskenes Vid og Dyder, fine Sæder, Levemaade og andre Ting, hvoraf det menneskelige Kjøn især plejer at bryste sig. Men han blev gandske kold ved denne Fortælling, og gabede ved adskillige Ting, som efter min Formening allermeest

meest burde have opvakt hans Beundring. Ak! tænkte jeg, hvor forskjellig er dog ikke de Dødeliges Smag! hvad der meest fortryller os, opvækker disses Ekkel. Det der af alting meest syntes at skurre i hans fyrstelige Ører, var hvad jeg sagde ham om vor Maade at føre Sager paa for Retten, om vore Sagføreres Veltalenhed, og vore Dommeres Hurtighed i at afsige Domme. Jeg forsøgte at sætte ham dette i bedre Lys; men han afbrød mig, og gik til noget andet, spørgende mig tilsidst om vor Religion og Kirkeforfatning. Jeg sagde ham kortelig alle vore Troes-Artikler. Medens jeg læste disse for ham, forsvandt kidt efter lidt Rynkerne paa hans Næse; han tilstod, at han villigen kunde underskrive enhver af dem; og undrede allene paa, at Folk uden Skjønsomhed kunde have saa sunde og rigtige Begreber om Gud og hans Dyrkelse. Men da han strax derpaa hørte, at de Christne vare delte i utallige Secter, og formedelst denne Forskjellighed i Troen ikke sjelden forfulgte og myrdede hinanden, sagde han: "hos os har man og forskjellige ulige Meninger om de Ting, der henhøre til Gudsdyrkelsen; men den Ene forfølger derfor ikke den Anden. Thi enhver Forfølgelse for Tanker og Meninger, eller Vildfarelser, der have deres Grund allene i Begrebenes Forskjellighed, har ikke sin Oprindelse af andet end Stolthed, da den Ene bilder sig daarligen ind, at see dybere i Tingen end den Anden;

den;

den; en Stolthed, der neppe kan være behagelig for Gud, som elsker Beskedenhed og Ydmyghed. Vi straffe her ingen, der i sin Godtroenhed farer vild fra den almindelige Mening i speculativiske Ting, naar han ikke i det practiske afviger fra den offentlige Guds-dyrkelse, og heri følger jeg mine Forgjængeres Exempel, der holdt det for grusomt, at paalægge fornuftige Skabningers Tankekraft Lænker, og herske over Samvittigheder. Jeg iagttager omhyggelig den samme Regel i Ting, der angaae Regjeringen; det er mig ligemeget, om mine Undersaatter have ulige Meninger om min Skikkelse og Udseende, om min Levemaade, Huusholdning og andre slige Ting, naar de kun erkjende mig som deres retmæssige Bestyrer, hvis Anordninger de skylde Lydighed. I dette Tilfælde holder jeg dem alle for gode Borgere."

"Durchlauchtigste Fyrste!" svarede jeg, "dette kaldes hos os Syncretismus, og bliver i Besynderlighed af vore Lærde vældigen beskridt — — Jeg fik ikke Tid til at sige mere; thi han blev lidt stødt, gik pludselig bort, og befalte mig at bie til Taffelet var forbi.

Ved Bordet sadde Fyrsten, Fyrstinden og Prindsen, deres Søn, med Radok eller Storkanzleren. Denne Radok havde ved sine fine Sæder og endnu finere Forstand tilvundet sig et særdeles berømmeligt Navn i Potu. I hele tyve Aar havde han i Raadet aldrig afsagt nogen Dom, som ikke af alle de andre jo var

bleven bifaldet. Han havde aldrig gjort i de offentlige Sager nogen Anordning, som ikke var bleven ubrydelig, og hans Udsagn vare bestandige Regler. Men hans Begreb var og saa langsomt, at han behøvede fjorten Dage til et Udkast af den allermindste Forordning. Ifald han altsaa var kommen op paa vor Klode, hvor al Tøven faaer Navn af Udueligheb og Ladhed, vilde man have dømt ham aldeles ubrugbar til alle nogenlunde vigtige Forretninger. Men da han, naar han først havde fattet en Ting, indsaae den til Grunde, og aldrig afgjorde noget, førend efter den strængeste Undersøgelse, kunde man sige, at han gjorde meer end ti andre saakaldte store Genier, der øjeblikligen i største Hast gjøre deres Forretninger færdige, og hvis Arbejder derfor, som oftest, maa rettes, forandres og files saa længe, at man tilsidst, naar deres Embedstid er udløbet, finder, at der rigtig nok er intet, som de jo har forsøgt; men heller intet, som de har fuldbragt. Ved denne Lejlighed erindrer jeg mig iblandt de skjønne Sindsprog ved Hoffet i Potu, som meget mærkeligt, at de lignede disse Folk, der alt for hurtigen give sig af med, og afgjøre, hvad det skal være, ved ørkesløse Spadseergjængere, der snart gaae frem og snart tilbage paa den samme Vej, uden at komme videre.

Saasnart Deres Durchlauchtigheder havde sat sig til Taffels, kom en ottegrenet Jomfru ind med ligesaa

fra mange Tallerkener og Fade, saa at hele Bordet i et Øjeblik var dækket. Strax derpaa kom et andet Træ med otte Flasker, fyldte med alle Slags Most og andre Safter. Dette Træ havde ni Grene, og blev derfor anseet som den fortreffeligste Opvarter, man kunde ønske sig. Paa denne Maade forrettede to Opvartere mageligen det, som en heel Flok Tjenere neppe kan blive færdig med ved vore Hoffer. Man tog Retterne bort igjen med samme Behændighed, hvormed de bleve bragte paa Bordet. Maaltidet var tarveligt, men tillige net. Af de foresatte Retter spiste Fyrsten kun en eneste, der meest var efter hans Smag — tvertimod den Skik, som er brugelig blandt de Rige hos os, der ikke holde et Maaltid for at være noget, hvis der ikke kommer den ene prægtigere og lækkrere Ret paa Bordet efter den anden. Mens de spiste, underholdt de sig med adskillige Samtaler om Dyder, Laster, og politiske Ting, saa at Legemets Nydelse krydredes med Sjelens. Man bragte ogsaa mig paa Bane; men for mit hurtige Begrebs Skyld troede man, der ikke kunde gjøres noget synderligt af mig.

Da man var mæt, og Bordet taget bort, befalte Fyrsten mig at forevise mit Testimonium. Da han havde gjennemlæst det, saae han paa mine Been: "Karatterne have dømt fuldkommen ret!" sagde han — og befalede, at deres Raad skulde følges. Ved disse Ord blev jeg som truffen af Lynild, og udbrød i en

i en Strøm af Taarer. Jeg bad, at man vilde gjennemsee min Stilebog, og haabede, naar man nøiere undersøgte mine Dyder og Sjelekræfter, at faae en langt mildere Dom. Den milde og yderst billige Fyrste blev slet ikke vred over dette uartige og usædvanlige Forlangende; men befalede den nærværende Karatti, at overhøre mig paa nye med mere Nøiagtighed. Medens dette varede, gik Fyrsten bort for at gjennemlæse de Andres Testimonier. Min Karatti gav mig nye Spørgsmaal, og forelagde mig nye Opgaver; jeg besvarede dem, til hans store Forundring, med min sædvanlige Hurtighed. "Du fatter," sagde han, "en Ting meget snart, men Du indseer ikke Tingens Grund; og Dine Svar bevise meget meer, at Du har hurtig fattet end rigtig indseet Opgaven." Da Overhøringen var til Ende, gik han ind til Fyrsten, og kom tilbage med følgende Dom: at da jeg havde handlet slet og uforsigtig i at kalde Karattis engang fældede Dom i Tvivl, havde jeg derved, i Følge den Straf, som paalægges dumdristige Bagvaskere i Lovens fjerde større Affætnings tredie mindre, (ved større og mindre Affætninger, eller Skibal og Ribal, forstaaes Bøger og Capit.) fortjent at aarelades efter gammel Skik og Brug, paa begge mine Grene eller Arme, og hensættes i Byens offentlige Fængsel. Lovens Ord i fjerde Bogs tredie Capitel, om Bagvaskelser, vare disse: Spik, antri, Flak, skak, mak, Tabu mi-

mihalat Silak. Men endskjøndt Meningen af disse Ord var tydelig, som den klare Dag, og Lovens Hellighed ingen Undtagelse taalte, havde Hans Durchlauchtighed af besynderlig Naade besluttet, at tilgive mig denne store Forbrydelse, deels i Hensigt til min Mangel paa Dømmekraft, og deels i Hensigt til min Uvidenhed i Loven, da man uden at fornærme den, paa en Maade kunde eftergive en nys ankommen Udlænding den for andre uundgaaelige Straf. Endelig for at give mig et desto større Beviis paa sin Yndest og Velvillighed, havde det behaget Hans Durchlauchtighed at give mig en Plads iblandt sine ordentlige Hof-Løbere, med hvilken Gunst jeg maatte for denne Gang være fornøjet.

Da denne Dom var mig forkyndet, lod man hente en Kiva eller Secretaire, der skulde indføre mig tilligemed de øvrige nys Ankomne i Forfremmelses-Protocollen. Denne Secretaire var en Mand af ypperlig udvortes Anseelse; thi han havde ikke mindre end elleve Grene, og kunde derfor paa eengang skrive elleve Breve med samme Lethed, hvormed vi skrive et eneste. Hans Dømmekraft derimod var kun maadelig, hvorfor han heller ikke kunde stige højere; men maatte blive gammel i det samme Embede, som han allerede i tredive Aar havde forrettet. Det var denne Mand, som jeg siden efter havde meest at gjøre med, og som jeg oftest maatte gjøre min Opvartning, da han reen-

skrev

skrev de Forordninger og Breve, jeg som Løber maatte bringe omkring i Landet. Jeg faldt tidt i Forundring over at see med hvilken Færdighed han forrettede sin Gjerning, da han ikke sjelden skrev elleve Exemplarer paa eengang, og paa eengang satte ligesaa mange Segl paa. Af denne Aarsag kaldes det og i Familier for en af de lykkeligste Tildragelser, naar et Barn fødes med mange Grene. Barselkonerne sende derfor altid, efter en lykkelig Nedkomst, Efterretning omkring til deres Naboer og Bekjendte, om hvor mange Grene Barnet er kommet til Lyset med. Rygtet gik, at denne Sekretairs Fader havde havt tolv Grene, og at hele denne Familie havde udmærket sig ved usædvanlig mange Grene. Saasnart jeg havde faaet min Bestalling, og var bleven ansat imellem de ordentlige Hof-Løbere, gik jeg i Seng; men endskjøndt mine Lemmer vare meget trætte, gjorde jeg mig dog forgjeves Umage, for at faae Søvn i mine Øjne, den meste Tid af Natten.

Den lave Betjening, jeg var fordømt til, svævede mig bestandig for Øjne; det syntes mig yderst uanstændigt og skammeligt for en Ministerii Candidatus og Baccalaureus i den store Verden, at fornedres til en nøsel Løber i den lille. Jeg tilbragte den største Deel af Natten i disse bedrøvelige Betragtninger, og læste, og atter læste i min Fortvivlelse mit Testimonium fra Kjøbenhavns Academie, som

jeg havde hos mig; thi, som jeg før har anmærket, Dag og Nat ere her næsten lige lyse. Udmattet af disse Tanker og Bekymringer faldt jeg endelig i en dyb Søvn. I Søvne havde jeg adskillige Drømme. Det forekom mig, at jeg var kommen hjem, og fortalte løst og fast, om hvad der var hændet mig under Jorden; snart syntes det mig, at jeg sejlede i Luften, og sloges med den glubske Rovfugl, der gav mig saa meget at bestille, at Stridens Heftighed forjog Søvnen. Men hvor forskrækket blev jeg, da jeg vaagnede, og fik Øje paa en usædvanlig stor Abe ved Siden af mig. Den havde listet sig ind af Kammerdøren, som ikke omhyggelig nok var tillukt, og var krøbet op i Sengen. Dette uventede Særsyn indjog mig slig en Angest, at jeg med stærke Skrig, hvoraf hele Kammeret gjenlød, raabte om Hjelp. Nogle Smaatræer, som laae i andre Kamre i Nærværelsen af mit, vaagnede ved denne Allarm, kom ind, hjalp mig i Kampen mod den afskyelige Abe, og fik den endelig jaget paa Døren. Jeg hørte siden, at Fyrsten havde leet umaneerlig af denne Tildragelse. Men for ikke oftere at sættes blot for denne Ubehagelighed, befalede han, at jeg strax skulde klædes paa underjordisk, og prydes med Grene. De europæiske Klæder, som jeg var kommet med i, bleve mig altsaa fratagne, og for deres Usædvanligheds Skyld ophængte paa Kunstkammeret, med denne Overskrift:

Den overjordiske Skabnings Dragt.

Hil-

Hillemen! tænkte jeg ved denne Lejlighed, hvad om Mester Jens Andersen, Skræderen i Bergen, der har syet disse Klæder, fik at vide, at hans Arbejder bleve forvarte imellem andre Sjeldenheder i det underjordiske Kunstkammer? Han vilde sikkerligen bryste sig, som en kalkunsk Hane, og slaae Spar-To baade til Borgemester og Byefoged.

Efter denne Hendelse fik jeg ikke Søvn i mine Øjne hele Natten, indtil Solen stod op. Jeg stod op med den, og modtog min Løber-Bestalling.

Man gav mig strax utallige Ærinder; jeg maatte løbe omkring til store og smaa Stæder, med Forordninger og aabne Breve; og kort sagt, jeg var et rent perpetuum mobile. Ved disse Omflakninger studeerte jeg omhyggeligere denne Nations Caracter, og opdagede hos de fleste Indbyggere en beundringsværdig Artighed og Levemaade, forenet med ligesaa megen Klogskab. Indvaanerne i Staden Maholki, som alle ere Torne, syntes mig allene at være mindre forfinede i Sæder og Videnskaber.

Enhver Provinds har sine særegne Træer eller Indbyggere, som man især bemærker paa Landet i Bondestanden, hvor alle ere indfødte; thi i de store Byer, og især i Hovedstaden, er en Sammenblanding af alle Slags Træer. Den Formodning, jeg havde gjort mig om disse Potuaneres Klogskab, bestyrkedes meer og meer, jo nøjere jeg lærte at kjende deres gode

Egen-

Egenskaber. De Love og Skikke, som meest havde stødt mig, fik efterhaanden, som jeg indsaae deres Billighed og Retfærdighed, mit fuldkomneste Bifald, og min ugrundede Foragt forvandledes til grundet Beundring. Det vilde være mig en let Sag en for en at opregne de Ting og Sædvaner, som jeg ved løselig Skuen havde holdt før daarlige; men ved nøjere Betragtning fandt grundige og vise. Af tusinde vil jeg blot anføre eet eeneste Exempel, der særdeles levende skildrer dette Folks Caracter. En viis lærd Philolog ansøgte om Rectoratet i et af Fyrstendommets offentlige Skoler. Hans Ansøgning var belagt med en Anbefaling fra Borgerne i Byen Nahami, der bevidnede, at Candidaten i samfulde fire Aar havde levet fredeligen med en løsagtig og utro Kone, og i al den Tid baaret sine Horn med Taalmodighed. Vidnesbyrdet lød omtrent saaledes:

"Saasom nærværende hæderlige og vellærde Mand Joktan Hu, har af os været et Vidnesbyrd om sit Levnet og Opførsel begjerende, bevidne vi underskrevne Borgere og Bosiddere i den Afdeling af Byen, som kaldes Posko, at samme Mand har i fire samfulde Aar levet i fredelig Stilhed med en utro Kone, baaret sine Horn med Taalmodighed; og viist saa megen Sagtmodighed i at taale dette Onde, at vi holde ham fuldkommen værdig til det ledige Rectorat, dersom i øvrigt hans Lærdom svarer til hans Opførsel. Nahami,

hami, den tiende i Palme-Maaneden, Aar Tretusinde efter den store Oversvømmelse."

Til dette Vidnesbyrd var føjet et Testimonium fra Seminariets Karatter, om hans Lærdom og Videnskaber, som syntes mig af større Betydenhed; thi hvad Fortjeneste en boruet Skolelærer har for andre Lærere, begriber jeg ikke. Meningen af hint urimelige Vidnesbyrd var denne: Iblandt de Egenskaber, som en Lærer nødvendig maa besidde, er Sagtmodighed een af de vigtigste; thi med mindre han er udrustet med Jern-Taalmodighed, vil han, trods hele sin Forraad af Kundskaber, være meget uskikket til Skolelærer-Embedet, der maa forrettes uden Barskhed og Hidsighed, for ikke ved utidig Skjelden og Pryglen at gjøre de Unge haardnakkede. Da nu ingen umiskjendeligere Prøve paa Sagtmodighed kan gives, end den Standhaftighed, hvormed Candidaten havde baaret et saa betydeligt Hauskors, havde hans Naboer ikke taget i Betænkning, at anbefale ham paa denne Grund, for derved at sætte i Lys, hvad man kunde vente sig af en Skolelærer, der saa særdeles udmærkede sig heri blandt de Andre.

Man fortalte, at Fyrsten nær var død af Latter over denne besynderlige Anbefaling; men at han alligevel da han ved Overlæg fandt den mindre urimelig, end den lod til i Forskningen, overdrog det ledige Rectorat til Ansøgeren. Han opfyldte efter Alles Tilstaaelse

staaelse dette Embeds Pligter med saa meget Held, og vidste, med Sagtmodighed og Mildhed saaledes at vinde de Unge, at de meget meer ansaae ham som en Fader, end som en Tugtemester. De viste saa megen Flid i deres Studeringer under denne fromme, venlige Lærers Anvisning, at der, den Dag i Dag er, gives faa Skoler i dette Fyrstendom, hvorfra saa udmærkede, lærde og dydige Træer hvert Aar dimitteres.

Da jeg i de fire Aar, jeg var Løber, fik Lejlighed til nøje at studere Landets Beskaffenhed og Indbyggernes Natur og Levemaade, formoder jeg, at det ikke vil være Læseren ubehageligt, at finde her noget samlet heelt om deres Politie, Gudstjeneste, Love og Videnskaber, hvorom jeg tilforn blot har givet nogle Vink hist og her.

Fem-

# Femte Capitel.

## Om Landet Potus Beskaffenhed og Folkets Tænkemaade.

Fyrstendømmet Potu indsluttes inden meget snevre Grændser, og indtager ikkun en liden Plads paa denne Klode. Hele Kloden Nazar er neppe to hundrede tydske Mile i Omkreds. Man kan magelig gjennemvandre den uden Vejviser eller Tolk; thi der tales eet Sprog overalt, endskjøndt Indbyggerne i Potu afvige fra dem i de øvrige Stater og Provindser i Videnskaber og Sæder. Og ligesom Europæerne paa vor Klode have Fortrin for andre Folkeslag, saaledes ere Potuanerne her meer end noget andet Folk berømte for Dyd og Forstand. Vejene ere afdeelte ved Steenstøtter, som betegne Milene; paa disse ere udstaaende Hænder eller andre Tegn anbragte, som vise Vejen til enhver Kjøbstæd eller Landsbye; thi hele Fyrstendømmet er fuldt af Landsbyer og prægtige Kjøbstæder. Men det er mærkværdigt og gandske for-

forunderligt, at Indbyggerne paa denne Klode tale eet Sprog, endskjøndt hvert enkelt Folkeslag er overmaade forskjelligt i Kaar, Skikke, Videnskaber og Naturgaver. Heri er denne Klode et levende Billede paa Naturens Foranderlighed, som ikke kan andet end røre og henrykke den rejsende Tilskuer.

Jorden afdeles ved store og smaa Vande. I disse sejler man i Skibe ved Hjelp af Aarer, som drives, saa at sige, ved en magisk Kraft; thi de bringes ikke frem, som vore, ved Menneskehænder, men ved konstige Maskiner, som bevæge sig selv. Indretningen og Konsten i disse Maskiner kan jeg ikke forklare, da jeg ej er meget dreven i Mathematiken. Desuden ere disse Træer saa skarpsindige i alle deres Opfindelser, at Ingen, som ikke har Argus's Øjne og en næsten guddommelig Forstand, kan opdage deres Konst.

Denne Klode har, ligesom vor Jord, en tredobbelt Bevægelse, saa at Tiderne her, ligesom hos os, afdeles i Nat og Dag, Sommer og Høst, Vinter og Foraar, og de Steder, som ligge nærmest Polerne, ere koldere end de øvrige. Men hvad Lyset angaaer, er der for omtalte Aarsags Skyld liden Forskjel paa Nat og Dag. Ja man kan sige, at Natten er behageligere end Dagen; thi intet kan tænkes mere glimrende, end det Lys fra Solen, som kastes tilbage fra den tætte Halvsphære, der ligner en umaadelig stor hele Himmelhvælvingen dækkende Maane. Indbyg-

byggerne bestaae af adskillige Slags Træer, som Ege, Linde, Poppel- og Palmetræer, Torne og deslige, hvoraf de sexten Maaneder, som det underjordiske Aar inddeles i, have deres Navne. Thi hver sextende Maaned kommer Nazar tilbage til sin Plads, dog ikke paa nogen bestemt Dag for den ulige Bevægelses Skyld; thi ligesom Maanen hos os, bryder denne Planet med sin mange Slags Bevægelser deres Hoveder, som beboe Firmamentet. Tidsregningerne ere forskjellige, og fastsættes fra de mærkværdigste Tildragelser, fornemmelig fra en stor Komet, som, efter deres Mening, har for tre tusinde Aar siden foraarsaget en almindelig Vandflod, hvori alle Træernes Slægter druknede tilligemed de øvrige Dyr, nogle faa undtagne, som reddede sig paa Høiene og Bjergtoppene fra den almindelige Oversvømmelse, og fra disse nedstamme de nærværende Indbyggere.

Jorden er meget frugtbar paa Korn, Urter og andre Vexter, og har næsten de samme Frugter, som vort Europa; dog gives her ingen Havre, som heller ikke er nødvendig, da denne Klode ikke har Heste. Havet og Søerne give herlige Fiske, og langs med Strandbredden ligge de smukkeste Lystgaarde, snart i sammenhængende Rækker, snart adspredte hist og her. Indbyggernes Drik tillaves af visse Urter, som grønnes paa alle Aarets Tider. De, som sælge denne Drik, kaldes i Almindelighed Minhalpi, det er

Urte-

Urtebryggere, som indskrænkes til et vist Antal i hver By, og allene have Tilladelse til at kaage disse Urter. De, som have faaet dette Privilegium, maa ikke have noget andet Embede, Næringsvej eller Haandværk. Især er det forbudet dem, som ere i offentlige Betjeninger og faae Løn, at bruge denne Næringsvej; thi for den Anseelses Skyld, hvori de staae i Byen, kunde de tiltrække sig alle Kjøberne, og formedelst de Fordele, de da nyde i Staten, kunde de sælge deres Vare for ringere Priis. Dette see vi tidt i vor Verden, hvor Embedsmænd og de, som staae i offentlig Sold, berige sig i en Hast ved disse Midler, til andre Haandværksfolks og Kjøbmænds Skade.

Der er en nyttig Lov om Børneavlen, som meget befordrer Folkemængden. Denne forøger eller formindsker Frihederne og Fordelene i Staten efter Børnenes Antal. Saaledes fritages den, som er Fader til sex Børn, fra ordentlige og overordentlige Skatte. Derfor er Børne-Avl og talrig Afkom ikke mindre nyttig i denne Verden, end den er besværlig og skadelig paa vor Klode, hvor man plejer at lægge Kopskat paa Børnene.

Hos dem har Ingen to Embeder paa eengang; thi de troe, at endog det mindste Embede fordrer sin Mand. Derfor forvaltes Embederne — med vor Verdens Indbyggeres Tilladelse maa jeg sige det — bedre

bedre her, end hos os. Man holder saa nøje over denne Lov, at en Læge ikke befatter sig med hele Medicinen paa engang, men lader sig nøje med at studere en eneste Sygdoms Natur, og en Musikus ikke lægger sig efter at spille paa mere end eet Instrument. Gandske anderledes er det i vor Verden, hvor disse forskjellige Embeder fornærme Menneskeligheden, gjøre Folk knarpurne og forsømmelige i deres Forretninger, og hvor man ikke er stærk i nogen Ting, fordi man vil være stærk i Alt. Naar Lægen paa engang vil helbrede Menneskenes Sygdomme og Statens Bræk, bliver han en Fusker i begge Dele; og naar en Musikus baade vil være Virtuos og Raadmand, kan man ikke vente andet af ham end Dissonantser. Vi beundre dem, som vove at paatage sig forskjellige Embeder paa eengang, trænge ind i de vigtigste Forretninger, og tiltroe sig Duelighed til alle Ting. Det er kun deres Forvovenhed og slette Kundskab om deres egne Evner, som vi ere saa daarlige at beundre; thi kjendte de Forretningernes Vigtighed og deres egne svage Kræfter, vilde de endog afslaae disse Embeder, naar de bleve dem tilbudne, og skjelve blot ved at høre dem nævne. Her er derimod Ingen der paatager sig noget, som han ikke forstaaer. Jeg erindrer endnu, at jeg hørte den store Philosoph Rakbasi tale om denne Materie saaledes: "Enhver maa kjende sine egne Naturgaver, og strængt bedømme sin egen Duelighed

"og

"og sine Mangler. Ellers vise Skuespillerne mere "Forstand end vi; thi de vælge ikke de bedste Roller, "men dem, som de bedst kunne udføre. Skal da "Skuespilleren være klogere paa Theatret, end vi i "Livet?"

Indbyggerne i dette Fyrstendom inddeles ikke i Adel og Pøbel. Fordum havde vel denne Inddeling Sted; men da Fyrsterne mærkede, at dette kun lagde Grunden til Uenighed, ophævede de viselig al Slags Fortrin, som kun er en Følge af Fødselen, saa at Træerne nu agtes allene for deres Dyder, Embeder og Arbejdsomhed. Dette vil jeg tale vidtløftigere om siden. Det eneste Fortrin, Fødselen kan give, er mange Grene. Barnet æres eftersom det har mange eller faa af disse; thi en Mængde Grene gjør Træerne duelige til Haandarbejde. Jeg har i Forvejen talt endeel om dette Folks Naturgaver og Sæder, hertil henviser jeg Læseren, og slutter dette Capitel.

# Sjette Capitel.

## Om Folkets Religion i Potu.

Religions-Systemet i Potu bestaaer kun i faa Capitler, og deres hele Troesbekjendelse er ikke meget større end vore apostoliske Troesartikle. Under Straf, at forvises til Firmamentet, er det her forbudt, at forklare de hellige Bøger, og vover Nogen at disputere om Guds Væsen og Egenskaber, Aandernes og Sjelenes Natur, fordømmes han til at aareladés og sættes i Byens almindelige Hospital. Thi det er daarligt, sige de, at ville beskrive og definere det, hvori vor Forstand er ligesaa blind som Natuglen i Solskin. De ere Alle enige i at dyrke et højeste Væsen, hvis Almagt har skabt, og hvis Forsyn opholder alle Ting. Om Maaden, at dyrke dette Væsen paa, tillader man Enhver at tænke, som han vil: kun de, som aabenbar angribe den herskende Religion, straffes som offentlige Fredsforstyrrere. Jeg havde derfor fuld-

fuldkommen Tænkefrihed her, og Ingen forfulgte mig for min Religions Skyld.

Indbyggerne i Potu bede sielden, men med saa brændende en Andagt, at man skulde troe, de vare henrykte, saa længe Bønnen varer. Jeg fortalte dem, at man hos os plejede at bede og synge hellige Psalmer ved vore huslige Forretninger og Haandarbejder; men dette lastede de. En jordisk Fyrste vilde tage det ilde op, sagde de, om En, som kom for at bede ham om noget, vilde i hans Nærværelse børste sine Klæder og skiære sit Haar. De fandt heller ikke mere Smag i vore Psalmer; thi de holdt det for latterligt at foredrage sin Anger og Bedrøvelse paa Noder, da Gudsdommen ikke formildes ved Triller, Fløjter og Trompeter, men ved Suk og Graad. Dette og andet deslige kunde jeg ikke høre paa uden Fortrydelse, saa meget mere, som min salig Fader, der var Chordegn, havde sat adskillige Psalmer paa Noder, hvilke endnu synges i Kirken, og jeg selv havde forefat mig at søge det første Degnekald, der blev ledigt. Men jeg stræbte at undertrykke min Vrede; thi disse Underjordiske forsvare deres Meninger med saa megen Skarpsindighed, og vide at give alt det, de sige, saa stor en Sandsynlighed, at det er vanskeligt at gjendrive endog deres groveste Vildfarelser. De have endnu flere besynderlige Meninger i Religionen, som de ligesaa konstigen vide at forsvare. Da jeg, for

Exem=

Exempel, sagde til Nogle, som jeg holdt Venskab med, at de ikke kunde vente at blive salige efter Døden, fordi de vandrede i Mørket, svarede de, at den, som med Strænghed fordømte Andre, stod selv Fare for at blive fordømt; thi man kunde ikke fordømme Andre, uden at gjøre det af Stolthed, hvilken Last, Gud, der saa meget elsker Ydmyghed, hader og afskyer hos sine Skabninger: at fordømme Andres Meninger, eller paatvinge Nogen sine, var at indbilde sig, at man ene havde sluget al Viisdom, ligesom de Galne, der holde sig selv allene for Kloge.

Engang vilde jeg bevise en Sætning, og anførte det som en Grund, at jeg i min Samvittighed var overbeviist derom. Min Modpart roste dette Beviis, og bad mig altid følge min Samvittigheds Vidnesbyrd, det vilde han ogsaa selv altid gjøre; thi naar Alle vilde følge deres Samvittighed, vilde al Trætte og Anledning til Trætte ophøre.

Iblandt andre Vildfarelser, som jeg fandt hos Indbyggerne i dette Fyrstendømme, vare ogsaa følgende. Skjøndt de ikke nægtede, at Gud belønner det Gode og straffer det Onde, meente de dog, at denne belønnende og straffende Retfærdighed ikke udøvedes førend i det andet Liv. Jeg anførte adskillige Mennesker, som her i Livet vare straffede for deres Ondskab og Ugudelighed. Til Beviis paa det Modsatte anførte de ligesaa mange ugudelige Træer, som havde

været højst lykkelige indtil deres Død. Saa ofte vi stride med Nogen, sagde de, tage vi af det daglige Livs Rustkammer allene de Vaaben, som vi kunne bruge, og give ikkun Agt paa de Exempler, som tjene til at bestyrke vore Sætninger, og udelade dem, som gjøre os Skade. Jeg beraabte mig paa mig selv, at Adskillige, som havde gjort mig Uret, vare jammerlig omkomne; men det var kun Egenkjærlighed, sagde de, at jeg ansaae mig for bedre og vigtigere i Guds Øjne end Andre, som havde uskyldigen lidt de allergroveste Fornærmelser, og dog seet deres Forfølgere blive meget gamle og bestandig lykkelige.

Da jeg engang formanede dem til at bede hver Dag til Gud, svarede de, at de vel ikke nægtede Bønnens Nødvendighed, men troede dog, at den egentlige Gudsdyrkelse bestod i at lyde Guds Lov. Det Beviis, de anførte for denne Mening, var følgende: Sæt, at en Fyrste har to Slags Undersaatter. Nogle forsee sig hver Dag, og overtræde hans Befalinger, enten af Skrøbelighed eller Ondskab, men disse komme hvert Øjeblik med Ansøgninger og Afbigter til Fyrstens Slot, og bede om Forladelse for de Fejl, som de strax ville begaae paa ny. Andre komme sjelden og aldrig af sig selv til Hoffet, men udøve trolig og nøjagtig Fyrstens Befalinger, og vise ham derved den Ærbødighed, de som Undersaatter skylde ham. Hvem tvivler nu om, at Fyrsten vil ansee disse som

Mey=

nesker, der fortjene hans Kjærlighed, men derimod hine som onde, uduelige og besværlige Undersaatter, saavel for deres Forseelsers, som idelige Ansøgningers Skyld?

Jeg indlod mig ofte i disse og deslige andre Tvistigheder, men uden mindste Frugt; thi det var mig umuligt at faae Nogen paa mit Parti. Jeg vil derfor springe over alle de øvrige, og blot anføre de fornemste og mærkværdigste af Hovedlærdommene i deres Religion, overladende til Læserens egen Skjønsomhed at bifalde eller fordømme dem.

Potuanerne troe een eneste almægtig Gud, Altings Skaber og Opholder. De bevise hans Almagt og Eenhed af Skabningens Storhed og Orden; og da de ere meget kyndige i Physik og Astronomie, have de saa lyse og ophøjede Begreber om Guds Væsen og Egenskaber, at de holde det for daarligt, at ville definere, hvad der saa uendelig vidt overgaaer vor Fattekraft. De have kun fem Festdage om Aaret, af hvilke den første helligholdes med stor Andagt paa mørke Steder, hvor ingen Lysstraale kan indtrænge sig, for at betegne, at det Væsen, de tilbede, er ubegribeligt. De forblive paa disse Steder ubevægelige, henrykte i tilbedende Andagt fra Solens Opgang til dens Nedgang. Denne Fest kaldes den ubegribelige Guds Dag, og indfalder paa den første Dag i Ege-Maaneden. Paa de fire andre Feste, som hel-

lig-

ligholdes paa de fire Aarets Tider, takke de Gud for de Velgjerninger, han har beviist dem. Det er yderst sjelden, at Nogen bliver borte fra disse hellige Forsamlinger, og den, som uden tilstrækkelig Aarsag forsømmer dem, ansees som en slet Undersaat, og lever i bestandig Foragt. De offentlige Bønner ere affattede saaledes, at de ingen Hensigt have til den Bedendes, men blot til Fyrstens og Statens Vel. Ingen beder offentlig for sig selv. Man har ved denne Indretning villet tilkjendegive, at enhver Enkelts Velgaaende er saa nøje forbundet med det Heles Vel, at det ene ikke kan have Sted uden det andet. Ingen bliver ved Tvang eller Bøder holdt til den offentlige Gudstjeneste; thi da de holde for, at Gudsfrygt fornemmelig bestaaer i Kjærlighed, og Erfaring lærer, at denne mere kjølnes end opflammes ved Tvang, troe de det ikke allene unyttigt, men enhog skadeligt, at ville twinge Nogen med Magt til at dyrke Gud. En Mand, sige-de, der ønskede Gjenkjærlighed af sin Kone, og tog sig for at forjage hendes Koldsindighed med Prefigen og Næsestyvere, vilde, isteden for at oplue den Gnist af Kjærlighed der var tilovers, aldeles slukke den, og forandre hendes Ligegyldighed til Had og Afsky.

Potuanerne forsonede i de ældre Tider Guddommen med Offringer, prægtige Optog og andre Ceremonier. Denne udvortes Gudsdyrkelse vedvarede

indtil den berømte Philosoph Limali for otte hundrede Aar siden opstod, som Religions-Forbedrer, og udgav en Bog, kaldet Sebelac-Tacsi, eller et gudfrygtigt Træes sande Mærker. Jeg læste flittig denne Bog hernede, og kunde aldrig blive kjed deraf. Den indeholder theologiske og moralske Lærdomme, som alle Potuanerne lære udenad. Den underjordiske Reformator afskaffer Offringer og deslige Skikke paa følgende Grunde. "Kun de Dyder," siger han, "ere sande Dyder, hvis Udøvelse falder et fordærvet Hjerte tung og vanskelig. At offre, at istemme Psalmer, at holde Højtid hver anden Dag, at ære de Dødes Aske, at gaae i Procession med Helgenbilleder, er meget meer andægtigt Dovenskab, end aandelige Handlinger, og, hvis det skal kaldes Handlinger, saadanne, som enhver Lastefuld gjerne kan udøve, da de ikke koste mindste Selvfornægtelse. Men af sin egen Formue at understøtte Trængende, at styre sin Vrede, og undertvinge sin Hevngjerrighed, at kjempe mandig imod enhver Vellyst, og stræbe at holde vore kjæreste Lidenskaber i Tømme, dette koster Kraft og Møje, og er derfor sande Kjendetegn paa Dyd og Gudsfrygt. Uniform og glimrende Vaaben gjør enhver Kriger kjendelig fra Kjøbstædmanden; men Helten kjendes paa sin Tapperhed, Taalmodighed, ufortrødne Arbejde og Opofrelse af Liv og Lemmer for sit Fødeland." Ved deslige Exempler har Limali stræbt at befæste

sine

sine Forskrifter, og da Potuanerne paa det nøjeste iagttage dem, vilde den romerske Kirkes Omvendere, eller de saa kaldte Missionairer, der saa meget anbefale Ceremoniers Jagttagelse, og love alle dem Paradis, som tilbede Reliqvier, eller i fyrgetyve Dage mæske sig med Markernes, Havernes, Viinbjergenes, Flodernes og Oceanets Lækkerheder, spilde baade Tid og Flid i disse Lande.

Disse ere den potuanske Theologies Hovedlærdomme, der vil støde endeel af mine Læsere, som blot og bar Naturreligion, som jeg selv troede, den var i Begyndelsen. Imidlertid paastaae Potuanerne, at disse Lærdomme ere dem guddommelig aabenbarede, og at de for nogle hundrede Aar siden fik en Bog, der lærer hvad de skulle troe og gjøre. J de ældste Tider, sagde de mig, lode deres Forfædre sig nøje med den blotte naturlige Religion; men da Erfaring havde lært, at Naturens blotte Lys ikke var tilstrækkeligt for Mængden, eftersom hos Adskillige Dovenskab og Uagtsomhed ofte reent udslettede den moralske Følelse, og Andre ved spidsfindig Philosophie og tøjlesløs Grublen fordærvede deres egne og Andres Begreber, havde Gud givet dem en skreven Aabenbaring, hvis Nødvendighed syntes dem aldeles upaatvivlelig. Uagtet jeg ikke kan rose Adskilligt i denne potuanske Theologie, maa jeg dog oprigtigen tilstaae, at der er meget, som jeg ikke kan nægte mit Bifald. Saaledes

syn-

synes mig, for Exempel, den Skik ikke allene Bifald, men Beundring værd, at de, naar de i Krigstider, som Sejrere, kom hjem fra et Feldtslag, isteden for, som vi, at udbryde i Frydeskrig og synge Te Deum, tilbragte nogle Dage i sørgende Taushed, som om de skammede sig over en Sejer, der havde kostet saa mange af deres Brødre Livet. Af samme Aarsag finder man og meget lidet om Feldtslag og Blodbad i de underjordiske Historier og Aarbøger, men blot Efterretninger om borgerlige Sager, Anordninger, Love og Stiftelser.

# Syvende Capitel.

## Potuanernes Statsforfatning.

I Fyrstendommet Potu er Regjeringen arvelig i lige Linie. Saaledes har den været i hele tusinde Aar, og endnu afviger man ikke derfra. Ikkun eengang finder man i Aarbøgerne, at Potuanerne have forandret denne Orden i Arvefølgen; thi da den sunde Fornuft synes at fordre, at Regenten skulde overgaae sine Undersaatter i Forstand og Naturgaver, meente Nogle, at man maatte see mere paa Sjelens Egenskaber, end paa Fødselens Fortrin, og vælge den til Regent, som fortjente dette Fortrin. De ophævede derfor den gamle Arvefølge, og udnævnede ved eenstemmigt Valg Philosophen Rabaku til deres Fyrste. Han regjerede i Begyndelsen med saa megen Klogskab og Mildhed, at han kunde været et Mønster for alle Regentere. Men det varede ikke længe, og for sildig indsaae Potuanerne, hvor ugrundet det Ordsprog er,

at

at det Rige er lyksaligt, hvor Philosopher sidde ved Roret. Thi da den ny Fyrste var af ringe Herkomst, kunde hans Dyder og Regjeringskonst ikke forskaffe ham den Agtelse og Ærbødighed, der er Staternes Styrke. De, som nylig havde været hans Lige eller Overmænd, ansaae ham endnu derfor, da han var kommet paa Tronen, og kunde ikke finde sig i at adlyde ham som deres Fyrste. De knurrede over hans Forordninger, saasnart disse mishagede dem, eller faldt dem for vanskelige, og tænkte kun paa, hvad han havde været, og ikke hvad han var. Nu maatte han ved Bønner og Smigrerier søge at forskaffe sig Lydighed; men ogsaa derved udrettede han intet. Man blev ved at ringeagte hans Befalinger, fordi man ikke agtede ham selv. Kabaku saae, at der maatte anvendes andre Midler, og begyndte at blive streng. Ved denne anden Yderlighed udbrød den Gnist, som havde ulmet under Asken, til en aabenbar Ild; Undersaatterne satte sig offentlig op imod ham, og paa eet ilde stillet Oprør fulgte et andet. Omsider mærkede han, at Staten ikke kunde bestaae, uden den bestyredes af en Regent, som var af stor Familie, hvis Ahner kunde indprænte Folket Ærbødighed; han nedlagde Regjeringen, og overdrog den til en Fyrste, som ved Fødselen havde Ret dertil. Roligheden vendte tilbage med den gamle Kongefamilie, og det Uvejr lagde sig, der saalænge havde forvirret Staten. Derpaa

paa blev det forbudt under Livsstraf for Eftertiden at gjøre ringeste Forandring i Arvefølgen.

Denne Orden, i lige Linie, vil rimeligviis altid blive urokkelig i Potu, saa at man ikke uden i yderste Nødsfald vil gaae den Førstefødte forbi. Dog melde Aarbøgerne om en Philosoph, som vilde ophæve denne kongelige Lov, og opfandt en Middelvej. Hans Forslag var, at man vel ikke skulde gaae det kongelige Huus forbi, men dog vælge den blandt den afdøde Fyrstes Sønner til Regent, som besad størst Duelighed og Beqvemhed til at bære Regjeringens Byrder. Da han havde fremsagt sit Forslag, underkastede han sig den Prøve, som var brugelig i hans Fædreneland, og lod Strikken lægge om sin Hals, saa længe som man raadslog om Forslagets Nytte. Da Raadsforsamlingen var forbi, og Stemmerne vare talte, blev denne Plan erklæret for ubesindig og højst skadelig for Staten. Man troede nemlig, at den vilde give Anledning til mange Uroligheder, og opvække Strid imellem de kongelige Børn, og at det derfor var bedre at beholde den gamle, som bestemte den førstefødte Prinds til Regjeringen, om han endog var mindre duelig dertil end de andre. Planen blev altsaa forkastet, og Projectmageren hængt. Thi Projectmagere ere de eneste, som i dette Fyrstendom straffes paa Livet, da man troer at enhver, endog vel overtænkt ny Forandring, giver Anledning til

Urolighed og Uorden i Staten, men kuldkaster og forstyrrer den reent, om den er urimelig og overilet.

De potuanske Fyrsters Magt er uindskrænket, og dog er deres Regjering mere faderlig end stræng. Thi da de udøve Retfærdigheden efter Grundsætninger, og ikke blot efter Love, vide de altid at forene Herredom og Frihed med hinanden, to Ting, som ellers saa let skilles ad.

En af de nyttigste Indretninger her er denne, at Fyrsten saa meget som muligt stræber at vedligeholde en Lighed imellem Undersaatterne. Værdighed er her ikke bunden til nogen Stand, men de Ringere maa allene lyde deres Overmænd, og de Unge ære de Gamle. De underjordiske Aarbøger vise vel, at der for nogle Aarhundrede siden have været visse ved offentlige Love anordnede Stænder iblandt dem, men de vise tillige, at dette gav Anledning til store Uroligheder. Thi det forekom den ældre Broder haardt at vige for den yngre, og Forældre kunde ikke skikke sig i, at sættes tilbage for deres Børn: det ene Træ skyede det andet, og al Omgang og Selskabelighed ophørte. Men disse vare ikke de eneste Ulejligheder, som fulgte deraf. Efterhaanden gik det saavidt, at de bedste og dueligste Træer, som Naturen havde udrustet med de største Sjele-Evner og de fleste Grene, maatte sidde nederst i Gjestebudder og Forsamlinger. Thi de Træer, som havde nogen indvortes Værd, og udmærkede sig noksom

som ved Klogskab og Dyd, kunde aldrig bequemme sig til at søge nogen Rang eller Titel, for at faae Ret til at sidde øverst. Men de slette og ubuelige Træer søgte paa en Maade at skjule deres naturlige Mangler med prægtige Ærestitler, og plagede Fyrsten uden Ophør med deres Ansøgninger. Han føjede dem, for at slippe fri for dem, og tilsidst bleve da Titler intet andet end Tegn paa de ubueligste Træer. Fremmede maatte lee derover, naar de i Gjæstebuder og højtidelige Forsamlinger saae Tornebuske sidde paa de fornemste Bænke, og Palmetræer, Cedre og anseelige Ege med ti eller tolv Grene, sidde nederst; thi saalænge denne Regjeringsform varede, havde næsten alle Tornebuske Caracteer. Fruentimmerne iblandt dem fik Titler af Oeconomieraad, Huusraad og Hofraad, og det opvakte endnu større Uroligheder iblandt dette Kjøn, end iblandt det andet. Nogle Træer gik saa vidt i forfængelig Ærgjerrighed, at de, som af Naturen ikke havde faaet meer end to eller tre Grene, søgte om Titler af Tigrenet eller Tolvgrenet, og Tornebuske søgte om at kaldes Palmetræer. Det var ligesaa latterligt, som om en Vanskabning søgte om Titel af Velbaaren, eller den, der var født af ringe Stand, vilde kaldes Højædel. Da Ulykken var steget til det højeste, og hele Landet var forvirret, saasom Alle jagede efter tomme Navne og Titler, uden sand Ære og Fortjeneste, vovede en Borger i Byen

Reda, at gjøre Forslag til en Lov, hvorved denne Skik skulde afskaffes. Han blev, efter Sædvanlig, slæbet hen paa Torvet med en Strikke om Halsen; men da man havde holdt Raad herom, og samlet Stemmer, blev hans Forslag, uden at Nogen indvendte det ringeste derimod, billiget, som nyttigt for Staten. Han blev derpaa pyntet med en Blomsterkrands, og ført i Triumph igiennem Byen, med det lydsagende Folks Bifald og Forundring. Og da man i Tidens Længde indsaae, til hvor stor Nytte hans Forslag havde været Staten, blev han udnævnt til Kadoki eller Storkantsler.

Fra den Tid af holdt man nøjagtig over den Lov, at alle Borgerne skulde være lige. Og dog ophørte ikke al Kappelyst, fordi Titlerne bleve afskaffede; men nu stræbte den Ene at overgaae den Anden i Dyd og sande Fortjenesten. Man seer af den underjordiske Historie, at der siden den Tid ikke har været meer end en eneste Projectmager, som to Gange hemmelig stræbte at indføre den forrige Rangforordning; men for det første Forsøg blev han dømt til at aareladdes, og da han siden blev anklaget, at han endnu arbejdede derpaa, blev han forviist til Firmamentet. Nu omstunder har Rang og Titler ikke mere Sted i dette Fyrstendom. Vel giver den høieste Øvrighed visse Professioner Fortrin for andre, men Ingen faaer derved Ret til den første Plads i offentlige Sammen-

kom-

kunster. Man kan see denne Forskjel af de kongelige Forordninger, som gjerne sluttes med disse Ord: "Dette byde og befale Vi Vore Bonder, Fabrikanter, Kjøbmænd, Haandværksmænd, Philosopher, Konstnere, Hofbetjente o. s. v." Jeg kom efter, at følgende Rangforordning gjemmes i det fyrstelige Archiv:

1) De, som i offentlig Trang have hjulpet Staten med deres Formue.

2) De, som tjene Staten uden Løn.

3) Bonder og Agerdyrkere med otte Grene, og derover.

4) Bonder med syv Grene, og derunder.

5) De, som have anlagt Fabriker eller Manufakturer.

6) De, som drive de nødvendige Haandværker.

7) Philosopher, og ordentlig creerede Doctorer af begge Kjøn.

8) Konstnere.

9) Kjøbmænd.

10) Hoffolk med fem hundrede Rupaters Løn.

11) Hoffolk med tusinde Rupaters Løn.

Jeg fandt denne Rangforordning overmaade latterlig, og jeg tvivler paa, at Nogen i vor Verden vil give den sit Bifald. Noget nær lugtede jeg alligevel, hvad de Underjordiske sigtede til, og Grundene, de byggede den paa; men jeg tilstaaer, at den endnu fore-

mer mig besynderlig, og at jeg ikke gandske kan fatte den.

Blandt andre mærkværdige Ting fortjener følgende at anmærkes. Jo mere godt man her nyder af Staten, jo mere beskeden og ydmyg opfører man sig. Jeg saae tidt, at Boopolak, den rigeste af Borgerne i Potu, hilste Alle meget ydmyg, som mødte ham paa Gaden, ja bøjede alle sine Grene, og bukkede dybt med Hovedet for ethvert Træ af Almuen. Da jeg spurgte om Aarsagen, svarede man mig, at det var hans Pligt, da han nød de fleste Fordele i Staten, og altsaa var dens største Skyldner. Dog er der ingen Lov for denne Høflighed, men da Indbyggerne altid handle efter fornuftigt Overlæg, udøve de denne Dyd frivillig, og ansee Erkjendtligheds Bud for en Lov. Det er en heel Deel anderledes hos os, hvor de, der nyde den størsteÆre og de fleste Fordele i Staten, see de Ringere over Skuldrene med Foragt. De, som have talrig Afkom, ansees her for de meest fortjente Borgere, og æres af Alle uden Undtagelse. Disse ere de underjordiske Helte, og deres Erindring er Efterkommerne stedse hellig. De allene faae Navn af Store. Hos os derimod faae Menneskeslægtens Forstyrrere dette Navn. Man indseer let, hvad Priis den underjordiske Verden vilde have sat paa Alexander den Store og Julius Cæsar, som begge døde uden Afkom, og myrdede nogle Millioner Mennesker.

Jeg

Jeg erindrer mig herved følgende Gravskrift, som jeg saae over en Bonde i Keba: "**Her ligger Joktan den Store, sin Tids Helt, Fader til tredive Børn.**" Dog maa man mærke, at til at faae Navn af Stor, udfordres meer, end at have avlet Børnene: man maa ogsaa opdrage dem vel.

I Lovgivningen gaaer man her meget langsomt tilværks, og næsten som hos Romerne fordum. Den ny Forordning bliver først opslaaet paa Raadhusene i alle Byer, og da staaer det Enhver frit for, at undersøge den, og gjøre Indvendinger derimod. Derpaa forelægges den en Forsamling af indsigtsfulde Mænd, som i denne Hensigt er nedsat i Potu. Her vejes nøjagtig alt hvad der indgives til Lovens Bestyrkelse, Forandring, Ophævelse, Bifald, Forbedring, Indskrænkelse eller Udvidelse: og naar den saaledes er gjennemseet af alle Lovkyndige, sendes den endelig til Fyrstens Bekræftelse og Underskrift, førend den publiceres. Maaskee mange ville finde saadan Langsomhed latterlig; men Følgen af denne Forsigtighed er, at Lovene evig beholde deres Kraft; og, som man siger, har ingen Lov i dette Fyrstendom i hele fem hundrede Aar liidt mindste Forandring.

Fyrsten har en Fortegnelse i sin Forvaring over de bedste Træer i sit Land, som er belagt med Attester om Enhvers Duelighed fra de examinerende Karatter, og Vidnesbyrd om hans Tænkemaade og Opførsel

fra

fra Rodemesterne og Naboerne. Fyrsten kjender derfor altid duelige Mænd til at besætte de ledige Embeder med. Især er det besynderligt, at Ingen faaer Tilladelse til at opslaae sin Bopæl i nogen Stad eller Landsby, uden han bringer Attester med om sin Skikkelighed fra det Land eller By, hvor han forhen har opholdt sig, og stiller Sikkerhed for sin gode Opførsel i Fremtiden.

Ingen tør under Livs Straf gjøre Anmærkninger over en Lov, der engang er publiceret. Man har altsaa mindre Frihed i politiske Ting end i Religionssager. Aarsagen, de give hertil, er denne: Hvo som farer vild i Religionen eller Troens Artikle, gjør det allene til sin egen Skade; men den, som opkaster Tvivl mod de offentlige Love, og fordrejer dem ved fine Forklaringer, forvirrer hele Staten.

Om Hofstaten og sammes Oeconomie har jeg allerede talt noget forhen. Jeg har sagt, at Kadoki eller Storkanzleren har den øverste Plads iblandt Hofbetjenterne. Næst efter ham kommer Smirian eller Overskatmesteren. I min Tid beklædte den syvgrenede Enke Rahagna dette Embede. Hendes dybigt Tænkemaade og store Sjeleevner havde ophøjet hende til denne vigtige Post. Hun havde beklædt den længe, ja endog nogle Aar før sin Mands Død; thi skjønt denne havde havt temmelig Indsigt i Finantssager, lod han sig dog i alting regjere af sin Kone,

og kunde rettere kaldes hendes Forvalter end Ægtemand. Naar hans Kone laae i Barselseng, eller paa anden Maade var syg, udgav han vel sine Breve og Foranstaltninger under sit eget Navn; men man ansaae dem ikke for gyldige, medmindre hun tillige havde sat sit Navn og Segl derunder. Nahagna havde to Brødre, den ene var Hofskjeldermester, og den anden Hofslagter; men de torde ikke tænke paa at svinge sig højere i Vejret ved deres fornemme Søsters Hjelp; thi de havde ingen Forstand: saa retfærdig er man her i Embeders Bortgivelse.

Endskjøndt Nahagna havde saa mange og vigtige Forretninger, ammede hun dog selv et Barn, som hun var nedkommen med efter sin Mands Død. Da jeg udlod mig med, at dette var et alt for besværligt og upassende Arbejde for saa stor en Dame, gave Indbyggerne mig dette Svar: "Hvorfor troer Du at Naturen har givet Konerne Bryster? enten til Legemets Prydelse, eller til Børnenes Næring? Barnets Opdragelse beroer meget paa Ammens Gemytsbeskaffenhed og Melkens Godhed, og de Mødre sønderrive Kjærligheds og Sjelenes naturlige Baand, som lade Andre opamme deres Børn." Det er Aarsagen, hvorfor alle skikkelige Koner i dette Fyrstendom selv opamme deres Børn.

Kronprindsen var et Barn paa ser Aar, og røbede Anlæg til udmærket Forstand og store Gaver. Han

havde

havde allerede sex Grene, som er noget usædvanligt i den Alder; thi Ingen fødes med meer end fem eller i det høieste sex Grene, de øvrige voxe ud med Alderen. Han havde en Hofmester, som var det ældste Træ i det hele Fyrstendom, og som underviste hans i Læren om Gud, i Historien, Mathematiken og Moralphilosophien. Jeg har selv seet det moralsk-politiske System, eller Udtog af Sædelære og Statskunsten, som han havde skrevet til Prindsens Brug. Titelen paa dette Udtog er Mahalda Libab Helil, hvilket paa det underjordiske Sprog betyder Cedrens Rod. Det indeholder mange grundige og nyttige Regler, hvoraf jeg endnu erindrer mig følgende:

1) Hverken Anklagelse eller Anbefaling bør man alt for hastig troe; men opsætte sin Dom, indtil man har faaet nøiagtig Kundskab om Tingene.

2) Naar En anklages for en Forbrydelse, og overbevises derom, saa man man undersøge, om den Anklagede forhen har gjort noget godt, sammenligne hans gode og onde Handlinger med hinanden, og rette sig derefter i Dommens Afsigelse.

3) Den i Raadet, som idelig falde Fyrsten besværlige med deres Modsigelser, bør han ansee som sine redeligste Undersaatter, og have Tillid til dem; thi Ingen sætter sig selv i Fare for Sandhedens Skyld, uden den, som har Fædrenelandets Velfærd kjærere end sin egen.

4) Fyr-

4) Fyrsten bør ikke indlemme Nogen i sit Raad, som ej har Godser og faste Ejendomme i hans Land; thi disses Fordele ere uadskillelige fra Statens Velfærd, da derimod de, som ingen faste Ejendomme have i et Rige, ikke ansee det som deres Fædreneland, men som et Herberg, hvori de for en kort Tid opholde sig.

5) For en Tid kan han vel benytte sig af en ond Mands Tjeneste, dersom han er meget oplagt til visse Forretninger, men det er ikke raadeligt at værdige ham nogen besynderlig Gunst; thi naar en ond eller lastefuld Mand antoges iblandt Fyrstens Venner, vilde mange ligesaa slette Borgere ved hans Hjelp komme i Vejret, og trænge ind i de offentlige Embeder.

6) Fyrsten maa mindst troe dem, som meest overløbe ham, og oftest vise sig ved Hoffet: de, som idelig og ukaldte sees i Forgemakket, have enten gjort noget ondt eller have det isinde.

7) Han bør allermindst ophøje dem, som ivrigst tragte efter Ære. Saa vist som det er, at Ingen tigger om Almisse, uden den, der er hungrig eller fattig: ligesaa afgjort er det, at Ingen heftigere stræber efter den udvortes Ære, end den, som ikke kan erhverve sig Berømmelse ved Dyd og Fortjenester.

Den

Den følgende er en meget nyttig Regel, men jeg kunde ikke bifalde den, for det fornærmelige Exempels Skyld, hvormed den var oplyst. Den lød omtrent saaledes:

8) Ingen Borger maa ansees for gandske unyttig. Ingen er saa dum, at han jo kan bruges til noget, ja endog overgaae Andre deri, naar man forstaaer at vælge det rette. En kan have Dømmekraft, en Anden Vittighed; En Stadighed og Sjels Fasthed, en Anden Legems Styrke; En kan bruges som Dommer, en Anden som Skriver; En kan være duelig til at gjøre Opdagelser og Planer, en Anden til at udføre dem; saa ere gandske ubrugelige. At saa mange ansees derfor, er ikke Skaberens Skyld, men allene Menneskenes egen, som ikke ret undersøge Enhvers Kræfter og Duelighed. Dette oplystes nu med mit Exempel saaledes: Vi have i vor Tid seet et underligt Dyr, som formedelst sin hurtige Forstand blev af Alle anseet for gandske udueligt, dog have hans hurtige Fødder været os meget nyttige. Da jeg havde læst dette Stykke, sagde jeg ved mig selv: Indgangen er skrevet af en brav Mand, men Slutningen af en Skurk.

9) En af Regentens vigtigste Pligter er, at han seer sig om efter en duelig Lærer til sin Tronfølger. Da hele Statens Velfærd beroer paa Kronprindsens Underviisning, maa den, der skal undervise ham,

ham, være en dydig og indsigtsfuld Mand. Hvad man lærer i den unge Alder, bliver Natur hos os siden. Især maa denne Lærer elske sit Fædreneland, og alle de Regler, han giver Prindsen, maa gaae ud paa at indprente ham Kjærlighed til sine Undersaatter.

10) Fyrsten maa nøje kjende sine Undersaatters Tænkemaade, og rette sig derefter, og vil han hemme Lasterne, maa han heller gjøre det ved sit Exempel, end ved Love. Exemplets Indflydelse er altid saa meget større, som den er i større Anseelse, der giver det.

11) Han maa ikke tillade Nogen at gaae ledig; thi de ørkesløse Mennesker ere Fædrenelandet til Byrde. Ved utrættet Flid og Arbejdsomhed voxer Statens Magt, men den svækkes ved Mytteri og Sammenrottelser, Ledigheds skadelige Følger. Bedre er det endog, at Borgerne ere sysselsatte med Smaating, med Stuespil og andre Lege, end at de ere gandske ledige.

12) Fyrsten bør vedligeholde Enighed iblandt sine Undersaatter; dog kan det have sin Nytte, at han underholder en Slags Skinsyge imellem sine Raadsherrer; thi paa denne Maade kommer Sandheden ofte for Dagen: ofte faaer Dommeren nøjere Kundskab om Processen ved Advocaternes Trætte.

13) Fyr-

13) Fyrsten handler klogest, om han i alle vigtige Sager hører hele Raadets Mening. Men endnu sikkrere er det, at adspørge dem hver for sig, end alle tillige i det forsamlede Raad. Thi i de almindelige Raadsforsamlinger, hvor Alle offentlig sige deres Mening, skeer det ofte, at En henriver de Andre med sin Veltalenhed, og at Fyrsten istedenfor Mangeѕ, faaer kun Ens Mening at høre.

14) Straffe ere ikke mindre nødvendige, end Belønninger. Hine hemme det Onde, ligesom disse befordre det Gode. Det er endog nødvendigt, at belønne en ond Mand, naar han har gjort noget Godt, for at opmuntre Andre desto mere til at iagttage deres Pligter.

15) Den sunde Fornuft lærer, at man ved Befordringer til offentlige Embeder især maa see paa Personens Duelighed. Thi Fromhed og Retskaffenhed ere vel den største Fortjeneste, men man bedrages saa ofte ved Skinnet af disse Dyder, og bane de Vejen til Embede, vil Enhver paatage sig deres Mine. Desuden kan man ikke med Vished dømme om en Mands Fromhed og Ærlighed, førend han kommer i Embede: det er den fande Skueplads, hvorfra han kan vise Verden sin Dyd. Men Dueligheden kan let erfares ved en foregaaende Examen. Den Dumme og Uvidende kan ikke saa let skjule sin Uvidenhed, som Hykleren kan anstille

stille sig from, og Skurken skjule sin Ondskab. Duelighed og Fromhed ere heller ikke stridige Dyder: de kunde ligesaa vel være samlede hos een Mand, som Fromhed og Dumhed kunne være adskilte. Men den, som besidder baade Duelighed og Fromhed, er en fuldkommen Mand. Enhver Mand har enten et godt eller et ondt Hjerte: er han ond, veed man, hvilke Afskyeligheder Dumhed forenet med Ondskab kan afstedkomme; men er han from, kan han, for sin Uvidenheds Skyld, ikke bringe de Dyder, som han besidder, i Udøvelse: og tør han ikke, eller kan han ikke selv giøre Ondt, saa kunne hans Betjente det, forbi han behøver deres Tjeneste. Den dumme Herremand har gierne en listig Forvalter, og den uvidende Dommer en snedig Secretair, som bedrager uden Frygt, og skyder Skylden paa sin Herre, naar det mislykkes. Duelighed er altsaa det vigtigste, man maa see paa ved Beforddringer.

16) Det er ubesindigt at erklære dem for ærgierrige, der søge de hæderlige Embeder i Staten, naar de tiltroe sig selv Duelighed nok dertil, eller erklære dem for stolte, som giøre sig Umag derfor. Vil Fyrsten ved Embedernes Bortgivelse alt for meget see paa Ydmyghed, saa vil endog den Stolteste paatage sig Ydmygheds Maske, for desto snarere og sikkrere at naae sit Maal. Fyrsten vilde da, tvertimod

imod sin Hensigt. Klum befordre de ærgjerrigste Mennesker, naar han udmærkede dem, som med den beskedne Dyds Mine anstillede sig, som om de hadede Opsigt og elskede Stilhed, eller lode udsprede ved deres Venner, at de afskyede offentlig Ære. Til Bekræftelse herpaa anføres dette Exempel: Da et stort Embede blev ledigt, skrev en vis Mand, som ønskede at faae det, til Fyrsten, at han havde hørt Hans Durchlauchtighed havde besluttet at give ham denne Post, som saa Mange stræbte efter, men han maatte frabede sig den, og bekjende, at han ikke var den voxen; derimod vilde han ydmygst bede, at en Anden, der var dueligere end han, maatte nyde denne Ære, saa meget mere, som han selv var fornøjet med sin nærværende Tilstand, og tragtede ikke efter højere Ære. Fyrsten havde ikke tænkt derpaa; men dette Beviis paa Ydmyghed rørte ham saa meget, at han gav Embedet til den, som havde afslaaet det. Men han mærkede snart, at han var bedraget ved forstilt Ydmyghed, da denne ny Hofmand overgik alle de andre i Hovmod og Uforskammenhed.

17) At sætte en Fattig eller Banqverotterer til Statsmester, er det samme, som at gjøre en hungrig Ulv til Kjøkkenmester eller Proviantforvalter. Det samme gjelder om en rig Gnier; thi hiin haver intet, denne kan aldrig faae nok.

18) Fyr-

18) Fyrsten bør ikke confirmere Gavebreve og Fundationer, som sigte til at underholde ørkesløse Træer, og føde deres Dovenskab. Ingen maa derfor optages i noget Kloster eller anden Stiftelse i dette Fyrstendom, uden meget flittige og duelige Træer, som enten kunne nytte Staten ved Haandarbejde, eller hædre det Selskab, hvoraf de ere Lemmer, ved Lærdom og Videnskaber. Dog undtages nogle faa Klostere, hvor gamle udlevede Træer underholdes; thi disse maa formedelst deres Alderdom fritages for Arbejde.

19) Naar Lasten i Staten gjøre en Reformation nødvendig, saa maa man redelig gaae langsom tilværks. Paa eengang og med Magt at ville udrydde alle gamle indgroede Feil, er det samme, som at ville foreskrive en Syg Vomitiv, Laxativ og Aareladen paa eengang.

20) De, som ere dristige nok til at love Alting, og paatage sig mange Forretninger tillige, ere enten Daarer, som ikke kjende deres egne Kræfter og Tingenes Vigtighed, eller slette og uredelige Borgere, der see allene paa deres eget og ikke paa Statens Bedste. Den Kloge prøver sine Kræfter forend han paatager sig nogen Byrde, og den redelige Borger kan ikke gjøre noget af Statens vigtige Arbejder i Hast.

Ot-

# Ottende Capitel.

## Om Academierne i Potu.

Dette Fyrstendom har tre Academier, af hvilke det første er i Potu, det andet i Keba, og det tredie i Nahami. De Videnskaber, som læres der, ere Historien, Oeconomien, Mathematiken og Lovkyndigheden. Da deres Theologie er saa kort, at den næsten kunde skrives paa to Sider, og indeholder ikke andre Lærdomme, end at vi skal elske og ære Gud, alle Tings Skaber og Bestyrer, som i det andet Liv vil belønne os for vor Dyd, og straffe os for vore Laster, saa er den ikke nogen academisk Videnskab, og kan ikke være det, da det strængelig er forbudet i Loven at disputere om Guds Væsen og Egenskaber. Medicinen regnes heller ikke iblandt de academiske Videnskaber; thi da Træerne leve ordentlig, veed man næsten intet af indvortes Sygdomme. Jeg vil ikke tale om Metaphysiken og de transcendentalske Viden-

skaber,

skaber, da jeg nylig har sagt, at de, som disputere om det guddommelige Væsen, Englenes Egenskaber og Sjelenes Natur, blive aareladte, og bragte til Hospitalet eller Tugthuset.

De academiske Øvelser ere følgende: I de første Aar maa de unge Studerende opløse mørke og vanskelige Spørgsmaal. Disse forelægges dem paa visse Tider, og der sættes en Belønning for den, som opløser dem paa den bedste og rigtigste Maade. Derved opdage Videnskabernes Bestyrere Enhvers sande Fremgang, og i hvad Fag han har sin Styrke. Ingen lægger sig efter meer end een Videnskab, thi Polyhistorie anseer man her som Beviis paa et flygtigt og afskadigt Hoved. Da altsaa Studeringerne ikke ere meget vidtløftige, læres de i kort Tid til Fuldkommenhed. Lærerne selv maa hvert Aar aflægge Prøver paa deres Lærdom. Den philosophiske Lærer maa opløse et Problem i Moralen; den historiske udarbejde et Stykke i Historien; Lærerne i Oeconomien og Mathematiken maa forbedre deres Videnskaber ved een eller anden ny Opdagelse; de Lovkyndige udarbejde smukke og passende Taler, og disse ere de eneste, som maa øve sig i Talekonsten, da disse Øvelser egentlig allene kunne nytte dem, som føre Sager for Retten. Jeg fortalte dem, at alle academiske Prøver hos os bleve aflagte i Talekonsten; men de misbilligede denne Indretning, og sagde, at, dersom alle

Haandværksfolk skulle sye Sko til Mesterstykke, vilde de Flestes Arbejde blive meget slet, og Skomagerne allene vinde Prisen. Jeg nævnede blot Talekonsten; thi Disputatser torde jeg ikke tale noget om, da Indbyggerne her regne disse blandt Gøglespil. Deres offentlige Lærere forebrage ikke de nyttige Sandheder paa saa stræng og bydende en Maade, som Philosopherne hos os; men de blande smukke og behagelige Fortællinger imellem de alvorlige Læreregler, saa at man hører dem med Fornøjelse.

Den Alvorlighed og Anstand, hvormed alle academiske Handlinger og Forfremmelser her foretages, er gandske beundringsværdig. Man tager sig meget nøje i Agt for, at der ikke skal forekomme noget i de academiske Handlinger, der kan opvække Latter, og holder for, at disse Ceremonier maa være forskjellige fra Farcer, at ikke Videnskaberne for slige usømmelige Skikkes Skyld skulde blive foragtede. Jeg torde derfor ikke tale om de Ceremonier, som bruges ved Graders og Værdigheders Uddeling paa vore Academier; det som mødte mig i Keba, da jeg beskrev vore Doctorpromotioner, var desuden nok for mig, til aldrig meer at røre ved den Materie.

Foruden disse Academier er der i enhver By store Seminarier eller Gymnasier, hvor man gjør sig Umag for, at lære at kjende de Unges Anlæg, og til hvilket Fag af Videnskaberne Enhver bedst er skikket. Da

jeg blev underviist paa Seminariet i Reba, havde den ypperste Præst fire Sønner, som der lærte Krigskonsten. Fire andre, hvis Fader var Raadsherre, lærte Haandværker, og to Jomfruer bleve underviste i Søvæsenet; thi der sees allene paa Lærlingernes Naturgaver, og slet ikke paa deres Stand eller Kjøn. Naar deres Anlæg nøje er prøvet, give Forstanderne for Seminarierne hver af dem et Vidnesbyrd med den Upartiskhed, som jeg ovenfor har meldt. Disse Vidnesbyrd anseer man her for meget paalidelige, endskjøndt jeg var af en anden Mening, da jeg fik mit Vidnesbyrd fra Seminariet i Reba, hvilket forekom mig høist urimeligt og ubilligt.

Det tillades Ingen her at skrive Bøger, førend han har fyldt sit tredivte Aar, og er af Studeringernes Bestyrere erklæret duelig dertil. Derfor komme her ikkun faa, men lærde og vel udarbejdede Skrifter for Lyset. Jeg tog mig altsaa vel i Agt, ikke at sige til Nogen, at jeg, før min mandlige Alder, havde skrevet fem eller sex lærde Afhandlinger, at jeg ikke skulde blive til Latter.

Dette maa være nok om denne Nations Caracter, Religion, Statskonst og Videnskaber. Imidlertid kan jeg ikke undlade at føje hertil endnu nogle andre særegne Ting, som forekom mig meget mærkværdige.

Naar et Træ udfordrer et andet, mister Udfordreren for bestandig sin Ret til at bruge Vaaben, og

fordømmes til at leve under Formynderskab, som et Barn, fordi han ikke kan styre sine Sindslidelser. Hos os derimod ansees Udfordringer som Beviser paa Heltemod, især i vort Norden, hvorfra denne slemme Skik har sin Oprindelse; thi Grækerne, Romerne og andre gamle Nationer vidste intet af Udfordringer.

I den potuanske Rettergang har jeg mærket den Besynderlighed, at deres Navne, som føre Proces, blive Dommerne en Hemmelighed, og Processerne afgjøres ikke paa det Sted, hvor Striden er begyndt, men bedømmes i langtfraliggende Provindser. Grunden til denne underlige Skik er, at da de fleste Dommere, som Erfarenhed lærer, tage Stikpenge, eller paa anden Maade forsee sig af Partiskhed, betages dem disse Fristelser, naar de hverken kjende Anklageren, eller den Skyldige, eller de Godser, Eiendomme og Ting, hvorom Processen føres. Begge Parters Beviser sendes allene til en, efter Fyrstens Godtbefindende, vilkaarlig nedsat Ret, med nogle tilføjede Anmærkninger, for Exempel: om A, som er i Besiddelse, bør indrømme B Ejendommen, efter hans Fordring og Klage. Jeg vilde ønske, at denne Skik var indført hos os, da vi saa ofte erfare, hvad Virkning Partiskhed og andre Fristelser have paa Dommernes Gemytter.

Retfærdigheden udøves her uden Persons Anseelse. Dog maa Fyrsterne selv ikke fordres for Retterne; men

men saasnart de ere døde, blive de stillede til Doms af offentlige Anklagere, eller Folkets Advocater. Den afdøde Fyrstes Handlinger blive nu undersøgte i en talrig Raadsforsamling; endelig affiges Dommen ved visse Caracterer, som tilkjendes ham efter hans Fortjenesters Beskaffenhed. Disse ere: **Rosværdig, Ikke ganske urosværdig, Godt, Ikke slet, Taalelig, Middelmaadig.** En Herold udraaber et af disse Ord offentlig blandt Folket, og siden sættes det som Gravskrift over den Afdøde. Potuanerne give følgende Grund til denne Skik: man kan ikke fordre den levende Fyrste for Retten, uden Oprør og Urolighed; thi saalænge han lever, skylde Undersaatterne ham en blind Lydighed og bestandig Ærefrygt, hvorved Staten bedst vedligeholdes; men naar Fyrsten døer, opløses Baandet imellem ham og Undersaatterne, følgelig kunne disse nu, som fri, søge ham for Retten. Ved denne nyttige, skjøndt besynderlige Indretning, sørges for Fyrstens Sikkerhed, den øverste Magt taber intet af sin Majestæt, og dog vedligeholdes tillige Statens Bedste. Thi skjøndt disse Caracterer ikkun tillægges de Døde, opmuntre de dog bestandig de Levende til Dyder. Man seer af den potuanske Historie, at der i hele fire hundrede Aar ikke have været flere end to Fyrster, som fik den allerringeste Caracter, **Maadelig.** De Øvrige have næsten alle faaet **Rosværdig** eller **Ikke urosværdig,**

dig, hvilket deres Gravminder vise, som den Alting fortærende Tid ikke endnu har ødelagt. Caracteren Naadelig, som paa det potuanske Sprog hedder Rip—fac—sl, foraarsager saa stor Sorg i den fyrstelige Familie, at den Afdødes Tronfølger og alle hans Slægtninge bære Sørgeklæder hele sex Maaneder derefter. De følgende Fyrster vise ingen Fortrydelse mod Dommerne for slige fornærmelige Domme, men ansee dem som Opmuntringer til at handle vel, og ved Klogskab, Retfærdighed og Billighed at udslette den Skamplet, som det fyrstelige Huus har paadraget sig.

Aarsagen, hvi den ene af disse Fyrster fik den slet-teste Caracter, var denne: Uagtet Potuanerne ere meget øvede i Krigssager, og, naar de angribes, slaae tapperligen fra sig, paaføre de dog aldrig selv nogen Krig. Af denne Aarsag blive de gjerne Meglere imellem andre krigende Nationer, og adskillige Folkeslag paa denne Klode have frivilligen underkastet sig et saa retfærdigt og fredeligt Folks Herredømme. Men Fyrsten Mikleta, dreven af en utidig Lyst til at udvide sit Riges Grændser, angreb Naborigerne, og undertvang dem aldeles i kort Tid. Saa meget, som Potu vandt ved denne sin Magts Forøgelse, saa meget tabte det igjen, ved at forvandle sine Naboers Venskab til Skræk og Misundelse. Den udmærkede Agtelse for Retfærdighed og Billighed, som Staten

hid-

hidindtil havde skyldt sin Tilvext og Blomstren, begyndte fra denne Tid af at tabe sig. Saasnart altsaa Fyrsten var død, viste Potuanerne deres Fortrydelse, ved at sætte denne Plet paa hans Minde, for at vinde de andre Nationers Velvillighed tilbage. Hvori den anden Fyrstes Forseelse har bestaaet, kunde jeg ikke komme efter.

Kun de, som have opnaaet den tredie Alder, blive offentlige Lærere. For at forklare dette nøjere, maa man mærke, at Træernes Liv inddeles i tre Aldere. Den første er for dem, som oplæres i Statsbestyrelsen; i den anden udøve de hvad de have lært i den første; og i den tredie Alder undervise de Andre, naar de med Berømmelse have nedlagt deres Embeder. Af denne Aarsag faaer Ingen Tilladelse til at lære offentligen, med mindre han er bleven gammel i Statens Tjeneste, da man holder for, at Ingen kan give grundige Forskrifter, som ikke har hentet sin Kundskab af Erfaringen.

Dersom En, der er berygtet for slette Sæder, giver Staten et godt og nyttigt Raad, forties hans Navn, at det værdige Forslag ikke skal tabe ved dens Uværdighed, der gjorde det, og Forslaget bekjendtgjøres under en bedre Mands Navn.

I Henseende til Religionen, har jeg allerede meldt, at det var forbudet, at disputere om dens Grundlærdomme, men i Særdeleshed om Guds Væsen og

Egen=

Egenskaber; derimod staaer det Enhver frit, at sige sin Mening om andre Ting, og underkaste den Publicums Overvejelse. Potuanerne sagde, at slige Trætter kunde lignes ved Storme, som nedslaae Træer og Tage, men tillige rense Luften, og hindre, at den ikke ved for megen Rolighed fordærves. De have ikke mange Festdage, fordi de give Anledning til dorsk Lediggang, og Potuanerne troe, at den sande Gudsdyrkelse bestaaer ikke mindre i nyttigt Arbejde, end i Bøn og Paakaldelse.

Poesien dyrkes ikke med megen Varme, endskjøndt man i dette Fyrstendom finder hist og her nogle Poeter; men den underjordiske Poesie skilles allene ved en højere Stil fra Prosa. De udloe det derfor, som Børnespil, hvad jeg fortalte dem om vore Stavelsemaal og Tonefald.

Iblandt de potuanske Lærere gives Nogle, som kaldes Professorer i den gode Smag. Disse sørge for, at Ungdommens Tænkekraft ikke skal beskjæftiges med Ubetydeligheder og Smaating; at alt for platte og pøbelagtige Skrifter, hvis Læsning fordærver Smagen, ikke skulle komme for Lyset; og at af Bøger, som skulle trykkes, de Ting blive udslettede, som stride mod sund Sands. Blot til denne Ende har man Bogcensur. Gandske anderledes er det her oppe paa Kloden, hvor de bedste Skrifter blot af den Aarsag, at de enten vige af fra en herskende Mening, eller

fra

fra en engang indført Talebrug, eller fordi de med Vittighed og Aabenhjertighed gjennemhegle Menneskenes Daarligheder, ofte undertrykkes af Censorerne, hvorved Videnskaberne naturligviis qvæles, og sunde og gode Skrifter ikke kunne komme for Dagen. Men da Handelen er fri imellem Potuanerne og Naboefolkene, snige sig blandt andre Varer ofte platte og pøbelagtige Bøger ind i Landet. Til den Ende har man ansat visse Dommere, som Tid efter anden besøge Bogsamlingerne. Disse kaldes Sykla-Makatti, det er, Bibliothek-Rensere. Thi ligesom der i vor Verden er en vis Art Mennesker, som aarligen feje Skorstene og Kakkelovne, saaledes skille disse Dommere, ved at gjennemsee Bogladerne, omhyggeligen det slette fra det gode, og kaste alle gemene Bøger, som kunne fordærve Smagen, i Kloakerne. Hillemænd! tænkte jeg ved mig selv, hvilken Ødelæggelse vilde der skee iblandt Bøgerne paa vor Klode, dersom denne Indretning der blev indført!

Intet fortjener mere Berømmelse, end den Omhu, hvormed man sørger for, af de Unges Naturgaver at udgrandske, hvad Bane Enhver i sit Liv er bedst skikket til at betræde. Thi ligesom den ringeste falske Tone mærkes af et musikalsk Øre, saaledes vide de Dommere, der ere satte til at prøve de Unges Anlæg, af Smaating at kjende de større, og af Øjesynet, af Øjenbrynenes Spiilning eller Sammentrækning,

ning, af deres sørgmodige eller glade Ansigt, af deres Latter, af deres Udtale, af deres Taushed, og andre lignende Ting, at dømme, hvortil Enhver er bedst oplagt, og hvad der strider mod hans Natur.

Men nu til mig selv igjen. Jeg havde kun liden Fornøjelse af at omgaaes disse urimelige Træer, som bestandig foragtede og beloe mig, for den alt for hurtige Fattekraft, de nu engang havde tillagt mig. Jeg ærgrede mig meget over de Ögenavne, man derfor gav mig. Man kaldte mig, for Exempel, Skabba, som betyder en utidig og umoden Person. Men hvad jeg især græmmede mig over, var, at min Vaskerkone ikke tog i Betænkning, at give mig samme forhadte Titel, uagtet hun var et gemeent, fattigt og elendigt Lindetræ.

Nien

# Niende Capitel.

## Rejsen omkring Planeten Nazar.

Da jeg i en Tid af to Aar havde forrettet den møjsommelige Løber-Tjeneste, og gjennemrendt Landet med Placater og aabne Breve, blev jeg endelig reent kjed af denne besværlige og uanstændige Forretning. Jeg indgav til Fyrsten den ene Ansøgning efter den anden, hvori jeg begjerte en anstændig Afskeed, og tillige anholdt om en noget ærefuldere Beforbring. Men det blev mig bestandig afslaaet, da Hans Durchlauchtighed troede, at en vigtigere Forretning vilde overstige mine Kræfter. Han anførte mig de Love og Sædvaner, som strede mod min Ansøgning, og efter hvilke kun de, som havde den fornødne Duelighed dertil, maatte befordres til anseelige og vanskelige Embeder. Det var nødvendigt, sagde han, at jeg forblev i min engang paatagne Tjeneste, indtil jeg ved een eller anden Fortjeneste banede mig Vejen til

en

en højere Bestilling. Han sluttede med denne Paamindelse:

Hver med sin egen Alen maale sig!
"Studeer og kjend Dig selv!" er Viisdoms Lære.
Og før en Vægt Du kjæk paatager Dig,
Prøv Dine Skuldre først, om Du den og kan bære!

Disse gjentagne Afslag bragte mig omsider til en dristig og fortvivlet Beslutning. Jeg stræbte af alle Kræfter at udpønse noget nyt, hvorved jeg kunde lægge mine Talenters Fortræffelighed for Dagen, og aftvætte den Plet, man havde sat paa min Duelighed. Jeg tilbragte næsten et heelt Aar med at gjennemstudere dette Fyrstendoms Love og Skikke, for, om muligt, at finde et eller andet, der kunde trænge til Forbedring. De Bemærkninger, jeg gjorde i denne Henseende, aabenbarede jeg en Tornebusk, som var min meget fortrolige Ven. Han fandt, at mine Betænkninger og Forslag vel ikke vare gandske ufornuftige; men tvivlede dog om, at de vilde være denne Stat til Nytte. Det var en Reformators fornemste Pligt, sagde han, at have det Lands Forfatning aldeles for Øje, hvori han vilde foretage sin Reformation; thi een og den samme Anstalt kan, efter to Landes forskjellige Beskaffenhed, frembringe gandske andre og aldeles modsatte Virkninger, ligesom det Lægemiddel, der helbreder een Syg, kan dræbe en anden. Han gjorde mig opmærksom paa den Fare, jeg

ud-

udsatte mig for, ved at vove dette Spil, forestilte mig, at det var ude med mit Liv, hvis min Plan ved Undersøgelsen faldt igjennem, og bad mig derfor indstændig, i Forvejen ret omhyggeligen at overveje alle Ting. Imidlertid raadede han mig ikke aldeles fra min Bestræbelse, da det dog altid var muligt, sagde han, at jeg ved moden Eftertanke kunde opdage Noget baade til min egen og Statens Fordeel.

Jeg fulgte denne min Vens Raad, og udsatte min Plans Indlevering indtil videre. Imidlertid forrettede jeg med Taalmodighed min Tjeneste, og gjennemstrejfede paa min sædvanlige Maade Byer og Provindser. Denne evige Omrenden gav mig Lejlighed til meget nøje at lære at kjende det hele Fyrstendom, og alle de omliggende Egne; og at jeg ikke skulde glemme de Bemærkninger, jeg gjorde paa mine Rejser, skrev jeg dem op, saa godt som jeg kunde, og overleverte saaledes Fyrsten engang et Bind af anseelig Tykkelse.

Jeg erfarede snart, at dette Arbejde var aldeles efter Hans Durchlauchtigheds Smag. Han gjennemlæste med Eftertanke min Bog, og efterat have anbefalet den i Statsraadet med mangfoldige Berømmelser, besluttede han at betjene sig af mig, for at opdage hele Planeten Nazar. Jeg havde ventet en gandske anden Løn for mine vaagne Nætter, og sukkede taus med Poeten:

Ak! Dyden roses overalt — og fryser.

Men da jeg altid har havt særdeles Lyst til at see og høre hvad der var nyt, og stolede paa en overordentlig Belønning af den milde Fyrste ved min Tilbagekomst, paatog jeg mig alligevel med en Slags Fornøjelse dette Arbejde.

Omendskjøndt den hele Klode, Nazar, neppe har to hundrede tydske Mile i Omkreds, forekommer den dog Træerne, formedelst deres langsomme Gang, meget stor. Af denne Aarsag ere mange Lande, besynderlig de langt fraliggende, dem aldeles ubekjendte. Thi ingen Potuaner var istand til at gjennemvandre denne Planets Riger i to Aar, da jeg derimod, ved Hjelp af mine hurtige Been, blev færdig dermed i en Maaned.

Hvad der i Begyndelsen meget laae mig paa Hjertet, var Frygt for Sprogenes Forskjellighed; men man trøstede mig med den Forsikkring, at hele Planetens Indbyggere, saa forskjellige som de forresten vare i Sæder, havde eet Tungemaal, og at hele det grenede Kjøn var overalt uskyldigt, omgjængeligt og gjæstfrit, saa at jeg uden mindste Fare kunde vandre rundt omkring, hvor jeg vilde paa hele Kloden. Disse Efterretninger ansporede endnu mere min Tilbøjelighed, og jeg begav mig i Begyndelsen af Poppel-Maaneden paa Reisen.

Alle

Alle de Ting, som nu følge, ere saa forunderlige, at man lettelig kan fristes til, at holde dem for lutter Tankespil og blotte poetiske Opfindelser, især da de physiske og moralske Forskjelligheder, jeg bemærkede paa min Reise, vare saa store, at man, ved at forestille sig Forskjellen imellem de langtfra hinanden adskilte Folkeslag paa vor Klode, kun kan gjøre sig et meget svagt Begreb om samme. Men man maa tage i Betragtning, at de fleste Folkeslag paa Nazar ere adskilte fra hinanden ved Sunde og Have, hvorfor og Kloden seer ud som et Slags Archipelagus. Indbyggerne reise næsten aldrig over disse Vande, og Færgemændene, som boe ved Strandbredden, ere der blot for fremmede Reisendes Skyld. Thi de Indfødte sætte sjelden Foden udenfor deres Bopæle, og nødes de imellemstunder at sætte over Vandet, skynde de sig i Almindelighed strax tilbage igjen, da de ikke godt fordrage at leve i et fremmed Land. Saa mange Folkeslag altsaa, saa mange nye Verdener.

Den fornemste Aarsag til denne store Ulighed maa søges i Landenes forskjellige Natur, som de mangefarvede Marker, de forskjellige Jordarter, Planter, Frugter og Urter noksom give tilkjende. Hvad Under, at der ved denne store Forskjellighed i Jordbunden og Frugterne gives saa ulige og hinanden modsatte Egenskaber og Sæder hos Indbyggerne? I vor Verden er Forskjellen imellem de længst fra hinanden

adspredte Nationers Sæder, Tænkemaade, Farve, Sjels og Legems Dannelse ikke saa betydelig; thi da Jordbunden næsten overalt er den samme, uden for saavidt at det ene Land kan være frugtbarere end det andet, og Vand, Frugter og Urter have næsten een Natur, kunne her umulig frembringes saa ulige Skabninger, som i den underjordiske Verden, hvor hvert Land har sin gandske særegne Beskaffenhed. Fremmede have vel Frihed til at rejse og handle overalt, men ikke til at bosætte sig nogensteds, hvilket heller ikke Landenes forskjellige og modsatte Beskaffenhed tillader; derfor ere alle de Fremmede, man møder, enten Vandrere eller Kjøbmænd.

De Provindser, som ligge nærmest omkring Potu, have alle næsten samme Naturbeskaffenhed, som dette Fyrstendom. Deres Indbyggere førte i forrige Tider blodige Krige med Potuanerne; nu derimod staae de enten i Forbindelse med dem, eller have underkastet sig deres milde Herredømme. Men saasnart man er kommen over det store Sund, som deler hele Kloden, saa at sige, i to Dele, seer man gandske nye Verdener, og nye hos Potuanerne aldeles ubekjendte Dyr. Det eneste, som alle Klodens Indbyggere have tilfælles, er Fornuften, Træskabningen og det samme Sprog. Af denne Aarsag er det slet ikke besværligt at rejse, saa meget mindre, da Indbyggerne formedelst den store Mængde fremmede Vandrere og Kjøbmænd,

mand, som rejse igiennem Provindserne, ere vante til at see gandske forskjellige, vem selv aldeles ulige Skabninger.

Jeg har holdt for nødvendigt, at erindre Læserne om alt dette i Forvejen, at de ikke skulde støde sig over min følgende Fortælling, og ansee den som en sædvanlig Skipper-Efterretning.

Det vilde blive for langt og kjedsommeligt, at opregne i historisk Orden, Stort og Smaat, hvad der mødte mig paa denne Rejse. For at undgaae denne unyttige Vidtløftighed, vil jeg kun opholde mig ved de Folkeslag, som forekom mig mest besynderlige, og i hvis Sæder og Egenskaber jeg fandt saa meget usædvanligt og forunderligt, at Planeten Nazar, fra denne Side, synes mig at fortjene Plads iblandt Verdens Underværker.

Overalt lagde jeg Mærke til, at det hele fornuftige Trækjon i Artighed, Dømmekraft og Alvorlighed meget lidt afveeg fra Potuanerne; men i Skikke, Sjelekræfter og Legemsdannelse fandt jeg dem saa forskjellige, at hver Provinds syntes mig en ny Verden.

I Quamso, den første Provinds man kommer til paa hin Side Sundet, vide Indbyggerne, som ere lutter Egetræer, af ingen legemlig Svaghed eller Sygdom at sige; men opnaae i fuldkommen, vedvarende Sundhed den højeste Alderdom. De forekom mig derfor i Førstningen at være de lyksaligste blandt alle

alle Skabninger; men jeg indsaae snart ved løselig Omgang med dem, at jeg havde taget mærkelig Fejl. Jeg saae rigtig nok Ingen iblandt dem bedrøvet; men jeg saae paa den anden Side heller Ingen fornøjet, end sige glad. Thi ligesom den reneste Himmel og mildeste Luft intet Indtryk gjør paa os, uden efter foregaaende Slud og Uvejr, saa have og disse Træer intet Begreb om deres Lyksalighed, fordi den aldrig afbrydes, og føle ikke, at de ere sunde, fordi de aldrig ere syge. De henbringe deres Liv i bestandig Helbred; men tillige i bestandig Ligegyldighed. Ethvert Gode, som nydes bestandig, kjeder omsider, og for at nyde Livets Glæder, maa man undertiden have smagt dets Bitterheder. Jeg kan forsikkre, at jeg hos intet Folk har fundet saa liden Artighed og Godlidenhed, saa kold og stiv Omgjængelse, som hos dette. Det er en Nation uden Laster, men som man hverken kan elske eller hade, hvor man ikke møder nogen Fornærmelse, men heller ingen Velvillighed; kort: hvor man intet finder, som kan mishage, men heller intet, som behager. Overalt, da den uophørlige Sundhed forvolder, at de aldrig have Døden for Øjne, og aldrig røres af Medlidenhed, naar Andre lide, henleve de deres hele Levetid i følesløs Ro, uden mindste Deeltagelse i deres Brødres Skjæbne, saa at man ikke finder mindste Spor af Kjærlighed, Medynk eller Velgjørenhed hos dem. Vi derimod, som

ved

ved Sygdomme erindres om vor Dødelighed, og paamindes bestandigen om at holde os færdige til den sidste Rejse, lære ved egne Lidelser at have Medlidenhed med Andres. Jeg fik i dette Land en levende Forestilling om, hvor meget Sygdomme og Dødsfarer bidrage til indbyrdes Kjærlighed og Blidhed i Omgang med vore Medmennesker; og hvor megen Uret vi have, i at knurre mod vor Skaber, fordi vi synes at være fødte til disse Lidelser, der ere os saa tjenlige, og have de lyksaligste Følger.

Disse Ege ere alligevel Sygdom underkastede, som alle andre Træer, saasnart de komme andensteds hen. Jeg troer derfor, at dette Sundhedens Gode, hvis det ellers kan kaldes et Gode, bør allene tilskrives Luften og Levnetsmidlerne der i Landet.

Provindsen **Lalak**, som man kalder med det Tilnavn **Maskatta**, eller den **Lyksalige**, synes ret at svare til dette Navn. Alting fremkom der af sig selv, uden mindste Hjelp af Kunsten. Man behøvede hverken at pløje eller saae i den yderst frugtbare Jord; kort: jeg fik her et tydeligt Begreb om det lyksalige Land,

Hvor hist en Bæk af Melk, og her en Flod af Mjød
Imellem Jordbær og Meloner flød;
Og Cyperviin af Klippens Diamanter
Nedsprudlede sit Guld i Kummer af Chrystal,
Som mellem Roser i den eviggrønne Dal
Ved Bækkens Bred, med luemalte Kanter

Utømmelige ſtøde. — Hiſt og her
Stod' vinkende med tuſind grønne, røde
Vorgule Frugter Edens bedſte Træer,
Og med udſtrakte Grene dem frembøde;
Her ſyded' Suppen, og paa ſamme Sted
En pillet Høne faldt af Himlen ned
I Jaſpis-Gryden. — Hiſt i hele Skarer
Sprang ud af Skoven lækkre, møre Harer,
Og lagde ſig paa hver ſit Fad;
Og ſtegte Ryper, Lærker, Bekkaſiner
Nedbrattede med ufortrødne Miner
Paa ſelvfrembragte ſkjønne Porſelliner,
Der ſtod' om Fadet i ſymmetriſk Cirkelrad.
Hiſt faldt en Sukkerſnee, mens Saften af Citroner
Hiſt ſtyrknedes til Iis; og Tærter og Makroner,
Debiſer og Gotgot — hvordan de bar ſig ad —
Var, før man ſaae ſig til, og krøbne hen paa Fad;
Mens alle Fugle ſang, ſom ikke ſtegte vare,
Snart en, ſnart to, ſnart tre, og ſnart den hele Skare,
Vidtløftige Concerter udenad —
Og Vandreren gik hen, og ſpiſte, hvis han gad.

Men disſe overordentlige Fordele gjøre dog Indbyggerne ſlet ikke lykkeligere, end Andre. Thi da de ikke behøve at arbejde for deres Underholdning, hendøſe de deres Liv i Lediggang, og plages af mangfoldige Sygdomme. Der gaae Orme og Forraadnelſe i deres Legemer, og de Fleſte døe for Tiden.

Dette Lands Beſkaffenhed gav mig Anledning til adſkillige philoſophiſke Betragtninger; iblandt andet faldt det mig ind, ved at betragte denne Nations

Vil-

Vilkaar, at Tjenestefolk og Daglønnere i visse Maader ere meget lykkeligere end de, som aldrig have nødig at sørge for det daglige Brød, og derfor henfalde til Uvirksomhed og Vellyst.

Den smager intet, som er altid mæt;
Trods alt hvad Kunsten kan anvende,
Er ved et Maaltid uden Ende
Bestandig Ekkel sidste Ret.
Hver Vellyst, nydt bestandig, kjeder,
Man væmmes ved al Jordens Lækkerheder,
Naar Nydelsen ei stundom holder op —
Og Sjelen døer tilsidst i den nedbrudte Krop.

Heraf udspringe de mange nedrige Planer, de fortvivlede Foretagender og hyppige Selvmord, som gaae isvang her. Thi den Overflødighed, hvori de bestandig leve, sløver al Sands for Livets finere Glæder, og avler i dets Sted hos Alle Ekkel og Kjede til Livet. Saaledes fandt jeg, at dette Land, som jeg indbildte mig at være et Paradiis, var Tungsindighedens tause Bolig, langt mere værd at ynke, end misunde, og skyndte mig derfor, jo før jo heller at komme ud deraf igjen.

Tæt derved ligger Riget Mardak, hvis Indbyggere alle ere Cypresser, af eens Skabning, naar man undtager deres Øjne, som ere meget forskjellige. Nogle have aflange, Andre firkantede Øjne, Somme have dem meget smaa; og atter Andre saa store, at de bække hele Panden. Nogle fødes med to, Andre

dre med tre, og Andre med fire Øjne. Der gives endog Somme, der kun have eet Øje, hvilke man skulde fristes til at ansee for den bekjendte Polyphemus's Afkom, hvis de ikke havde det i Nakken. De inddeles derfor i visse Stammer, efter deres Øjnes forskjellige Antal og Dannelse, hvis Navne ere følgende:

1) Nagiri, eller de, som have aflange Øjne, og som derfor alle Objecter forekomme langagtige.
2) Naqviri, hvis Øjne ere fiirkantede.
3) Talampi, der have smaa bitte Øjne.
4) Jaraku, med to Øjne; men hvoraf det ene altid er lidt skjevere end det andet.
5) Mehanki, med tre Øjne.
6) Tarasuki, med fire Øjne.
7) Harramba, hvis Øjne optage hele Panden.

og endelig

8) Skodolki, der kun have eet eneste Øje i Nakken.

Den talrigste, og altsaa og den mægtigste blandt disse Stammer, er Nagirernes, eller deres, som have aflange Øjne, og derfor synes, at alle Ting ere aflange. Regenterne, Raadsherrer og Præster vælges altid af denne Stamme. Disse allene have Deel i Statsbestyrelsen, og antage Ingen af de andre Classer til noget offentligt Embede, med mindre han bekjender, at en vis, Solen til Ære, paa det

høje-

højeste Sted i Templet opstillet Tavle, ogsaa fore-kommer ham aflang, og bevidner dette med Eed.

Denne Tavle er det allerhelligste i den mardakanske Gudstjeneste. Mange retskafne og dydige Borgere, som afskye Meneed, komme derfor aldrig til Æres-Embeder; og ere bestandigen udsatte for al mulig Spot og Forfølgelse. Det nytter intet, at de und-skylde sig med at maatte troe deres egne Øjne; de faae kun derved en Prygel paa Halsen, og det, som blot er en Naturfejl, regnes dem til Ondskab og Gjenstri-dighed. Eden, som de, der ville være noget, maa underskrive, lyder saaledes:

"Kaki Manaska Quihompu mirtak jakku Mi-
"simbrii Caphani Crukkia Manaskar Qvi-
"briac Krusundora."

Paa Dansk:

"Jeg sværger, at Solens hellige Tavle synes mig af-
"lang, og lover i denne Mening at forblive indtil
"mit sidste Aandedræt.".

Saasnart En har aflagt denne Ed, optages han i Magirernes Stamme, og kan søge hvilken Ærespost han vil.

Dagen efter min Ankomst blev jeg, i det jeg gik omkring paa Torvet for at fordrive Tiden, en gam-mel Mand vaer, som førtes hen for at pidskes. En uhyre Mængde Cypresser gik efter ham, og bevede ham med Skjeldsord og Spotteglosser. Jeg spurgte,

hvad han havde gjort, og man svarte mig, at det var en Kjetter, som offentlig havde ladet sig forlyde med, at Solens Tavle forekom ham firkantet, og uagtet adskillige Advarseler var bleven haardnakket ved at forsvare denne farlige Mening.

Jeg gik strax efter ind i Solens Tempel, for at komme efter, om jeg havde orthodoxe Øjne, og da virkelig denne hellige Tavle forekom ogsaa mig gandske firkantet, sagde jeg det aabenhjertig til min Vert, som nylig var bleven Kirkeværget her i Byen. Han drog et dybt Suk ved denne Lejlighed, og tilstod, at den ligeledes syntes ham firkantet; men at han ikke torde lade sig mærke for Nogen dermed, af Frygt for at lægge sig ud med den regjerende Stamme, og blive sat fra sin Bestilling.

Jeg forlod stiltiende, og zittrende over mit hele Legeme, dette Sted, af Frygt for, at komme til at undgielde mine Øjnes Forseelse med Ryggen, og derpaa med det forhadte Navn af Kjetter til Spot og Spektakel at blive jaget ud af Byen. Ingen Indretning i Verden, syntes mig, kunde være mere grusom, barbarisk og ubillig, end denne, hvorved Forstillelse og Meened, som jeg var Øjevidne til, allene banede Vej til Æresposter. Jeg glemte derfor ikke heller, da jeg var kommen hjem til Potu, ved alle Lejligheder at udtømme min Galde over denne barbariske Stat. Men da jeg engang paa min sædvanlige

Ma=

Mdneer torbnede mod denne Indretning, og gav min Ærgrelse derover Lyst i en Samtale med et Enebærtræ, som var min meget fortrolige Ven, fik jeg følgende Erindring: "Vi Potuaner holde rigtig nok Nagireernes Indretninger for daarlige og ubillige; men "Du, min kjære Klim! burde ikke, synes mig, forundre Dig saa meget over, at man der behandler "Synets Ulighed med saa megen Strænghed; thi, "saavidt jeg erindrer, har Du selv fortalt, at der i "de fleste europæiske Stater gives visse herskende "Stammer, som formedelst en egen naturlig Feil "paa Synet eller Forstanden, forfølge de andre med "Ild og Sværd; og dog har Du rost disse Tvangs"midler som meget gudelige og Staten nyttige Ind"retninger." Jeg mærkede strax, hvor han vilde hen med denne Stikpille, og blev gandske rød i Hovedet. Siden den Tid dømte jeg altid mildere om dem, som fare vild, og raabte bestandig paa Tolerance.

Fyrstendømmet Kimal holdes for den mægtigste af alle denne Klodes Stater, formedelst dets uhyre Rigdomme. Thi foruden de store Sølvgruber, som findes der i Mængde, samler man aarlig en stor Deel Guldsand af Floderne, og Søen ved Kysterne er næsten overalt rig paa Perler. Men ved nøiere at undersøge dette Lands Tilstand, lærte jeg, at Lyksalighed langtfra ikke bestaaer i blotte Rigdomme; thi de fleste Indbyggere vare enten Bjergfolk, Guldrensere

eller

eller Perlefiskere, som, fordømte til den jammerligste Trældom, rodede i Jorden og i Søen, for den kjære Vindings Skyld. De, som ikke give sig af med dette Arbejde, holde Vagt over de samlede Skatte. Hele Landet er saa fuldt af Røvere, at man ikke kan rejse der uden bevæbnede Ledsagere.

Der ingen Dag saa hellig er, at jo
Paa den sit Øje Solen vender bort
Fra en og anden nedrig Handling; Svig,
Og Vold, og Tyveri gaae der i Svang.
Man lever kun af Rov. For egen Slægt
Er ingen Slægtning tryg, og ingen Gjest
Kan sove rolig under Vertens Tag.
Een Broder lurer paa den andens Liv,
Og Sønnen tæller længselfuld hver Skridt,
Hans Fader gjør mod Graven. Spor af Dyd
Ej findes meer. Astræa selv, den sidste,
Iblandt de himmelske, forlod med Skræk
Den blodbestænkte, lastopfyldte Jord.

Saaledes fortjener dette Folk, som af alle dets Naboer ansees med skele Øjne, meget mere Medlidenhed end Misundelse. Thi Frygt, Mistanke, Nid og Misundelse raser i alle Hjerter: den Ene anseer bestandig den Anden som en Fiende, der lurer paa hans Midler, saa at Skræk, Bekymring, vaagne Nætter og blege Ansigter, ere de eneste Frugter af den Lyksalighed, hvorfor de Andre misunde dem. Jeg rejste derfor med megen Angst og Besværlighed

igjen-

igjennem dette Land; thi ved hver Bom og Station maatte jeg melde den derværende Vagt mit Navn, mit Fødested, Aarsagen til min Rejse og deslige, saa at jeg, kort sagt, saae mig udsat for alle de Bryderier, en Rejsende er underkastet i mistroiske Lande. Der gives og i dette Fyrstendom et ildsprudende Bjerg, som ideligen opkaster den underjordske brændende Materie i store Strømme.

Saasnart jeg var kommen ud af dette Land, hvis Gjennemvandring var mig den besværligste paa min hele Rejse, fortsatte jeg mit Løb bestandig imod Østen. Jeg traf overalt omgjengelige og artige, men tillige højst besynderlige Folk. Men over ingen undrede jeg mig saa meget, som over Indbyggerne i det lillebitte Rige Qvamboja, der var af en, saa at sige, gandske bagvendt Natur. Jo ældre, for Exempel, En var, desto overgivnere og vellystigere var han, saa at Fremfusenhed, Løsagtighed, og de Laster, som ellers pleje at have Sted hos Ungdommen, der toge til med Alderen. Af denne Aarsag betroes Ingen i denne Stat noget Embede, med mindre han er under sine fyrgetyve Aar; thi saasnart En har fyldt dem, ansees han som en vild Pog,

Der trænger til gjentagne Dask
Af sin Mamas Krabask.

Jeg saae gamle Mænd med graae Haar gjøre Spil-

opper

opper paa Gaderne, og lege Høg og Due midt paa Torvet.

Hist bygged' En med ufortrøden Sved
Af Kort tre, fire Stokværk høje, Huse,
Som strax en Anden pusted' ned;
Hist saaes i Langbold En at buse,
En Anden i sit lange Skjæg
At fange Bolden; Somme trilled' Æg,
Og Andre spilled' nærmeste til Væg;
Her en Matrone med sin Dukke tripped',
Og hendes gamle Mand,
Hvis Hyldesprøjte strax gav ikke Vand,
Med Siden gik og vripped',
Og svor en ivrig Eed, at ville gjøre den
Til Hyldebøsse om igjen;
En spilled' Skorsteen hist, og her en Anden Top;
En reed paa Kjep i Trav, en Anden i Galop.

Drenge, som gik forbi, skammede disse gamle Folk ud, og pidskede dem sommetider hjem til deres Børn. Jeg mødte engang en udlevet Olding, som gik og spilte Top paa Torvet, og man fortalte mig, at han i sin Ungdom havde været en særdeles alvorlig Mand, og beklædt den øverste Plads i et stort Raad.

Denne bagvendte Orden har Sted hos begge Kjøn. En ung Person, som giftede sig med en meget gammel Kone, blev derfor overalt spaaet Horn, da tvertimod hos os kun en gammel Mand, der ægter en ung Pige, frygter for denne Prydelse. Jeg traf end-

og

og paa Torvet engang to ældgamle udtærede Mænd, som duellerte. Da jeg udlod mig med min Forundring over denne usædvanlige Fyrighed i saa høj en Alder, og spurgte om Aarsagen til Duellen, svarte man mig, at den var rejst sig af en Strid imellem dem om et løst Fruentimmer, som de havde begge lige Fordring paa. Man lagde til, at de sikkert vilde faae dygtig Strips af deres Foresatte, hvis de kom efter disse overgivne Alderdoms-Streger. Samme Aften blev der fortalt, at en gammel Dame havde hængt sig af Fortvivlelse over en ung Bog, som havde givet hende Kurven.

Denne bagvendte Naturens-Orden fordrer naturligviis bagvendte Love. Derfor tillades det Ingen, i den Afdeling af Loven, som handler om Formynderi, at forestaae sine egne Midler, med mindre han er under fyrgetyve Aar; og ingen Contract imellem Personer over denne Alder ansees for gyldig, hvis den ikke er underskrevet og bekræftet af deres Formyndere eller Børn. I det Capitel om Subordination hedder det: "**Oldinge og gamle Koner skulle være "deres Børn hørige og lydige.**" Embedsmænd faae altid deres Afsked noget for de ere fyrgetyve Aar, da de gjøres umyndige af Raadet, og overgives til unge Slægtninges Opsigt og Bestyrelse. Jeg fandt det derfor ikke raadeligt, at opholde mig alt for længe i dette Land, hvor jeg om ti Aar vilde blive dømt efter

ter Loven til at være Barn igjen. Da jeg havde fuldendt min Rejse, sammenlignede jeg dette Folks Beskaffenhed med den Levemaade og de Indretninger, vi have hos os heroppe, hvor Adskillige i deres mandlige Alder leve, tænke og skrive som Philosopher; men i deres Alderdom jage efter store Rigdomme, tomme Titler og andre Narrerier. Denne Sammenligning forsonede mig lidt igjen med Qvambojerne, og lærte mig at dømme mildere om dem, end jeg i Begyndelsen havde gjort.

I Kongeriget Kokleku har man en ikke mindre vrang Skik, som Europæerne gandske vist aldeles ville fordømme. Det bagvendte i denne Skik har Naturen ingen Skyld i, men allene Lovene. Indbyggerne ere alle Enehærtræer af begge Kjøn; men Mændene bruges kun til Kjøkkensager og andet ubetydeligt Arbejde. I Krigstider gjøre de rigtig nok Tjeneste; men blive sjelden meer end Soldater; kun meget Faa drive det saavidt, at de blive Fændrikker. Denne Post er den højeste, noget Hantræ i denne Stat kan gjøre sig Haab om. Fruentimmerne derimod betroes de vigtigste, saavel borgerlige, som gejstlige og krigerske Embeder. Jeg havde kort tilforn ophøjet mig over Potuanerne, fordi de i Betjeningers Uddeling ikke gave det ene Kjøn Fortrin for det andet; men denne Nation forekom mig rent unaturlig og rasende. Jeg kunde aldeles ikke begribe Mandkjønnets Uvirksom-

somhed, at det, trods sit Fortrin i Legemsstyrke, taalmodigen blev ved at bære dette foragtelige Aag, og i saa mange Aarhundrede havde ladet alting gaae i den gamle Slendrian; thi det havde naturligviis været dem let at afkaste Aaget, hvis de havde havt Villie eller Mod dertil. Men den gamle Vane havde bysset dem saa reent i Søvn, at det ikke faldt Nogen ind, at vove det mindste Skridt, for at løsrive sig af disse skammelige Lænker; de troede, at Naturen nu saa vilde have det, at Fruentimmerne skulde regiere Staten, og Mændene væve, kaage, strikke, spinde, feje Stuerne, og faae Hug oven i Kjøbet.

Fruentimmerne grunde deres Herredømme paa Mændenes større Legemskræfter, deres stærkere Muskler, og til grovt Arbejde beqvemmere Lemmer. Det er heraf tydeligt, paastaae de, at Naturen kun har bestemt dem til, hvad der kan forrettes med Kroppen.

Fremmede forundre sig, naar de komme ind i Husene, og see Fruen paa Studerekammeret i Papirer op til Ørerne, mens Herren nysler om i Kjøkkenet og skurer Gryder. Og tilforladelig blev jeg, i hvilket Huus jeg kom, naar jeg vilde tale med Manden, viist ud i Kjøkkenet, hvor

En stod i Vasken, og en Anden hakked' Kjød;
En vendte Steg, en Anden trilled' Boller;
Og mellem Fade, Potter, Kasseroller,
Enhver med Bæven Husets Frue lød.

Jeg

Jeg saae mange bedrøvelige Virkninger af denne furi-melige Skik. Ligesom man, for Exempel, finder paa andre Steder løse Fruentimmer, der bringe deres Kydskhed til Torvs, og handle med deres Yndigheder, saa finder man her unge Karle og Mænd, der sælge deres Nætter, og til den Ende leje sig visse Vaaninger, hvis Skildte og Overskrifter vise hvad der handles med. Men da man i Almindelighed alt for dumdristig og offentlig driver denne Handel her, blive disse løse Mandsfolk ofte grebne, satte i Arrest og pidskede, ligesom Skjøgerne hos os. Koner og Jomfruer derimod kunne, uden mindste Tab af deres gode Navn og Rygte, gaae omkring paa Gaderne, vinke ad Mandsfolkene, gloe dem stivt i Øinene, zibske med Læberne, fløjte, raabe Pst! tage dem om Hagen, napse dem, mane skamløse Dumheder i Buegangene, og gjøre saa mange Spilopper, som de ville. De fortælle, uden at man fortænker dem deri, deres Uforskammenheder, og gjøre sig til af dem, som af ligesaa mange Sejervindinger; ligesom Smaaherrerne hos os prale med Ramser paa alle de Damer, hvis Fortrolighed (ofte kun et Drefigen) de have nydt. Det lægges aldeles intet Fruentimmer her til Last, om hun beleirer unge Mandfolk med Elskovsvers, Kjærligheds-breve og Foræringer; men en ung Karl stiller sig ved saadan Lejlighed gjerne meget koldsindig og ærbar an,

da

da det strider imod Belanstændigheden for et Mandfolk, strax at sige en ung Pige Ja.

Der var i den Tid, jeg opholdt mig der, en stor Allarm med en vis Raadsherres Søn, som var blevet voldtaget af en Jomfru. Hun blev paa de fleste Steder meget ilde omtalt for denne afskyelige Handling, og den unge Persons Venner mumlede om, at der skulde lægges Sag an imod Pigen, og at hun sikkert ved næste Consistorium blev dømt til at redde hans Ære, ved at ægte ham, især da man med formelige Vidnesbyrd kunde godtgjøre, at den unge Karl bestandig havde ført et ærbart og ustraffeligt Levnet, førend hun forførte ham.

Lyksalige Europa! udbrød jeg ved denne Lejlighed, og især tre Gange lyksalige Frankrig og Engelland! hvor det svagere Kiøn svarer til sit Navn, hvor Konerne saa gandske blindt adlyde deres Mænds Befalinger, at de meget mere synes at være Maskiner eller Automater, end med fri Villie begavede Skabninger!

Jeg vovede ikke, at laste denne bagvendte Sædvane offentlig, saa længe jeg opholdt mig iblandt disse Enebærtræer; men saasnart jeg var kommen uden for Hovedstaden, fortalte jeg Adskillige, at den aldeles stred imod Naturen, da det var klart af den almindelige Naturens Lov, og alle Folkeslags Samtykke, at Mandkjønnet er bestemt til vanskelige og vig-

vigtige Forretninger. Men de paastode, at jeg forvirrede Sædvane og Indretninger med Naturen, og at den foregivne Skrøbelighed hos Qvindekjønnet blot maatte tilskrives Opdragelsen, hvilket dette Lands Tilstand især viste, da man der fandt Dyder og Sindsgaver hos Fruentimmerne, som Mandfolkene paa andre Steder allene tilegne sig. Og rigtig nok ere de kokleknanske Damer i Almindelighed beskedne, alvorlige, sindige, bestandige og tause; da Mændene derimod ere letsindige, fremfusende og sladderagtige. Derfor, naar der fortælles noget urimeligt, siger man for et Ordsprog: det er **Mandfolke-Sladder**; og naar noget er foretaget med Overilelse, uden modent Overlæg: **Man maa holde Mandfolkenes Skrøbelighed noget tilgode.** Men jeg kunde ikke lade mig nøje med disse Grunde, og blev ligefuldt ved at fordømme denne Stats Forfatning, som bagvendt, vanskabt, og aldeles stridende mod Naturen. Den Ærgrelse, som dette qvindelige Overmod opvakte hos mig, var Aarsag i det ulykkelige Forslag, jeg gjorde, da jeg var kommet hjem til Potu, og som bragte mig tusinde Fortredeligheder paa Halsen, hvorom jeg paa sit Sted skal melde noget siden.

Iblandt de prægtigste Bygninger i denne By var det dronninglige Harem, hvori der var tre hundrede overordentlig smukke Mænd og Ynglinger, der underholdtes til Dronningens Forlystelse paa hendes

egen

egen Bekostning. Da jeg hørte, at Nogle roste min Skabning, begav jeg mig i største Hast paa Rejsen igjen; af Frygt for at blive kapret til Hendes Majestæt; og

— Frygt gav mine Fødder Vinger.

Næst ved dette Rige ligger det philosophiske Land, som Indbyggerne, der aldeles have fordybet sig i Philosophie og de høje Videnskaber, kalde det. Jeg brændte ret af Længsel efter at see dette Rige, som jeg forestilte mig maatte være alle Musernes sande Sæde, og Middelpunkten for alle Videnskaber; jeg ventede ikke at see Agre og Enge, men

En eneste uoverseelig Have,
Hvor Kunsten ikke med Naturen stred,
Men begge favnedes i begge værdig Fred —

Og med Hovedet fuldt af denne Forestilling, skyndte jeg mig af alle Kræfter derhen, og talte hvert Minut paa Vejen. Jeg fik baade besmurte og saarede Been ved denne Lejlighed; thi Landevejene vare fulde af Stene og Huller, og saa gjennemskaarne af Grøfter og Moser, at jeg snart maatte trampe over Steenhynger, snart traske igjennem Moradser, da der ingensteds var Broer at finde. Men jeg udstod kjæk alle disse Besværligheder, naar jeg tænkte paa, hvad der ventede mig, vel vidende, at man ikke løber til Himmerig paa Roser. Da jeg i en Times Tid havde møjsom kjæmpet mig igjennem, mødte jeg en

 Bonde,

Bonde, som jeg bød god Dag, og spurgte, hvor langt jeg havde tilbage endnu, før jeg kom til Mak-Kattia, eller det philosophiske Land? — "Du maatte "heller spørge," svarte han, "hvor langt Du har "tilbage, før Du kommer ud af det igjen; thi Du "er lige midt deri." Jeg studsede forskrækkelig ved denne Efterretning. "Hvordan gaaer det til," blev jeg ved, "at et Land, som beboes af lutter Philoso-"pher, ligner meer et Opholdssted for vilde Dyr, "end et dyrket og beboet Rige?" — "Ja!" svarte han, "det vil snart komme til at see bedre ud, naar "Indbyggerne først faae Stunder til at give sig af "med slige Bagateller. For nærværende Tid maa "man undskylde dem, at de lade Marker og Enge "ligge, da de have højere himmelske Ting i Hovedet, "og pønse paa at finde en Vej til Solen. Man kan "ikke blæse og søbe paa eengang." — Jeg forstod strax hvad denne Bonde, der lod til at være temmelig slu, vilde sige; traskede lidt længer frem, og kom endelig til Hovedstaden Casca. I Stadsporten saae jeg, istedenfor Vagt, endeel Høns, Gjæs, Fuglereder og Spindelvæve. Paa Gaderne spadseerte en Hoben Sviin og Philosopher imellem hverandre, som man allene kunde kjende fra hinanden ved Dannelsen; thi de sidste vare ligesaa besølede som de første. Alle Philosopherne bare eet Slags Kapper; men af hvad Farve, kunde jeg ikke skjelne, da det var umuligt at

op-

opdage den igjennem det Støv og Snavs, der hængte paa dem. Jeg standsede ved en af disse Vise, som, aldeles henrykt i Betragtninger, rendte lige paa mig. — "Om Forladelse, Herr Magister!" sagde jeg, "tør jeg spørge, hvad denne By hedder?" — Han blev længe staaende ubevægelig, med tillukte Øjne, som om hans Sjel havde taget Afsked med sit Legeme; endelig kom han til sig selv igjen, og svarte med et Blik mod Himmelen: "vi ere ikke langt fra "Middag." Dette utidige Svar, der røbede en fuldkommen Sandsesløshed, lærte mig, at det er meget raadeligere, at studere med Maade, end at blive rasende af for megen Lærdom. Jeg gik dybere ind i Byen, for at see, om jeg ikke kunde finde andre Mennesker eller fornuftige Dyr, end Philosopherne. Paa Torvet, som var meget stort, stode adskillige Støtter og Piller med Indskrifter paa. Jeg gik hen til en af disse Støtter, for at forsøge, om jeg forstod, hvad der stod skrevet; men i det jeg stod og stavede mig frem, fornam jeg, at min Ryg blev pludselig varm, og begyndte at blive gandske vaad. Jeg vendte mig om, for at opdage Kilden til denne varme Flod, og blev en Philosoph vaer, som uden Omstændighed forrettede det samme paa min Ryg, som Hundene pleje at forrette paa Afviserne. Fordybet i Tanker, havde han taget mig for en Støtte, hvorved han plejede at forrette denne Ting. Jeg blev opbragt over

saa

saa skammelig en Streg, især da Hans Højlærdhed oven i Kjøbet skoggerloe over min Beskyttelse, og gav ham et dygtigt Drefigen. Men herover blev han som han var gal, foer i Haarene paa mig, og slæbte mig, trods al min Skrigen, rundt om paa Torvet. Da jeg mærkede, at hans Vrede slet ikke vilde lægge sig, satte jeg mig i Forsvarsstand, og gav Lige for Lige, saa at Indtægt og Udgivt hos os omtrent gik lige op, indtil vi endeligen, efter en hidsig Kamp, begge tumlede om paa Valpladsen.

Ved dette Syn kom en utallig Mængde Philosopher tilløbende. De styrtede, som Rasende, ind paa mig, gjennemprygledе mig Led for Led med deres Stokke og knyttede Næver, og slæbte mig halvdød efter Haarene rundt omkring paa Torvet. Ikke mætte, men trætte af at slaae, førte de mig omsider hen til et stort Huus; og da jeg der, med Fødderne mod Døren, af alle Kræfter stred imod at komme ind, sloge de et Reeb om Halsen paa mig, og trak mig, som et skraalende Sviin, ind i en Sal, hvor de lagde mig paa Ryggen midt paa Gulvet. Alting laae her hultertilbulter imellem hinanden, saa at der saae ud omtrent som hos os ved Paaske- eller Mikkelsdags-Tider, naar Folk flytte, og alle Slags Redskaber, Kar og andet Huusgeraad ligger kastet imellem hinanden. Jeg begyndte nu at bønfalde mine Vise, om at sætte Grændser for deres Vrede, og lade sig bevæge til

Med-

Medlidenhed, forestillende dem, hvor uanstændigt det var for Viisdommens Dyrkere at rase, som vilde Dyr, og overlade sig aldeles til de Lidenskaber, de selv tordne imod paa Cathedrer og Prækestole. Men Bønner og Forestillinger vare spildte. Den Philosoph, som havde vandet min Ryg, begyndte Striden paa ny, slog paa mig, som paa en Ambolt, og blev ved at mørbanke mig Elendige saa længe, at det lod til at han ikke blev forsonet før han fik Livet af mig. Jeg lærte nu, at ingen Vrede kan lignes i Heftighed med den philosophiske, og at Dydens Lærere ere langt fra ikke det samme, som Dydens Udøvere;

— thi meer og meer, jo meer han slog,
Hans Blod og Galde kom i Kaag.

Endelig kom fire andre Philosopher, hvis Kapper viste, at de vare af en anden Sect, ind i Salen. De syntes at have Medlidenhed med mig, og standsede med Ord og Næver de Andres Raserie. De toge derpaa nogle af mine Pryglere tilside, hviskede noget til dem, og førte mig hen i et andet Huus. Jeg blev hjerteglad over at være sluppen af disse Røveres Hænder, og kommen til skikkelige Folk; og fortalte dem vidtløftigen Anledningen til den hele Allarm. De loe ret hjertelig af denne, som de kaldte den, moersomme Tildragelse, og sagde mig, at Philosopherne plejede, naar de spadseerte over Torvet, i visse natur-

turlige Tilfælde at standse ved disse Støtter; og at min Modpart sandsynligviis havde, fordybet i sine philosophiske Betragtninger, taget mig for en af dem. De fortalte mig tillige, at samme var en særdeles berømt Astronom, og de øvrige, som med saa megen Hidsighed havde gaaet løs paa mig, Lærere i Moral-Philosophien.

Da jeg troede nu at være i fuldkommen Sikkerhed, hørte jeg dem med Fornøjelse fortælle dette og andet mere. Imidlertid kan jeg dog ikke nægte, at den Opmærksomhed, hvormed de betragtede min Skabning, gav mig nogle Skrupler i Hovedet; ligesom og de mange Spørgsmaal om mit Fødeland, min Levemaade, Aarsagen til min Rejse og deslige, syntes ikke at spaae mig meget godt.

Men jeg havde nær opgivet min Aand af Angest, da jeg blev indelukt i et Slags Anatomiekammer, hvor jeg saae en gyselig Mængde Been og døde Kroppe, der opfyldte Værelset med en utaalelig Stank. Jeg havde troet at være kommen ned i en Røverkule, hvis ikke endeel Instrumenter, som hængte paa Væggene, havde betaget mig noget af min Frygt; da jeg deraf kunde slutte mig til, at min Vert maatte være Læge. Da jeg havde smægtet omtrent en halv Time allene i dette Fængsel, kom Fruen i Huset ind, og bragte mig Middagsmad, som hun selv havde tillavet. Hun forekom mig særdeles artig; men saae meget

get nøje paa mig, og sukkede bestandig. Jeg spurgte hende om Aarsagen til hendes Sorg; og hun svarte mig; at hun sukkede ved at tænke paa det, der forestod mig. "Du er rigtig nok," sagde hun, "kommen til skikkelige Folk; thi min Mand, som boer i dette Huus, er Stadsphysicus og Doctor i Medicinen, og de Andre, Du saae, vare hans Colleger; men Din usædvanlige Skabning har opvakt deres Forundring, og de have besluttet, at tage Din indvortes Dannelse i nøjere Betragtning, og skjære Dig op, for at see, om de i Dine indvortes Dele kunde finde noget nyt til Anatomiens Oplysning." Denne Efterretning var mig et Tordenslag. Jeg gav et stort Skrig fra mig, og raabte: "Hvor kan man kalde dem skikkelige Folk, Madame! som ikke tage i Betænkning at skjære deres Næste op?" —

"Du Fingren stikke maa i Jorden, lugte til
"Hvad Land Du lever i" —

sagde hun. "De Folk, i hvis Hænder Du er falden, ere meget skikkelige Folk, og have, blot for at oplyse deres Videnskab, besluttet denne Operation." Jeg svarte hende, at jeg tusinde Gange heller vilde løslades af Røvere, end skjæres op af det allerskikkeligste Folk, styrtede ned for hendes Fødder, og bønfaldt hende med en Strøm af Taarer, at udvirke Naade for mig. "Min Forbøn," gjentog hun, "vil kun lidet nytte Dig, imod hele Facultetets Be-

"slut-

"slutning, der altid plejer at være ugjenkaldelig; "men jeg vil stræbe at redde Dit Liv ved et andet "Middel." Da hun havde sagt dette, tog hun mig ved Haanden, førte mig ud af en Bagdør, og fulgte mig, her skjalv som et Espeløv, lige til Byens Port.

Da jeg her vilde tage Afsked med hende, og stræbte, som ikke meer end billigt var, at bevidne hende min Erkjendtlighed i de meest levende Udtryk, faldt hun mig pludselig ind i Talen, og forsikkrede, at hun ikke forlod mig, før hun saae mig i fuldkommen Sikkerhed. Da jeg ikke satte mig derimod, blev hun ved at følge mig.

Mens vi saaledes spadseerte sammen, fortalte hun mig adskilligt om Landets Beskaffenhed, som jeg hørte paa med megen Begjerlighed. Men omsider drejede hun Talen hen til en Materie, som ikke klang synderlig i mine Øren, da det lod til, at hun, til Løn for hendes Artighed imod mig, fordrede en Artighed igjen, som det var mig moralsk umuligt at vise hende. Hun beskrev mig, nemlig, med megen Følelse og Varme Konernes ulykkelige Skjebne i dette Land, da de philosophiske Skolemestere af Mænd, de have, aldeles begravne i deres Bøger, næsten gandske forsømme Ægteskabs Pligter. "Ja! jeg kan sværge Dem "til," blev hun ved, "at det var reent ude med os, "dersom ikke, nu og da, en og anden artig fremmed "Rejsende ynkedes over vor ulyksalige Forfatning, og "lin-

" lindrede en Smule den almindelige Jammer." Jeg lod, som jeg ikke forstod hvad hun vilde sige, og gik lidt stærkere til. Men min Koldsindighed gjød kun Olie i den Ild, der flammede i den arme Frues Hjerte, saa at

Den nylig elskovsyge, kjelne, milde
Sødtsmilende Gudinde pludselig
Forvandlet blev til Furie; med vilde,
Højtklingrende, fortvivlte Skrig,
Og Hændevrid, og stærke Ruff i Haaret,
Og gyselige Blikke —

forekastede hun mig min Utaknemmelighed; og da jeg desuagtet blev ved at gaae til, greb hun mig fat i Fligen af min Kappe, for at holde mig tilbage. Jeg sleed mig endelig med Magt af hendes Arme, og da jeg var saa meget hurtigere til Fods end hun, kom jeg hende i en Hast af Syne. Hvor rasende forbittret hun blev paa mig ved denne Lejlighed, sluttede jeg af de Ord: **Kaki Spalaki**, det er: **Utaknemmelige Hund!** som hun idelig udstødte. Men jeg fordøjede med spartansk Højmodighed alle hendes Skjeldsord; og glædede mig over, at jeg var sluppen nogenlunde heeløret af dette de Vises Land, som jeg endnu ikke uden en Slags Gysen kan tænke paa.

Næst ved dette Rige ligger Provindsen **Makir**, som har en Hovedstad af samme Navn. Om samme kan jeg ikke sige meget; thi jeg skyndte mig saa hastig,

som muligt, igjennem alle de Lande, som grændsede til Mascattia, for at komme til Folk, der fordybede sig lidt mindre i Philosophie, og, fremfor alting, ikke vare saa ivrige for Anatomiens Oplysning. Der var kommen en saadan Skræk i mit Blod, at jeg spurgte Enhver, som jeg traf paa Vejen, om han var Philosoph? og jeg drømte bestandig, i lang Tid efter, om Beenrade og anatomiske Instrumenter. Indbyggerne i Byen Nakir forekom mig ellers meget artige; thi Enhver, som mødte mig paa Gaden, tilbød mig, uforlangt, sin Tjeneste, og forsikkrede mig vidtløftigen om sin Velvillighed. Jeg fandt disse Forsikkringer meget latterlige, da jeg aldrig lod mig mærke med mindste Tvivl om deres gode Hjerte, og yttrede aldrig den ringeste Mistanke om deres Ærlighed; og sagde derfor til Adskillige, at jeg ikke kunde begribe, hvortil de mange dyre Forsikkringer gjordes nødig. Men de fornyede dem ved saadan Lejlighed med de højtideligste Eder. Udenfor Byen kom en Person mig imøde, der gik meget langsomt, og sukkede under en stor Byrde, som han bar paa Ryggen. Han standsede, da han saae mig, og spurgte mig, hvor jeg kom fra? Da jeg fortalte ham, at jeg nylig havde været i Byen Nakir, ønskte han mig til Lykke med at være kommen uskadt derfra, da Indbyggerne, sagde han, vare bekjendte Gavtyve, der plejede at udplyndre alle Fremmede. Jeg svarte ham, at hvis

deres

deres Gjerninger svarte til deres Ord, havde jeg Aarsag til at holde dem for særdeles redelige Folk; eftersom Enhver med de højeste Eeder havde bevidnet mig sin Ærlighed. Den gode Mand smilte herover, og sagde: "Tag Dig i Agt for at troe Nogen for vel, " der udbasuner sin egen Retskaffenhed, og især den, " som kalder Djevelen til Vidne paa sin Dyd!" Jeg glemmer aldrig denne Formaning, og har ofte befunden dens Grundighed. Derfor, saasnart mine Skyldnere begynde at banke paa deres Ærlighed, forlanger jeg mine Penge tilbage, og laaner dem ikke en Skilling meer.

Paa Grændsen af dette Land kom jeg til en guulagtig Sø, ved hvis Strandbred der laae en treradaaret Færgebaad, hvori man for meget billig Betaling blev sat over til det fornuftige Land. Jeg gjorde Akkord med Færgemanden, steg i Baaden, og morede mig meget paa denne Søreise. Thi de underjordiske Skibe roes ikke ved menneskelige Hænder, men ved Hjelp af visse skjulte Maskiner drives de med en forunderlig Hastighed frem paa Vandet. Da jeg var kommen i Land, fik jeg fat paa En, som viste mig Vej til Byen; og han fortalte mig undervejs en heel Deel om Byens Tilstand, og Indbyggernes Beskaffenhed og Levemaade, som han lod til at være meget nøje underrettet om. Iblandt andet fik jeg at vide, at alle Borgerne studeerte Logiken, og at denne

By

By var Fornuftens sande Sæde, og svarte fuldkommen til sit og Landets Navn. Ved min Ankomst i Byen erfarede jeg strax, at min Bejviser havde sagt mig sandt; thi den ringeste Borger syntes mig, formedelst sin Skarpsindighed, Alvorlighed og sædelige Opførsel, at være en Raadsherre. Jeg løftede herover mine Hænder imod Himmelen, og udbrød: o! højstlyksalige Stat, som frembringer lutter Catoner!

Men da jeg nøjere lærte at kjende Tilstanden i Byen, mærkede jeg, at mange Ting gik en temmelig treven Gang, og at Staten paa en Maade var syg af Mangel paa Daarer. Thi da Indbyggerne overveje alting med megen Forsigtighed og Skjønsomhed, og lade sig ikke røre ved prægtige Løfter, blomstrende Taler og Flitterstads, tabes mange af de Midler, hvorved man ellers saa let, uden offentlig Bekostning, ansporer Borgerne i en Stat til store, og Fødelandet ofte meget nyttige Bestræbelser.

De skadelige Følger for Landet, som flyde af en saadan altfor ængstlig Betænksomhed, satte en vis Finantsminister mig med megen Iver ud fra hinanden. "Det ene Træ," vare hans Ord, "skilles her "fra det andet blot ved Navnet og Udseendet. Der "er ingen Kappelyst imellem Borgerne, da den Ene "ikke kan udmærkes ved noget Ærestegn for den An- "den, og Ingen synes at være klog, fordi Alle ere "kloge. Jeg tilstaaer, at Dumhed er en Fejl; men

"al-

"aldeles at udrydde den af en Stat, synes mig slet
"ikke raadeligt. Det er tilstrækkeligt for enhver Stad,
"naar der er saa mange Kloge deri, som der er of-
"fentlige Betjeninger. Der maa være Nogle, som
"regjere, og Nogle, som lade sig regjere. Det, som
"Øvrigheden i andre Lande kan udvirke ved Dukke-
"stads og Snurrepiberier, kan man ikke her sætte i
"Værk, uden ved vægtige Belønninger, der ikke sjel-
"den udtømme Skatkammeret; thi den Kloge fordrer
"for de mod Fædrenelandet viste Tjenester Kjernen,
"naar derimod Daaren lader sig afspise med Skallen.
"Saaledes virker, for Exempel, Titler og Æres-
"tegn, der paa andre Steder lokke Daarer til de van-
"skeligste Foretagender, slet intet hos Borgerne her,
"som indsee, at den sande Ære bestaaer allene i Dyd
"og indvortes Værd, og derfor ikke lade sig blende af
"slige Smaatings falske Glimmer. Ved Haabet om
"et evigt Navn i Aarbøgerne anspores Eders Krigs-
"folk," blev han ved, "til at gaae med uforfærdet
"Mod de største Farer imøde; hos os derimod, hvor
"man holder dette for Ordspil, og slet ikke begriber
"den Talemaade: at leve efter Døden, mangler denne
"Spore. De troe det ikke Umagen værd, at tilvinde
"sig en Ros, som man ikke kan høre. Ikke at tale
"om tusinde andre Ulejligheder, som flyde af Tinge-
"genes alt for nøjagtige Undersøgelse, og som tilfulde
"bevise Rigtigheden af den Sætning: at det er nød-
"ven-

"vendigt i en vel indrettet Stat, at i det mind-
"ste den halve Deel af Borgerne ere Narre.
"Daarlighed er i Selskabet det samme, som Syrlig-
"hed i Maven: og for lidet af begge Dele skader li-
"gesaavel, som for meget."

Jeg hørte denne Finantsministerens Tale med største Forundring. Men da han i Statsraadets Navn tilbød mig Borgerskab der i Byen, og anmodede mig om at blive der, blev jeg gandske rød i mit Ansigt, sluttende mig til, at jeg skyldte den Mening, han havde fattet om min Dumhed, denne Begjering, og at han ansaae mig velskikket til at være Syrlighed i Maven paa en Stat, der laae syg af al for megen Klogskab. Jeg blev strax efter bestyrket i denne Mistanke, da jeg hørte, at man havde besluttet i Raadet, at sende et stort Antal Borgere som Colonister til andre Steder, og laane ligesaa mange Narre af Nabo-Nationerne, for at fylde Tallet igjen. Jeg forlod derfor med Ærgrelse denne fornuftfulde Stad. Men den Sætning, jeg nylig talte om, og som vore Statsmænd hidindtil slet ikke have kjendt, den nemlig: "at det er nødvendigt i en vel indrettet Stat, "at i det mindste den halve Deel af Borgerne "ere Narre," kunde jeg i lang Tid ikke faae af Hovedet. Jeg undrede mig over, at en saa tjenlig Regel i saa lang Tid havde været skjult for vor Klodes Philosopher. Dog maaskee gjør jeg dem Uret;

det

det er muligt, at En og Anden kan have opdaget den og indseet dens Rigtighed; men ikke holdt det Umagen værdt, at anføre den blandt de politiske Maximer, eftersom der her paa Kloden overalt er saa fuldt af Narre, at man (enhver By ufortalt) finder ingen Flek, end sige stor Stad nogensteds, som lider Mangel paa denne saare nyttige Syre.

Da jeg havde udhvilet mig lidet, gav jeg mig igjen paa Rejsen, og vandrede gjennem adskillige Provindser, som jeg med Stiltienhed gaaer forbi, fordi jeg fandt meget lidt usædvanligt og besynderligt i samme. Jeg troede derfor, at Nazars Underværker her havde Ende. Men da jeg kom ind i Landet Cabac, mødte mig nye Besynderligheder, der ville synes Mange reent utrolige. Iblandt dette Riges Indbyggere, for Exempel, gives Adskillige, som ingen Hoveder have, og komme gandske hovedløse til Verden. De tale igjennem en Slags Mund, som sidder midt paa Brystet. Formedelst denne Naturfejl ere de udelukte fra alle vanskelige Embeder, hvortil der fordres Hjerne; og man har aldrig seet Exempel paa, at nogen Hovedløs har faaet en vigtig Betjening her. De Poster, de antages til, ere for det meste Hof-Betjeninger. Saaledes tager man i Almindelighed Kammerjunkere, Hof-Marskaller, Haremsvogtere, Hof-Fourere og deslige af den hovedløse Stamme. Af samme vælger man og Pedeller, Klokkere, Gravere, og

Andre, hvis Embeder nogenlunde kunne forrettes uden Hjerne.

Undertiden optages dog En og Anden af dem i Raadet, enten ved besynderlig Gunst af Øvrigheden, eller paa Grund af sin Familieſ Fortjenester, hvilket endog ofte skeer uden Landets Skade. Thi Erfarenhed lærer, at et Raads hele Myndighed gjerne beroer paa nogle faa Raadsherrer, og at de øvrige kun ere der, for at fylde Tallet, og samtykke og underskrive, hvad disse faa beslutte. Saaledes sad der, i den Tid, jeg opholdt mig i Byen, to hovedløse Assessorer i Raadet, med ligesaa stor Besoldning, som de Andre. Thi endskjøndt de, formedelst denne Naturfejl, ikke vare synderlig forsynede med Sandser, og altsaa ikke heller med Begreber, gave de dog deres Stemme med, og samtykkede de Andres Meninger. De vare endog deri lykkeligere end deres Colleger, at, naar nogen Sag gik galt i dette Raad, blev man ikke stødt paa dem, der ingen Hoveder havde; men udøste alene sin Galde paa de Øvrige. Et tydeligt Beviis, at det undertiden har sin store Fordeel, at være født uden Hoved. Denne By giver forresten ingen af de andre Stæder paa denne Klode efter i Pragt og Anseelse. Den har et Hof, et Universitet, og prægtige Kirker.

I de to Provindser, jeg strax efter kom til, nemlig Cambara og Spelek, ere alle Indbyggerne Lin-

betræer. Forskjellen imellem dem bestaaer allene deri, at de i den første Provinds aldrig blive meer end i det højeste fire Aar gamle; da derimod de i den anden i Almindelighed leve over fire hundrede Aar. Man seer derfor i Spelek mange Bestefædre, Oldefædre, og Tip=Oldefædre, hører en heel Deel Ordsprog og gamle Kroniker, saa at, naar man kommer der i Landet, skulde man troe, man var sat nogle Sekler tilbage i Tiden. Saa meget, som jeg ynkedes over hines Skjebne, saa højt priste jeg derimod disse lyksalige. Men da jeg nærmere fik betragtet Begges sande Forfatning, mærkede jeg, at jeg havde taget fejl i min Dom. I Cambara komme Indbyggerne inden faa Maaneders Forløb efter deres Fødsel til deres fulde Legems og Sjels Modenhed, saa at det første Aar er tilstrækkeligt til deres Dannelse og Udvikling, og de andre tre synes dem skjænkede til at belave sig paa Døden i. Under disse Omstændigheder forekom dette Land mig at være en sand platonisk Republik, hvori alle Dyder naaede den størst mulige Fuldkommenhed. Thi da Indbyggerne, formedelst deres saa meget korte Levetid, staae bestandig ligesom paa Springet, og ansee dette Liv, som en Port, hvorigjennem de hastig gaae ind i det andet, er deres Sind mere henvendt til deres tilkommende, end til deres nærværende Tilstand. Enhver kan derfor ansees der, som en sand Philosoph, der, uden at bekymre

sig meget for dette Jordiske, stræber allene ved Gudsfrygt, dydige Handlinger og en reen Samvittighed, at gjøre sig en tilkommende varig Lyksalighed værdig. Kort sagt, dette Land syntes mig beboet af lutter Engle, eller Helgene, og den sande Skole, hvor man bedst kunde lære alle Dyder. Man seer heraf, hvor ubilligen Mange knurre over Livets Korthed, og ligesom trætte med Forsynet derover; thi vort Liv kan ene kaldes kort, for saavidt vi spilde dets meste Tid paa Lediggang og Vellyst; og det vilde altid være langt nok, hvis det altid blev vel anvendt.

I Spelek derimod, hvor Levetiden udtrækkes over fire hundrede Aar, syntes alle Laster, som have Sted hos det menneskelige Kjøn, at herske. Folket har der blot de nærværende Ting for Øjne, som om de vare evige, og aldrig skulde forgaae; og derfor har Oprigtighed, Ærlighed, Kydskhed og Velanstændighed taget Flugten, og givet Plads for Falskhed, Bedrageri, Vellyst og slette Sæder.

Dette lange Liv har endnu en anden meget sørgelig Virkning. De, som ved ulykkelige Tilfælde tabe deres Formue, komme til Skade paa deres Lemmer, eller falde i ulægelige Sygdomme, pleje med Utaalmodighed at forbande deres Tilværelse, og tilsidst at tage Livet af sig selv, da de, formedelst deres Levetids Længde, ikke see nogen Ende paa deres Lidelser. Livets Korthed er den virksomste Trøst for alle Elendige.

dige. Begge Lande opvakte meget min Forundring, og jeg forlod dem med Hovedet fuldt af philosophiske Betragtninger.

Jeg gik nu igjennem lutter øde og klippefulde Egne, og kom endeligen til Spalank, eller, som det almindelig kaldes, det uskyldige Land. Det har faaet dette Navn paa Grund af Indbyggernes Sagtmodighed og Uskyldighed. Man holdt disse Træer, der alle vare Steen-Ege, for de lykkeligste af alle Dødelige, fordi de vare aldeles fri for alle Sindslidelser, og følgelig for alle Laster.

Fri, langt fra Tvang, lød af sig selv Enhver
Naturens Bud, og øved' Ret og Dyd,
Med Straf og Frygt aldeles ubekjendt,
I sikker Ro; paa ingen hellig Steen
Var Trudsler gravet; ingen hellig Tavle
Forkyndte Lovens Torden. Ingen skjalv
For Overherrens Hevn; men uden Værn
Enhver var tryg. Trompeten aldrig bød
Dem more Fyrsten mellem Brødres Liig,
Paa blodbestænkte Valplads. Fredsomt Plovjern
Var ikke smedet om til Sværd og Spyd;
Men uden Tvist og Kamp de spøgte bort,
Som spæde Sødskende paa Møders Skjød,
Det trygge Liv i Fredens kjøne Favn.

Da jeg kom til denne Provinds erfarede jeg, at Alt, hvad Rygtet havde sagt mig derom, var sandt: at, nemlig, Indbyggerne blot af egen Tilbøjelighed, og

ikke

ikke efter Loves Forpligtelse, udøvede Dyden. Misundelse, Begjerlighed, Vrede, Had, Stolthed, Ærgjerrighed, Uenighed, og alle andre Menneskeslægtens Laster, fandt jeg aldeles forjagne af dette Land. Men tilligemed Lasterne savnedes der og mange Ting, som pryde Menneskekjønnet, og hæve de fornuftige Skabninger over Dyrene. Naar man undtager Theologien, Physiken og Astronomien, dyrkedes forresten ingen Videnskaber der, og Lovkyndigheden, Politiken, Historien, Sædelæren, Mathematiken, Veltalenheden og mange andre, vare Videnskaber, som man kjendte ikke engang af Navnet. Da Misundelse og Ærgjerrighed slet ikke finder Sted hos dem, savnes og aldeles den Kappelyst, som ansporer saa ofte Folk til de største og berømmeligste Foretagender. Der var ingen Paladser eller prægtige Bygninger, ingen Raadsale eller Tinghuse, og ingen store Midler, da der hverken var Øvrighed, Processer, eller Gjerrighed. Med faa Ord: der var ingen Udyder; men heller ingen Smag, Kunst, Pragt eller slige Ting, som dog holdes for Fuldkommenheder, give Staterne Anseelse, og forfine Menneskene; saa at man syntes meget meer at befinde sig i en virkelig Egeskov, end i en kultiveret Stat. Jeg var derfor i lang Tid tvivlsom i, hvad jeg skulde dømme om denne Nation, og om virkelig en saadan naturlig Tilstand skulde være ønskelig for Menneskeheden. Dog, da

jeg

jeg omsider betænkte, at Mangel paa Cultur kan meget bedre taales end Mangel paa Dyd, og at Ukyndighed i Mord, Vold, Tyveri, og andre Sjel og Legem fordærvende Laster, var forbunden med Ukyndighed i visse Videnskaber, maatte jeg tilstaae mig selv, at denne Stat var lyksalig.

Paa Vejen igjennem dette Land faldt jeg engang af Uforsigtighed over en Steen, og stødte fælt mit venstre Skinnebeen, saa at det hovnede. En Bonde, som saae det, løb strax hen og plukkede nogle Urter, som han lagde paa Saaret, hvorved Smerten strax lindredes og Hævelsen svandt. Jeg sluttede deraf, at dette Folk maatte have fortrinlig Styrke i Lægekonsten; og det forholdt sig virkelig saa. Thi da Spalankernes Studeringer indskrænkes til faa Videnskaber, lade de sig ikke, som vore Polyhistorer, nøje med Skallen, men trænge ind til Kjernen. Da jeg takkede min Læge for den mig beviste Tjeneste, og sagde, at Gud vilde belønne ham derfor, svarte han mig, skjøndt i simpel Bondestiil, med saa megen Klogskab, Grundighed og Gudsfrygt, at jeg indbildte mig, at see en Engel, eller et andet himmelsk Væsen, i et Træes Skikkelse, for mine Øjne. Man kan see heraf, hvor ubilligen vi støde os over Apathiens Tilhængere, hvilke vi troe at leve i Dovenskab og Uvirksomhed, fordi de ikke føle nogen heftig Begjerlighed, Sorg eller Glæde, og overlade sig aldrig

til

til Vrede eller nogen anden Sindslidelse. Men endnu tydeligere seer man heraf, hvor meget de fare vild, som troe, at Lasterne ere paa en Maade nødvendige hos Mennesket, og paastaae, at Vrede er Sjelen i Tapperhed, Misundelse Stræbsomheds Spore, og Mistænksomhed Forsigtigheds Moder; thi Æblet falder ikke gjerne langt fra Stammen, og af et ondt Æg kommer aldrig nogen god Kylling. Mange af de Dyder, hvoraf det menneskelige Kjøn bryster sig, og som ophøjes til Skyerne, baade i rimede og urimede Vers, fortjene, naar man betragter dem med et philosophisk Øje, meget meer at lastes, end at berømmes.

Da jeg forlod dette Land, rejste jeg igjennem Provindsen Kiliak, hvis Indbyggere fødes med visse Tegn i Panden, som tilkjendegive, hvor mange Aar Enhver skal leve. Jeg holdt i Begyndelsen ogsaa disse Folk for meget lykkelige, da Døden aldrig kunde uformodentlig overrumple dem, eller rive dem bort midt i deres Synder. Men, da Enhver veed, hvad Dag han skal døe paa, opsætte de Alle deres Omvendelse til den allersidste Time. Hvis man derfor vil finde Nogen, som lever gudfrygtig og skikkelig iblandt dem, maa man treffe En, hvis Aarstegn i Panden forkynder, at han synger paa det sidste Vers. Jeg saae Adskillige gaae med hængende Hoveder omkring paa Gaderne; det var alle Personer, som skulde snart afsted. De talte Timer og Minuter paa deres

Fin-

Fingre, og saae med Rædsel den sig alle Øieblikke nærmende Død imøde. Dette lærte mig tydeligen at indsee Skaberens Viisdom og Godhed imod os i denne Henseende; og jeg fik fuldkommen Overbeviisning om, at det er Skabningerne godt, at være uvidende om, naar Døden kommer.

Jeg lod mig herfra i en lille Baad sætte over et kort Sund til Riget Astarak. Her mødte mig ganske nye Vidunders; thi ligesom Landet Cabac frembringer Mennesker uden Hoveder, saaledes komme her somme Indbyggere til Verden med syv paa eengang. Disse ere gierne store Universal-Genier; de Gamle giorde i forrige Tider meget af dem, og tilbade dem, for denne Naturens Velgiernings Skyld, med næsten guddommelig Dyrkelse, saa at man aldrig valgte Anførere, Raadsherrer, Borgemestere eller Amtmænd af nogen anden end deres Stamme. Da de have ligesaa mange forskiellige Anlæg og Tænkemaader, som Hoveder, forrette de rigtig nok med Iver og Hurtighed mange forskiellige Ting, og mens Regieringen var i deres Hænder, var der intet, som de jo tog fat paa og forandrede; men da de satte alting i Værk paa eengang, og de mangfoldige forskiellige Ideer i deres mange Hoveder naturligviis meget let kom i Strid med hinanden, vidste de tilsidst hverken ud eller ind; og Sagerne kom lidt efter lidt i en saa forvirret Tilstand, at der behøvedes hele Aarhundrede,

brede, for at bringe det i Orden igjen, som denne alting vidende Øvrighed havde forviklet. Det blev derfor bestemt eengang for alle ved en Lov, at i Evighed aldrig nogen Spvhoved herefter maatte ansættes til et vigtigt Embede, og at Staten fra den Tid af allene skulde bestyres af enfoldige Folk, det er at sige, af dem, som kun havde et eneste Hoved. Paa denne Maade ere disse tilforn saa vigtige Personer, der forhen bleve ansete som Halvguder, nu næsten i samme Forfatning, som de Hovedløse i Cabac. Thi ligesom de ingen Ting kunne forrette, fordi de slet ingen Hoveder have, saaledes forrette disse alting bagvendt, fordi de have for mange. De Herrer Spvhoveder ere derfor og for nærværende Tid aldeles udelukte fra alle offentlige Embeder, og henleve deres Tid i Stilhed. Ikke destomindre tjene de dog Staten til en Slags Zir. De føres omkring i Landet som Gøglere, for at lade deres Kunster see, og vise Folk, hvor gavmild Naturen har været imod dem; men havde den været lidt mere sparsom, og ladet sig nøje med at give dem et eneste Hoved, havde den gjort meget bedre. Af den hele spvhov'dede Stamme vare i min Tid kun tre i Embeder; men de havde ikke erholdet samme, hvis de ikke i Forvejen havde ladet de sex Hoveder sætte af, og paa den Maade samlet igjen de mange adspredte Idéer til sund Menneskeforstand i det ene tilbageblevne; ligesom man afskjærer

et

et Træ de overflødige Grene, at de, som blive tilbage, skulle trives desbedre. Det er imidlertid meget faa, som vove at underkaste sig denne meget smertelige, og ofte dødelige Operation. Jeg lærte heraf, at for meget, af hvad det ogsaa er, er altid skadeligt, og at den sande Klogskab stikker i ordentlige Ideer i en enkelt Hjerne.

Fra dette Land kommer man igjennem Udørkener til Fyrstendommet Bostanki, hvis Indbyggere i den udvortes Skabning have megen Lighed med Potuanerne; men i den indvortes Dannelse have det forskjellige fra dem, at deres Hjerte sidder i det højre Laar; saa at man med Rette kan sige om dem, at de bære Hjertet i Buxerne. De holdes ogsaa for de største Kujoner blandt alle denne Klodes Indbyggere.

Jeg kom, ærgerlig i Hovedet over den besværlige Vej, til et Vertshuus tæt inden for Byens Port, og gav Verten endeel knubbede Ord, fordi det ingen Ende kunde faae med, hvad jeg forlangte. Han faldt paa Knæ for mig, bad mig med grædende Taarer om Skaansel, og holdt det højre Laar hen til mig, at jeg skulde føle, hvor hans Hjerte pikkede. Jeg slak i Latter herved, og glemte hele min Ærgrelse, tørrede Taarene af Øjnene paa den arme Synder, og bad ham give sig tilfreds og ikke være bange. Han rejste sig op igjen, kyste min Haand, og gik ud at lave Maaltidet til. Men ikke længe derefter blev der

en

en jammerlig Skrigen og Tuden i Kjøkkenet, saa det klingrede i hele Huset. Jeg løb ud, og saae med største Bestyrtelse min Herr Cujón i fuldt Arbejde med at mørbanke sin Kone og Tjenestepigerne; men saasnart han saae mig, fik han Been og tog Flugten. Jeg vendte mig derpaa til Konen og Pigerne, som græd, og spurgte dem, hvad for en Misgjerning de havde begaaet, siden de havde bragt denne sagtmodige Mand til saa gyselig en Vrede. De stode længe med Øjnene fæstede paa Jorden, og svarte mig ikke et Ord, som om de frygtede for at lade dem mærke med deres Bedrøvelse; men langt om længe, da jeg baade med Bønner og Trudsler blev ved at spørge, brød Konen omsider ud i følgende Ord: "Du "synes ikke, kjære Fremmede! at have megen Kund"skab til Menneskene. Borgerne her, som ikke tør "see nogen bevæbnet Fiende under Øjnene, og, ved "den mindste Larm udenfor, gjerne krybe i et Muse"hul af Forskrækkelse, herske alle i deres Kjøkkener, "og holde tyranisk Huus med os svage Fruentimmer. "Mod bevæbnede Folk føre de aldrig Krig; det er "kun ubevæbnede de binde an med. Derfor er vort "Land ogsaa bestandig udsat for Naboernes Spot og "Udplyndring. I det næste Rige herved, som vi "maa betale Skat til, ere Mændene gandske ander"ledes beskafne; de slaaes aldrig uden med bevæb"nede Fiender, herske udenfor Huset, og lystre hjemme."

Jeg beundrede denne Kones Forstand, og fandt, at hun var en bedre Skjæbne værd. Og da jeg siden i Tidens Længde havde gjort mig nøjere bekjendt med den menneskelige Natur, maatte jeg tilstaae mig selv, at hun havde havt fuldkommen Ret i hvad hun sagde; thi man seer af tusinde Exempler, at det ikke var Hercules allene, der skjalv for sin Kones Tøffel, men at det gemeenlig er alle de største Heltes Skjæbne, taalmodigen at underkaste sig de Skjønnes Tyranni; da derimod de største Cujoner, der, som Bostanki-erne, bære Hjertet i Buxerne, ere Helte i Kjøkkenet. Denne Nation staaer under Naborigets Beskyttelse, og betaler derfor en aarlig Skat til samme.

Jeg sejlede fra dette Land, i en anden Baad, til Mikolak, og savnede min Frak, som jeg havde med den Gang jeg steeg i Baaden, da jeg kom i Land. Efterat jeg længe forgjeves havde trættet med Færgemanden, der haardnakket blev ved at nægte Tyveriet, gik jeg til Stedets Øvrighed, og forestillede den, at jeg i det mindste havde Ret til at fordre mit igjen; om det end nægtedes mig at føre Proces med Færgemanden om betroede og stjaalne Sager. Men denne blev ikke allene stivt ved at nægte det; men fordrede endog Straf over mig for falsk Beskyldning. I denne tvivlsomme Sag forlangte Raadet Vidner; men da jeg ingen kunde stille, tilbød jeg min Modpart at bevise sin Uskyldighed med Ed. Herover smilede By-

fog-

fogden, og sagde: "Her i Landet, min Ven! har ingen Religions-Bekræftelse Sted; Lovene ere vore Guder. Slige Beviser maa derfor føres paa en formelig Maade, ved skriftlige Documenter eller Vidner. De, som ikke kunne bevise sligt, tabe ikke allene deres Sag, men dømmes tillige som falske Anklagere. Beviis Sagen med Vidner, saa skal Du faae Dit Tøj tilbage." Jeg tabte altsaa Sagen af Mangel paa Vidner; men jeg beklagede ved denne Leilighed ikke saa meget mig selv, som denne Stads Forfatning. Thi jeg saae heraf, hvor svage Selskabets Rettigheder ere, naar de grundes paa blotte menneskelige Love, og hvor liden Fasthed den politiske Bygning har, naar den ikke hviler paa Religionens Grundvold. Jeg opholdt mig i tre Dage her, og levede i en bestandig Frygt. Thi uagtet Lovene ere ypperlige, og Forbrydelser straffes paa det strængeste, er og kan der dog ikke være nogen Sikkerhed at vente i et Land, hvor man ingen Religion har, og tager ikke i Betænkning at begaae enhver Forbrydelse, naar man blot kan skjule den.

Fra dette atheistiske Land kom jeg over et meget høit og steilt Bjerg til Bracmiat, der ligger i en Dal ved Foden af Bjerget. Indbyggerne i denne By ere Enebærtræer. Den første, som kom mig imøde, styrtede med sin hele Legems Tyngde ind paa mig, saa at jeg tumlede baglænds overende; og da

jeg spurgte ham om Aarsagen til denne Hilsen, bad han mig om Forladelse i de zirligste Udtryk af Verden. Strax derpaa kom en Anden, og stødte mig i Siden med en Stavre, som han holdt i den højre Haand, saa han nær havde gjort mig lændelam, og undskyldte ligeledes sin Uforsigtighed med en ligesaa kunstig, som vidtløftig Tale. Jeg tænkte, at denne Nation maatte være blind, eller i det mindste stærblind, og gik derfor omhyggelig langt til Side for Enhver, som mødte mig. Men denne Fejl rejser sig, som jeg siden kom efter, af Sommes alt for skarpe Syn, som gjør, at de meget godt skjelne de Ting, der ligge saa langt borte, at ingen Andre kunne see dem; men derimod slet ikke see, hvad der ligger dem lige for Næsen eller Fødderne. Disse skarpi seende Folk kaldes i Almindelighed Makkatti, og give sig for det meste af med Astronomien og den transcendentalske Philosophie. Til jordiske Forretninger ere de, formedelst dette gjennemtrængende Syn, næsten aldeles uduelige, fordi de kun gjennemskue de allerfineste Smaating, og derimod ere ganske blinde for Alt, hvad man kan tage og føle paa. Staten bruger dem imidlertid til at undersøge Metalgruberne; thi ligesaa slet som de see, hvad der er ovenpaa Jorden, saa fortreffeligen see de det, der er inden i den. Jeg bemærkede ved denne Lejlighed, at

visse

visse Folk, som ere blinde af et alt for stærkt Falkesyn, vilde see mere, hvis de saae mindre skarpt.

Da jeg med megen Besværlighed havde vundet over et meget steilt Bjerg, kom jeg til Landet Mytac, hvis Hovedstad seer ud som en Pileskov, eftersom Indbyggerne alle ere Piletræer. Da jeg kom op paa Torvet, blev jeg et velvorent, ungt Menneske vaer, der saae ud som Sundheden selv, at sidde paa en Natstol, og ydmygeligen anraabe det forsamlede Raad om Medlidenhed. Da jeg spurgte, hvad dette vilde sige? svarte man mig, at det var en Misdæder, som i Dag skulde have den femtende Dosis. Fortumlet over dette Svar, gik jeg bort, for at faae Opløsningen paa denne mærke Tale at vide af min Vert. "Vi her," sagde han, "vide aldeles intet af Pidsken, Brændemærket, Opklyngen, eller andre slige Straffe, hvormed man tugter Misdæderne i andre Lande, at sige, fordi vor Hensigt er ikke saa meget at straffe, som at forbedre de Skyldige. Den Synder, som Du nys saae sidde paa Stolen deroppe, er en slet Forfatter, hvis Skrive-Orm hverken Raadets Forbud eller Paamindelser har kunnet fordrive, og som derfor nu underkastes offentlig Straf eller Kuur. Stadens Dommere, der alle ere Læger, blive paa denne Maade ved at plage ham med een Laxativ efter den anden, saa længe til Ormen forlader ham, og han holder op at skrive." Et Par Minuter efter kom jeg

op paa Byens offentlige Apothek, og saae der med største Forundring adskillige i Rad opstilte Krukker, med følgende Paaskrifter: Pulver for Gjerrighed; Piller for Løsagtighed; Salve for Grusomhed; Lenitiv, eller tempererende Draaber for Stolthed; Bark imod Vellyst, o. s. v. Jeg kan ikke beskrive, hvor hovedsvimlet jeg blev over disse Koglerier. Men jeg havde nær gaaet vent fra mig selv, da jeg saae nogle Bundter Manuskripter med disse Titler: Magister Pisags Prædiken, som, naar man læser den om Morgenen, virker sex Sedes; Doctor Jukesis opbyggelige Betragtninger, som befordre Søvn, o. a. f. Jeg holdt denne Nation for at være særdeles urimelig, og for at undersøge nøjere disse Lægemidlers Kraft, aabnede jeg den første af disse Bøger. Den var skreven saa dumt, at jeg gabede ved den første Side; da jeg læste videre, fornam jeg allerede stærke Vrid i Maven, og inden jeg fik udlæst den anden Side, var jeg saa plaget af Vinde, som man kan ønske sig; men da jeg forresten var frisk, og trængte ikke til at laxere, slængte jeg den bort og skyndte mig derfra. Jeg saae alligevel heraf, at ingen Ting i Verden er aldeles uden Nytte, og at endog de jammerligste Skrifter ere tjenlige til sit Brug. Det lærte mig og, at dette Folk, omendskjøndt meget besynderligt, ikke var ganske daarekistegalt. Min Vert forsikkrede mig, at han

havde før været skrækkelig plaget med Søvnløshed om Natten; men at han var bleven fuldkommen helbredet herfra, blot ved at læse Doctor Jukesiis's Betragtninger; thi denne Bog, sagde han, var saa kraftig, at den kunde dysse Aarvaagenhed selv i Søvn. Ved at høre dette og andet, fik jeg Hovedet fuldt af ganske underlige Tanker; men for ikke reent at forstyrres i mine gamle Ideer, forlod jeg i største Hast dette Land; og det var en Lykke for mig, at nye Besynderligheder og Vidundere, som jeg mødte i dem, jeg siden kom til, ikke tillode mig længe at tænke derpaa. Men da jeg havde fuldendt min Reise omkring denne Klode, og nøjere overtænkte den mytaccianske Philosophie, syntes mig at den Lægekunst, som var i Brug hos Mytaccianerne, ikke var saa ganske at forkaste. Thi jeg har ofte erfaret, at vi her i Europa have Bøger, der ligeledes virke Brækning, Søvn og Stolegang hos Læserne. Men hvad Sindets Sygdomme angaaer, er jeg ikke ganske af Mening med de mytaccianske Læger, endskjøndt jeg tilstaaer, at der gives visse legemlige Svagheder, som vi forvirre med Sjælens, hvilket en af Poeterne heroven paa Jorden vi-seligen har anmærket i følgende Sinddigt:

Vi længe nu, min Sir! med samme Syge drages,
Os onde Vædsker begge den har voldt;
I Hjertet sidder det, hvoraf jeg plages,
Mig kalder man i Selskab tvær og stolt;

Men Dig man ynker, deler blid Din Smerte,
Fordi Du har i Fødderne Din Meen,
Og, naar Du ikke danse vil, hvert Hjerte
Undskylder venlig Dine tykke Been.
Naar derimod jeg vægrer mig at synge,
Jeg kaldes egensindig, vranten, tvær,
Eenstemmig af det hele Selskabs Klynge;
Skjøndt sikkerlig det lettere Dig er,
At danse, kjære Sir! end mig, at synge.

Da jeg havde forladt dette Land, og var sat over en brandguul Indsø, kom jeg til Landet Mikrok. Men da jeg vilde gaae ind i en Stad af samme Navn, fandt jeg Porten tillukket. Jeg maatte bie temmelig længe inden den forsøvnede Portvægter fik Jernet og Bolterne fra, og lukte op. I den hele Stad herskede den dybeste Stilhed, undtagen for saavidt de Sovendes Snorken foraarsagede en bestandig Susen for mine Øren, saa at det forekom mig, at jeg var kommen til Søvnens sande Bolig, saaledes som den beskrives af Poeterne. Jeg tænkte derfor ved mig selv: Ak! at adskillige Borgemestere, Raadsherrer og andre slige ærværdige Borgere i mit Fædreneland, vare fødde her! hvor kunne ikke disse for deres Rolighed saa omhyggelige Mænd leve roligt og mageligt i denne lyksalige By! Af Skildter og Overskrifter paa Husene mærkede jeg dog, at Kunster og Haandværker vare i Gang her, og at man lagde sig efter Lovkyndigheden. Ved Hjelp af disse Skildter fandt jeg et Vertshuus,

 hvor

hvor jeg dog maatte blive udenfor, da Dørene vare tillukte; thi det var Nat hos disse Folk, endskjøndt Solen stod midt paa Himmelen. Jeg kom omsider ind, efterat jeg længe af alle Kræfter havde banket paa. Man sagde mig, at Dgg og Nat deeltes her i tre og tive Timer, hvoraf de nitten anvendtes til at sove, og de øvrige fire til at vaage i. Jeg sluttede heraf, at baade offentlige og huuslige Sager maatte blive meget forsømte; og bad derfor, at man vilde bringe mig i største Hast, hvad Mad der var først ved Haanden, af Frygt for, at Natten skulde overfalde Kokken midt i Tillavelsen af Middagsmaaltidet. Men da alting her forrettes uden mange Omstændigheder, og alt overflødigt sættes til Side, er de Mikrokianers korte Dag lang nok til deres Forretningers Afgjørelse. Efter Maaltidet, som jeg fik hurtigere end jeg havde formodet, fulgte min Vert mig omkring i Byen. Vi gik ind i en Kirke, og hørte en Prædiken, der rigtig nok ikke varede længe; men var ligesaa fyndig, som kort. Taleren gik strax til Texten, brugte ingen Omsvøb, ingen Gjentagelser, ingen Fyldekalk; saa at jeg fandt denne Tale, ved at sammenligne den med Magisters Peders Prækener, der saa tidt have kjedet mig, at indeholde meget mere end de allerlængste af hans. Med samme Korthed bleve Sagerne afhandlede i Retten. Sagførerne sige Meget med faa Ord, og Vidnerne blive strax fremkaldte

og

og forhørte. Jeg erindrer mig blandt andet en Tractat i Anledning af et Forbund, som nylig var sluttet med et af Naborigerne, der var affattet i disse Ord: "**Der skal være et bestandigt Venskab imellem Mikrokianerne og Splendikanerne. Floden Klimak og Bjerget Zabor skulle være Grændseskjællene imellem begge Riger. Underskrevet ꝛc. ꝛc.**" Saaledes ere tre Linier hos dem tilstrækkelige til det, hvortil vi bruge hele Bind. Man lærer heraf, at man med meget mindre Larm og Tidsspilde kunde komme til Maalet, hvis man lod al unyttig Omsvøb fare, ligesom en Vandrer sparer sig den halve Vej ved at gaae ligefrem. Alle Indbyggerne ere Cypresser, og skilles fra andre Træer ved visse Knuder i Panden. Disse Knuder tage paa visse Tider af og til; og naar Panderne begynde at hovne, faae de, ved det at Vædskerne synke ned til Øjnene, en Slags Snue, der forkynder den tilstundende Nat.

Omtrent een Dags Rejse derfra ligger **Makrok**, eller, som Navnet betyder, **de Vaagendes Land**, hvis Indbyggere aldrig sove. Saasnart jeg kom ind i Hovedstaden, mødte jeg en ung Person, der hastede meget; jeg bad ham meget ydmyg, at vise mig et skikkeligt Vertshuus; men han svarte, at han havde travlt, og løb sin Vej. Alle havde saa stærkt Hastværk, at de ikke syntes at gaae, men løbe eller flyve igjennem Gader og Stræder, som om Enhver frygtede

tede at komme for silde. Jeg tænkte, der maatte være Il løs, eller anden stor Ulykke paa Færde i Byen, og travede længe allene omkring, indtil jeg omsider kom til et Sted, som, jeg kunde see paa Skildtet, maatte være et Vertshuus. Her løb Nogle op, Andre ned af Trapperne, og Somme snublede af bare Forskrækkelse; saa at jeg næsten et heelt Qvarteer maatte blive staaende i Forstuen, inden jeg kom ind. Man bestormede mig strax med tusinde unyttige Spørgsmaal; En spurgte mig, hvorfra jeg var? hvor jeg agtede mig hen? hvor længe jeg vilde blive der i Byen? en Anden: om jeg vilde spise allene, eller i Selskab? i hvad for et Værelse? i det røde, grønne, gule eller sorte Kammer? ovenpaa eller nede i Stuen? og andet mere. Verten, der tillige var Skriver ved en Underret, vendte sig ud for at besørge Maden, men kom strax ind igjen, og forklarte mig med uendelig Vidtløftighed Sammenhængen i en Proces, som havde varet i ti Aar, og nu blev ført for det fjortende Ting. "Jeg haaber," sagde han, "at den om to Aar vil blive bragt til Ende, siden der kun er to Retter tilbage, hvorfra ingen videre Appel hav Sted." Han forlod mig gandske bestyrtset over hans Tale, der lærte mig, at denne Nation var meget beskjæftiget med ingen Ting. Mens han var ude saae jeg mig omkring i Huset, og blev en Bogsamling vaer, der, naar man vilde regne Bøgernes Antal,

var meget betydelig; men i Hensigt til deres Indhold yderst ussel. Iblandt de Folianter, som vare prægtigst indbundne, lagde jeg Mærke til følgende:

1) Beskrivelse over St. Kat-Kirken, 24 Bind.

2) Beleiringen for Fæstningen Pehunk, 36 Bind.

3) Om Brugen af den Urt Slak, 13 Bind, med mange Kobbere.

4) Liigprædiken over Byfoged Jakst, 18 Bind.

Da min Vert var kommen tilbage igjen, gav han sig i Snak med mig om Byens Forfatning, hvoraf jeg sluttede, at de sovende Mikrokianer udrette meget meer, end de vaagende Makrokianer, da hine gaae lige til Kjernen, mens disse lege med Skallen. Ogsaa disse Folk ere Cypresser, og, naar man undtager Knuberne i Panden, afvige de i udvortes Dannelse meget lidt fra Indbyggerne i Mikrok. Men de have intet Blod, eller rettere Saft i deres Aarer, som de andre Træer paa denne Klode; men i dens Sted en vis tyk Vædske, der har samme Egenskab, som Qvægsølv; og Nogle paastaae, at den virkelig er Qvægsølv, da den frembringer samme Virkninger som dette i Thermometre.

Efter to Dages Reise kommer man herfra til Republiken Siklok, som bestaaer af tvende med hinanden forbundne Stater, der have ganske modsatte Love. Den første, som kaldes Miho, er stiftet af Mihak, en gammel berømt Lovgiver og de Underjordiskes Lycurgus.

curgus. Han søgte fornemmelig ved Sparsomheds Love at styrke sin Stat, og forbød strængeligen al Overdaadighed. Denne Provinds fortjener derfor og for sin Afholdenheds og Sparsomheds Skyld at kaldes det ny Sparta. Men jeg undrede mig over, i en saa vel indrettet Stat, der gjorde sig til af sine ypperlige Love, at finde saa mange Tiggere; thi hvor jeg vendte mig hen, saae jeg et Træ, som bad om Almisse, saa at man aldrig kan rejse nogen kjedsommeligere Vej. Da jeg nøjere undersøgte denne Stats Forfatning, fandt jeg, at netop Indbyggernes Afholdenhed var Kilden til denne Elendighed; thi da al Pragt og Overflod er forjaget, og de Rige ikke nyde deres Rigdom, hendøser Pøbelen sit Liv i Uvirksomhed og yderlig Armod, da den intet kan faae at fortjene. Jeg lærte heraf, at Paaholdenhed og Sparsomhed har samme Virkning i en Stat, som Blodets Forstoppelse i det menneskelige Legeme.

I den anden Provinds, Liho, lever man derimod i Overflod, og gjør sig tilgode, uden at spare nogen Bekostning. Derfor blomstre Kunster og Haandværker der overalt, Borgerne opmuntres til Arbejde, hvorved de ikke allene undgaae Mangel, men endog ofte berige sig, og hvis Nogen lever i Armod, er det hans egen Ladheds Skyld, da han ingensteds savner Lejlighed til at fortjene sit Brød. Saaledes give de Riges Ødselhed hele Staten et Slags Liv, ligesom

Blodets

Blodets Omløb giver Legemets Lemmer Sundhed og Styrke.

Til dette Land grændser Lama, Lægekunstens berømte Sæde. Man dyrker der med saa megen Flid denne Videnskab, at Ingen holdes for en ret ægte Doctor, hvis han ikke har studeret ved Universitetet i Lama. Derfor vrimler og Staden saaledes af Læger, at man meget snarere møder en Doctor, end et Menneske. Hele Gader bestaae blot af Apotheker, Anatomiekammere, og Værksteder, hvor man gjør chirurgiske Instrumenter. Da jeg engang spadserede omkring i Byen, mødte jeg et lille Træ, som gik omkring og solgte Fødde- og Døde-Lister. Jeg saae med største Forundring, at der i sidste Aar vare fødte hundrede og halvtredsindstyve Træer, og sex hundrede døde. Jeg kunde ikke begribe, hvorledes Døden kunde holde saaledes Huus i Apollos eget Tempel, og spurgte derfor Drengen, om der i forrige Aar havde været nogen usædvanlig smitsom Syge eller Pest i Byen? Han svarte mig, at for to Aar siden var Antallet af de Døde endnu større, og at dette var det sædvanlige Forhold imellem de Fødte og Døde, da de sidste altid plejede at være tre Gange saa mange som de første, eftersom Indbyggerne bestandigen ere udsatte for dødelige Sygdomme, saa at Byen, hvis den ikke fik aarlig Tilskud af Folk fra Provindserne, snart vilde blive gandske tom. Jeg

holdt

holdt det ikke for raadeligt, da jeg hørte dette, at blive her for længe, og skyndte mig i en Hast fra Byen, saa meget mere, da den blotte Lyd af Læge og anatomiske Instrumenter, fra den Tid af jeg var i Philosophernes Land, bestandig opvakte en Slags Gysen hos mig. Jeg løb, og standsede ikke min Fart, før jeg kom til en lille Flekke, som laae fire tusinde Skridt derfra, hvor Indbyggerne havde ingen Læger, og følgelig heller ingen Sygdomme.

Jeg rejste videre, og kom efter to Dages Forløb til det fri **Land**. Indbyggerne her ere deres egne Herrer, og bestaae af adskilte Familier, der hverken have Øvrighed eller Love. De udgjøre alligevel en Slags Stat, og raadføre sig i Tilfælde, som angaae det Hele, med de Ældste, der bestandigen raade til Fred og Enighed, og indskjærpe det første Naturens Bud: **Gjør ikke imod en Anden, hvad Du ikke vil, at en Anden skal gjøre imod Dig!** I alle store og smaae Byer stod Frihedens Billede, trædende Baand og Lænker under Fødder, udgravet, med denne Overskrift: **den gyldne Frihed.** I den første By, jeg kom igjennem, syntes alting at være roligt nok; men Borgerne gik med visse Sløjfer, af forskjellige Farver, som betegnede de forskjellige Partier, hvori Staden den Gang var deelt. Udenfor alle de Fornemstes Porte vare Skildvagter, og Alle stode ligesom færdige til at slaaes; thi Stilstanden var forbi,

og

og Krigen skulde begyndes igjen den følgende Dag. Jeg flygtede derfor med største Angest derfra, og holdt mig ikke for ret fri, for jeg havde faaet dette Frihedens Land reent af Syne.

Ikke meget langt derfra ligger Jochtana, som jeg endnu mere gysede for, efter Beskrivelsen, da jeg troede, der at finde alle Ting mere urolige, usikkre og forvirrede, end i Frihedens Land, eftersom man havde fortalt mig, at det var en Sammelplads for alle Religioner, og at alle de Lærdomme, som fandtes adspredte paa den hele Klode, vare samlede her som i en Middelpunkt, og lærtes offentlig. Da det randt mig i Tankerne, hvilke Bevægelser Religions-Forskjellighed opvækker i de fleste europæiske Stater, vovede jeg neppe at gaae ind i Hovedstaden Jochtanski, hvor der var ligesaa mange forskjellige Kirker, Gudstjenester og modsatte Secter, som Pladse, Gader og Stræder. Men min Frygt blev snart tilintetgjort, da jeg overalt blev den fuldkomneste Enighed vaer, uden mindste Uvillie. I verdslige Ting havde Alle det samme Maal, eet Sind, eet Arbejde, een Hvile. Thi da det under Livsstraf er paalagt, at den Ene aldrig maa hindre den Anden i sin Religions Udøvelse, og at ingen Bitterhed maa have Sted mellem Secter af modstridige Lærdomme, saa er der Ulighed i Meninger uden Fiendtlighed, Disputeren uden Klammeri, og intet Had, forbi der er ingen

For-

Forfølgelse. Der var blot en vedvarende, men anstændig Kappelyst imellem de forskjellige Partier; thi enhver Sect stræbte ved et ustraffeligt Liv og uskyldige Sæder at bevise sin Religions Fortreffelighed. Ved denne vise Statsbestyrelse sørgede Regjeringen for, at der foraarsagedes ligesaa liden Uorden af disse forskjellige Religions-Meninger, som af de forskjellige Kramboder paa Torvene, eller ulige Værksteder, naar de allene ved gode Varer og forsvarligt Arbejde lokke Kjøbere til sig, uden Bedrageri, Vold eller Bagtalelse. Paa denne Maade forekommes al Lejlighed til Uenighed, og en anstændig, Staten meget nyttig, Kappelyst vedligeholdes imellem Borgerne. Heraf seer man, at ikke Forskjellighed i Religionen, men Samvittigheds Forfølgelse allene har Skyld i de Uroligheder, som i denne Henseende herske paa andre Steder.

En vis lærd Jochtanenser gav mig en udførlig Underretning om dette Folks Sæder, Regjering, og Aarsagerne til den der herskende Rolighed; jeg hørte ham med megen Fornøjelse, og prægede Alt dybt i min Erindring. I Førstningen gjorde jeg ham rigtig nok endeel Indvendinger, men tilsidst nødtes jeg til at give mig tabt, da han af tydelig Erfaring beviste sine Sætninger. Da Virkeligheden laae mig soleklar for Øjnene, og jeg ikke var ublu nok til at nægte mine egne Sandser, maatte jeg indrømme ham, at

Tæn-

Tænkefriheden var den sande Grund til denne Stilhed og Enighed. Jeg greb derfor til andre Vaaben, og sagde, at det var en Lovgivers Pligt, ved Indretningen af sin Stat meer at see paa Borgernes tilkommende, end paa deres nærværende Lyksalighed, og ikke saa meget at agte paa, hvad der gavner dem i dette Liv, som paa hvad der behager Gud. Herpaa gav han mig følgende Svar: "Du bedrager Dig, Fremmede! hvis Du troer, at Gud, Sandhedens evige Kilde, finder Behag i sminket Dyrkelse og hykkelsk Tjeneste. Hos de Nationer, hvor alle forpligtes efter Loven til at troe eet og det samme, staaer Døren aabnet for Vankundighed og Forstillelse, da Ingen hverken vil eller tør aabenbare sin sande Mening; men som oftest bekjendet med Munden, hvad han nægter i Hjertet. Derfor behandles Læren om de guddommelige Ting med saa megen Kulde, og forbliver i sin gamle Slendrian, Ingen gjør sig Umage for at komme efter Sandhed, og Præsterne selv holde sig fra theologisk Studering, for ikke at brændemærkes med Navn af Kjettere, og lægge sig efter andre Videnskaber, som de med mere Frihed og mindre Fare kunne dyrke. Man fordømmer dem, som afvige fra den herskende Mening; men Hyklere og Djenskalke ere afskyelige for Gud, der har vildfarende Oprigtighed kjærere end forstilt Bekjendelse af den sande Tro." Da jeg hørte dette, taug jeg bumstille, og vovede

ikke

ikke at indlade mig oftere i Ordstrid med disse spidsfindige Folk.

Jeg havde nu tilbragt henved to Maaneder paa denne Rejse, da jeg endelig kom til **Tumbak**, et Rige, der grændser til Fyrstendommet Potu, og som jeg ansaae som mit Hjem, da jeg her saae saa godt som Enden paa min besværlige Omvandring. Indbyggerne ere for største Delen Olietræer, meget andægtige og strænge Folk. I det første Herberg jeg kom til, maatte jeg, saa sulten som jeg var, i to Timer vente paa Frokosten, trods alle gjentagne Forbringer. Aarsagen til denne Nølen var Vertens utidige Andagt, som ikke tillod ham at forrette nogen Ting, før han var færdig med sin Morgenbøn. Da han langt om længe havde faaet Ende paa den,

— — treen han ind
Bleg, mumlende, med Haanden under Kind,
Og rakte mig et Stykke mullent Brød
Til fjorten Dage gammelt Lammekjød —

Men den Frokost maatte jeg betale, og jeg kan forsikre, at jeg aldrig har kjendt en saa andægtig og tillige ubarmhjertig Vert, som denne. Jeg tænkte derfor ved mig selv, at det var bedre, lidt meer at spare paa Bønner, og lidt mindre paa Kjærligheds-Gjerninger; men jeg holdt min Fortrydelse hos mig selv, da jeg vel vidste, at intet er farligere, end at opirre himmelskfindede Gemytter. Alle Borgerne i

denne By vare strænge Moralister og Sæder heglende Catoner. De gik omkring paa Gaderne med hængende Hoveder og Grene, prækede mod Verdens Forfængelighed og fordømte enhver, endog den alleruskyldigste Fornøjelse, til Helvedes Afgrund. De lastede Alting med yderste Strænghed indtil Lader og Smiil, og ved uophørlig Gjennemheglen af Andres Opførsel tilvendte de sig Navn af Helgene. Da jeg var udmattet af de mange Besværligheder jeg havde udstaaet, og vilde muntre Sindet og styrke mig lidt igjen ved uskyldig Forlystelse, maatte jeg høre ilde derfor over hele Byen, saa at hvert Huus forekom mig som en Skriftestol.

Adskillige iblandt dem, da de saae, at hverken Formaninger eller Rettelser virkede paa mig, skyede mig som Gift og Pest. Jeg gider ikke opholde mig længe ved dette knarvurne Folks Beskrivelse; men eet Exempel maa jeg dog endnu anføre, som levende skildrer deres Caracter, og hvoraf man let kan slutte sig til alt det øvrige. En Tumbakker, som jeg havde kjendt før, og holdt Venskab med i Potu, saae mig af en Hændelse gaae forbi et Vertshuus, og bad mig gaae ind med. Da han havde hørt, at jeg plejede at gjøre mig lidt tilgode, satte han mig med saa megen Bitterhed tilrette for min Opførsel og Levemaade, at Haaret stod mig paa Hovedet, og alle mine Lemmer begyndte at zittre. Imidlertid, mens

denne

denne min Cato tordnede herimod, drak vi et Glas sammen efter det andet, saa længe til Hovederne bleve os for tunge, og vi begge faldt baglends ned paa Gulvet og bleve baarne halvdøde hjem. Da jeg havde sovet Rusen ud, og var kommen til mig selv igjen, overtænkte jeg alvorligen denne Nations Andagt, og fandt, at slig hellig Nidkjærhed mere har sin Grund i Galden og onde Vædsker, end i sand gudelig Følelse. Jeg holdt imidlertid for raadeligt, ikke at aabenbare denne Mening for Nogen, og rejste stiltiende bort.

Efter to Maaneders Forløb kom jeg omsider hjem, meget udmattet; thi mine Fødder vare af den idelige Omtrasken blevne saa ømme, at jeg neppe kunde staae paa dem. Jeg kom ind i Staden Potu den tiende Dag i Ask-Maaneden. Det første jeg tog mig for, var, allerunderdanigst at overlevere Fyrsten min Dagbog, som han strax befalede at lade trykke. Man maa mærke, at Bogtrykkerkunsten, som Europæerne og Chineserne gjøre sig til af at have opfundet, meget længe tilforn har været i Brug her. Potuanerne fandt saa stor Smag i min Rejsebeskrivelse, at de aldrig kunde blive mætte af at læse den. Smaatræer løbe rundt omkring paa alle Gader og Stræder med den, og raabte: **Hof-Løber Skabbas Rejse omkring hele Verden!** Opblæst af dette lykkelige Udfald, tragtede jeg nu efter meget højere

Ting,

Ting, og gjorde mig Haab om et særdeles stort og anseeligt Embede; men da jeg mærkede, at dette Haab slog mig fejl, indgav jeg paa ny en Ansøgning til Hans Durchlauchtighed, hvori jeg satte mine Arbejder i Lys, og bad om Belønning for mine ualmindelige Fortjenester. Fyrsten, som var mild og velgjørende, lod sig bevæge af mine Bønner, og lovede at have mig i naadig Erindring; han holdt og sit Løfte, men den hele Naade bestod i et aarligt Tillæg til min forrige Løn. Jeg havde spidset min Næse paa en gandske anden Belønning, og lod mig derfor ikke tilfredsstille hermed; men da jeg ikke torde overhænge Fyrsten med flere Ansøgninger, klagede jeg min Nød for Storkantsleren. Denne særdeles fornuftige Mand anhørte mine Klager med sin sædvanlige Venlighed, og lovede at gjøre sit Bedste for mig; men raadte mig tillige, at afstaae fra en saa urimelig Begjering, og tage lidt rigtigere Maal af min Ubetydelighed og ringe Skjønsomhed. "Naturen," sagde han, "har været Dig en Stedmoder; Du mangler aldeles de Talenter, som bane Vejen til vigtige Embeder. Man maa krybe, før man lærer at gaae, og det er naragtigt at ville flyve uden Vinger. Sæt, at Du virkeligen fik, hvad Du saa haarligen begjerer, saa maatte Lovene overtrædes, og Fyrsten vilde overalt blive lastet derfor; vær derfor tilfreds med Din Lod, og opgiv et Haab, som har Naturen imod sig!" Han

tilstod mig forresten mine Fortjenester, og fandt den Standhaftighed, hvormed jeg havde udstaaet saa mange Besværligheder paa min Reise Berømmelse værdig; "men det var ikke saadanne Fortjenester," blev han ved, "som gave Adgang til Statsforretninger; thi dersom enhver udstaaet Møie, enhver enkelt Fortjeneste gav Rettighed til store Bestillinger, saa kunde enhver Maler, eller Billedhugger, den Ene for sin Færdighed i at male, den Anden for sin Færdighed i at udhugge, gjøre Fordring paa at blive Raadsherre. Fortjenester bør belønnes, men Belønningerne bør og være passende for dem, som faae dem, at Staten ikke skal lide derved, og sætte sig blot for Latter." Denne Tale slog mig, og havde den Virkning, at jeg i nogen Tid derefter holdt mig gandske rolig. Men da jeg ikke kunde udholde den Tanke, at blive gammel i en saa ringe Bestilling, greb jeg igjen til det fortvivlede Anslag, jeg før havde ladet fare, at foreslaae en Forbedring i Statsindretningen, og saaledes ved et gandske nyt Paafund paa eengang at sørge baade for Landets og mit eget Bedste.

Kort før min Reise havde jeg paa det nøiagtigste undersøgt dette Fyrstendoms indvortes Tilstand, for at udfinde de betydeligste Mangler i dets politiske Indretning, og de Midler, hvorved samme bedst kunde afhjelpes. Af Forfatningen i Provindsen Kokleku, havde jeg lært, at Staten vakler, naar Fruentim-

mere

mere have Deel i dens Beskyrelse; thi da samme af Naturen ere forfængelige, stræbe de at udvide deres Magt og Myndighed i det Uendelige, og helme ikke, før de have tilvejebragt sig et fuldkommen uindskrænket Herredømme. Jeg besluttede derfor at gjøre et Forslag, om at udelukke det smukke Kjøn fra alle offentlige Embeder, i Haab om, at faae Stemmer nok paa min Side, ved at sætte Sagen i sit rette Lys, og forestille dem tydeligen de Ulejligheder, som nødvendigen vare forbundne med den gamle Indretning. Det syntes mig en let Sag, at overtyde Alle om den Fare, Mandkjønnet satte sig blot for, hvis de ikke i Tide søgte at svække denne Fruentimmer-Magt. Fandt man, at denne Sædvanes fuldkomne Afskaffelse vilde have alt for store Vanskeligheder, paastod jeg, at man i det mindste burde indskrænke Qvinde-Regimentet inden snevrere Grændser. Jeg havde med dette Forslag en tredobbelt Hensigt. Først vilde jeg give mig Anseelse af at raade Bod paa en skadelig Statsfejl; for det andet, søgte jeg, ved i dette ædle og dybsindige Paafund at aflægge en Prøve paa min Skarpsindighed og Dømmekraft, at forbedre mine Omstændigheder; og endeligen for det tredie, fik jeg herved Lejlighed til at hevne mig paa Fruentimmerne over de Fornærmelser og Spottegloser, de saa ofte havde tilføjet mig. Jeg maa reent ud bekjende, at min egen Fordeel og Lyst til at hevne mig vare de for-

 nemste

nemste Drivefjere til dette Forslag; men jeg skjulte snildeligen hvad jeg havde bag Øret, at jeg ikke skulde synes under Skin af Landets Tarv, at søge min egen Fordeel, og saaledes at træde i andre Projectmageres Fodspor, der altid gjøre meget Væsen af deres Forslags almindelige Nytte for hele Landet, men naar man seer lidt dybere i Tingen, befindes ene og allene at have havt deres egen Fordeel i Sigte.

Jeg udarbejdede denne Plan med al den Kunst, som var mig mulig, understøttede den med de fyndigste Grunde, og indgav den allerunderdanigst til Fyrsten. Han, som bestandig havde givet mig Prøver paa sin særdeles Yndest, studsede over dette, som han kaldte det, daarlige og dumdristige Foretagende, og spaaede mig, at det vist vilde geraade til min egen Fordærvelse. Han søgte derfor ved Bønner og Forestillinger at overtale mig til at afstaae derfra; men

—— Skjøndt til Vennens spildte Bøn
Han føjede den vrede Fyrstes Trudsler,

saa lod jeg mig dog ikke afskrække. Jeg stolede deels paa Nytten af mit Forslag, deels paa hele Mandkjønnets Medhold, som jeg troede mig sikker paa, og blev haardnakket, trods alle Paamindelser, ved mit Forsæt. Jeg blev altsaa efter Loven ført op paa Torvet, med en Strikke om Halsen, for at vente paa Raadets Udslag. Alle Raadsherrerne forsamlede sig, og da de havde givet deres Stemmer, blev Dommen

affendt

afsendt til Fyrstens Underskrift, fra hvem den igjen blev sendt tilbage, og ved en Herold offentlig oplæst, som følger:

"Efter moden Overvejelse dømme vi: at det af "Sr. Skabba, første Hof-Løber hos Hans Durch-"lauchtighed, gjorte Forslag, om at udelukke det "andet Kjøn fra offentlige Embeder, ikke uden "Statens allerstørste Skade kan antages og udføres, "eftersom den halve Deel af Nationen, som bestaaer "af Fruentimmere, nødvendigen maa opbringes ved "denne Forandring, og derved blive Regjeringen fiendsk "og besværlig. Fremdeles holde vi det for ubilligt, "at nægte Træer af fortreffelige Egenskaber Adgang "til de Æresposter, de vise sig værdige til, i Sær-"deleshed da det er utroligt, at Naturen, som intet "gjør hen i Taaget, uden Hensigt skulde have udru-"stet dem med saa ypperlige Gaver. Vi troe, at "Statens Tarv udfordrer i Embeders Uddeling meer "at see paa Dulighed og Anlæg, end paa Navne. "Og, da Landet ikke sjelden har Mangel paa dygtige "Subjecter, finde vi det daarligt, ved en Forordning "eller Raadsbeslutning paa eengang at erklære den "hele halve Deel af Indbyggerne, blot for Fødselens "Skyld, uværdige og ubrugelige til Forretninger. "Efter grundigste Overlæg kjende vi altsaa for Ret: "at ovenmeldte Skabba bør, for sit saa daar-

"lige,

"lige, som dristige Forslag, at lide den i slige
"Tilfælde sædvanlige Straf."

Fyrsten tog sig denne min Ulykke meget nær; men da han aldrig plejede at forandre Raadets Beslutninger, underskrev han Dommen, og efterat have sat sit Segl derunder, befalede han at gjøre den bekjendt, dog med denne Formildelse: at jeg, som en Udlænding, der var fød og opdraget i en fremmed Verden, hvor et hurtigt Hoved holdtes for en Fuldkommenhed, kunde i denne Betragtning befries for Livsstraf. Imidlertid, paa det at Lovene, ved en saadan Eftergivelse, ikke maatte tabe noget af deres Ubrydelighed, skulde jeg sidde i Fængsel indtil Begyndelsen af Birke-Maaneden, da jeg, tilligemed andre Forbrydere, skulde bortsendes til Firmamentet.

Da Dommen var bekjendtgjort, blev jeg altsaa henført i Stadens Arresthuus. Nogle af mine Venner raadte mig, at protestere mod denne Dom, paa Grund af, at der havde befundet sig saa mange Fruer og Jomfruer iblandt mine Dommere, der følgelig havde dømt i deres egen Sag. Andre holdt det for raadeligere, at jeg tilstod min Forseelse, og undskyldte den med min medfødte Dumhed, som en Nationalfeil. Men jeg var ikke at overtale hertil, af Agtelse for mine overjordiske Medmennesker, hvis Anseelse jeg ved en saadan Bekjendelse ikke havde sat en liden Plet paa.

Ikke længe derefter hørte jeg, at Fyrsten havde besluttet, at fritage mig for al Straf, hvis jeg blot vilde bede ham om Forladelse for min Misgjerning; endskjøndt Skatmesterinden Rahagna af alle Kræfter satte sig imod min Befrielse. Men, for at tilstaae Sandheden, maa jeg bekjende, at jeg ikke var meget misfornøjet med min Dom; thi den Forretning, jeg havde, var mig meer forhadt end Døden, og jeg var kjed af at omgaaes længer med disse af deres alt for store Viisdom opblæste Træer. Jeg haabede desuden at gjøre større Lykke i Firmamentet, hvor alle Fremmede, som jeg hørte, bleve uden Forskjel meget vel imodtagne.

# Tiende Capitel.

## Rejsen til Firmamentet.

Hidindtil har jeg intet meldt om den højstforunderlige Forviisning til Firmamentet, som er i Brug hos de Underjordiske; jeg vil derfor her, som paa det meest passende Sted, give Læseren et Begreb om denne Rejse. Tvende Gange om Aaret pleje nogle overordentlig store Fugle, som man kalder **Kupakki** eller **Postfugle**, at lade sig see. Da de komme og flyve bort igjen paa bestemte Tider, har Aarsagen til denne deres ordentlige Ankomst og Bortgang i lang Tid brudt Hovederne paa de underjordiske Naturkyndige. Nogle mene, at visse Insecter, eller ualmindelig store Fluer, hvoraf der paa den Tid af Aaret gives en stor Mængde, og som disse Fugle særdeles gjerne spise, lokke dem ned paa Kloden; og denne Formodning synes mig ikke urimelig. Den Omstændighed, at Fuglene, naar samme Fluer forsvinde,

strax flyve tilbage til Firmamentet, sætter Tingen næsten uden for al Tvivl, og at sligt virkelig kan skee ved en vis Naturdrift, beviser Exemplet af andre Fugle, som paa bestemte Tider, uden Tvivl af samme Aarsager, lade sig see i visse Lande. Andre troe, at disse Fugle ere saaledes afrettede og øvede af Indbyggerne i Firmamentet, at de kunne bortsendes, som Falke eller andre Jagtfugle, for at hente Bytte fra andre Lande. Denne Gisning grunder man paa den store Vaplighed og Behændighed, hvormed de, naar Rejsen er tilende, nedlade deres Bytte eller Passagerere paa Jorden. Man slutter og af andre Omstændigheder, at disse Fugle enten maa være afrettede ved Kunst, eller begavede med Fornuft. Imod den Tid, for Exempel, da de skulle flyve bort igjen, blive de saa tamme og kjelne, at de lade kaste Garn og Snarer paa sig, hvorunder de ligge stille og ubevægelige i nogle Dage. Indbyggerne made dem imidlertid med de nysomtalte Insecter, hvoraf der til den Ende samles i Forvejen en stor Forraad, og finke dem ved denne Spise saa længe til alle Ting ere færdige til de Forvistes Bortrejse. De hertil brugelige Anstalter skee paa følgende Maade: man binder med Reeb et Slags Trug eller aflang Kasse fast til de Snarer, hvori Fuglene ere hildede. En saadan Kasse kan netop rumme et Træ, eller Menneske. Naar nu Rejsetiden nærmer sig, og Fuglene mærke,

at

at de ingen fleer Insecter faae at spise, svinge de sig op, og flyve hjem igjennem Luften. Saaledes var det forunderlige Rejsetøj beskaffent, som jeg og andre Fanger maatte betjene os af, for at komme til den anden Verden.

Foruden mig skulde paa samme Tid to Borgere fra Potu, der for andre Forbrydelser vare dømte til Landsflygtighed, afsendes. Den ene af disse var en Metaphysiker, som havde forbrudt sig imod Loven ved at disputere om Guds Væsen og Aandernes Natur. Han havde først bødet for denne Forvovenhed med at aarelades; men da man strax efter traf ham i samme Forbrydelse, blev han forviist til Firmamentet. Den anden var en Fanatiker, som ved at opkaste Tvivl mod Religionens Hellighed, og de borgerlige Loves forbindende Kraft, syntes at ville kuldkaste begge Dele. Han vilde ikke rette sig efter de offentlige Forordninger, fordi, sagde han, al borgerlig Lydighed stred imod hans Samvittighed. Hans Venner stræbte med de kraftigste Grunde at faae ham til at afstaae fra denne Egensindighed, forestillende ham, hvor mange Vildfarelser Samvittighedens Tilsagn og indbildte Aabenbaringer ere underkastede: hvor ofte man forvirrer Nidkjærhed, Samvittighed og guddommelig Indskydelse med Tykblodighed og fordærvede Vædsker: hvor daarligt det er, at beraabe sig paa sin indvortes Overbeviisning, og hvor ubilligt det er, at

ville

ville gjøre sin egen Følelse til Rettesnor for Andres, i hvad de skulle troe, da de kunne paastaae samme Ret, og sætte Samvittighed imod Samvittighed. De beviiste ham, at Ingen, som bliver haardnakket ved den Grundsætning, at man ene skal rette sig efter sit eget Hoved, kan eller bør nyde Borger-Ret, da det er en god Borgers Pligt blindt hen at lyde Landets Love; og denne Lydighed hverken vil eller kan en Fanatiker vise, der i alle borgerlige Sager gjør sin Følelse til sin eneste Regel. Men da hverken Forestillinger eller Beviser virke paa en Fanatiker, blev han, som en forhærdet og ulægelig Galning, dømt til Forviisning. Vi vare altsaa paa samme Tid tre, som vare bestemte til denne Reise, nemlig en Projectmager, en Metaphysiker, og en Fanatiker.

I Begyndelsen af Birkemaaneden bleve vi tagne ud af Fængselet, og førte hver til sit forskjellige Sted. Jeg veed slet ikke, hvordan det siden gik mine Kammerater; thi jeg havde nok med at sørge for mig selv, og brød mig ikke om Andre. Saasnart jeg var kommen til det bestemte Sted, blev jeg knuget ind i Truget eller Kassen, med saa megen Mad, som jeg behøvede, for at opholde Livet i nogle Dage. Kort derefter, da Fuglene fornam, at man ikke gav dem meer at æde, forlod de, som advarede om at reise, Kloden, og fløj med utrolig Hastighed igjennem Luften. Man troer i Almindelighed under Jorden, at

der

der er hundrede Mile imellem Planeten Nazar og Firmamentet; jeg kan ikke sige for vist hvor lang Tid jeg tilbragte paa denne Vej; men det forekom mig, som om denne Luftsejlads varede omtrent i fire og tyve Timer. Efter en meget langvarig Stilhed, kom omsider en forvirret Larm mig for Øren, hvoraf jeg sluttede, at jeg ikke maatte være langt fra Land. Jeg mærkede nu, at disse Fugle virkeligen vare afrettede; thi de satte med saa megen Lethed og Omhyggelighed Kassen, hvori jeg laae, ned paa Jorden, at den ikke fik mindste Skade. Der stimlede strax en stor Mængde Aber omkring mig, som ikke indjoge mig liden Frygt, eftersom disse Dyr, mens jeg var paa Nazar, bestandigen havde været min største Plage. Denne Bestyrtelse tog meget til, da jeg hørte dem snakke med hinanden, og saae dem fremgaae, med afmaalte Skridt, i Klæder af forskjellige Farver. Jeg sluttede mig deraf til, at det maatte være Indbyggerne i dette Land; men da Intet, efterat jeg var bleven vant til saa mange urimelige Ting, burde forekomme mig nyt og usædvanligt længere, tog jeg Mod til mig igjen, især da jeg saae, at disse Aber med den største Høflighed og Artighed af Verden, nærmede sig til mig, og tog deres ny Gjæst ud af Kassen. Man bruger næsten ikke flere Ceremonier ved de største Gesandters Modtagelse i vor Verden. Den Ene traadte frem af Krebsen efter den Anden, og tiltalte mig med de Ord:

Pul

Pul Asser! Da de meget ofte havde gjentaget denne Velkomst, svarede jeg dem omsider det samme, hvorover de brøde ud i Skoggerlatter, og ved adskillige løjerlige Gebærder gave tilkjende, hvor inderlig dette gottede dem, at høre mig gjentage disse Ord. Jeg mærkede strax, at disse Indbyggere vare letsindige, nysgjerrige og særdeles snaksomme. Naar de talte, lod det, som de slog paa Tromme, saa flydende og hastig rullede de Ordene frem oven paa hinanden i eet Aandedræt. De vare, kort sagt, Potuanerne aldeles modsatte i Klædedragt, Sæder, Tungemaal og Legems-Dannelse. I Begyndelsen syntes de meget at studse ved min Skabning; men det, som især opvakte deres Forundring, var, at jeg havde ingen Hale; thi eftersom ingen iblandt alle ufornuftige Dyr mere ligner Mennesker end Aber, havde de holdt mig for en Skabning af deres Art, hvis jeg havde havt denne Prydelse; saa meget mere, da de havde lagt Mærke til, at alle de Indbyggere, som vare komne hidindtil fra Nazar, vare dem aldeles ulige.

Paa den Tid jeg ankom, var der højt Vand overalt, formedelst Planeten Nazars Nærhed; thi ligesom Ebbe og Flod retter sig efter Maanens Gang hos os, saaledes aftager og voxer Havet i Firmamentet her, i Forhold til Nazars Frastand.

Strax efter min Ankomst blev jeg ført til et meget stort Huus, som var prydet med Fliser, Speile, Marmorer,

morer, kostbare Vaser og prægtige Tapeter. Der stod Vagt ved Porten, hvoraf jeg kunde slutte, at det ikke maatte være en gemeen Abekat, som boede der. Det var, som jeg siden fik at høre, hverken meer eller mindre end Borgemesteren der i Byen. Han længtes meget efter at komme til at tale med mig, og lejede derfor strax adskillige Sprogmestere, som skulde undervise mig i Sproget. Da jeg efter et Fjerdingaars Forløb talte det med temmelig Færdighed, ventede jeg at tilvejebringe mig Alles Beundring for mit flyvende Nemme og ypperlige Hukommelse; men mine Lærere fandt mig dorsk og tungnem i saa høj Grad, at de af Utaalmodighed ofte truede med at forlade mig. Ligesom jeg altsaa paa Planeten Nazar for mit hurtige Nemmes Skyld spotviis blev kaldet Skabba, eller den Utidige, saa kaldte man mig her i Hensigt til mit sløve og langsomme Begreb Kakidoran, som betyder dum og dorsk; thi her agter man allene dem, som i et Øjeblik kunne fatte en Ting, og lade Munden løbe. Mens jeg lærte Abesproget, førte min Vert mig adskillige Gange omkring i Byen, hvor jeg overalt mødte Tegn paa al Slags Pragt og Overdaadighed. Vi kunde med Nød og Neppe komme frem for de mangfoldige Vogne, Kareter, Lakejer, Løbere og Aber, som vrimlede imellem hinanden. Med alt det var dette dog intet at regne mod den Overflod, som herskede i Hovedstaden, hvor man

fandt

fandt samlet, som i en Middelpunkt, al den Forfængelighed Dødelige kunne opfinde. Da jeg gandske havde Sproget inde, bragte min Vert mig til denne By, da han haabede ved en saa ny og usædvanlig Forærring at indsmigre sig hos en vis Raadsherre. Regjeringen i dette Land er aristocratisk; Staten bestyres af det store Raad, og alle Raadsherrerne ere af gammel Adel. De, som ere komne af borgerlige Folk, kunne ikke gjøre sig Haab om at blive meer end i det højeste Rodemestere, Byskrivere og Dommere i de smaa Byer og Provindserne. Undertiden drive de det saavidt, at de blive Borgemestere; men dertil udfordres særdeles udmærkede Fortjenester. Paa denne Maade var min Vert stuppet til sit Borgemesterskab, thi han havde et saa frugtbart Hoved, at han i een Maaned fandt paa otte og tyve Projecter, og omendskjøndt ingen af disse vare saaledes beskafne, at deres Iværksættelse i mindste Maade kunde bestaae med Statens Nytte, gave de dog Prøver paa det hurtige Genie, hvorved han havde sat sig i Anseelse; thi i den hele underjordiske Verden agtes ingensteds Projectmagere saa højt, som her.

Republikens Hovedstad hedder Martinia, hvoraf hele Landet har faaet sit Navn. Den har en skjøn Beliggenhed, prægtige Bygninger, driver stærk Handel, og har et fortreffeligt Sø-Arsenal. I Størrelse og Indbyggernes Mængde syntes den, saavidt jeg

kunde

kunde dømme, ikke at give Paris noget efter. Trængselen paa Gader og Stræder var saa stor, at vi maatte slaae os igjennem med Stokke og knyttede Næver, for at komme til den Kant af Byen, hvor Præsidenten boede, som min Vert, Herr Borgemesteren, havde isinde at forære mig til. Da vi endeligen vare komne i Nærheden af denne Herres Huus, gik min Vert i Forvejen ind i et Vertshuus, hvor han bragte sin Pynt i Orden, for at komme net og anstændig paaklædt frem for Hans Excellence. Der stimlede strax en heel Hær af Lejetjenere, som de kalde Maskatti, eller Pyntere; til, hvilke alle Folk pleje at betjene sig af, før de gaae ind i Raadsherrernes Palladser. Disse børste Klæder, tage Pletter af, og sætte med en forunderlig Behændighed alt hvad der er kommet i Uorden, indtil de mindste Folder, igjen i Lave. En af disse Maskatter tog strax Borgemesterens Kaarde, og pudsede den blank. En Anden bandt Slæjfer af forskjellig farvede Baand om hans Hale; thi intet ligger disse Aber saa meget paa Hjertet, som at faae deres Haler ret udzirede. Der vare Raadsherrer, og især Raadsherrers Fruer, som paa Festdagene ikke kunde pynte deres Hale under tusinde Rigsdalers Bekostning i vor Mynt. Den tredie Maskatti havde en Passer, hvormed han udmaalte Klæderne, for at see om alting havde sin behørige Symmetrie. Den Fierde løb til med en Flaske Sminkwand, for at give

ham

ham et gandske andet Ansigt. Den Femte eftersaae hans Fødder, og skar meget net hans Ligtorne. Den Sjette bragte lugtende Vand, hvormed han oversprøjtede hele Borgemesteren; og, kort sagt, En tørrede ham med et Haandklæde, hin gjorde ved hans Bukler med en Kam, denne holdt et Spejl for ham, og alt dette skete med samme Paapassen, Flid og Omhu, hvormed en Landmaaler hos os udmaaler og illuminerer et Landkort. Hillemænd! tænkte jeg ved mig selv, gjøres der saa megen Flid og Umage nødig for at stadse, glatte, danne og male Mandfolkene, hvilken Tid, og hvilke Bekostninger maa der ikke da anvendes paa Damernes Pynt! og vist er det, at Fruentimmerne i Martinia holde aldeles ingen Maade heri; men skjule med saa megen Sminke deres legemlige Fejl, at Næsen maa undgjelde Øjnenes Fornøjelse ved at nærme sig til dem. Thi naar Sveden blander sig med Sminken og de lugtende Vande, gaaer det, som naar en Kok slaaer mange Supper sammen: man veed ikke hvoraf det lugter, man veed kun, at det lugter ilde.

Da min Vert paa denne Maade var poleert, friseert, opmalt og udpyntet, gik han med mig til Præsidentens Pallads, fulgt allene af tre Tjenere. Saasnart han kom ind i Forgemakket, tog han sine Sko af, for ikke at plette Marmorgulvet. Han maatte bie en heel Time inden han blev meldt, og blev ikke

indladt, før han havde givet nogle Kjendelser, hvorved man maa sætte sig i Gunst hos Betjentere her i Landet. Præsidenten sad paa en forgyldt ophøjet Stol. Saasnart han saae mig og min Vert træde ind i Stuen, brast han i høj Latter, og gjorde strax saa mange dumme og unyttige Spørgsmaal, at Sveden sprang mig af Panden derover. Ved hvert Svar,

— Ja, før han havde hørt dets Mening halv,
Han skoggerloe, saa hele Huset skjalv.

Jeg formodede, at Galskab her maatte holdes for en Fortjeneste, siden Staten havde valgt slig en Nar til Præsident, eller næst øverste Raadsherre i det store Raad, og yttrede denne Tanke for min Vert. Men han forsikkrede mig, at det var en Mand, som var almindelig bekjendt for at besidde meget udmærkede Naturens Gaver, og hvis ypperlige Genie lagdes tydelig nok for Dagen ved de utallige Forretninger af ganske forskjellig Natur, han bestred i saa ung en Alder. Hans Fattekraft var saa flyvende hurtig, at han ikke allene over Borde, med et Glas i Haanden, afgjorde de vigtigste Sager, men endog ved Middags- og Aftens-Maaltider plejede imellem hver Ret at skrive en ny Forordning. Jeg tog mig den Frihed at spørge, hvor længe vel saadan en Forordning plejede at gjelde? "i Almindelighed," svarte min Vert, "saa længe, til Raadet finder for godt at ophæve den igjen."

Da Hans Excellence omtrent en halv Time havde sladdret med mig, og ladet Munden løbe med samme Færdighed, som vore europæiske Barberere, vendte han sig til min Vert, og sagde, han vilde antage mig blandt sine Betjentere, eftersom han mærkede af mit langsomme Begreb, at jeg maatte være fød

I Dumheds Land, hvor en langøret Brimmel
I Taage trækker under mørke Himmel.

og altsaa uskikket til enhver betydelig Bestilling. "Jeg har rigtig nok ogsaa," sagde min Vert, "mærket en vis medfødt Dovskhed hos ham; men naar han faaer Tid til at betænke sig derpaa, dømmer han ikke saa galt om en Ting." "Ja, hvortil nytter det?" svarte Præsidenten, "her bruge vi hurtige Embedsfolk, da Forretningernes Mangfoldighed ikke taaler nogen Langsomhed." Da han havde sagt dette, begyndte han omhyggeligen at undersøge mine Legemskræfter, og bød mig løfte en temmelig tung Vægt op fra Gulvet. Da jeg gjorde dette uden synderlig Møje, sagde han: "Naturen, som har været saa knap imod Dig i Sjelens Evner, har paa en Maade erstattet dette ved den legemlige Styrke, den har forundt Dig." Jeg fik derpaa Befaling at forføje mig bort, og opholde mig et andetsteds i Gaarden i nogle Minuter, hvor Tjenerne rigtig nok modtoge mig med al mulig Høflighed, men plagede mig tillige ynkelig med deres evige Jaddren og løjerlige Fagter. De

gjorde mig saa mange Spørgsmaal om vor Verden, at jeg tilsidst ikke vidste hvad jeg skulde svare dem derpaa: og uagtet jeg digtede adskillige Ting i min Forlegenhed, kunde jeg dog ikke mætte deres Nysgjerrighed. Omsider kom min Vert tilbage, og fortalte mig, at det havde behaget Hans Excellence at antage mig blandt sine Hofbetjentere. Af Præsidentens foregaaende Tale kunde jeg nogenledes slutte mig til, at den Bestilling jeg havde faaet, ikke maatte være af stor Vigtighed, og formodede, at det enten maatte være som Portner eller Huushovmester jeg var ansat; men da jeg spurgte min Vert, hvad det egentlig var for et Embede, svarte han mig: "Hans Excellence har af besynderlig Naade antaget Dig som sin fornemste Porteur, med aarlig Løn af fem og tive Stercolater, (en Stercolat i Martinia er omtrent to Rigsdaler i vor Mynt) og derhos lovet, at Du ikke skal forrette denne Tjeneste for andre end ham selv og Hendes Naade, Frue Præsidentinden." Dette Svar var mig et Tordenslag. Jeg forestillede min Vert paa den bevægeligste Maade, hvor ubilligt det var at sætte et fribaarent Menneske, som var kommet af Folk, til en slig Bestilling. Men Betjenterne afbrøde min Tale, stimlede i Hobetal omkring mig, og havde nær dræbt mig med deres urimelige Lykønskninger. Thi alle Martinianerne ere letsindige, forsjasede og sladdervorne; de tænke aldrig længer end

fra

fra Næsen til Munden, og lade Tungen uophørlig løbe. Jeg blev tilsidst ført ind i et lille Kammer, hvor Aftensmaden stod færdig, og da jeg havde spiist libet, viste man mig, hvor jeg skulde ligge.

Jeg kastede mig strax i Sengen, men formedelst det Oprør, der var i mit Sind, kunde jeg ikke faae Søvn i mine Øjne. Den Stolthed, hvormed disse Aber saae mig over Skuldrene, gjorde mig næsten rasende, og der behøvedes virkelig en spartansk Taalmodighed til at fordøje denne Forhaanelse. Jeg begræd min ulykkelige Skjæbne, som forekom mig endnu haardere her, end paa Nazar, og sagde ved mig selv: "hvad om den store Kadoki, Storkantzleren i Fyrstendømmet Potu, kom hertil! man vilde neppe lægge Mærke til denne værdige, yderst fortreffelige Mand, som behøver en heel Maaned til at gjøre en Forordning. Hvorledes vilde det gaae Palmka i dette Land, hvor Raadsherrerne forfatte Love og føre dem i Pennen over Borde!" Efter alvorlig Overvejelse befandt jeg, at jeg var kommen fra de Vises Land til Narrenes Opholdssted. Udmattet af disse Betragtninger faldt jeg endelig i Søvn. Jeg kan ikke sige, hvor længe jeg sov, fordi der her ingen Forskjel er paa Dag og Nat. Det er aldrig mørkt, undtagen paa en vis bestemt Tid, naar Planeten Nazar kommer imellem Firmamentet og den underjordiske Sol, og derved formørker den. Disse Formørkelser ere meget

mær-

mærkelige, da Planeten Nazar, som løber i sin Bane Firmamentet temmelig nær, aldeles skjuler Solen med sin Skygge. Aarstiden er, formedelst Solens bestandige Nærværelse, altid den samme. Indbyggerne have derfor adskillige Indretninger, som, for Exempel, skyggefulde Lunde, kjølige Spadseregange og Kjeldere under Jorden, for at beskytte sig imod Hedens Ubehageligheder.

Jeg var netop opvaagnet, da en Abekat, som gav sig ud for at være min Collega, kom ind i Kammeret til mig med nogle Baand og en forloren Hale, som han anbragte bag paa mig, for at gjøre mig de andre Aber saa lig, som muligt. Derpaa bød han mig at være færdig, siden Præsidenten om en halv Times Tid skulde bæres hen til Academiet, hvorhen han, tilligemed de øvrige Raadsherrer, var indbuden ved et offentligt Program. Det var en Doctor-Promotion, som skulde gaae for sig Klokken Fjorten om Formiddagen. Man maa vide, at skjøndt Dagen her ikke kan skjelnes fra Natten, siden det altid er lyst, saa deles dog Dagen i visse Timer, halve Timer og Qvarterer, ved Hjelp af Uhrværker eller Timeglas, saa at Dag og Nat indeholder to og tive martinianske Timer. Hvis det altsaa hændte sig, at alle Byens Uhrværker paa eengang gik i Staa, vilde det være umuligt for Indvaanerne at faae Tidens Gang at vide, før de fik rettet og stillet deres Uhre

igjen

igjen efter andre Stæders. Thi Solskiver ere og kunne der ikke være, eftersom der er ingen Skygge; ved det at Solens Straaler falder stedse lige ned paa deres Isser; og hvor man graver en Brønd, er den lys overalt. Aaret er bestemt efter Planeten Nazars Gang, der i dobbelt saa kort Tid som Firmamentet gaaer omkring Solen.

Klokken Fjorten bare vi altsaa i en forgyldt Bære-vogn Hans Excellence til Academiet. Da vi kom ind i Auditorium, saae vi adskillige Doctorer og Magistre, som sadde i ordentlig Rad. Enhver af dem rejste sig, i det Hans Excellence gik forbi, og vendte ham sin Hale. Dette er et Ærbødigheds Tegn; og af denne Aarsag udpynte de med saa megen Omsorg deres Haler. Mig forekom disse bagvendte Hilsener naturligviis meget dumme og latterlige; thi at vende Ryggen til Folk er hos os Tegn paa Koldsindighed eller Foragt: men hvert Land har sin Skik. De omtalte Doctorer og Magistrer sadde paa begge Sider af Auditorium, og i den yderste Ende, midt for Skrankerne, var et Catheder, hvori den, som skulde creeres, stod. Før Promotions-Acten blev der holdt en Disputats, hvis Titel var følgende: **physisk Inaugural-Dissertation, hvori den yderst vigtige Opgave: om den Lyd, som Fluer og andre Insecter give fra sig, kommer ud af Munden eller Rumpen, opløses og afhandles.** Præses havde

paa=

paataget sig at forsvare den første Mening; men Opponenterne bestrede den med saa megen Hidsighed, at man befrygtede, denne Trætte skulde tilsidst ende sig med et blodigt Slagsmaal, hvortil det vist nok og var kommet, hvis det forsamlede Raad ikke havde rejst sig, og ved sin Myndighed dæmpet det udbrydende Klammeri. Mens Disputatsen varede blev der spilt paa Fløjte. Fløjtespilleren styrede Stridens Gang ved snart med haarde og heftige Stød i Fløjten at ophidse de Stridende, naar de bleve kolde, snart med milde og behagelige Toner at dæmpe deres Raseri. Men slige Midler have som oftest ingen Virkning. Thi det er vanskeligt at lade sig styre, naar der handles om vigtige Materier, hvilket man har Beviser nok paa i vor Verden, hvor Undersøgelsen og Opløsningen af indviklede og meertydige Opgaver ikke mindre sætte Blodet i Bevægelse. Imidlertid endtes denne Trætte, som syntes at tegne til Mord og Blod, med indbyrdes Lovtaler og Lykønskninger, ligesom paa vore Academier, hvor, efter en gammel vedtagen Skik, Præses altid med Sejer gaaer ned af Cathedret.

Da Disputatsen var tilende, gik Promotions-Acten for sig med følgende Ceremonier: Candidaten blev sat midt paa Gulvet i Høresalen, hvor tre Pedeller, eller Academiets Betjente, med afmaalte Skridt gik hen og styrtede en heel Spand koldt Vand paa hans Hoved; siden røgede de ham med lugtende Sager, og

gave

gave ham et Brækmiddel ind. De forrettede dette med al mulig Højtidelighed og Ærefrygt, og i det de nedbøjede deres Hoveder, udraabte de ham som lovlig creeret Doctor. Højstforundret over disse fremmede og besynderlige Ceremonier, vendte jeg mig til en lærd Abekat, som stod ved Siden af mig, og spurgte ham, hvad dette skulde betyde? han ynkedes over min tykke Uvidenhed, og sagde mig, at ved Vandet, Røgelsen og Vomitiven betydedes, at man skal aftoe de gamle Pøbelpletter, og beslitte sig paa en ny over Almuen ophøjet Levemaade. Da jeg hørte dette, ærgrede jeg mig over min Dumhed, og fuld af Beundring spurgte jeg ikke et Ord mere, at jeg ikke skulde ansees for aldrig at have været før iblandt skikkelige Folk.

Da Acten var forbi, blev der en stor Allarm af Trommer, Fløjter og Basuner. Den nye Doctor gik ud af Auditorium i en grøn Kappe, med et Belte om Livet, og blev fulgt hjem af hele den lærde Skare; men da han var kun af borgerlig Familie, blev han ikke baaren i en Bærevogn, men trukken i en Karre, med tvende Løbere i lange Kjorteler foran. Højtideligheden endtes, som sædvanlig, med en prægtig Smaus, hvor alle Gjesterne fik en Ruus; thi der blev drukken saa megen Viin, at de fleste bleve baarne drukne hjem, og maatte i nogle Dage efter bruge Medicamenter, inden de kom sig igjen; saa at der i den

hele

hele Act intet fattedes, at den jo fra Begyndelsen til Enden var fuldkommen højtidelig; og jeg kan bevidne, at jeg aldrig har seet nogen mere academisk Promotion, eller nogen Candidat lovligere creeret til Doctor i vor Verden.

Paa Raadhusene afgjøres Sagerne med en forunderlig Hastighed, saa at jeg virkeligen ikke noksom kunde beundre den lette og hurtige Fattekraft, som er dette Folk egen. Som oftest rejse Dommerne sig længe før Advocaten har udtalt, og votere saa med saa megen Hurtighed og Zirlighed, at det er en Lyst. Jeg gik ofte ind paa disse Raadhuse, for at lære ret at kjende den martinianske Rettergangsmaade. I Begyndelsen forekom Dommene mig altid rigtige, og grundede paa naturlig Billighed; men ved nøjere Overvejelse fandt jeg dem saa ubillige, daarlige og modsigende, at jeg meget heller vilde lade en Sags Udfald beroe paa Tærningkast, end overlade den til Dommernes Kjendelser i Martinia. Om Lovene kan jeg ikke sige det mindste, formedelst den Ubestandighed, de ere underkastede; thi Lands Lov og Ret forandres her aarlig ligesom Moden i Klædebragt, saa at mange straffes for Handlinger, som ikke vare forbudne, da de begik dem. Af denne Aarsag appellerer man altid fra de lavere til de højere Retter, fordi man haaber, at den værende Lov under Processens Gang bliver afskaffet. Denne Fejl rejser sig af Lo-

venes alt for hurtige Affattelse. Hertil kommer, at denne Nation finder saa megen Smag i alt, hvad der er nyt, at den ækles endog ved de allernyttigste Love og Indretninger, saasnart de blive gamle. Den samme Letsindighed bemærkede jeg i deres Klædedragt og Pynt.

Advocaterne agtes her overmaade højt for deres spidsfindige Disputeremaade. Der gives Somme, der vide saaledes at snoe sig, at de aldrig paatage sig uden tvivlsomme og uretfærdige Sager, for at lægge deres Færdighed for Dagen, og vise, med hvor stor Klygt de vide at forandre Sort til Hvidt. Dommerne see gjerne igjennem Fingre med en uretfærdig Sag, som med Spidsfindighed forsvares, og ere tilfreds, naar Processen blot er ført med alle Formalitéter. Ved saadan Lejlighed pleje de at sige: Vi indsee rigtig nok, at Sagen er uretfærdig; men siden den med saa megen Kunst og Formelighed er forsvaret, kunne vi ikke undlade, i Betragtning af Sagførerens Duelighed, at afvige lidet fra Billighedens Regel.

Doctorerne i Lovkyndigheden give Underviisninger i deres Videnskab til forskjellige Priser, efter Sagernes Natur. De, for Exempel, som lære at føre og vinde uretfærdige Sager, lade sig betale med tyve Stercolater; de derimod, som lære at føre retfærdige Sager, tage kun ti. Rets-Formaliteterne ere saa mange

mange og saa vidtløftige, at man igjennem den uhyre Mængde af paa hinanden dyngede Love og Forordninger, aldrig kan komme til Grunden i denne Videnskab; thi Martinianernes overordentlige Skarpsindighed og flyvende Fattekraft væmmes ved alt, hvad der er simpelt og tydeligt, og finder allene Smag i det, som er spidsfindigt, indviklet og forvirret.

Det samme gjelder om deres Religion, der slet ikke er practisk, men blot speculativ. Saaledes have de to hundrede og tredive forskjellige Meninger om hvad Skikkelse man kan tillægge Gud, og tre hundrede og sex og halvfemsindstive om Sjelens Natur og Egenskaber. Martinianerne gaae ikke i Kirke, eller paa theologiske Collegier, for at høre noget til Opbyggelse, eller lære, hvorledes man skal leve og døe vel; men blot for at høre, med hvilken Kunst og Fiinhed de hellige Talere udtrykke sig. Jo uforstaaeligere deres Foredrag er, jo mere roses de; thi Martinianerne høre ikke noget med Fornøjelse, uden hvad de ikke forstaae.

De bekymre sig ikke nær saa meget om Ting, som om Ord; deres Talere stræbe mere efter pyntede Talemaader og kunstige Vendinger, end efter grundige Fornuftslutninger og gjennemtænkte Beviser, og søge blot ved velklingende Perioder at kildre Ørene, og tilvende sig Tilhørernes Opmærksomhed. Jeg vovede derfor ikke at tale noget om den christelige Religion

her,

her, hvis Lære udmærker sig ved tydelig Simpelhed og usminket Sandhed.

Den Anseelse, Projectmagere her staae i, gaaer over al Forestilling, og jo urimeligere og umuligere et Forslag er, jo sikkrere er det paa almindeligt Bifald. Da jeg engang talte med en vis Abekat om Jordklodens Beskaffenhed, og sagde ham, at dens Overflade var beboet, faldt han strax paa den Idee, at gjennemgrave Jordskorpen, og bane en Vej til de overjordiske Folk. Han indgav sit Forslag, det behagede overalt, og der blev i kort Tid oprettet et overjordisk Handels-Compagnie, som Indbyggerne strømmede til i Hobetal, og kappedes om at kjøbe sig Actier i. Men da alting kom i Uorden ved disse Bevægelser, og adskillige Familier ved Actierne geraadede i yderste Armod, indsaae man omsider, at Forslaget var daarligt, og stod af fra dette Foretagende. Imidlertid, trods al den Skade denne Plan havde tilføjet Landet, fik dog Projectmageren ikke allene ingen Straf for samme, men blev endog for dens Storheds og Dristigheds Skyld overalt overvældet med Berømmelse; thi Martinianerne plejede at sige ved slige Lejligheder:

Blev end Udfaldet slet,
Var dog Indfaldet net.

Da jeg ret nøje havde udstuderet Nationens Caracteer, faldt jeg paa, at benytte mig af denne Svaghed,

hed, for at sætte mig i Anseelse der i Landet, og ved et eller andet nyt Paafund at forbedre min Tilstand. Ved at undersøge Statsforfatningen opdagede jeg adskillige Fejl og Mangler deri: især fandt jeg, at de havde for mange Kunstnere og for faa Haandværkere. Jeg indleverte altsaa en Forestilling om at oprette flere Haandværker til offentlig Nytte. Men alle Forslag af denne Natur opvakte kun Lätter og Foragt hos dette forfængelige Folk, som allene fandt Behag i Fjas og Dukketøj.

Jeg ærgrede mig over min egen Dumhed, og tænkte ved mig selv: du er dog en Erkedosmer, og fortjener at blive Bærevogns-Hest til din Dødsdag! Imidlertid lod jeg dog ikke Modet reent falde; og da jeg mærkede, at jeg intet udrettede ved nyttige Forslag, besluttede jeg, at forsøge, om jeg med et daarligt og unyttigt Paafund ikke kunde gjøre mere Lykke. Jeg aabenbarede mit Forsæt for en fornuftig Abekat, som opmuntrede mig med disse Ord:

Vov en Ting, som der er Halsbrud ved,
Om ikke Hovedbrud! forsøg et Stykke,
Som baner Vej til Galgen! hvis Din Lykke
Du gjøre vil paa dette Sted. —

Han anførte mig Exempler af Mange, som ved blotte Snurrepiberier og Børnespil, især ved at indføre nye Moder i Klædedragten, havde sat sig i Yndest hos Nationen. Jeg besluttede altsaa at være gal med de

Galne,

Galne, og gjennemgik til den Ende med omhyggelig Undersøgelse alle de unyttige Kunster og daarlige Paafund, jeg kjendte oppe i Europa. Efter modent Overlæg faldt mit Valg paa de Hovedprydelser, som vi kalde Parykker. Jeg saae, at Landet havde en stor Mængde Gjedder, af hvis Uld man nogenledes kunde gjøre Parykker; og da min salig Stedfader just havde havt denne Profession, kunde jeg til Nød fuske lidt paa Haandværket. Jeg forfærdigede altsaa en Paryk af Gjeddehaar, som passede mig, og fremstillede mig i denne Prydelse for Præsidenten. Han studsede ved dette nye og usædvanlig Syn, spurgte mig hvad det skulde betyde, tog den af mit Hoved, satte den paa sit, og løb hen for Spejlet for at see hvordan den klædte ham. Han fandt saa stor Behag i at see sig selv med denne Stads paa Hovedet, at han raabte i Henrykkelse: guddommeligt! jeg er Guderne lig! og lod Hendes Naade kalde ind, for at tage Deel i hans Glæde. Hun blev ikke mindre glad end han, omfavnede og kyste ham, og forsikkrede, at hun aldrig havde seet ham kjønnere, hvilken Mening alle Huusfolkene stemte i med. Hans Excellence vendte sig derpaa til mig, og sagde: "O, Rakidoran! dersom denne Din Opfindelse vil behage Raadet saa meget, som den behager mig, kan Du gjøre Dig Haab om den meest ærefulde Belønning af Staten." Jeg takkede Hans Excellence underdanigst, og overleverte

ham

ham strax en Ansøgning, som jeg bad ham forelægge Raadet, hvori jeg udbredte mig over mit Paafunds Fortreffelighed, som følger:

"Deres Excellencer,
Høj- og Velbaarne,
Højædle, højvise og højlærde
Raadsherrer!

"Den naturlige Tilbøjelighed, jeg stedse har
"følt hos mig til at gavne Staten, og virke noget
"til almindelig Nytte, har drevet mig til at op-
"tænke og forfærdige et nyt og hidindtil aldeles ube-
"kjendt Dække til Hovedet som jeg her under-
"danigst fremlægger, for at underkastes det højan-
"seelige og højoplyste Raads højvise Bedømmelse,
"ikke paatvivlende, at samme jo naadig vil blive
"optaget, især da Opfindelsen sigter til Nationens
"Ziir og Ære, og vil kunne lægge hele Verden
"for Dagen, at ligesaa meget som den berømmelige
"martinianske Nation udmærker sig blandt alle
"Verdens Folkeslag ved fortrinlige Dyder og Sje-
"lekræfter, saa meget overgaaer den og alle andre
"Nationer i Klædedragt og udvortes Prydelse, der
"giver Legemet Værdighed og Anseelse. Jeg be-
"vidner helligen, at jeg aldeles ikke har tænkt paa
"egen Fordeel i denne Henseende, og fordrer der-
"for ikke heller mindste Belønning for mit Arbejde;
"thi det er mig fuldkommen nok, efter min Evne

"at

"at have bidraget til offentlig Nytte og Statens
"Ære. Dersom imidlertid det højanseelige og høj-
"vise Raad skulde finde, at denne min Umage for-
"tjente Belønning, skal jeg med Taknemmelighed
"og Glæde tage imod en Godhed, som vil vise
"hele Verden dets prægtige Gavmildhed, og op-
"muntre Andre til lignende eller større Kunstopfin-
"delser. Blot i denne Betragtning vil jeg ikke
"sætte mig imod det højvise Raads og ædle mar-
"tinianske Folks Erkjendtlighed og Gunstbeviisnin-
"ger. Anbefalende mig i øvrigt til de højoplyste
"høje Herrers gunstige Bevaagenhed, forbliver jeg,
"med dybeste Ærefrygt,

Det højædle og højvise Raads
underdanigste Tjener

Martinia, Kakidoran."
den 7de i Maaneden Astral.

Hans Excellence, Hr. Præsidenten, tog denne Ansøgning, tilligemed Parykken, med sig da han gik i Raadet. Jeg hørte, at alle Sager, som vare for samme Dag, bleve satte til Side, saa meget fik de at bestille med at undersøge dette Paafund. Da det kom til Votering, roste alle Opfindelsen, fandt at Arbejdet var et Mesterstykke, og tildømte den beskedne og uegennyttige Kunstner en Belønning. I hele Raadet vare kun tre Raadsherrer, som satte sig der-

imod; men de kom i slemt Udraab derfor, og bleve overalt lastede, som ukyndige, smagløse og uduelige Medlemmer.

Saasnart Raadsslutningen var affattet, blev jeg kaldt op i Raadsalen. Ved min Indtrædelse rejste en gammel Abe sig, som, efterat have takket mig i hele Republikens Navn, og forkyndet mig, at mit Arbejde skulde vorde belønnet efter Fortjeneste, spurgte mig: hvor lang Tid jeg behøvede til et saadant Hovedsmykkes Forfærdigelse? jeg svarte, at det var mig Belønning nok, at mit Kunstarbejde havde vundet saa store Mænds og det hele Raads Bifald; forresten forbandt jeg mig til, i to Dage at gjøre en anden Paryk færdig, og hvis man vilde give mig til Hjelp nogle Abekatte, som vare vante til Haandarbejde, skulde jeg i een Maaneds forfærdige saa mange Parykker, som der behøvedes til den hele By.

Men herved blev Præsidenten heed om Ørerne, og udbrød med megen Heftighed: "det være langt fra, min kjære Kakidoran! at denne Prydelse skulde blive almindelig for hele Byen, og, ved at bruges uden Forskjel af Enhver, blive gemeen! Adelen maa nødvendig have noget at udmærke sig fra Pøbelen med." Alle de anseeligste Medlemmer i Raadet bifaldt hans Mening, og det blev overdraget Politiemesteren, at paasee denne Raadsbeslutnings Overholdelse, at Adelen ikke, ved et alt for almindeligt Brug af Parykker,

ker, skulde tabe noget af sin Rettighed, og et saa fortreffeligt Smykke besmittes af den gemene Pøbel. Men dette Forbud havde samme Virkning, som alle med Hensigt paa forskjellig Stand givne Overdaadigheds-Forordninger pleje at have: Almuen fik kun desto større Lyst til at overtræde det. Da Alle fandt særdeles Behag i denne Prydelse, saa forskaffede de velhavende Borgere sig, deels ved deres Venners Indflydelse, deels ved Penge, Titler eller Adelsbreve, saa at den halve By i kort Tid blev nobiliteret. Da der siden indstrømmede Ansøgninger paa Ansøgninger fra Provindserne, fandt Raadet omsider for godt, at at ophæve dette Forbud, og tillade Enhver uden Forskjel at bruge Paryk. Jeg havde altsaa den kildrende Fornøjelse, at see hele det martinianske Folk parykket, inden jeg forlod Landet. Og sandelig! man kan ikke forestille sig, hvor pudseerligt et Syn det var, at see disse Aber med Parykker paa! hele Nationen gjorde saa meget af dette Pankund, at man indførte en ny Tidsregning derefter; og fra denne Tid af begynder Paryk-Alderen i de martinianske Aarbøger.

Hvad mig selv angaaer, da blev jeg overvældet med Berømmelser og Lovtaler, indhyllet i en Purpurkappe, og baaret i Præsidentens Bærevogn tilbage fra Raadhuset, saa at den samme Porteur, der nylig havde været min Kammerat, nu maatte være min

Hest. Fra denne Dag af spiste jeg bestandig ved Hans Excellences eget Bord. Jeg begyndte nu, efter dette glimrende Forspil til min Lykke, at lægge Haand paa det Arbejde, jeg havde lovet, og fik, ved Hjelp af de Medarbejdere man havde givet mig, i en Hast saa mange Parykker færdige, som behøvedes til hele Raadet; og da jeg havde svedt omtrent en Maaned herover, overbragte man mig et Adelsbrev af følgende Indhold:

"I Betragtning af den yderst fortreffelige og "Staten meget nyttige Opfindelse, hvormed Ka- "kidoran, barnfød i Byen Europa, har gjort "sig fortjent af hele den martinianske Nation, have "Vi besluttet, at optage ham i Adelstanden, saa "at han, og alle hans Efterkommere, herefter "skulle ansees for rette og ægte Adelsmænd, og "nyde alle de Fortrin, Rettigheder og Herligheder, "som Adelen i Martinia er i Besiddelse af. Frem- "deles have Vi besluttet, at forherlige ham med "et nyt Navn, saa at han, fra denne Dag, ikke "længer skal kaldes Kakidoran, men Kikido- "rian. Ydermere, da samme hans ny Værdighed "medfører en bekosteligere Levemaade, ansætte og "bevilge vi ham en aarlig Pension af to hundrede "Patarer, til at føre sin Stand med, som det "en martiniansk Adelsmand egner og anstaaer. "Givet paa Raadhuset i Martinia, den fjerde

"Dag

"Dag i Maaneden Merian, under Raadets store "Segl."

Saaledes blev jeg fra en ussel Porteur plüdselig forvandlet til en anseelig Adelsmand, og levede en Tid lang i stor Herlighed og Ære. Da man kom efter, at jeg gjaldt særdeles meget hos Præsidenten, søgte Alle min Gunst og Beskyttelse. Mine Klienteres Smigreri gik saa vidt, at de gjorde Oder og Lovsange til mig i Skokketal, hvori de tillagte mig Dyder, som jeg ikke kjendte det mindste til. Adskillige, skjøndt de meget vel vidste, at jeg var Borger af en aldeles ubekjendt Verden, toge ikke i Betænkning, at gjøre min Stamtavle, og regne min Slægt ud i mangfoldige Ahner fra de allerførste Fabeltider. Men dette smagte mig ikke synderligen; thi jeg holdt det ikke just for meget ærefuldt, at nedstamme fra Abekatte. End videre, da det var Mode hos Martinianerne, at ophøje de Fornemmes Haler omtrent som Poeterne hos os ophøie Fruentimmernes Skjønhed, saa besang adskillige Digtere, for at sætte sig i Gunst hos mig, min Hales overordentlige Skjønhed, uagtet jeg ingen havde. For at sige Alting med faa Ord: deres Kryben gik til slig en Yderlighed, at en vis Mand af temmelig høj Stand, hvis Navn jeg af Agtelse for hans Familie ej vil nævne her, undsaae sig ikke ved at tilbyde mig sin Kone til behagelig Brug i alle Maader, imod at jeg til Vederlag anbefalede ham

paa

paa det bedste hos Hans Excellence, Herr Præsidenten.

Denne lumpne Kryben og Hyklen, hvortil hele Nationen er hengiven, gjør, at man ikke kan udholde at læse de martinianske Aarbøger, da de indeholde næsten intet uden usle Smigrerier og Lovtaler, uagtet at Stilen i Almindelighed er net og glimrende. Derfor frembringer og dette Land meget bedre Poeter end Historieskrivere. Det er gandske vist en afgjort Sag, at der ingensteds i Verden gives højere Digtere, hvilket man maa tilskrive Martinianernes ualmindelig stærke Indbildningskraft.

Mit Helbred var, for det meste, i meget god Stand her, endskjøndt Heden, som Solens bestandige Nærværelse foraarsager, faldt mig temmelig besværlig. Jeg laae rigtig nok engang af en hidsig Feber, men den varede kun kort, og jeg maa tilstaae, at Lægen, som gik til mig, faldt mig ufordrageligere end Sygdommen selv, formedelst den evige Snaksomhed, som er dette Folk egen. Da han første Gang kom ind til mig, kunde jeg ikke bare mig for Latter, ved at see den samme Person, som nylig havde taget mit Skjæg af, og spurgte ham, hvorledes han i saadan Hast var bleven omskabt fra en Skjægskraber til en Doctor Medicinæ? Han svarte mig, at han levede af begge disse Bestillinger. Da jeg hørte det, tog jeg lidt i Betænkning, at betroe mit Liv i en slig

Po-

Polyhistors Hænder, og sagde, at jeg heller vilde have en Doctor, som blot gav sig af med Lægekunsten; men han forsikkrede mig højt og dyrt, at der ikke var saadan En at finde i hele Byen. Jeg saae mig altsaa nødt til at antage ham. Hans overordentlige Iilfærdighed opvakte endnu mere min Forundring; thi han havde ikke saasnart foreskrevet mig en Drik, før han gik bort igjen, sigende, at han ikke havde Tid til at opholde sig længer hos mig for andre Forretningers Skyld. Jeg spurgte ham, hvad det var for Forretninger, som det hastede saa meget med? og han svarte mig, at han ved dette Klokkeslet maatte forrette sit sædvanlige Embede i en Underret, hvorved han var Skriver. Denne Skik, at have saa mange Jern i Ilden, var, som jeg mærkede, gjængse overalt i dette Land, hvor Ingen undslaaer sig for at paatage sig adskillige, hinanden gandske modsatte Forretninger. Denne Selvtillid grunder sig paa det hurtige Genie, hvormed de i forunderlig Hast udføre alle Ting. Men af de mange Fejl og Forplumringer der bleve begangne her, lærte jeg, at disse flyvende Hoveder mere zire end nytte en Stat.

Da jeg saaledes i en Tid af to Aar havde levet i dette Land, først som **Porteur**, og siden som Adelsmand, mødte der mig gandske uformodentlig et Tilfælde, som nær havde givet mig det sidste Stød. Jeg havde hidindtil staaet i besynderlig Yndest i Hans Ex-

cellences Huus, og især viste Hendes Naade, Frue Præsidentinden, saa megen udmærket Godhed for mig, at jeg syntes at være den første blandt alle hendes Yndlinger. Hun havde ofte værdiget, at tale med mig i Eenrum; men endskjøndt hun syntes at finde særdeles Behag i min Nærværelse, viste hun dog saa megen Tilbageholdenhed og Undseelse i hendes Tale, at jeg ikke kunde andet, end tage hendes Gunstbeviisninger i den uskyldigste Mening, og faldt ikke paa ringeste Mistanke om, at Kilden til denne Artighed skulde være en uanstændig Tilbøjelighed, især hos en Dame, der udmærkede sig blandt Abekatinderne ligesaa meget ved sine Dyder, som ved sine Ahner. Men da nogen Tid var gaaet, begyndte en og anden Tvetydighed i de Ord, hun lod falde, at indgive mig en Slags Mistanke om sligt, især da jeg lagde Mærke til,

At stundom, naar i lyse Smil,
Hvis Glands forsvandt i pludselige Taarer,
Hun stirred' paa mig, taus og mild,
Bedrøvet glad, og stille vild,
Med al den Ømhed, al den Ild,
Som kildrer i det Øjeblik, den saarer,
Det halvbedækte Bryst sig hæved' op og ned
Med synderlig Urolighed,
Og Suk, hvortil man ingen Aarsag fandt,
I deres Fødsel døde —
Og hendes Ansigts Rosenrøde
Forsvandt i Liljens Glands, som atter svandt

For

For Morgenrødens fulde Purpurflamme,
Der blusſed' op, og ſluktes i det ſamme.

Denne Formodning blev endelig til fuldkommen Vis-
hed, da en Kammerpige bragte mig en Dag følgende
Seddel:

"Elſkeligſte Kikidorian!

"Følelſen af hvad jeg ſkylder min Stand og høje
"Herkomſt, og den Undſeelſe, ſom er mit Kjøn
"medfødt, har hidindtil hindret de Gniſter af
"Kjærlighed, ſom længe hemmeligen have ulmet i
"mit Bryſt, fra at udbryde i aabenbar Flamme.
"Men jeg er mat af Striden, og mit Hjerte kan
"ikke længer modſtaae ſin fortryllende Fiende.
"Hav Medynk med den Dame, ſom kun den yder-
"ſte Grad af brændende Kjærlighed har kunnet
"aftvinge denne Tilſtaaelſe.

Ptarnuſſa."

Jeg kan ikke beſkrive, hvor underlig jeg blev tilmode
ved denne gandſke uventede Kjærligheds-Erklæring.
Men da jeg holdt det for bedre, at udſætte mig for
en raſende Dames Hevn, end at ſynde mod Naturens
Orden, ved en ſkjændig Omgjængelſe med en Skab-
ning, der ikke hørte til min Art, opſatte jeg ſtrax
et Svar, der lød omtrent ſaaledes:

"Naadige Frue!

"Den beſtandige Bevaagenhed, Hans Excellen-
"ce, Deres Herr Gemal, har viiſt imod mig, de
"Vel-

"Velgjerninger, hvormed han, uden min Fortje-"neste, har overøst mig, den moralske Umulighed "i at opfylde Deres naadige Forlangende, og utal-"lige andre Aarsager, som jeg ikke vil nævne, be-"væge mig til, heller at underkaste mig min naa-"dige Frues Vrede og Unaade, end samtykke i en "Handling, der vilde brændemærke mig som den "utaknemmeligste og nedrigste blandt alle tobenede "Skabninger. Foruden at det, man forlanger "af mig, er mig bittrere end Døden, vilde denne "Gjerning, om jeg villigede deri, geraade til "Vanære for En af de anseeligste Familier i Sta-"ten, og min Villighed vilde, fremfor alle andre, "skade den Person, som har forlangt den. Med "de helligste Forsikkringer maa jeg altsaa her er-"klære, at jeg ingenlunde i denne Henseende kan "svare til Deres Ønsker, naadige Frue! skjøndt "jeg forresten mod alle Deres andre Befalinger lo-"ver en blind Lydighed.

Kikidorian."

Neden under satte jeg følgende Paamindelse:

L. Sk. "Betænk den store Synd, De gjør!
"Fly, før det er for silde!
"Jag ikke Dyden reent paa Dør!
"Lad Amor Dem ej hilde!
"Tænk Følgerne, hvis han Dem faaer
"I sine lumske Snarer!

"O! Syn-

"O! Syndens Lyst saa snart forgaaer;
"Men Pinen længe varer."

Dette Svar forseglede jeg med mit Signet, og gav Kammerpigen, som strax bragte det til sin Frue. Det havde den Virkning, som jeg formodede: hendes Kjærlighed blev forvandlet til det bitterste Had —

Omsonst den ellers stærke Tunge stræbte,
At vælte hendes Vredes Udtryk frem;
Fortvivlet Skam hvert Ord paa Læben dræbte,
Og ingen Taarer randt; thi Smerte hemmed' dem.
Hvert Øje lynte Hevn; med vilde, grumme Miner
Hun, lig en Furie, foer rasende afsted —

Imidlertid udsatte hun sin Hevn saa længe, til hun havde faaet Kjærlighedsbrevet, som hun havde tilskrevet mig, tilbage. Saasnart hun havde forsikkret sig det, underkjøbte hun nogle Personer, som skulde bevidne med Eed, at jeg i Hans Excellences Frawærelse havde forsøgt paa, at tage hende med Vold. Denne Fabel blev indklædt og forestillet med saa megen Kunst og Sandsynlighed, at Præsidenten aldeles ikke tvivlte paa Sagens Sandhed, og gav Befaling til, at kaste mig i Fængsel. I denne fortvivlede Forfatning saae jeg intet andet Middel til Redning, end at tilstaae den mig paadigtede Forbrydelse, og bede Præsidenten om Naade, hvorved jeg haabede, at stille hans Vrede, eller i det mindste formilde min Straf; thi at indlade mig i Proces med en af de fornemste

nemste og mægtigste Familier, især i et Land, hvor man ikke seer saa meget paa Sagen selv, som paa Parternes Stand, forekom mig meget taabeligt. Jeg lod derfor al Undskyldning og Forsvar fare, bad og græd, og bønfaldt ikke om Straffens Eftergivelse; men blot om en Formildelse deri.

Jeg blev altsaa, ved at bekjende mig skyldig i en Misgjerning, som jeg aldrig havde drømt om, benaadet med Livet, og dømt til evigt Fængsel. Mit Adelsbrev blev mig strax frataget og revet istykker af Bøddelen, og jeg selv blev henslængt paa en Galej, som Slave. Det var et af de Skibe, som tilhøre Republiken, og laae sejlklart for at afgaae til **Mezendores** eller **Vidunder-Landene**, hvilken Reise plejer altid at foretages paa en vis Tid af Aaret, nemlig i Maaneden **Radir**. Fra disse Lande henter man de Varer, som **Martinia** ikke selv frembringer, saa at **Mezendores** ere saa at sige Martinianernes Indier. Det **mezendoriske** Handels-Compagnie bestaaer af Kjøbmænd, saavel adelige, som borgerlige, hvilke ved Skibenes Hjemkomst dele Varene imellem sig, i Forhold til det Antal af Parter, eller Actier, de have deri. Skibene drives frem, deels ved Sejl, og deels ved Aarer, og ved hver Aare sidder to Slaver. Jeg blev en af disse Ulykkelige. Man kan let forestille sig, hvorledes jeg var tilmode ved at skulle trælle og pidskes, som Galejslave, især da jeg ved

ingen

ingen Forbrydelse havde fortjent denne Plads iblandt Misdædere.

Martinianerne fældede, i Forhold til deres forskjellige Gemytter, forskjellige Domme over denne Hændelse. Nogle troede vel, at jeg havde fortjent min Straf; men da de saae mig lide den, ynkedes de over mig. Andre holdt for, at man burde have taget mine forrige Fortjenester i Betragtning, og i den Henseende i det mindste formildet Straffen. De retskafneste og bedste blandt Aberne mumlede indbyrdes om, at jeg var falskeligen anklaget; men Ingen vovede at antage sig min Sag, af Frygt for mine mægtige Modstandere. Jeg besluttede altsaa at bære min tunge Skjæbne med Taalmodighed. Den største Trøst i min Elendighed var den tilstundende Reise, paa hvilken jeg haabede at finde ny Næring for min umættelige Nysgjerrighed, uagtet jeg ikke fæstede Tro til Alt hvad Søfolkene fortalte om de forunderlige Ting jeg vilde faae at see, og kunde ikke faae i mit Hoved, at der gaves saa mangfoldige og store Vidundere i Naturen, som samme maatte være, efter deres Beskrivelse. Vi havde adskillige Tolke ombord med, som det mezendoriske Handels-Compagnie betjener sig af paa disse Farter, til Underhandlingerne ved Indkjøbet og Udsalget.

---

El-

# Ellevte Capitel.

## Sejladsen til Vidunder = Landene.

Inden jeg skrider til denne Sørejses Beskrivelse, maa jeg i Forvejen paaminde alle strænge og ubarmhjertige Kunstdommere, ikke at slaae alt for mange Rynker paa Panden eller Næsen, ved Fortællingen om Ting, som synes at stride imod Naturen, og overgaae alle det meest troende Menneskes Trokræfter.

Jeg fylder ej min Bog med tomme Navne,
Med Flittervid og Svulst og prægtig Fjas;
Jeg vil, at den skal, meer end more, gavne:
Og Sandhed er dens Præg, og Simpelhed dens Stads.

Jeg fortæller utrolige, men sandfærdige Ting, som jeg har seet med mine egne Øjne. Raa og ukyndige Hjemfødninger, som aldrig have sat Foden udenfor deres Fødested, holde alt det for Fabel, som de ikke have hørt eller seet Mage til fra Barnsbeen; men lærde Folk, især de, som have nogen Kundskab i Natur-

turhistorien, og have lært af Erfaring, hvor frugtbar Naturen er paa Forandringer, fælde billigere Domme over de usædvanlige Ting, man fortæller dem.

Hvo studser ved en Hals saa tyk, som tre,
Blandt Alpernes besneete Høje?
Hvo undres ved i Meroe
Et større Bryst end Pattebarn at see?
Hvem sætter i Forundring blaaligt Øje,
Lysgule Haar, og hørnet Pandes Dusk
Hos Rhinens Søn den krigerske Cherusk?
Hvad andensteds man aldrig finder,
Er her og der almindeligt;
Paa Stedet studser Ingen over sligt.
Saa nævestor Pygmæ til spæde Hofte binder
Det fingerlange Sværd,
Og mod en talrig, vinget Hær
Paa Marken iler ud i Ledingsfærd;
Snart grumme Trane ham i Kampen overvinder,
Og snapper lille Helten i sin Klo,
Og sejrende med ham igjennem Luften iler.
Enhver, hos os, som saae det Syn, vist loe;
Der Ingen, hvor man seer det daglig, smiler,
End sige leer; skjøndt hver i slig en Hær,
Endog den længste af de tvende høje,
Som staae paa begge Fløje,
Kun een Fod lang fra Taa til Toppen er.

Man har i fordum Tid fundet Mennesker i Schytien, de saa kaldte Arimasper, der havde kun eet Øje, som sad midt i Panden. Andre under samme

Him-

Himmelegn havde Fodbladene vendte bag ud. I Albanien fødtes Mennesker, som i deres Barndom havde graa Haar. De gamle Sauromater spiste kun hver tredie Dag, og fastede i de to andre. I Afrika gaves visse Familier, som kunde forhexe Folk med deres Snak. Det er en bekjendt Sag; at der vare visse Personer i Illyrien, med to Øjenstene i hvert Øje, som dræbte Folk med deres blotte Syn, ved at stirre længe paa dem, naar de vare vrede. Paa Bjergene i Hindostan har man truffen hele Folkeslag med Hundehoveder, som gjøede: og Andre, som havde Øjnene paa Ryggen. Ligeledes har man i de alleryderste Egne af Indien fundet Indbyggere, hvis Kroppe vare lodne, og havde Fjær ligesom Fugle, der levede uden Mad, blot ved at lugte til Blomsterne. Hvo skulde kunne troe dette og andet mere, hvis ikke Plinius, en af de alvorligste Skribentere, havde helligen forsikkret, at han hverken havde hørt eller læst det mindste herom; men seet det altsammen selv med sine egne Øjne? ja, hvo skulde have troet, at Jorden var huul, at der inden i den var baade Sol og Maane, dersom ikke min egen Erfaring havde opdaget denne Hemmelighed? hvo skulde have tænkt det muligt, at der fandtes en Klode, som var beboet af gaaende, fornuftige Træer, hvis ikke samme Erfaring havde sat det udenfor al Tvivl? Imidlertid vil jeg dog ikke yppe Klammeri med Nogen for sin Van-

tro

tro i denne Henseende; thi jeg maa tilstaae, at jeg selv, før jeg gjorde denne Rejse, havde en Slags Mistanke om, at det var blotte Eventyrer og Ammestue-Historier, hvad Skipperne fortalte.

I Begyndelsen af Maaneden Kadir gik vi ombord, lettede Anker, og

Vinden i spilede Sejl omfavned' de bugnende Master,
Og, som Pilen i Luften, med lynende Fart, uden Hinder,
Gjennemhvinede Kjølen de svindende fraadende Bølger.

Vinden blev ved at være god i nogle Dage, i hvilken Tid vi arme Rorsknægte havde godt, da man ingen Aarer behøvede; men paa den fjerde Dag blev det stille.

Sejlene faldt: i en Snup var' Alle paa Bænkene rede,
Og med pladskende Slag slog Aarerne Himlen i Vandet.

Da Skibscaptajnen saae, at dette Arbejde faldt mig meget besværligt, lod han mig hvile imellemstunder, og befriede mig tilsidst aldeles fra denne Trældom. Jeg veed ikke, af hvad Aarsag han var saa artig imod mig, enten det kom deraf, at han troede mig uskyldig, eller fordi han holdt Opfinderen af de majestætiske Parykker en bedre Skjebne værd. Han havde selv taget tre Parykker med sig, som han lod mig krølle og holde vedlige, saa at jeg fra en Rorsslave pludselig blev ombannet til en Haarskjærer. Hans Artighed gik saa vidt, at han altid, naar vi kom i en Havn, lod mig være een af dem, som gik i Land,

hvorved jeg fik overflødig Lejlighed til at stille min Nysgjerrighed.

I lang Tid mødte os ikke det ringeste, som var værd at lægge Mærke til; men saasnart vi havde tabt Landet af Sigte,

Hævede nye Gestalter sig op af det bævrende Havsvælg.

Det var Havfruer, som, naar Vejret blev stille, og Bølgerne lagde sig, svømmede hen til Skibet for at bede om Almisse:

Menneske=Næser og Munde, med Øren og Øjne de havde,
Pander og Hager, og alt, hvad Menneske=Hoveder anstaaer,
Hver, fra Issen til Beltet den skjønneste Jomfru, var neden
Skjælbækt, finnet og sort, som Halen af fæleste Hvalfisk.

Deres Sprog havde saa megen Lighed med det martinianske, at endog nogle af Matroserne kunde snakke med dem uden Tolk. En af dem bad mig om et Stykke Kjød; da jeg gav hende det, saae hun opmærksom paa mig, og raabte:

Snart Du vorder en Helt, og mægtige Landes Behersker!

Jeg lo af denne Spaadom som af et tomt Smigreri, endskjøndt Matroserne bandte paa, at Havfruernes Forudsigende sjelden sloge fejl. Efter otte Dages Sejlads saae vi endelig et Land, som Skibsfolkene

folkene kaldte Picardania. I det vi lagde ind i Havnen, kom en Skade flyvende, som de sagde, var General-Told-Inspecteuren, en meget betydelig Mand. Jeg havde Møje med at bare mig for Latter, da jeg hørte, at en Skade beklædte saa anseeligt et Embede, og saae en Skatmester

Op i den tyndere Luft sig svinge med tusende Vinger,
Til han tabtes, som Prik, blandt Himmelens blaalige Skystænk.

Af Inspecteurens Dannelse sluttede jeg, at Visitererne og de ringere Toldbetjente maatte være Fluer.

Efterat han tre Gange havde fløjet om vort Skib, fløj han i Land, og kom tilbage med tre Skader. De satte sig alle paa Forstavnen. Jeg havde nær bristet af Latter, da jeg saae en af vore Tolke nærme sig med mange Complimenter til disse Skader, og hørte ham holde en lang Tale med dem. De vare komne for at eftersee Ladningen, og undersøge, om vi ikke havde forstukket een eller anden forbuden Vare, især den Plante Slak, hvis Indførsel er paa det strængeste forbuden. De pleje derfor med yderste Omhyggelighed at efterspore samme, og krybe rundt omkring i alle Kroge af Skibet, rode i alle Pakker og grave i alle Lommer, for at opsnuse den. Sagen er, at Indbyggerne elske særdeles denne Plante, og tiltuske sig den for andre meget ypperlige og nødvendige Varer, hvorover Landets egne Planter, der kunde tjene

 til

til samme Brug, tabe deres Priis, saa at Picardanerne deri fuldkommen ligne Europæerne, der ere saa begjerlige efter alt, hvad der frembringes i fremmede Lande, og maa hentes meget langt borte.

Da General-Told-Inspecteuren temmelig længe havde talt med vore Tolke, gik han ned i Rummet med de andre Skader. Da han kom op igjen, saae han meget forbittret ud, og lod os vide, at al Handel imellem os og hans Nation herefter skulde ophøre, eftersom vi havde overtraadt den engang sluttede Tractat, ved at bringe forbudne Vare med os. Men Skibscaptajnen, der vidste af Erfaring, hvorledes man strax kan stille Told-Inspecteurers Vrede, forærte ham nogle Pund Slak af bedste Sort, hvorpaa han blev god igjen, lod som ingen Ting var, og tillod os at losse. Da vi havde udlosset, kom strax en stor Mængde Skader tilflyvende, som alle vare Kjøbmænd. Imidlertid gik Captajnen i Land med mig og to andre Abekatte, nemlig vor Supercargo og en Tolk.

Vi vare budne tilbords hos Hr. General-Told-Inspecteuren. Der var imidlertid intet Bord; thi Pikardanerne kunne ikke bruge Stole; man dækkede derfor midt paa Gulvet. Man frembar mangfoldige prægtige og kostbare Retter, men paa overmaade smaabitte Fade: og da Kjøkkenet var i det øverste Stokværk, kom fire Skader nedflyvende med hver Ret

igjen.

igjennem en Aabning i Loftet. Da vi havde spiist, viiste Hr. General-Told-Inspecteuren os sit Bibliothek. Det bestod af en temmelig stor Mængde Bøger; men i saa smaa Formater, at de største Folianter neppe vare saa store som Musen-Almanakker. Jeg kunde ikke bare mig for at smile, ved at see Bibliothekaren flyve op til de øverste Hylder, for at tage Smaabøger i Octav og Duodez ned. De piærdanske Huse ere ellers ikke vore meget ulige i Bygning og Udzirring, undtagen, at Sengene hænge tæt under Taget, ligesom Fugle-Reder. Man vil forundre sig over, hvorledes det er muligt, at Skader, der dog høre til de mindre Fugleslag, kunne opføre saa store Bygninger; men at det virkelig lod sig gjøre, blev jeg overbeviist om, ved at see dem arbejde paa et Huus, som netop den Gang stod i Bygning. Der vare tusinde Arbejdsfolk i Bevægelse derved. Mængden, og den Lethed, hvormed de flyve, erstatter paa en Maade Mangelen paa Kræfter, saa at de i næsten ligesaa kort Tid, som vi, faae en Bygning færdig.

Vi havde ikke den Fornøjelse at see Fru General-Told-Inspecteurinden, siden hun just laae i Barselseng; thi Barselkonerne her pleje ikke at lade sig see, før Børnene have faaet Fjær paa Kroppen; men hun vilde nu snart vove sig ud, sagde hendes Mand, siden Ungerne begyndte allerede kjønt at dunes.

Vi opholdt os ikke længe i dette Land, hvorfor jeg ikke kan indlade mig i nogen nøjagtigere Beskrivelse over dets Forfatning, og Indbyggernes Caracter og Sæder. Alle Gemytter vare i Gjæring og Uro paa samme Tid, formedelst en Krig, som nylig var udbrudt imellem Picardanerne og deres Naboer Kramsfuglene, især da der Dagen efter vor Ankomst kom Tidende om, at Staderne i en stor Lufttræfning vare slagne, hvorfor og den commanderende General, efter holdet Krigsraad, blev dømt til at miste sine Vinger, som her holdes for en skrækkelig Straf, og næsten ligesaa stor, som den, at miste Livet. Saasnart vi havde afsat vore Vare, gik vi til Sejls igjen. Ikke langt fra Strandbredden saae vi Søen bedækket med Fjær, hvoraf vi sluttede, at Slaget imellem Staderne og Kramsfuglene havde været holdt der.

Efter tre Dages lykkelige Sejlads naaede vi Musiklandet. Saasnart vi havde ankret, gik vi i Land. En af vore Tolke spadserede foran med et musikalsk Instrument, som man i Europa kalder Bas, hvilket forekom mig meget latterligt, da jeg ikke kunde begribe, til hvad Ende han slæbte denne Byrde med sig. Da vi fandt alting tomt og øde, og ikke saae Spor til nogen levende Skabning, befalede Captajnen, ved Stød i Trompeten, at underrette Indbyggerne om vor Ankomst, paa hvilken Lyd der strax kom løbende henved tredive musikalske Instrumenter,

eller

eller Basser, paa eet Been. Da der paa min hele Rejse aldrig havde mødt mig noget saa forunderligt, forekom det mig i Begyndelsen, som lutter Hexeri; men jeg mærkede snart, at disse Fiolbasser vare Indbyggerne her i Landet. Oventil havde de paa en temmelig lang Hals et lillebitte Hoved; Kroppen selv var smal, og omgivet med en glat Bark, der ikke sluttede tæt til Livet, saa at der imellem begge var et temmelig vidt, tomt Rum. Over Navlen havde de af Naturen en Stol, over hvilken de fire Strænge vare spændte. Den hele Maskine hvilede paa et eneste Been, saa at de mere sprang end løb, og hoppede med en forunderlig Hastighed over Marken. Kort sagt, man kunde have taget dem for virkelige musicalske Instrumenter, hvad Dannelsen angik, hvis de ikke havde havt tvende Hænder og Arme. I den ene Haand holdt de Buen, den anden brugte de til Grebene. Da vor Tolk vilde tale med dem, tog han Bassen, som han havde med sig, i sin venstre Haand, Buen i den højre, satte sig ret i Stilling, og begyndte at spille. De svarte ham strax med Strøg paa deres Strænge, og, ved saaledes at afvexle med hinanden, blev det til en ordentlig musicalsk Samtale. I Begyndelsen spillede de blot Adagio med megen Velklang; men strax derpaa gik de over til skurrende Toner, som gjorde ondt i Ørerne, og tilsidst endtes Musiken med en særdeles munter og behagelig

gelig Presto. Saasnart vore Folk hørte det, hoppede og sprang de af Glæde, sigende, at Akkorden om Varene nu var sluttet. Jeg kom siden efter, at den Adagio, de først spilte, betydede en Indledning til Samtalen, og bestod blot i Complimenter paa begge Sider: siden, mens Dissonantserne varede, trættedes man om Prisen, og endelig tilkjendegav den fødtklingende Presto, at man var kommen overeens om Kjøbet; thi strax efter blev Skibet udlosset. Iblandt de Vare, som indføres her, er Kolofonium den allerbetydeligste, hvormed Indbyggerne i Landet smøre deres Buer eller Taleredskaber. Man straffer store Forbrydere med at lade Buen tage fra dem; og at miste den for bestandig, ansees som Livsstraf. Da man sagde mig, at der paa et Ting i Nærheden blev ført en Sag, løb jeg derhen, for engang at være Vidne til en musicalsk Rettergang. Sagførerne spilte paa deres Mavestrænge, isteden for at tale, og saa længe Sagen blev forhandlet, hørte man intet uden Dissonantser, saa at al deres Veltalenhed bestod i Strøg med Buen og Fagter med Hænderne. Saasnart Trætten var forbi, rejste Dommeren sig, tog sin Bue og spillede en Adagio. Jeg mærkede, at dette var det samme, som at affige Dommen; thi der sprang strax nogle Retsbetjente frem, og toge Buen fra Synderen, som havde tabt sin Sag.

Vor:

Børnene her see ud, som de Instrumenter vi kalde **Violiner**. De faae ingen Bue før de ere tre Aar gamle. Naar de gaae ind i deres fjerde Aar, blive de satte i Skolen, for at undervises i Grebene paa Strængene og Strøgene med Buen, hvilket er her det samme, som hos os at lære at læse. De komme ikke fra Skolemesteren, før de have lært at gribe reent, stryge med Buen, at det ikke skurrer, og selv kunne opfinde en Melodie. Vi havde vor store Plage med disse Børn, som forfulgte os med deres Musik. Vor Tolk, som forstod Instrumentsproget, sagde os, at disse Basunger tiggede om Kolofonium. Saa længe de bad, hørte man en **Grave** eller **Adagio**; men naar de fik noget, spillede de **Presto**, hvormed Taksigelse udtrykkes. Fik de intet, ophørte deres hele Musik aldeles.

Da vi efter Ønske havde bragt vore Ting i Rigtighed, forlode vi, i Enden af Maaneden **Cusan**, Musiklandet, og efter nogle Dages Sejlads fik vi Kysterne af et nyt Land i Sigte, som vi, formedelst den fæle Lugt, der kom os i Næserne, sluttede, at maatte være **Pyglossia**. Indbyggerne i dette Land ere Mennesker ikke meget ulige; hele Forskjellen bestaaer deri, at de ingen Mund have, og derfor tale med det Ansigt, som vender i Syd, naar Næsen vender i Nord. Den første, som kom ombord til os, var en meget rig Kjøbmand. Han hilsede os, efter

Fol-

Folkets Sædvane, med den anden Ende, og begyndte strax at accordere med os om Varenes Priis. Jeg holdt mig i en temmelig Frastand, saa længe dette varede, da hverken Lyden eller Lugten af hans Tale synderlig behagede mig. Men til min store Ulykke var vor Barbeer paa samme Tid syg, saa at jeg nødtes til at lade en Pyglossianer komme, for at tage mit Skjæg af. Thi da Barbererne her ere vel saa snaksomme, som de europæiske, opfyldte han, mens han ragede mig, hele Kahytten med saa ubehagelig en Lugt, at vi, saasnart han var gaaet, maatte ryge med al den Røgelse, vi havde.

Jeg var nu bleven saa vant til forunderlige og overnaturlige Ting, at intet længer forekom mig urimeligt. Da det imidlertid, formedelst denne Naturfejl, faldt os besværligt og kjedsommeligt, at omgaaes med disse Folk, ilede vi, det bedste vi kunde, med vor Afrejse, og lettede, endog noget før den bestemte Tid, Anker; fornemmelig fordi en rig Pyglossianer havde budt os til Bords hos sig. Ved Indbydelsen trak vi alle paa Skuldrene, og Ingen vilde sige Ja, uden paa de Vilkaar, at der ved Bordet, saalænge Maaltidet varede, skulde herske en fuldkommen Taushed. Da vi sejlede ud af Havnen, stode endeel Pyglossianer paa Strandbredden, og baglænds ønskede os en lykkelig Rejse; men da Vinden bar fra Landet, bade vi dem med Miner og Gebærder at spare

deres

deres Lykønskninger; thi Høflighed kan ogsaa gaae for vidt. De Vare, som Martinianerne føre hertil, ere Rosenvand, Balsam, og adskillige andre vellugtende Specerier.

Jeg har allerede bemærket, at dette Folk i Legems Dannelse lignede Mennesker, undtagen for saavidt, at de snakkede med den Deel af Kroppen, som vi sidde paa. Imidlertid mangler det ikke heller vor Jord paa Folk, der saavel i Mundart, som Skabning, stemme fuldkommen overeens med Pyglossianerne. Hvad om Jens Sørensen, tænkte jeg ved mig selv, Ole Petersen, Anders Lorentsen, og andre slige vakkre Mænd, som med cynisk Aabenhjertighed give hver Ting sit egentlige Navn, og uden Undseelse, endog i Fruentimmer-Selskab, alle Øieblikke røbe deres Galte-Sjele, hvad om disse Svinere kom til dette Land, hvor vilde de blive modtagne med aabne Arme! for Sprogets Ligheds Skyld vilde man strax give dem Borger-Ret, og ansee dem som Indfødde. Thi hvad gjør det til Sagen, hvor Munden sidder; naar det, som kommer ud af den,

Er lydende Stank og stinkende Lyd,
Som røber en Møbding i Sjel eller Mave?

Vi styrede Cursen herfra til Jislandet, som var saa fælt og gyseligt at see til, at jeg troede det maatte være det ulyksaligste af alle Lande. Det bestod af øde Klipper, som laae bedækkede med en evig Snee.

Ind-

Indbyggerne, som alle ere af Iis, boe hist og her i Klosterne paa Fjeldtoppene, hvor Solen aldrig sees, og en uophørlig Frost hersker i Mørket. Den eneste Lysning de have, giver den glindsende Rimfrost. De underliggende Dale ere fortørrede og forbrændte af hede Ilddampe. De vove sig derfor aldrig ned i Dalene uden i tykt og fugtigt Vejr, naar Luften er taaget, og saasnart de see den mindste Solstraale, vende de pludselig tilbage til Fjeldtindene, eller styrte sig hovedkulds i Hulerne. Det hænder sig ikke sjelden, at de, naar de gaae ned af Bjergene, smelte paa Vejen, eller komme til anden Ulykke. Misdædere føres derfor i taaget Vejr ned paa en Slette, hvor de blive bundne til en Pæl, for at smeltes af Solen. Landet har alle Slags Mineralier, undtagen Guld. De føres raa ud af Landet ved fremmede Kjøbmænd, da Indbyggerne ikke fordrage Varme, og derfor ikke kunne forarbejde Metallerne. Man holder for, at denne Handel paa Iislandet indbringer ene næsten ligesaa meget, som al den anden Handel paa Mezendores.

Alle disse Lande, som jeg her har givet en Udsigt over, staae under den store Kejser i det egentlige Mezendore. De Søfarende kalde dem derfor i Almindelighed de mezendoriske Øer, endskjøndt hver af dem har sit særegne Navn, som man har seet i denne min Reisebeskrivelse. Dette store og forunderlige Rige er

Maalet

Maalet og Enden af denne Rejse. Efter otte Dages Sejlads kom vi til den kejserlige Residentsstad, hvor vi fandt alt det i Virkelighed, som Poeterne have digtet om Dyrenes, Træernes og Planternes Selskaber; thi Mezendore er saa at sige alle fornuftige Dyrs og Vexters fælleds Fædreneland. Ethvert Dyr, ethvert Træ kan faae Borgerskab der, naar de underkaste sig Regjeringen og Lovene. Man skulde troe, at der, formedelst Blandingen af saa mangfoldig forskjellig dannede og stridig artede Skabninger, maatte herske megen Forvirring og Urolighed. Men det er saa langt fra, at tvertimod denne Forskjellighed frembringer de lykkeligste Virkninger, hvilket maa tilskrives deres vise Love og Indretninger, der bestemme enhver af Undersaatterne den Bestilling og Forretning, han efter sin Natur og særegne Sjelekræfter er bedst oplagt til. Saaledes, for Exempel, vælger man i Betragtning af den medfødte Højmodighed, som er Løverne egen, altid en Løve til Regent. Elephanterne, formedelst deres skarpe Dømmekraft, sidde i Statsraadet: Af Chamæleoner gjør man Hofmænd, fordi de ere ubestandige, og vide at vende Kaaben efter Vejret. Land-Krigsstanden bestaaer af Bjørne, Tigre og andre stridbare Dyr: paa Floden derimod har man Stude og Tyre, fordi Sømænd gjerne ere jevne og brave Folk; men haarde, ubøjelige, og i Almindelighed ikke synderlig forfinede Personer, hvis Levemaade kom-

mer

mer overeens med deres Element. Man har derfor et Seminarium, som bestaaer af Kalve, eller Søcadetter, hvori man danner Orlogskrigere, og hvoraf man tager alle Søofficierer. Træerne, formedelst deres medfødte Sindighed, blive gjerne Dommere. Høiesterets-Advocaterne ere Gjæs; Procuratorerne ved Under-Retterne Skader; Rævene blive ordentlige og overordentlige Gesandter, Consuler, Agenter og Legations-Secretairer. Ravnene beskikkes i Almindelighed til Skifteforvaltere og Stervboes-Commissairer. Gjedebukkene ere Philosopher, og især Grammatikere, deels for Hornenes Skyld, hvormed de ved mindste Lejlighed pleje at stange deres Modstandere, deels i Betragtning af det ærværdige Skjæg, som udmærker dem saa kjendeligen blandt alle Skabninger. Borgemesterne og Raadmændene i de smaa Kjøbstæder ere Heste. Godsejerne og Bønderne ere Slanger, Muldvarpe, Rotter og Muus. Til Stafetter og Løbere bruger man Fugle. Æslerne, formedelst deres skrydende Stemme, blive Degne. Nattergalene ere Sangere og Fløjtespillere; Hanerne Vægtere, og Hundene Portnere. Rentemestere, Kasserere og Told-Inspecteurer ere gjerne Ulve, og Høge ere deres Fuldmægtige.

Ved disse ypperlige Indretninger blive de offentlige Embeder vel besatte, og alting forrettes med Lyst og i behørig Orden. Jeg troer derfor, at denne Regjering

ning er et Mønster, som alle Lovgivere, naar de indrette Stater, bør rette sig efter; thi at der paa andre Steder gives saa mange usle og uduelige Embedsmænd, kommer sikkert ikke saa meget af Undersaatternes Dumhed, som deraf, at man ikke vælger med Skjønsomhed blandt de forskjellige Anlæg. Ved at gjøre dette med Omhyggelighed og Klogskab, og ikke saa meget see paa enhver Fortjeneste i Almindelighed, som paa udmærket Beqvemhed til det eller det Embede i Særdeleshed, vilde alle offentlige Betjeninger ypperligen forestaaes, og Staten uophørligen blomstre. Hvor nyttig denne Indretning er, beviser dette Riges Exempel. De mezendoriske Aarbøger melde, at for tre hundrede Aar siden, under Keiser Lilako, denne Lov blev afskaffet, og de offentlige Embeder givne bort i Fleng til alle, som havde enten gjort noget stort, eller udmærket sig ved een og anden Dyd. Men denne Uddeling i Fleng af Embeder foraarsagede saa megen Urolighed og Uorden, at det syntes i kort Tid at være ude med hele Staten. En Ulv, for Exempel, som ypperligen havde forestaaet et Casserer-Embede, forlangte paa Grund af denne Fortjeneste en højere Værdighed, og blev Raadsherre. Et Træ derimod, som var bekjendt for sin udmærkede Dømmekraft, blev igjen Casserer. Ved denne bagvendte Befordring bleve tvende duelige Mænd gjorte aldeles unyttige for Landet. End videre, en Gjedebuk, eller Philosoph,

som

som ved Academiet havde indlagt sig største Berømmelse for sin Haardnakkenhed i at forsvare sine Sætninger, blev opblæst af denne Ære, og søgte en mere glimrende Post, nemlig den første Hofbetjening, som blev ledig, og fik den. Derimod fik et Chamæleon, paa Grund af sin fine Levemaade og smidige Caracter, en Professor-Plads ved Academiet, som han søgte for Indkomsternes Skyld. Saaledes blev den ene af en ypperlig Hofmand en elendig Philosoph, og den anden af en ypperlig Philosoph en elendig Hofmand. Thi den Standhaftighed i at forsvare sine Meninger, der havde prydet Philosophen, vanzirede Hofmanden, da Letsindighed og Ustadighed ere Hovedbyderne ved Hoffer, og en sand Hofmand ikke bør see saa meget paa hvad der er ret, som paa hvad der er trygt, og bestandigen vende Kappen efter Hoffets Vejr. Men hvad der er en Feil ved Hoffet, er netop en Dyd ved Academiet, hvor den Iverighed i at paastaae sin Mening til det yderste, er det største Beviis paa Lærdom og Duelighed. Med faa Ord: alle Undersaatterne, endog de, som udmærkede sig med de sjeldneste Talenter, bleve ved denne Lovens Forandring gjorte fuldkommen ubrugelige, og Staten begyndte at vakle. Da Alting truedes med Undergang, opstod endelig en særdeles klog Elephant, ved Navn Bakkari, som sad i Statsraadet, og foredrog Kejseren med megen Varme Landets Elendighed. Kejseren

feren blev overbeviist, besluttede strax at raade Bod derpaa, og gik til Værks paa følgende Maade. Alle Embedsmænd bleve ikke paa eengang afsatte; thi derved havde Lægemiddelet blevet værre end Sygdommen selv; men efterhaanden, som Bestillingerne bleve ledige, flyttede man En fra den Post, han ikke duede til, til en, som han kunde forestaae. For denne sit Fædreneland beviste Tjeneste, hvis ypperlige Virkning snart viste sig, blev **Bakkari** oprejst en Ærestøtte, som endnu sees paa det store Torv i **Mezendore**. Fra den Tid af har man bestandig holdet helligen over de gamle Love.

Vor Tolk forsikkrede, at denne Historie var ham fortalt af en Gasse, som var hans meget fortrolige Ven, og blev holdt for een af de kyndigste Procuratorer i hele Byen.

Man finder i dette Land mangfoldige usædvanlige højst forunderlige Ting, som nødvendigen maa drage alle Fremmedes og Rejsendes Øjne til sig. Det blotte Syn af saa mange forskjellige Arter af Dyr, saasom **Bjørne, Ulve, Gjæs, Skader** o. s. v., som spadsere omkring paa Gaderne og snakke med hinanden, opvækker baade Forundring og Fornøjelse hos Enhver, som ikke har seet sligt før. Den første, der kom ombord til os, var en maver **Ulv** eller Told-Inspecteur, som blev fulgt af fire **Høge** eller Betjente, som man i Europa kalder **Visiterere**. Disse toge af Va-

rene hvad de bedst syntes om, og gave derved tilkjende, at de forstode deres Haandtering tilgavns, og vidste alle Knebene deri paa deres Fingre. Captajnen var saa artig, som han altid plejede, at tage mig i Land med sig. Saasnart vi havde sat Fod paa Broen, kom en Hane os imøde, som, da han havde spurgt os, hvorfra vi vare, og om Aarsagen til vor Rejse, meldte os hos Told-Inspecteuren. Han modtog os med megen Artighed, og bad os spise til Middag hos sig. Fruen i Huset, som jeg havde hørt skulde være een af de største Skjønheder blandt Ulvinderne, var ikke tilstede ved Bordet. Aarsagen hertil var, som vi siden fik at vide, hendes Mands Skinsyge, som fandt det ikke raadeligt, at lade saa smuk en Kone sees af Fremmede, og ovenikjøbet Søfolk, der, hungrige og forsmægtede efter den langvarige Fasten, pleje gjerne, naar de komme i Land, at gjøre Jagt paa alle Koner og Piger. Der vare dog adskillige andre Damer ved Bordet, iblandt andre en vis Commandeurs Kone, som var en hvid Ko med sorte Pletter. Næst ved hende sad en sort Kat, som var Hof-Jægermesterens Gemalinde, der nylig var kommen ind fra Landet. Ved Siden af mig sad en spraglet So, en vis Renovations-Inspecteurs Kone; thi det Slags Bestillingsmænd tages gjerne af Svineslægten. Hun var rigtig nok lidt smudsig, og havde ikke toet sine Hænder, som ofte er Tilfældet hos det

Slags

Slags Folk; men forresten forekom hun mig meget artig; thi hun tog ofte Mad af Fadet og lagde paa min Tallerken. Alle forundrede sig over denne usædvanlige Høflighed, især da Svinene ikke just besidde den fineste Levemaade. Men jeg havde heller seet, at hun havde været lidt mindre artig; thi det var mig ikke synderlig behageligt at rækkes Mad af en Soes Hænder. Man maa lægge Mærke til, at Indbyggerne i Kejserdommet **Mezendore**, skjøndt de i Legems-Dannelse gandske ligne Dyrene, dog have Hænder og Fingre paa Forbenene. Da de have enten Haar, Uld eller Fjær paa Kroppen, behøve de ingen Klæder. Imidlertid udmærke dog de Rige sig fra de Fattige, ved visse Prydelser, som, for Exempel, Halskjæder af Guld eller Perler, og Baand, som de i Alnetal vinde omkring deres Horn. Commandeurens Frue havde saa mange Baand og Sløjfer paa Hovedet, at man knap kunde skimte hendes Horn. Hun gjorde Undskyldninger for hendes Mands Fraværelse, og fortalte, at han maatte blive hjemme, formedelst en Trætte han nylig var bleven indviklet i, og holde Raad med to Skader, som den følgende Dag skulde føre hans Sag for Retten.

Efter Maaltidet havde den spraglede So, Renovations-Inspecteurens Kone, en Samtale under fire Øjne med vor Tolk, hvori hun aabenbarede ham, at hun var dødelig forelsket i mig. Han trøstede hende

det bedste han kunde, lovede hende sin Understøttelse, og vendte sig til mig, for at overtale mig; men da han mærkede, at al hans Veltalenhed var spildt, raadte han mig, at tage Flugten, da han vidste, at denne Dame vilde sætte baade Himmel og Jord i Bevægelse, for at opnaae sit Ønske. Fra den Tid af blev jeg bestandig ombord, især da jeg kom efter, at en gammel Galan hos denne Frue, en vis Studiosus Philosophiæ, af Skinsyge stod mig efter Livet. Men Skibet selv var mig ikke Værn nok mod denne Dames Anfald, som snart ved Mellembud, snart ved Kjærlighedsbreve, og snart ved Elskovs Elegier, stræbte at smelte den Iis, som omgav mit Hjerte. Havde jeg ikke ved det Skibbrud, jeg siden leed, mistet disse Papirer, skulde jeg have fremviist Prøver af Svinenes Poesie. Men jeg har glemt det altsammen, saa nær som disse Linier, hvori hun roser sin Skabning saaledes:

"Du, efter hvem min Sjel i hede Længsler tørster,
"Find ej min Skabning styg, for den er klædt med Børster!
"Hvordan seer Træet ud, som ingen Blade har?
"Hvor styg er ej en Hest, som man sin Mank afskar?
"Svid alle Haarene af Inspecteurens Frue,
"Og see, om meer med Horn hun hendes Mand vil true?
"Hvad Værd var Pudd'ler i, hvis deres Krop var glat?
"Om ej det Lodne var, hvo holdt vel af en Kat?
"O! see Dig om, min Griis! blandt alle skabte Sager,
"Mon det ej lodbent er, som overalt behager?

"Har

"Har Lammet ej sin Uld? og har ej Fuglen Fjær?
"Og mon ej Mandens Skjæg hans største Skjønhed er?"

Varenes Omtuskning gik med saa megen Hurtighed for sig, at vi inden faa Dage havde kunnet gaae til Sejls igjen; men en Trætte, som opkom just, som vi vare sejlfærdige, imellem vore Skibsfolk og nogle mezendoriske Borgere, sinkede vor Afrejse. Anledningen til denne Trætte var følgende: een af vore Baadsmænd var, i det han spadserte igjennem Byen, bleven skjældt ud af en Gjøg, som iblandt andet kaldte ham Peripom, hvilket Ord i deres Sprog betyder en Gøgler; thi da Gøglere og Marionetspillers i dette Land gemeenligen ere Aber, havde Gjøgen taget ham for en slig Person. Baadsmanden, som ikke forstod denne Spøg, pryglede den arme Kukuk dygtig af, og havde nær slaaet Halsen itu paa ham. Den Afpryglede bad Folk drages til Minde, kaldte de Omstaaende til Vidner, og lod dem den følgende Dag komme til Forhør. Da de vare afhørte, indgav han Sagen for Magistraten. Baadsmanden, som hverken forstod Sproget eller Lovkyndigheden i Mezendore, saae sig nødt til at antage en Skade, for at forsvare sin Sag. Efterat begge Parters Procuratorer i en Time havde klamredes for Magistraten, blev Dommen fældet saaledes: at Gjøgen, som den, der havde begyndt Trætten, skulde lide Skade for Hjemgjeld, og betale Processens Om-

Kost-

Kostninger, hvoraf, som sædvanlig, den største Part gik i Procuratorernes Lomme. Magistratspersonerne, som dømte i denne Sag, vare Heste, hvoraf to kaldtes Borgemestere, og fire Raadmænd. Der sadde og sex Føl, som Auscultantere, der paa denne Maade, som unge Jurister, øvede sig i Rettergangs-Sager. I de andre Collegier hørte jeg, at der vare lige saadanne Seminarier, hvoraf man tog de meest øvede Lærlinger til at besætte de ledige Embeder med.

Da vi lykkelig havde afgjort vore Forretninger, og faaet en meget kostbar Ladning ind, gav vi os paa Hjemrejsen. Vi vare netop komne i aaben Sø, da vi pludselig fik Vindstille, saa at Folkene, for at fordrive Tiden, maatte give sig til at fiske, deels med Garn, deels med Kroge. Det begyndte derpaa at lufte lidt igjen, og

Hurtig til Flugten i Vandet udspændte vi Sejlenes Vinger,

Efterat have sejlet en Tidlang med god Vind, saae vi atter nogle Havfruer, som

— Dryppende vaade
Skjøde sig op, og bukked' imellem de skummende Bølger,

og af og til gave gyselige Skrig fra sig. Skibsfolkene bleve meget forskrækkede herover, da de vidste af Erfaring, at denne sørgelige Musik plejede at spaae Uvejr og Skibbrud. De toge derfor strax de store Sejl ind, og hver blev anviist sin Post og Forretning.

Neppe

Neppe var dette gjort, før hele Himlen blev overtrukken med sorte Skyer,

Den lyse Dag blev Nat, hver Skabning gjøs;
Og strax med frygteligste Hvinen bryder
En uhørt Hvirvelstorm fra alle Kanter løs.
Jordkuglens Axel knager, Havet syder,
Af Tordner, Skrald i Skrald, den hele Himmel lyder,
Som Bjerge Bølgerne optaarne sig;
Vildt, uden Ror, den halvforknuste Skude
Omtumles hist og her — og med fortvivlte Skrig,
Blandt Havets Brusen, Himlens Magen, tude
Matroserne paa Dækket: det'er ude!

Styrmanden, som i fyrgetyve Aar havde pløjet Søen under Jorden, forsikkrede, at han aldrig havde forsøgt et haardere Uvejr. Alting paa Dækket flød i Vand, deels af de indvæltende Bølger, deels af den umaadelige Regn, som i gyselige Skybrud, med Torden og Lynild, styrtede ned paa os, saa at alle Elementerne syntes at have sammensvoret sig til vor Ødelæggelse. Mens vi saaledes omtumledes, knak paa eengang vor Stormast, og faldt med et skrækkeligt Brag agter over, saa at den tillige knuste Mesans-Masten. Strax derpaa faldt den forreste Mast, og nu var alt Haab om Redning ude. Vi saae alle den visse Død for os; den Ene raabte paa Kone og Børn, den Anden paa Slægt og Venner, og hele Skibet gjenlød af fortvivlede Skrig. Styrmanden, endskjøndt han selv havde opgivet alt Haab, stræbte

imidlertid at stille Mandskabet tilfreds, og bad dem holde op med deres Hylen og Tuden, som ikke hjalp dem det mindste; men i det han talte, kom en Styrtning og kastede ham over Bord. Han sank ned og kom et Par Gange op igjen, længer og længer fra Skibet, indtil han endelig opslugtes reent af de fnysende Bølger. Samme Skjebne havde tre andre, nemlig vor Kjøbmand og to Matroser. Jeg var den eneste, som bar denne almindelige Jammer med Taalmodighed, eftersom jeg var kjed af Livet, og fandt slet ingen Lyst til at komme tilbage til Martinia, hvor jeg havde mistet baade min Frihed og min Agtelse: altsaa var i deres Tal,

Som Alt har tabt, og intet frygte meer;

Det gjorde mig kun ondt for Captajnen, som paa den hele Rejse havde viist mig saa megen Godhed; jeg stræbte derfor med de fyndigste Ord at opmuntre hans nedslagne Sind, men al min Veltalenhed var spildt; thi han blev ved at sukke og hyle, som et Fruentimmer, indtil der kom en Bølge og kastede ham i Søen. Stormen tog bestandig meer og meer overhaand, og Ingen bekymrede sig meer om Skibet. Uden Ror, uden Master, uden Aarer eller Toug, førtes Skroget, hvorhen Bølgerne vilde. I hele tre Dage vare vi saaledes en Bold for de rasende Storme, udmattede af Hunger, og i bestandig Forventning af den sig nærmende Død. Af og til saae vi vel Himmelen klar;

men

men Stormen rasede alligevel bestandig. Til Trøst for de overblevne Skibsfolk opdagede vi endelig noget borte et bjergefuldt Land, og da Vinden stod derpaa, var der Haab om, i kort Tid at naae det. Skjøndt dette umuligt kunde gaae an uden Skibbrud, da Kysten bestod af steile Klipper, var det dog at formode, at Nogle, om ikke Alle, kunde redde sig paa Stykkerne af Skroget. Mens vi fornøjede os i dette Haab, stødte Skibet paa et blindt Skjær saa stærkt, at det skiltes ad, og gik i hundrede Stykker. I denne Angest fik jeg fat paa en Planke, og, uden at bekymre mig om de Andre, tænkte kun paa at redde mig selv, saa at jeg endnu i dette Øjeblik ikke veed, hvorledes det gik dem. Det sandsynligste er, at de alle ynkeligen ere omkomne; thi jeg hørte aldrig siden at Nogen af dem var kommen til dette Land. Jeg blev meget hurtig dreven frem af Bølgerne, hvilket var min Lykke; thi havde det varet lidt længer, maatte jeg ubentvivl have opgivet Aanden af Hunger og Udmattelse. Da jeg var kommen indenfor en Odde, lagde Bølgerne sig, og jeg hørte kun det oprørte Hav sagtere og sagtere at bruse. Da jeg saae, at jeg var nær ved Strandbredden, gav jeg mig til at raabe meget højt, i Haab om, at Indbyggerne paa dette Skrig skulde komme mig til Hjelp. Paa det første Raab fik jeg intet Svar; men da jeg raabte anden Gang, hørte jeg en Lyd fra Strandbredden, og saae

endeel

endeel af Landets Indbyggere løbe ud af Skovene, og komme mig imøde i en Jolle, som var sammenflettet af Vidier og Egeqviste, hvoraf jeg sluttede, at denne Nation maatte være meget vild og udyrket. Men jeg blev inderlig glad, da de som roede, kom mig nærmere; thi de havde fuldkommen menneskelig Skabning, og vare de eneste rigtige Mennesker, jeg paa min hele Reise havde truffen. De ligne meget de Folk paa vor Klode, som boe i det hede Jordstrøg; thi deres Skjæg er kulsort, og deres Haar krøllede: og de Enkelte, som have langt og lyst Haar, holdes for Vanskabninger. Landet, de beboe, er meget klippefuldt; de krumme Fjeldrygge, og sammenstødende Bjergtoppe, som i mangfoldige Bugter gjennemskjære Luften, gjøre, at Lyden kommer igjen med Ekko paa Ekko i de underliggende Dale. De nærmede sig endelig til den Planke, jeg drev paa, toge mig i Jollen, og satte mig i Land, saa vaad som jeg var, hvor de gave mig noget at spise og drikke. Skjøndt det var ikke synderlig velsmagende, hvad jeg fik, vederqvægede det mig dog saa meget, da jeg havde sultet og tørstet i tre Dage, at jeg i Hast kom igjen til mine forrige Kræfter.

---

Tolvte

# Tolvte Capitel.

## Forfatterens Ankomst til Quama.

Imidlertid stimlede en stor Mængde Mennesker omkring mig fra alle Kanter. De opfordrede mig med een Mund til at tale; men da jeg ikke forstod deres Sprog, vidste jeg ikke, hvad jeg skulde svare dem. De gjentog ofte de Ord: **Dank, Dank,** og da disse syntes mig at være tydske, svarte jeg dem først paa Tydsk, siden paa Dansk, og endelig paa Latin; men de gave ved Rysten med Hovederne tilkjende, at disse Sprog vare dem ubekjendte. Jeg forsøgte tilsidst at forklare mig i de underjordiske Sprog, nemlig paa *Nazarisk* og *Martiniansk*; men ogsaa det var forgjeves. Jeg sluttede deraf, at dette Folk maatte ikke have mindste Omgang med Fremmede, enten ved Handel eller andre Forbindelser, og at jeg altsaa her maatte nødes til at blive Barn igjen, og gaae i Skole paa ny.

Efterat vi i lang Tid havde talt sammen, uden at forstaae hinanden, førte man mig til en lille Hytte,

som

som var flettet af Vidier. I denne fandtes hverken Stole, Borde eller Bænke; de sadde paa Jorden og spiste, og isteden for Senge, strøede de Halm paa Gulvet, hvorpaa de laae ifleng blandt hinanden om Natten. Dette forundrede mig saa meget mere, da Landet har Overflod af tykke Skove. Deres eneste Næringsmidler vare Melk, Ost, Bygbrød og Kjød, som de stegte paa Gløder, siden de slet ikke forstod at kaage: kort sagt, de levede næsten, som de første Mennesker,

Der bare dræbte Dyrs aflagte Klæder,
Aad Vildt, og Rødder; drak af næste Flod,
Og uden Love, Penge, Kunster, Sæder,
Paa Rang og Rigdom, Pragt og Overflod
Sig lige lidt forstod.

Jeg maatte derfor i lang Tid leve som en Hund, indtil jeg lærte saa meget af Sproget, at jeg kunde tale med dem, og komme dem lidt til Hjelp i deres Vankundighed. De allermindste Leve-Regler jeg gav dem, bleve anseete, som guddommelige Befalinger. Mit Rygte udbredte sig snart, og Alle stimlede til mig i Hobetal fra de omliggende Landsbyer, som til en Lærer, der var sendt dem ned fra Himmelen. Jeg hørte endog, at Nogle havde begyndt en ny Tidsregning fra min Ankomst. Alt dette kildrede mig saa meget mere, da man tilforn paa Nazar havde forhaanet mig for min Ubetænksomhed og flyvende Fattekraft,

tekraft, og i Martinia for min Dumhed. Saa sandt er det gamle Ordsprog, at imellem de Blinde regjerer den Enøjede; thi jeg var nu kommen til et Land, hvor jeg med gandske almindelig Lærdom, og med saa godt som ingen Ting, kunde svinge mig op til de højeste Værdigheder. Jeg havde den bedste Lejlighed af Verden til at anbringe mine Talenter, eftersom dette meget frugtbare Land i Overflødighed frembringer Alt, hvad Mennesker bruge, saavel til Fornøjelse som Nytte. Indbyggerne vare just ikke ulærvillige, og manglede ikke heller Begreb; men da de aldrig havde lært noget, levede de i det tykkeste Mørke. Da jeg fortalte dem om min Herkomst, mit Fædreneland, det Skibbrud jeg havde lidt, og adskillige andre Begivenheder paa mine Reiser, vilde Ingen troe mig. De troede meget mere, at jeg var en Indbygger af Solen, og var kommen ned til dem fra samme, hvorfor de og gemeenligen kaldte mig **Pikil Su**, eller **Solens Gesandt**. Hvad Religionen angaaer, da nægtede de vel ikke, at der var en Gud til; men bekymrede sig ikke meget for at bevise det: de meente, det kunde være dem nok, at deres Forfædre havde troet det samme, og i denne eneste Lære bestod deres hele Theologie. I Moralen kjendte de blot dette ene Bud: **gjør ikke imod en Anden, hvad Du ikke vil, at en Anden skal gjøre imod Dig!** De havde ingen Love; Kejserens Villie var deres

res eneste Rettesnor. Det var altsaa kun offentlige Misgjerninger der bleve straffede; men naar Nogen ellers begik Skjelmsstykker, skyede man hans Omgang; og denne Foragt var saa utaalelig for de Skyldige, at de Fleste gjerne sørgede sig ihjel, eller af Kjede til Livet dræbte sig selv. I Tidsregningen vare de fuldkommen uvidende; de regnede blot deres Aar efter Sol-Formørkelserne ved Nazars Mellemkomst. Naar man derfor spurgte om Ens Alder, svarte man: at han havde oplevet saa og saa mange Formørkelser. Deres Kundskab om Naturen var yderst maver og urimelig: thi de troede, at Solen var en Guldplade, og Planeten Nazar en Ost. Da jeg spurgte dem om Aarsagen, hvorfor denne Planet paa bestemte Tider tog af og til, svarte de: at de vidste det ikke. Deres Formue bestod meest i Sviin, som de med Mærker paa, havde gaaende i Skoven; og Enhver blev holdt for rig, eftersom han havde mange Sviin til. De Træer, som ikke bare Olden, eller ikke trivedes, gave de Pidsk, fordi de i deres Enfoldighed tilskrev Ondskab og Misundelse denne Ufrugtbarhed.

Saaledes var dette elendige Folks Tilstand beskaffen, som jeg i Førstningen mistvivlede om, ved Kunster og Underviisning at kunde bringe til Menneskelighed; men da det randt mig i Tanker, at

Ufortrøden Flid sin Frugt vil altid finde,
Og med Taalmodighed man Alt kan overvinde.

anvendte jeg al mulig Umage paa at forfine og oplyse dette raa og udyrkede Folk, hvilket gjorde, at jeg blev anseet iblandt dem, som en Guddom; og deres Tillid til min Viisdom gik saa vidt, at de troede ingen Ting var umulig for mig. Derfor

Naar hist en Stud man stjal, og her en Ko var syg,
Naar Ræven tog en Gaas, og Sviin paa Skoven døde,
Naar Haglen nedslog deres Byg,
Og andre slige Vanheld kunde møde,

kom de løbende midt om Natten til min Hytte, og bønfaldt mig om Hjelp. Saaledes fandt jeg engang en Bonde paa Knæ udenfor min Dør, som vred sine Hænder, græd, og klagede jammerlig over sine Træers Ufrugtbarhed, med veemodig Bøn til mig, at jeg ved min Myndighed vilde udvirke, at de herefter bar Olden, som tilforn.

Jeg hørte, at hele dette Rige stod under en Regent, hvis Residents paa den Tid laae otte Dagrejser fra den By, hvori jeg opholdt mig. Jeg siger: paa den Tid, fordi Residentsen var ustadig, og isteden for faste Huse, bestod af Telte, hvori Hoffet og hele Hofstaten plejede at flytte fra een Provinds til en anden. Den da regjerende Fyrste var en ældgammel Mand, og kaldtes Casba, som bemærker: den store Rejser. I Henseende til de mangfoldige Provindser, dette Rige indeholder, kunde det rigtig nok med Grund kaldes et Kejserdom; men, formedelst

Indbyggernes Vankundighed, som ikke have vidst at benytte sig af deres mange Fordele, har det bestandig været anseet som ubetydeligt, udsat for Naboernes Angreb og Forhaanelser, og ikke sjelden maattet betale Skat til de usleste Nationer.

Rygtet om mit Navn og mine Fuldkommenheder udbredte sig i kort Tid over alle Provindserne. Fra den Tid af foretog man sig intet, uden i Forvejen at raadspørge mig, som et Orakel, og naar et og andet Foretagende mislykkedes, tilskrev man det min Koldsindighed og Uvillie, hvorfor der og vare Adskillige, som ved Offringer stræbte at formilde min Vrede. Jeg gider ikke opramset alle de Urimeligheder, som dette yderst dumme Folk faldt paa; jeg vil blot fortælle et Par, hvoraf man kan slutte sig til alle de øvrige. En frugtsommelig Kone troede, at jeg med liden Umage kunde mage det saa, at Fosteret, hun gik med, blev en Dreng; en Anden bad mig, at gjøre sine gamle Forældre unge igjen; en Tredie tiggede mig om, at føre sig igjennem Luften til Solen, for deraf at kunne tage saa meget Guld, som han behøvede, og bringe en stor Skat tilbage med sig. Af disse, og mangfoldige andre ligesaa dumme, Begjeringer, blev jeg saa plaget, at jeg mange Gange maatte sætte dem alvorligen tilrette for deres Taabelighed; thi jeg frygtede, at den alt for store Tillid til min Magt og Fuldkommenhed tilsidst skulde endes

med

med guddommelig Dyrkelse. Omsider blev det bragt for den gamle Kejsers Øre, at der var kommen en stor Mand, i fremmed Dragt, til Landet, som udgav sig for Solens Gesandt, og havde, ved at give adskillige Qvamiter (saa kaldtes Indbyggerne efter Landets Navn Qvama) de allerviseste, og næsten guddommelige Leveregler, viist sig at være mere end et Menneske. Han affendte derfor strax Gesandtere med Befalinger, at indbyde mig til den kejserlige Residents-Stad. De vare tredive i Tallet, og alle klædte i Tigerskind, hvilken Dragt holdes for den største Prydelse i disse Lande, eftersom Ingen har Tilladelse at bruge den, uden de, som have udmærket sig i Krig mod Tanaqviterne, der vare fornuftige Tigre, og Qvamiternes dødelige Fiender.

Jeg havde i den lille By, hvor jeg boede, ladet mig bygge et muret Huus af tvende Stokværk, efter den europæiske Maade. Denne Bygning studsede Gesandterne ved, som et Værk, der overgik menneskelige Kræfter, og gik ind deri, som i en Helligdom, med den andægtigste Ærefrygt, for at forkynde mig Kejserens Indbydelse i følgende Tale: "Da den store "Kejser, vor allernaadigste Herre, regner sit Slægt- "register i mangfoldige Led fra Spynko, Solens "Søn, den første Regent i Qvama, kunde intet i "Verden overraske ham behageligere end dette Gesandt-

"skab, især da det sigtede til Rigets største Nytte, "og det var at formode, at hele Landet under en saa "yxperlig og himmelsk Lærer snart vilde faae en gand= "ske anden Skikkelse; Hans Majestæt haabede derfor, "at Solens Gesandt heller indfandt sig i Hovedstaden, "da der i samme var større og mangfoldigere Lejlig= "hed for ham til at virke med alle sine Fuldkommen= "heder." Jeg besvarte dette med den ydmygste Tak= sigelse, og begav mig strax paa Rejsen til Hovedsta= den med Gesandterne. Disse Herrer havde været fjorten Dage om at gjøre denne Rejse hid; men paa Tilbagevejen havde vi, ved Hjelp af min Kunst, nok i fire Dage. Thi da jeg havde lagt Mærke til, at der i Landet var Overflod af Heste, som vare Ind= byggerne mere til Byrde end Nytte, siden de løbe vilde omkring i Skovene, viste jeg dem den store Nytte, man kunde have af disse ædle Dyr, og lærte dem at tæmme dem. Der blev strax nogle fangede og gjorte tamme, saa at jeg, mens Gesandterne vare hos mig, allerede havde saa mange færdige og tilredne, som vi behøvede til Rejsen. De bleve meget forskrækkede ved at see disse Heste, og toge længe i Betænkning at sætte sig op paa dem; men da de saae mig og adskil= lige Andre, uden Frygt og Fare, tumle og regiere dem med Tømmen, som vi vilde, toge de Mod til sig, gjorde selv et Forsøg, og beqvemmede sig ende=

lig til denne Rejsemaade, hvorved de kom hjem i tredie Parten af den Tid, de havde brugt til at rejse hen i. Da vi nærmede os Stedet, hvor Hovedstaden skulde ligge, hørte vi, at den var flyttet til en anden Provinds; vi maatte altsaa vende om igjen, og toge en anden Vej.

Man kan ingen Forestilling gjøre sig om den Forundring og Bestyrtelse, hvormed Qvamiterne saae vort Indtog. Nogle bleve saa forskrækkede, at de løbe ud af Byen. Kejseren selv vovede, af Frygt, ikke at komme udenfor sit Telt, og lod sig ikke see, forend een af Gesandterne steg af Hesten, gik ind, og forklarede ham denne Hemmelighed. Kort efter blev jeg paa det højtideligste med et stort Følge indført i det kejserlige Telt. Den gamle Kejser sad paa et Teppe, omringet af sine Hoffolk. Da jeg kom ind, ophøjede jeg i de beskedneste Udtryk den store Naade, Hans kejserlige Majestæt viste mig, hvorpaa han rejste sig op, og spurgte mig, hvad Kongen i Solen, hans Familiens Stammefader, for nærværende Tid tog sig for? Da jeg fandt det nødvendigt, at underholde denne gamle Vildfarelse hos Qvamiterne, svarte jeg: at Hans Majestæt, Kongen i Solen, havde sendt mig ned til dette Land, for ved gode Love og Leveregler at forfine de udyrkede Qvamiters Sæder og Levemaade, og lære dem de Kun-

 ster,

ster, hvorved de ikke allene kunde modstaae deres stridbare Naboer, men endog udbrede deres Riges Grændser: og lagde til, at det var mig befalet, bestandig at blive her. Kejseren fandt megen Behag i denne Tale, lod strax et Telt opreise for mig tæt ved sit, gav mig femten Tjenere til min Opvartning, og behandlede mig ikke som sin Undergivne med en Overherres Myndighed, men som sin fortrolige Ven.

Tret-

# Trettende Capitel.

## Begyndelsen til det femte Monarkie.

Fra den Tid af gik alle mine Bestræbelser ud paa, at give dette Rige en gandske anden Skikkelse. Jeg gjorde Begyndelse med at forbedre Krigsvæsenet, ved at øve det unge Mandskab i Riden, Fægten og Skyden.

Stadens Ynglinger alle paa Fælleden, udenfor Porten,
Nogle til Hest, og Andre til Fods, og Andre paa Vogne,
Tumledes, kjørte om kap; og snart fra strammede Bue
Lynte den vingede Piil, snart gjennemhvinede Luften
Træffende Spyd —

Fornemmelig lærte jeg dem i Førstningen at tæmme og afrette Heste, da jeg ventede ved det blotte Rytterie at holde Naboerne i Lydighed. Ved uafbrudt Flid bragte jeg det saa vidt, at jeg i kort Tid stillede sex tusinde Ryttere frem for Kejseren. Da Tanaqviterne just paa samme Tid lavede sig til et nyt An=

Anfald, paa Grund af den tilbageholdte aarlige Skat, som efter adskillige Fordringer var bleven dem nægtet, gik jeg, efter Kejserens Begjering, med mit ny Rytteri og endeel Fodfolk Fienderne imøde. Fodfolket havde jeg givet Kastespyd og Pile, hvormed de kunde stride mod Tanaqviterne langt fra; thi Qvamiterne havde tilforn kun brugt korte Sværd eller Dolke, og var derfor altid komne til kort i Haandgemæng med disse frygtelige Fiender, der i Legemskræfter vare dem saa overlegne. Jeg blev strax udnævnt til øverste Hærfører, og da man sagde mig, at Tanaqviterne nærmede sig ikke langt fra Grændserne, rykkede jeg strax imod dem. Bestyrtsede over at see denne uformodede Krigshær, holdt de i nogen Tid stille; men da jeg lod Tropperne gaae videre frem, og vi kom dem saa nær, at vi kunde naae dem med vore Kastespyd, nedlagde vi strax i første Anfald en uhyre Mængde. De tabte alligevel ikke Modet herover, og styrtede med rasende Hidsighed ind paa vore Fodfolk; men da Rytteriet i det samme faldt dem i Flankerne, forlode de deres Geledder og toge Flugten, saa at dette Angreb afgjorde Slagets Skjebne aldeles til vor Fordeel. Fienderne leed et skrækkeligt Nederlag, og den tanaqvitiske Hærfører blev levende fangen, tilligemed tyve andre adelige Tigre, og bragt i Triumf til Qvama. Det er ikke at beskrive, hvilken almindelig Glæde denne glimrende Sejer opvakte

i det

i det hele Rige; thi Qvamiterne havde gemeenligen i de forrige Krige maattet strække Gevær, og tiltigge sig Fred paa de skammeligste Vilkaar. Kejseren befalede strax, at Fangerne, efter gammel Sædvane skulde henrettes; men jeg, som fandt denne Skik afskyelig, raadte til at kaste dem i Fængsel, med den Forestilling, at Tanaqviterne, som vi for nærværende Tid hverken havde Krig eller Fred med, gandske vist vilde holde sig rolige, indtil de saae, hvad vi toge os for med Fangerne, og lod mig forlyde med, at jeg havde denne Stilstand nødig, for at udføre andre Planer, som jeg havde i Hovedet.

Jeg havde lagt Mærke til, at dette Land var meget rigt paa Salpeter, og havde allerede samlet en temmelig stor Mængde, for at gjøre Krudt deraf. Dette Forsæt holdt jeg imidlertid skjult for Alle, undtagen for Kejseren, da jeg behøvede hans Tilladelse til at anlægge Værksteder for Flinte og andre Krud-Geværer. Med disse haabede jeg i kort Tid at betvinge alle Kejserdommets Fiender. Da jeg havde faaet nogle hundrede Flinter med tilhørende Kugler færdige, aflagte jeg offentlig Prøve paa mit Paafund til Alles store Bestyrtelse. Et vist Antal af Soldaterne blev strax ansat til denne Krigsart, og øvede i at omgaaes med Skydegeværer. Da de vare blevne færdige deri, blev jeg, efter holden Mynstring, af Kejseren udraabt til Rakal, eller Generalissimus over hele Krigsmagten.

magten. Mens alt dette gik for sig, havde jeg indgaaet et fortroligt Venskab med Tanaqviternes brave Anfører, den fangne Tomopoloko, som jeg holdt idelige Samtaler med, for at udforske hans Nations Forfatning, Caracter og Sæder. Jeg kom, til min store Forundring, efter, at det var et vittigt, sædeligt og oplyst Folk, og at Kunster og Videnskaber dyrkedes hos dem med Alvorlighed. Han fortalte mig, at der mod Østen fandtes en særdeles stridbar Nation, mod hvilken Tanaqviterne bestandig maatte holde sig i Forsvarsstand. Indbyggerne vare rigtig nok smaae, og meget svagere i Legemskræfter, end de i Tanaqvi, men udrustede med fortrinlig Skarpsindighed, og vel øvede Bueskyttere, saa at de ofte havde tvunget Tanaqviterne til at bede om Fred. Jeg fik strax efter at vide, at denne Nation bestod af Katte, og udmærkede sig blandt alle Firmamentets Folkeslag, ved sin kloge Politik og ypperlige Dømmekraft. Det ærgrede mig ikke lidet, at Klogskab, Videnskaber og fine Sæder fandtes hos alle Dyrene i den underjordiske Verden, og at Menneskene, nemlig Qvamiterne, vare de eneste udyrkede Barbarer. Men jeg gav mig tilfreds, i Haabet om, at denne Skam inden kort Tid skulde ophøre, og at Qvamiterne snart skulde faae det Herredømme tilbage, der tilkom dem, som Mennesker, over de andre Dyr.

Efter

Efter det sidste Nederlag holdt Tanaqviterne sig i temmelig lang Tid rolige; men da de ved Spejdere havde udforsket det ny Rytteries Tilstand og Beskaffenhed, og faaet at vide, at disse Centaurer, der havde indjaget dem saa stor Skræk, i Grunden kun vare tæmte Heste, som der sad Mennesker paa, toge de Mod til sig igjen, og udrustede nye Tropper imod Qvamiterne, under deres Konges egen Anførsel. Den hele Hær bestod af tyve tusinde Tigre, alle gamle Soldater, der havde før været med, undtagen to Regimenter, som nylig vare hvervede. Men disse i en Hast sammenskrabede Krigsfolk vare det meer i Navnet end i Gavnet. Allerede sikkre paa Sejeren, faldt de alle paa eengang ind i Qvama. Jeg lod strax tolv tusinde Mand Fodfolk, hvoriblandt vare sex hundrede Flinteskyttere, rykke imod dem, tilligemed fire tusinde Ryttere. Da jeg slet ikke tvivlede om et lykkeligt Udfald, bad jeg Kejseren, paa det han kunde høste hele Æren af Sejeren, selv at anføre dem. Ved denne tilsyneladende Beskedenhed tabte jeg aldeles intet af min egen Anseelse, da hele Krigshæren dog ansaae mig som den sande Anfører. Jeg gav det Raad, ikke strax at gaae løs paa Fienden med Skydegeværerne, for at see, om man kunde vinde Sejeren ved Hjelp af det blotte Rytteri, men dette Raad kom mig dyrt at staae; thi Tanaqviterne satte saa heftig ind paa vore Fodfolk, at de nødte dem til

at

at tage Flugten. De modstod paa den anden Side med saa megen Tapperhed Rytteriet, at Sejeren i lång Tid ikke heldte til nogen af Siderne. En mere haardnakket Træfning er neppe nogensinde bleven holdt.

End tvivlsom Stridens Lykke længe hang;
Og hid og did paa ubestemte Vinger
Sig mellem begge Hære Sejren svang —

da jeg med eet lod Flinteskytterne rykke frem. Tanaqviterne bleve meget bestyrtsede over de første Skud; thi de kunde ikke begribe, hvor den Lynild og Torden kom fra; men da de fornam deres sørgelige Virkning, bleve de alle betagne af den yderste Skræk. Ved den første Salve faldt to hundrede Tigre, hvoriblandt vare to Feldtpræster, som Kuglerne traf, i det de med Taler opmuntrede Soldaterne til Tapperhed. Deres Tab foraarsagede en almindelig Bedrøvelse, fordi man holdt dem for to af de bedste og meest veltalende Prædikanter. Da jeg mærkede denne Fiendernes Angest, lod jeg anden Gang fyre. Paa denne Salve fulgte et endnu større Nederlag: Kongen selv blev skudt. Dette betog Tanaqviterne alt Haab, de vendte Ryggen; Rytteriet forfulgte dem, og de Flygtende nedsabledes i saa stor Mængde, at de Sejrende kunde, for døde Kroppe, som bedækkede Marken, ikke komme videre. Da Slaget var endt, talte vore Folk de ihjelslagne Fiender, og fandt tretten tusinde paa Valpladsen, som vare faldne deels i Træfningen, deels

paa Flugten. Den sejrende Krigshær rykkede derpaa ind i Riget Tanaqvi, og slog, efter nogle Dages Marsch, sin Lejr op for Hovedstaden. Den almindelige Forfærdelse havde imidlertid taget saa stærk overhaand, at Magistraten kom os ydmygen imøde, og overleverede Sejerherren Nøglerne til Staden, endskjøndt den baade ved Natur og Kunst var overordentlig vel befæstet. Dens Størrelse, brede Gader og prægtige Bygninger udmærkede den som een af de anseeligste Stæder, jeg har seet. Høist forunderligt forekom det mig, at Qvamiterne, der paa alle Sider vare omgivne af saa oplyste Nationer, i saa lang Tid havde levet i det tykkeste Mørke. Men det maa have gaaet dem, som visse europæiske Nationer, der ikke bekymre sig om hvad der er udenfor dem, holde deres Eget altid for det bedste, lade Alting blive ved det gamle, og derfor blive i den samme Slendrian til evig Tid, uden at komme videre. Fra dette store Nederlag begyndte Tanaqviterne en ny Tidsregning, og da dette afgjørende Slag blev holdt paa den tredie Dag i Maaneden **Torul**, regne de samme blandt de ulykkelige Dage. I samme Maaned er Planeten **Nazar**, hvis Løb om Solen bestemmer Tidsregningen og Aarstiderne, længst borte fra denne Deel af Firmamentet. Hele Firmamentet drejer sig vel ligeledes omkring Solen; men da Planetens Bevægelse er hastigere, synes den større og mindre, ligesom den

er

er nærmere denne eller den modsatte Halvsphære. Efter denne Nazars Aftagen og Tilvært, og af Solformørkelserne bestemmes de astronomiske Beregninger. Jeg gjennembladede engang ved Lejlighed de tanaqvitiske Almanakker, og fandt dem særdeles ordentlige og vel udarbejdede.

Da Hovedstaden havde overgivet sig, fulgte hele det øvrige Rige dens Exempel. Den Foragt, Qvamiterne hidindtil havde været i, forandredes nu til Anseelse, og Kejserdommet blev ved dette overvundne Riges Tillæg næsten dobbelt saa betydeligt, som det var før. Eftersom al denne Lykke blev eenstemmigen tilskreven min Klogskab og Virksomhed, saa gik den Højagtelse, man alt for længe siden havde baaren for mig, nu over til fast guddommelig Dyrkelse. Da jeg havde lagt Besætninger hist og her i det undertvungne Riges Stæder, for at holde dette grumme og krigerske Folk i Rolighed, tænkte jeg ret for Alvor paa at udføre min begyndte Plan, og aldeles at udrydde det Barbarie, Qvamiterne hidtil havde døset i. Jeg fandt store Vanskeligheder strax i Begyndelsen med at indføre Videnskaberne; thi det, jeg havde lært i Europa, nemlig Latin og en Smule Græsk, var mig til aldeles ingen Nytte her. Jeg saae mig altsaa nødt til, fra det fiendtlige Land at forskrive tolv meget lærde Tigre. Disse gjorde jeg til Professorer, og paalagde dem, at oprette et Universitet efter Mønster

ster

ster af Academierne i deres Land, og befalede derpaa at forflytte det kongelige tanaqvitiske Bibliothek til Qvama. Jeg havde imidlertid foresat mig, saasnart Qvamiterne vare komne saavidt i Videnskaberne, at de kunne gaae ene, at sende disse laante Lærere tilbage til deres Hjem.

Min Nysgjerrighed efter at lære at kjende det tanaqvitiske Bibliothek, var især bleven opvakt af den fangne Anfører Tomopoloko, som fortalte mig, at der iblandt dets Manuscripter fandtes en Bog, hvis Forfatter havde været oppe paa vor Klode, og beskrevet adskillige af dens Lande, fornemmelig i Europa. Tanaqviterne vare komne over dette Manuscript engang, da de førte Krig i et langt fraliggende Land; men Forfatteren havde skjult sit Navn, og man vidste endnu ikke hvad Landsmand han var, eller paa hvad Maade han var kommen op over Jorden. Da jeg havde seet Bøgerne igjennem, fandt jeg, at Alt, hvad Tomopoloko havde berettet mig om dette Skrift, var saa i sig selv, og aabenbarede ham derfor i Fortrolighed min sande Herkomst og mit rette Fødeland, forsikkrende ham, at jeg ved min Ankomst havde sagt det samme til Qvamiterne; men dette dumme Folk havde ikke villet fæste Tro dertil, men heller indbilde sig, at jeg var en Gesandt fra Solen, og vedblev endnu haardnakket i denne Vildfarelse. Jeg lagde til, at da jeg holdt det for Uret, længer at be-

holde

holde denne saa forfængelige Titel, havde jeg beslut-
tet, omsider reent ud at aabenbare Alle min sande Herkomst, ved hvilken oprigtige Bekjendelse jeg troe-de, ikke at kunde tabe det mindste af den Agtelse, jeg stod i, især da jeg haabede, at Læsningen af dette Haandskrift vilde overtyde Alle og enhver om, hvor langt Europæerne i Viisdom og Dyd overgaae alle andre Dødelige. Men denne min Beslutning misha-gede aldeles denne kloge og erfarne Mand, og han gav mig sin Mening derom tilkjende i følgende Udtryk: "Du maa nødvendig, oplyste Helt! først læse Bo-"gen; maaskee dens Læsning vil bringe Dig paa an-"dre Tanker; thi enten lyver Forfatteren, eller og "de Overjordiske ere Folk af naragtige og slette Sæ-"der, og deres Love og Indretninger værdigere at "at belees end beundres. Naar Du først har læst "Bogen, kan Du jo siden gjøre, hvad Dig synes; "men det vil jeg alligevel raade Dig, ikke saa ganske "uden Overvejelse at bortkaste den Titel, som har "indgivet Qvamiterne saa stor Ærefrygt for Dig. "Thi intet i Verden er saa skikket til at holde Almuen "i Lydighed, som den Fordom, den har om sin Be-"styrers ædlere Natur og glimrende Herkomst."

Jeg fulgte dette Raad, og besluttede at læse Bo-gen, efter **Tomopolokos** Oversættelse. Dens gamle Titel var: **Tanians** (man holder dette Navn for op-digtet) **Rejse over Jorden**, eller **Beskrivelse over**

Ri-

Rigerne og Landene der, fornemmelig i Europa. Men da Bogen af Brug og Ælde var bleven smudsig og forreven, fattedes uheldigviis netop det, som jeg var meest nysgjerrig efter at see, nemlig: hvorledes Forfatteren var kommen op til os, og paa hvad Maade han var kommen ned igjen.

Her er Værkets Indhold, saaledes som jeg fandt det:

Fragmenter af Tanians Dagbog, holden paa en Reise over Jorden, oversatte af Hans Excellence Herr Tomopoloko, Hærfører i Hans tanaqvitiske Majestæts Tjeneste.

"*** Dette Land (Tydskland) kaldes det romerske "Rige; men det er blot en tom Titel, eftersom det "romerske Monarkie for nogle hundrede Aar siden har "aldeles ophørt. Dette Lands Sprog er ikke let at "forstaae, formedelst den bagvendte Stil, som her- "sker deri; thi hvad der i andre Sprog sættes foran, "hefte de bag ved, saa at man ikke kommer efter Me- "ningen før man har læst en heel Side igjennem. "Regjeringsformen er meget urimelig. Man troer "at have en Regent, og har dog ingen. Det skal "være et Rige, og er dog deelt i adskillige særskilte "Fyrstendømmer, der alle have deres egen Regjering, "saa at den ene Nabo ofte paafører den anden en "formelig Krig. Det hele Land kaldes helligt, end- "skjøndt man ikke finder mindste Spor af Hellighed

"deri. Regenten, eller rettere Uregenten, som bæ-
"rer Navn af Kejser, kaldes altid Rigets Forme-
"rer, endskjøndt han ikke sielden betydelig formind-
"sker det; uovervindelig, uagtet han ofte bliver
"slagen og bragt i Knibe, snart af de Franske og
"snart af Tyrkerne. Man har ikke mindre Aarsag
"til at forundre sig over Folkets Rettigheder og Fri-
"heder; thi Mange have Rettigheder, som de forby-
"des at bruge. Der ere skrevne utallige Commenta-
"rer over den tydske Statsforfatning, men man er
"desuagtet ikke kommet videre; thi * * *
"* * * Hovedstaden i dette Rige (Frankrige) som er
"meget stor, hedder Paris, og kan i visse Maader kal-
"des Hovedstaden i hele Europa; thi den udøver en vis
"lovgivende Magt over alle andre europæiske Nationer.
"Den har, for Exempel, udelukkende Ret til at fo-
"reskrive dem, hvordan de skulle leve og klæde sig,
"saa at ingen Dragt er saa ubeqvem og latterlig, at
"man jo i det øvrige Europa nødes til at bruge sam-
"me, hvis Pariserne have fundet for godt at indføre
"den. Hvorledes eller naar Pariserne have faaet
"Hævd paa denne Ret, er mig ubekjendt. Jeg mær-
"kede dog, at dette Herredom ikke strakte sig til andre
"Ting; thi de andre Nationer i Europa føre ofte
"Krig med Franskmændene, og tvinge dem ofte til
"at indgaae Fred paa temmelig haarde Vilkaar; men
"Slaveriet i Levemaade og Klædedragt varer ikke de-

"sto-

"stomindre bestandig ved. I flyvende Fattekraft, "Begjerlighed efter Nyt, og opfindende Frugtbarhed, "ligne Pariserne meget Martinianerne.

"*** Fra Bologna rejste vi til Rom. Denne "Stad staaer under en Præst, som holdes for den "mægtigste af alle Konger og Fyrster i Europa, uag- "tet hans Rige kan gjennemrejses paa en god Efter- "middag. Thi istedenfor, at de andre Fyrster kun "herske over deres Undersaatters Liv og Gods, kan "han tillige fordærve deres Sjele. Europæerne troe "i Almindelighed, at denne Præst har Himmelens "Nøgler i sin Forvaring. Jeg var meget nysgjerrig "efter at see disse Nøgler, men al min Umage var "spildt, og jeg veed endnu ikke, hverken hvordan de "saae ud, eller i hvad Skrin de laae. Den Magt, "han har og udøver, ikke allene over sine egne Under- "saatter, men over det hele menneskelige Kjøn, be- "staaer fornemmelig deri, at han kan frikjende dem, "som Gud fordømmer, og fordømme dem, som Gud "frikjender; en sandelig uhyre Myndighed, som vore "Underjordiske vilde sværge paa, ikke kunde tilkomme "noget dødeligt Menneske. Men det er en let Sag "at binde Europæerne paa Ærmet, hvad det skal være, "og faae dem til at troe de allerurimeligste Opdigtel- "ser, endskjøndt de holde sig selv allene for kloge, og "opblæste af denne Indbildning see alle andre Folke- "slag, hvis Sæder de kalde barbariske, over Skul-

"drene. Jeg vil slet ikke forsvare vore Underjordiskes
"Sæder, Skikke og Indretninger; men blot anføre
"nogle af Europæernes, for at lægge for Dagen,
"hvor liden Ret de have til at ophølde sig over andre
"Nationer.

"Det er brugeligt hist og her i Europa, at bestrøe
"Haaret og Klæderne med malet og sigtet Korn, som
"Naturen har frembragt til Menneskenes Føde. Dette
"Meel kaldes **Pudder**, som de med megen Omhu
"kjæmme af Haaret om Aftenen, for at drysse noget
"igjen deri om Morgenen. En anden Skik, som
"ikke syntes mig mindre latterlig, var denne: de have
"visse Dække eller Hatte til Hovederne, for at be-
"skytte dem imod Kulden; men disse bære de i Al-
"mindelighed under Armen, endogsaa midt om Vin-
"teren, hvilket forekom mig ligesaa naragtigt, som
"om jeg saae Nogen gaae igjennem Byen med sin
"Kappe eller sine Buxer i Haanden, og udsætte Le-
"gemet, de skulde bedække, for Luftens Umildhed.

"Europæernes Religions-Lærdomme ere fortreffe-
"lige og overeensstemmende med den sunde Fornuft.
"I de Bøger, som indeholde, hvad de skulle troe og
"gjøre, befales, at man flittigen skal læse dem, og
"udgrandske deres sande Mening, og raades til Over-
"bærelse med de Svage og Vildfarende. Ikke desto-
"mindre bliver den, som tager et og andet i samme
"Bøger i en anden Forstand, end den største Hob,
"straffet

"straffet med Fængsel, pidsket, ja undertiden brændt "for sin Mangel paa Dømmekraft. Dette kom mig "for, som om man vilde kagstryge En, der havde "Fejl paa Synet, fordi det, som man fandt firkan= "tet, forekom ham rundt. Man fortalte mig, at "nogle tusinde Mennesker af denne Aarsag vare blevne "halshugne, hængte og brændte.

"I de fleste Stæder og Landsbyer finder man visse "Personer, som staae paa ophøjede Steder, og gjen= "nemhegle paa det strængeste de Synder hos Andre, "som de selv dagligen begaae, hvilket syntes mig det "samme, som at høre en fuld Mand at præke imod "Drukkenskab.

"Den, som er kommen skjæv, pukkelrygget eller "halt til Verden, søger om Titel af Velbaaren: "den, som er fød af gemene Forældre, vil hedde "Højædel. Begge Dele er i mine Tanker ligesaa "urimeligt, som om en Dverg vilde kaldes Kjæmpe, "og en gammel Mand Ungkarl.

"I de større Byer er det næsten overalt bleven "Mode, at indbyde sine Venner strax efter Maalti= "det, til Gjæst paa en sort, af brændte Bønner til= "lavet, Suppe, som man gemeenligen kalder Kaffe. "Til Stederne, hvor de skulle drikke den, trækkes de "i en stor Æske paa fire Hjul, af to meget stærke "vilde Dyr; thi Europæerne holde det for meget "uanstændigt, at flytte sig paa Fødderne.

 "Paa

"Paa den første Dag i Aaret faae Europæerne en "vis Sygdom, som vi Underjordiske slet ikke kiende. "Tilfældene ved denne Sygdom ere besynderlig Uro "i Sindet og Forturmling i Hovedet, som gjør, at "Ingen paa samme Dag kan blive fem Minuter paa "eet Sted. De løbe ligesom Rasende fra et Huus "til et andet, uden at vide selv hvorfor. Sygdom-"men varer hos mange i hele fiorten Dage, indtil de "endeligen af den evige Omløben blive trætte, kom-"me til sig selv igjen, og faae deres forrige Helbred.

"Da Europæerne plages med en utallig Mængde "Sinds-Sygdomme, har man og opfunden en utal-"lig Mængde Lægemidler. Somme angribes af en "rasende Lyst til at gaae saaledes paa Gaderne, at "deres venstre Side altid vender imod andres højre. "Jo længer man kommer imod Norden, jo stærkere "raser denne Sygdom, hvoraf tydeligen sees, at den "har sin Grund i Luftens Umildhed. Lægedommen "bestaaer i visse stemplede Blade med nogle Caracte-"rer paa. Naar de Syge bære disse Talismaner "hos sig, blive de efterhaanden bedre. Et andet Ra-"seri fordrives ved Lyden af smaa Klokker eller Bjel-"der, som sætter Sindet igjen i Rolighed; men dette "Lægemiddel virker ikke længe; thi efter to Timers "Forløb kommer Sygdommen igjen med dobbelt Hef-"tighed.

"I Frank-

"I Frankrige, Italien og Spanien gaae Folk
"paa en Tid af nogle Uger om Vinteren aldeles fra
"Forstanden. Dette Raseri forjages ved at strøe
"Aske paa de Galnes Pander. I den nordlige Deel
"af Europa, hvor denne Aske har ingen Kraft, maa
"Naturen hjelpe sig selv.

"De fleste Europæer have den Skik, tre eller fire
"Gange hvert Aar, i Vidners Overværelse, at ind-
"gaae en vis højtidelig Pagt med Gud, som de strax
"efter bryde. De kalde denne Pagt Communion,
"og synes at indgaae den, blot for at vise, at det er
"Skik hos dem, tre fire Gange om Aaret at bryde
"deres Løfter. Naar de bekjende deres Synder og
"anraabe Gud om Naade, skeer det gjerne efter Tak-
"ten og paa visse Melodier. Undertiden tage de
"Fløjter, Basuner og Trommer til Hjelp: alt lige-
"som Synden er stor til, hvis Straf de med Musik
"ville afbede.

"Næsten alle Nationer i Europa ere forbundne til
"at troe og bekjende de Lærdomme, som indeholdes i
"en vis hellig Bog. Men i de sydlige Lande er denne
"Bogs Læsning aldeles forbuden, saa at Menneskene
"tvinges til at troe, hvad de uden Straf hverken
"tør læse eller kige i. I samme Egne er det ligeledes
"strængeligen forbuden at dyrke og tilbede Gud, und-
"tagen i et Sprog, som man ikke forstaaer; saa at
"kun

"kun de Bønner holdes for lovlige og Gud behagelige, "der gjøres af dem, der ikke vide, hvad de selv sige.

"I alle store Byer blive de, som ophøjes til Æres-"poster og Værdigheder, værkbrudne, saa at de, li-"gesom Syge, bæres igjennem Gaderne i tillukte "Æsker.

"De fleste Europæer lade deres egne Haar afrage, "og bedække det skaldede Hoved igjen med fremmede.

"De lærde Stridigheder, som i Almindelighed be-"skjæftige de europæiske Academier, bestaae i Under-"søgelser om Ting, hvis Opdagelse enten er uden al "Nytte, eller hvis Natur den menneskelige Forstand "umuligen kan begribe.

"De lærdeste Materier, Europæerne afhandle, an-"gaae et Par gamle, for længe siden uddøde Folkeslags "Støvler, Skoe, Tøfler, Halssmykker og Kapper. "I Videnskaberne forresten, saavel de gejstlige som "verdslige, dømmer Ingen selv, men underskriver "blot Andres Domme. Den Mening, de eengang "strande paa, blive de hængende ved, som Østers "paa en Klippe. De sige, at de troe den, de kjende "for den viseste, i alting; og jeg vilde ikke have det "mindste at indvende herimod, hvis raa og ukyndige "Folk kunde kjende i denne Sag. Men til at afgjøre, "hvo der er viis, udfordres at man selv er det.

"I de sydlige Lande bæres i Kjøbstæder og Lands-"byer nogle Kager omkring, som Præsterne give ud

"for

"for Guder; det underligste er, at Bagerne selv, "skjøndt Dejen, hvoraf de have bagt dem, klæbrer "dem endnu paa Fingrene, gjøre deres Ed paa, at "disse Kager have skabt Himmelen og Jorden.

"Engellænderne foretrække deres Frihed for alt, "og ere ikke Slaver, uden af deres Koner. De for- "kaste idag den Religion, de bekjendte sig til igaar. "Jeg tilskrev Landets Beliggenhed denne Ustadighed; "da de ere Øeboere og Søefolk, har rimeligviis deres "ustadige Element nogen Virkning paa dem. De "spørge meget flittigen til hinandens Sundhed og Be- "findende, saa at man skulde troe, at de alle vare "Læger; men det Spørgsmaal: How do you do? "eller: hvordan befinder De Dem? er en blot Tale- "maade, en Lyd uden mindste Bemærkelse. Man "filer og tilspidser paa denne Øe sin Forstand og Tæn- "kekraft saa meget, at Endeel tilsidst reent tabe den.

"Imod Norden ligger en Republik, som bestaaer "af syv Provindser. De kaldes forenede, uagtet "man ikke finder Spor i samme til mindste Enighed. "Pøbelen praler her af sin Magt, og paastaaer, selv "at raade for Statsbestyrelsen, uagtet Almuen in- "gensteds er meer udelukket fra offentlige Forretnin- "ger, og hele Regjeringen er i nogle faa Familiers "Hænder. Indbyggerne i denne Stat sammenskrabe "med ængstlig og utrættelig Omhyggelighed store Rig- "domme, som de dog ikke nyde, saa at deres Punge

"altid

"altid ere fulde, og deres Maver altid tomme. Man "skulde næsten troe, at de levede blot af Røg, som "de fue til sig igjennem visse Rør eller Leerpiber. "Man maa imidlertid tilstaae, at dette Folk over= "gaaer alle andre i Reenlighed; thi de toe alle Ting, "undtagen deres Hænder.

"I adskillige store og smaa Byer i det nordlige Eu= "ropa gaae Vægtere omkring paa Gaderne om Nat= "ten, som, for med deres Syngen, eller rettere "Skryden, at ønske de Sovende Ro, vække dem "hver Time.

"Hvert Land har sine Love og Skikke, som gemeen= "ligen ere hinanden gandske modsatte. Saaledes, "for Exempel, er, efter Loven, Konen underkastet "sin Mand; men, efter Skikken, Manden underka= "stet sin Kone.

"I Europa staae de i størst Anseelse, som leve "saa overdaadigen, at de ikke blot opæde Landets "Frugter, men Landet selv: og ingen Stand forag= "tes, uden den, som dyrker Jorden og føder disse "Ædere.

"Hvor vidt Europæerne have bragt det i Laster, "kan man slutte af de mange Galger og Rettersteder, "man finder overalt. Hver Bye har sin egen Bød= "del. Engelland allene maa jeg undtage, hvor jeg "troer der gives slet ingen Bødler, eftersom Indbyg= "gerne hænge sig selv.

"Jeg

"Jeg har en Slags Mistanke om, at Europæerne "ere Menneskeædere; thi de indeslutte hele Hobe af "friske og stærke Mennesker i visse Lukker, som de "kalde Klostere, blot til den Ende, at de skulde "blive glatte og fede, hvilket sjelden slaaer fejl, da "de, fritagne for alt Arbejde, have intet andet at "sørge for i disse Lysthaver, end at gjøre sig tilgode.

"Europæerne drikke gjerne Vand hver Morgen for "at afkjøle Maven; men neppe have de faaet Heden "paa denne Maade dæmpet, før de drikke Brænde-"viin, for at hidse den igjen.

"Religionen i Europa deles i to Hovedsecter: den "Romersk-Catholske, og den Protestantiske. Prote-"stanterne tilbede kun een Gud, Catholikerne flere; "thi de have ligesaa mange Guder og Gudinder, som "Stæder og Landsbyer. Alle disse Guder og Gud-"inder har Paven, eller Ypperste-Præsten i Rom, "skabt, og Paven igjen bliver skabt af visse Præster, "eller de saa kaldte Cardinaler. Man seer heraf, "hvilken Magt disse Cardinaler maa have, siden de "kunne skabe Guders Skabere.

"De gamle Indbyggere i Italien undertvang "hele Verden, og lystrede deres Koner; de nuvæ-"rende derimod mishandle deres Koner, og lystre "hele Verden.

"Dyrene i Europa deles i to Classer: de som op-"holde sig paa Landet, og de som opholde sig i Van-

"det.

"det. Dog gives der og nogle, som man kalder Am-
"phibier, der kunne leve i begge Elementer, for Ex-
"empel: Frøer, Marsviin og Hollændere; thi disse
"boe i Moradser, og

— færdes nok saa godt i Søen, som paa Landet.

"Europæerne have samme Levnetsmidler, som vi.
"Spanierne allene leve blot af Luften.

"Handelen blomster hist og her i Europa, og
"mange Ting ere endog her tilfals, som man aldrig
"driver Handel med hos os. Saaledes sælger man
"i Rom Himmelen, i Schweitz sig selv, og i
"* * * * sættes Krone, Scepter og Kongeværdighe-
"den paa offentlig Auction.

"I Spanien er Ladhed det sande Kjendetegn paa
"et velopdraget Menneske, og intet er større Beviis
"paa ægte Adel, end Søvn.

"De kaldes overalt Rettroende, som ikke vide, hvad
"de troe, og som ikke gibe gjort sig den Umage, at
"undersøge, hvad de høre. Der gives Adskillige, som
"blot paa Grund af denne Skjødesløshed og tanke-
"løse Ladhed indføres i de Helliges Tal; da derimod
"de, som, bekymrede for deres evige Skjebne, nøjere
"prøve og veje alle Ting, for mindste Afvigelse fra
"den herskende Mening, fordømmes i al Evighed.

"I Almindelighed troe Europæerne, at det, til
"evig Salighed, eller evig Fordømmelse, ikke kom-
"mer an paa Menneskenes Handlinger i Livet, Ud-

"øvelsen eller Forsømmelsen af deres Pligter, men "blot paa Stedet, man er født paa; thi de tilstaae "alle, at de, hvis de vare fødte i et andet Land, og "af andre Forældre, vilde have havt en anden Tro. "De syntes derfor, ikke saa meget at fordømme Folk, "fordi de havde den eller den Religion, som fordi de "vare fødde paa det eller det Sted, hvilket jeg slet "ikke kan finde overeensstemmende med Guds Ret- "færdighed og Godhed.

"Iblandt deres Skribenter staae de i størst An- "seelse, som saaledes forvende og bagvende den na- "turlige Orden i Stilen, at det, som i sig selv var "klart og tydeligt, derved bliver mørkt og uforstaae- "ligt. Disse kaldes Poeter, og deres Ordomflyt- "ning Poesie. Dog er dette endnu ikke nok til at "være en ægte Poet; en Saadan maa tillige kunne "lyve forskrækkeligen. Man dyrker af denne Aarsag, "med en Art af guddommelig Tilbedelse, en vis gam- "mel Homerus, der skal have været Mester i begge "Dele. Mangfoldige efterabe ham i Ordenes Om- "flyttelse og Sandhedens Forfalskning; men Ingen "har, som man siger, naaet ham endnu.

"Videnskabs-Dyrkerne kjøbe Bøger i stor Mængde; "dog ikke saa meget for Indholdets, som for Bindets "og Formatens Skyld. Boghandlerne, som snart "ere komne under Vejr med denne Bogforfængelighed, "bruge derfor det Kneb, at lægge de usleste og al-

"min-

"mindeligste Bøger op paa ny, i en anden Format, "med anden Tryk, og Kobbere, saa at Prisen for "den samme Bog bliver ti Gange dyrere. Man maa "mærke, at Videnskaberne udgjøre en Green af Han"delen der, og at Philosopher og andre Forfattere "regnes blandt de snueste Kjøbmænd. Tosserne skrive "gjerne helst og de fleste Bøger, som om de frygtede, "at Rygtet om deres Dumhed ellers ikke skulde kom"me til Efterkommerne.

"Academierne i Europa ere ligesaa mange Han"delsbørse, hvor for maadelig og billig Priis Gra"der, Promotioner, Værdigheder, alle Slags Lær"domstitler og deslige videnskabelige Varer ere tilfals, "hvilke man her under Jorden først efter megen Sved "og Møie, og mange Aars daglige og natlige Stu"dering, kan tilvejebringe sig. Doctorer kalder man "dem, som have naaet den højeste Spidse af al men"neskelig Lærdom, eller, som Europæerne kalde det, "have besteget Toppen af det Bjerg Parnassus, hvor "der skal boe ni saa kaldte Jomfruer. Næst efter "dem komme Magistrene, som for noget billigere Priis "faae deres lærde Titler, og derfor og holdes for min"dre alvidende. Man seer heraf, hvor stor en Vel"villighed imod det menneskelige Kjøn der hersker paa "de overjordiske Universiteter, siden de bane Vejen "saa let og magelig til Lærdom. De nordiske Acade-

"mier

"mier ere heri lidt mere vrantne, da de ikke bortgive
"de højeste Ærresposter uden efter foregaaende Examen.

"De Lærde og Ulærde skilles fra hinanden ved for-
"skjellig Klædedragt og Sæder; men fornemmelig ved
"forskjellig Religion. Disse troe for det meste kun
"paa een Gud: hine derimod dyrke flere Guder og
"Gudinder. De Lærdes fornemste Guddomme ere
"Apollo, Minerva, de ni Muser, og andre rin-
"gere hele eller halve Guder, som Poeterne paakalde,
"naar de faae i Sinde at rase. De Lærde selv ind-
"deles, efter deres forskjellige Studeringer, i for-
"skjellige Classer, saasom Philosopher, Poeter, Gram-
"matikere, Physikere, Metaphysikere, og saa videre.

"En Philosoph er en videnskabelig Kræmmer, som
"for en vis bestemt Priis sælger Selvfornægtelses,
"Maadeligheds og Fattigdoms Forskrifter, og præker
"saa længe imod Rigdom, indtil han selv bliver rig.
"Faderen for Philosopherne er en vis Seneca, der
"ved at bære sig saaledes ad, samlede sig kongelige
"Rigdomme.

"En Poet er et Menneske, som gjør Opsigt med
"trykt Sladder, Løgn og Raseri. Affindighed er
"derfor et Særmærke paa de sande høje Digtere.
"Alle, som udtrykke deres Mening med Tydelighed
"og Simpelhed, dømmes uværdige til Laurbærkrandsen.

"Grammatikerne udgjøre en vis Art af Krigsstand,
"der forstyrrer den offentlige Rolighed. De kjendes
"fra

"fra andre Krigere derpaa, at de istedenfor affar-
"vede have sorte Munderinger, og Penne istedenfor
"Sværd. De fægte med ligesaa stor Haardnakken-
"hed for Bogstaver og Ord, som hine for Frihed og
"Fædreneland. Jeg troer, at Regjeringen allene
"til den Ende underholder dem, at det menneskelige
"Kjøn ikke i Fredstider skal faae Skjørbug af al for
"megen Rolighed. Undertiden dog, naar disse lærde
"Krige gaae saa vidt, at de true med Blodsudgy-
"delse, lægger Øvrigheden sig med Myndighed deri-
"mellem, som jeg hørte for nogen Tid siden at være
"skeet i Paris, hvor det store Raad, da Stridighe-
"den imellem Doctorerne over Q og K blev for al-
"vorlig, omsider gav Tilladelse til at bruge begge
"disse Bogstaver.

"En Physiker er en, som randsager Jordens Ind-
"volde, de tobenede, fiirbenede og fleerføddede Dyrs,
"Ormes og Insecters Natur, og som kjender, kort
"sagt, alle Ting, undtagen sig selv.

"En Metaphysiker seer allene det, som er skjult
"for alle Andre, kjender, beskriver og udvikler Aan-
"dernes og Sjelenes Væsen, alt det, som er, og
"alt det, som ikke er; men formedelst sit alt for
"skarpe Syn skjelner ikke, hvad der ligger ham lige
"for Fødderne.

"Saaledes er Tilstanden i den lærde Republik i
"Europa. Jeg kunde anføre mange flere Ting; men
"det

"det maa være nok, at have givet Læseren en Mund-
"smag af det fornemste, der vil noksom sætte ham
"istand til at dømme, hvorvidt Europæerne have
"Ret til at holde sig selv for de eneste Kloge. Det
"maa man imidlertid indrømme de overjordiske Doc-
"torer og Magistre, at de have langt større Færdig-
"hed i Opdragelses-Videnskaben, end vore underjor-
"diske Lærde; thi der gives Lærere i Sprog og Vi-
"denskaber, der ikke allene lære det fra sig, de selv
"have lært; men endog det, hvoraf de ikke forstaae
"det allerringeste. Det falder os allerede vanskeligt,
"paa en let Maade at bibringe Andre, hvad vi selv
"vide; men at lære dem, hvad vi ere aldeles ukyn-
"dige i, derom have vi næsten intet Begreb engang.
"Der findes adskillige blandt de europæiske Lærde, der
"med lige Iver dyrke baade Theologien og Philoso-
"phien. Som Philosopher, tvivle de om alle Ting,
"og, som Theologer, troe de, hvad det skal være.
"Europæerne besjeles af samme Lyst til Studeringer,
"som vi Underjordiske; men blive i meget kortere Tid
"lærde. Denne Fordeel skylde de en vis magisk Op-
"findelse (lærde Journaler, Cataloger, Ordbøger,
"Encyclopædier, o. s. v.) hvorved de sættes istand
"til at læse et halvhundrede Bøger paa een Efter-
"middag.

"De overjordiske Folk ere overmaade andægtige,
"og særdeles ivrige i at bede. De rette sig alligevel,

"i det

"i det sidste, ikke efter deres Hjertes Tilskyndelse og
"Bevægelse, men efter Klokkeringen, Uhre og Sol-
"skiver, saa at deres Andagt er fuldkommen meka-
"nisk, og bestemmes meer af udvortes Tegn, gam-
"mel Vane og visse Klokkeslet, end af inderlig Fø-
"lelse. Hvor flittige de ere i Bøn og Paakaldelse,
"kan man slutte deraf, at de fleste, mens de hugge
"Brænde, skure Tallerkener, og have andet Haand-
"arbejde for, synge aandelige Psalmer.

"Da jeg kom til Italien, ansaae jeg mig som
"Herre over hele Landet; thi enhver, som mødte mig,
"kaldte sig min Slave. Da jeg fik isinde at sætte
"Prøve paa denne underdanige Lydighed, befalede
"jeg engang min Vert at laane mig sin Kone en Nats
"Tid; men han blev ordentlig opbragt herover, befa-
"lede mig at pakke ind, og, da jeg nølede noget
"længe, jog mig paa Døren.

"I Norden søge Indbyggerne med yderste Be-
"gjerlighed Titler af Embeder, som de ikke have; og
"Alle ere saa hidsige efter at gaae paa den højre Side,
"at de næsten gaae fra Forstanden. Videre ******"

Længer strakte min Taalmodighed sig ikke. Jeg blev optændt af den yderste Forbittrelse, kastede Bogen bort, og forsikkrede Tomopoloko, som var hos mig, at det var lutter Opdigtelser af en ubillig og galdefuld Skribent. Men da den første Hede havde sat sig, begyndte jeg at fælde en noget mildere Dom

over

over denne Rejsebeskrivelse, eftersom jeg saae, at Forfatteren, endskjøndt usand og ubillig i de fleste Stykker, dog ikke altid havde afveget fra Sandheden, men truffen den endog i mange Ting paa en Prik. Forresten fulgte jeg Tomopolokos Raad, omhyggeligen at nære Qvamiternes falske Mening om min Herkomst, da jeg fandt det raadeligere til mine Planers Udførelse, at gjelde for overordentlig Gesandt fra Solen, end for simpel europæisk Borger.

Efterat alle Naboerne i lang Tid havde holdt sig rolige, og jeg imidlertid havde benyttet mig af den velgjørende Fred til at indrette Staten efter mit Ønske, fik vi pludselig Efterretning om, at tre af de mægtigste Nationer havde forenet sig imod Qvamiterne, nemlig Arctonierne, Kispusianerne og Alectorianerne. De første vare med Fornuft og Tale begavede Bjørne, et meget haardt og krigersk Folk. Den kispusianske Nation bestod af overordentlig store Katte, som for deres Snedighed og Dømmekraft vare almindelig berømte, og ikke saa meget ved legemlig Styrke som ved snilde Paafund og Krigspuds havde bestandigen holdt de mægtigste Fiender Stangen. Alectorianerne, da de ligesaa godt strede i Luften, som paa Jorden, vare heller ikke at løbe med. De vare Haner, bevæbnede med Buer og forgiftede Pile, der sjelden fejlede, og voldte dødelige Saar, hvor de traf.

Disse tre Folkeslag vare blevne forbittrede over Qvamiternes usædvanlige Fremgang og Tanaqviternes Nederlag. For at standse den qvamitiske Vælde, inden den greb for vidt om sig, indgik de altsaa et fælleds Forbund; men førend de lode udgaae nogen Krigserklæring, affendte de Gesandtere til Qvama, som forlangte Tanaqviternes Frihed, og forkyndte Keiseren formelig Krig, hvis samme blev nægtet. Paa mit Tilraaden bleve de strax affærdigede med følgende Svar: "Da Tanaqviterne, som Forbunds-"og Fredsbrydere, havde fortjent den Elendighed, de "ved deres egen Daarlighed og Stolthed selv havde "styrtet sig i, havde Hans Majestæt Keiseren i Qva-"ma besluttet, af alle Kræfter at forsvare den Ejen-"dom, han i en lovlig Krig havde erhvervet sig, til "det yderste, imod enhver Angriber, uden i mindste "Maade at frygte enten disse foreente Folkeslags, eller "nogen anden Magts Trudsler." Med dette Svar bleve Gesandterne sendte tilbage; og vi gave os strax ifærd med Tilberedelserne til den forestaaende Krig. I kort Tid fik jeg en Krigshær af fyrgetyve tusinde Mand bragt paa Benene, hvoriblandt vare otte tusinde Ryttere og to tusinde Flinteskyttere. Keiseren, saa affældig han var af Alderdom, besluttede selv at være med i dette Feldttog, og var endnu saa opflammet af Begjerlighed til Ære, at hverken hans Gemalindes, Børns, eller mine Forestillinger formaaede

ham

ham til at afstaae fra dette Foretagende. Hvad der i denne Tingenes Forfatning gjorde mig meest urolig, var den Tvivl og Mistanke jeg havde til Tanaquiterne, da jeg frygtede, at de, utaalmodige over deres nye Trældom, vilde gribe den første bedste Lejlighed til at afkaste Aaget, og gaae over til Fienderne. Jeg bedrog mig ikke; thi strax efter Krigens Forkyndelse fik vi at vide, at tolv tusinde Tanaquiter i fuld Rustning vare gangne over til den fiendtlige Lejr; saa jeg mærkede, at vi paa eengang fik med fire mægtige Fiender at bestille.

I Begyndelsen af Maaneden Kilian lod jeg Krigshæren brække op, efterat den var forsynet med alle Nødvendigheder. Paa Marschen mødte vore Spejdere os med den Beretning, at de forenede Tropper allerede vare brudte ind i Tanaqvi, og belejrede Fæstningen Sibol paa Grændserne af Kispusia, med saa megen Heftighed, at Commandanten allerede tænkte paa Opgivelse. Men saasnart de mærkte vor Ankomst, ophævede de Belejringen, og rykkede imod os. Slaget blev holdt i en Dal, ikke langt fra den belejrede Fæstning, hvoraf det endnu den Dag i Dag er, kaldes det sibolske Feldtslag. Arctonierne, som stode paa den venstre Fløj, anfaldt vore Ryttere, og gjorde et stort Nederlag iblandt dem; og da de oprørske Tanaqviter understøttede dette Anfald, syntes det næsten at være ude med os. Men Flinteskyt-

terne kom Rytteriet til Hielp, og i det disse med to dygtige Salver absplittede de fiendtlige Geledder, fik Træfningen et ganske andet Udseende, og de nylig sejrende Fiender faae sig nødte til lidt efter lidt at vige, saa længe til de aldeles gave sig paa Flugten. Mens dette gik for sig, bragte Kispusianerne paa den anden Side vore Fodfolk stærkt i Knibe. De afskiøde med saa megen Behændighed og Lykke deres Pile, at sex hundrede Qvamiter i kort Tid bleve deels dødeligen saarede, deels reent ihielskudte. Men da Rytteriet med Flinteskytterne kom til, nødtes de til at tage Flugten, dog saaledes, at de beholdt deres Geledder i Orden, og syntes mere at trække sig tilbage, end at flye; hvilket de kunde tilskrive deres Anførers, Monsonius's, Klogskab og Erfarenhed, der, paa den Tid, i Krigskunsten gjorde alle underjordiske Hærførere Palmen stridig. Endnu vare Alectorianerne tilbage, som det var meest vanskeligt at overvinde; thi saasnart vore Flinteskyttere lagde an paa dem, svang de sig op i Luften, og skiøde derfra deres Pile med saa megen Eftertryk ned paa vore Hoveder, at faa rejste sig igjen, som faldt til Jorden derved. De traf bestandigen; thi man skyder altid meget lettere og sikkrere ovenfra nedad, end nedenfra opad; men vore derimod, formedelst Fiendernes idelige Flagren og Bevægelse, fejlede som oftest. Midt i Stridens største Hede blev Kejseren, der foer omkring,

kring, hvor Faren var størst, og skjød selv paa Fienderne med al mulig Tapperhed, truffen i Halsen af en forgiftet Piil, og faldt ned af Hesten. Man bar ham strax ud af Slaget til sit Telt; hvor han kort efter opgav Aanden. I denne slibrige Forfatning holdt jeg det for raadeligst, at paalægge alle dem, som havde været Vidne til dette bedrøvelige Tilfælde, Taushed, at de Stridende ikke skulde tabe Modet ved Tidenden om Kejserens Død. Jeg bød dem derfor at være ved godt Mod; Kejseren, sagde jeg, var kun besvimet af det pludselige Skud, og Pilen var ikke gaaet dybt ind i Kjødet. Da Blodet var tørret af, havde jeg seet Saaret, blev jeg ved, og fundet, at det slet ikke var dødeligt, saa at jeg haabede, de snart skulde faae ham at see igjen gandske frisk. Da de fleste saaledes bleve uvidende om, hvad der var hendet Kejseren, varede Slaget til Midnat; men da Alectorianerne, udmattede af Arbejde og Saar, trak sig tilbage til deres Lejr, gjorde jeg Stilstand paa saa mange Dage, som jeg behøvede til at lade de Dræbte begrave. Imidlertid, da jeg mærkede, at jeg havde et nyt Kunstgreb nødig, for at betvinge disse vingede Fiender, lod jeg, mens Stilstanden varede, Flintekuglerne støbe om til Hagl. Dette Middel havde saa heldig en Virkning, at Alectorianerne i den følgende Træfning faldt hovedkulds ned af Luften, som Fluer, og den halve Deel af deres Krigs-

hær

hær omkom ynkeligen paa denne Maade. De Overblevne strakte derpaa Gevær, og bade ydmygen om Fred. Arctonierne og Kispusianerne fulgte deres Exempel, og overgave sig selv med Vaaben og Fæstninger i vore Hænder.

Da alle disse Ting vare lykkeligen bragte til Ende,

See, da kaldte jeg sammen de Første af Folket, de Ældste,
Alle Troppernes Hov'der, til Højraad i fulde Forsamling.
Lig det boblende Havs højtbrusende Bølger de strømte
Alle til mig i Teltet; og tause hørte min Tale:

"Ædle, tapre, berømte Krigere! Jeg tvivler ikke paa, at det jo er de fleste iblandt Eder nokſom bekjendt, med hvor ængstlig Bekymring og Omhu jeg har raadet Hans Majestæt Kejseren fra, at vove sit eget dyrebare Liv i dette Tog. Men hans medfødte Tapperhed og uforskrækkede Heltemod tillod ham ikke, i Magelighed at blive hjemme paa en Tid, da vi andre vovede Livet imod hans Fiender. Sandeligen! det er den eneste Begjering, som Hans Kejserlige Majestæt nogensinde har afslaaet mig. O! at Allerhøjstsamme havde været vanskeligere i at tilstaae mig alle andre Ting, og villigere i denne ene! vi skulde da ikke have befunden os i denne ulykkelige Tilstand, hvori hans uformodentlige Død har styrtet os; men vort Indtog i den kejserlige Hovedstad skulde da have blevet en sand Triumph, og vor Glæde over saa mange herlige Bedrifter skulde da have været fuldkommen,

ublan-

ublandet med nagende Kummer! Jeg kan ikke længer, jeg bør ikke længer dølge den sørgelige Tildragelse, som har givet enhver af os et større Saar, end alle Fiendernes samtlige Pile havde kunnet forvolde. Vider altsaa, at vor Kejser, midt i Slaget, hvor han stred med den ham egne Tapperhed, blev truffen af en ulykſalig Piil, og kort efter opgav sin Aand! Gyselige Tilfælde! hvilken Sorg, hvilken almindelig Kummer vil denne store Fyrstes Tab udbrede over hele Riget! Dog, taber ikke gandske Modet! den store Helt ophører at døe; men ikke at leve. Eders Kejser er ikke død for Eder! han lever igjen i to vorne Prindser, sande Aftryk af den fortreffeligste Fader, og ikke mindre Arvinger til hans Dyder, end til hans Riger. I have ikke forandret Kejser, men blot Kejserens Navn. Og da Prindsen Timuſo, som den Førstefødte, modtager sin Faders Krone, er jeg fra nu af under hans Scepter Krigshærens Anfører. Leve Timuſo! ham ville vi samtligen hylde! ham ville vi sværge evig Troskab! ham skulle vi herefter alle lyde!"

Fjor-

# Fjortende Capitel.

## Forfatteren bliver Monark under Jorden.

Da Talen var til Ende raabte de alle med høj Røst: "vi ville have Pikilsu til Keiser!" Da jeg hørte dette, blev jeg gandske forskrækket, og bad dem alle med Taarer i Øjnene, ikke at glemme den Troskab, de skyldte den kejserlige Familie, og de Velgjerninger, som den afdøde Monark havde beviist enhver især iblandt dem, saavelsom alle i Almindelighed, da de ved en saadan Utaknemmelighed vilde sætte en uudslettelig Examplet paa Nationens Navn. Jeg lagde til, at jeg ikke destomindre vilde være dem til Nytte, som Privatmand, om de ellers kunde have nogen Nytte af mig. Men mine Ord udrettede ikke det mindste.

Folkets Føreres Sind opflammed' end mere min Tale
Og blandt Folkene selv opstod en almindelig Mumlen.
Soldaterne blandede deres Skrig med Anførernes

Raab,

Raab, og den hele Lejr gjenlød adskillige Gange af de anførte Ord. Jeg bedækkede mit Hoved, og forføjede mig derfra ind i mit Telt, og forbød Vagten, at indlade Nogen; thi jeg haabede, at Soldaterne skulde blive anderledes til Sinds, naar den første Hede havde lagt sig. Men Officierer og Soldater trængte med Magt ind i Teltet, og satte Kronen paa mit Hoved, hvor meget jeg end satte mig derimod. Derpaa førte de mig ud, og udraabte mig under Paukers og Trompeters Lyd til **Kejser i Qvama, Konge over Tanaqvi, Arctonien og Alectorien, samt Storhertug i Kispusien.** Da jeg saae, at det ikke stod til at forandre, satte jeg mig ikke længer imod min egen Lykke: og jeg maa tilstaae, at denne høje Værdighed ikke var mig saa gandske imod; thi et Kejserdom, med tre Kongeriger og et Storhertugdom, ere Ting, som kunde sætte enhver anden i Fristelse. Jeg skikkede vel strax Gesandter til Prindsen, for at berette ham, hvad der var forefaldet, og raade ham, at han tappert skulde haandhæve den Ret, som Fødselen havde forhvervet ham, ved at erklære dette nye lovstridige Valg for dødt og magtesløst; men jeg foresatte mig dog tillige, at jeg ikke saa let vilde lade dette mig frivillig tilbudne Kejserdom fare. Jeg afsærdigede altsaa egentligen dette Gesandtskab, for at undersøge Prindsens Tænkemaade. Saasom denne unge Herre var udrustet med ypperlige Naturgaver,

og

og især med en skarp Dømmekraft, vidste han vel hvor mange Smuthuller og listige Udveje Menneskene kunne udfinde, og da han gjettede sig til min forstilte Beskedenhed, søgte han med Klogskab at skikke sig i sin Skjebne, fulgte Krigshærens Exempel, og udraabte mig selv til Kejser i Hovedstaden. Derhen blev jeg bragt i Triumph, ledsaget af Generalerne, under det hele Folks Fryderaab, og nogle Dage derefter blev jeg kronet. Saaledes var jeg fra en skibbrudden Mand forvandlet til en Monark. Paa det jeg kunde gjøre mig Qvamas Indbyggere endnu mere forbundne, og ligesaa meget ved private som offentlige Handlinger befæste min Magt, formælede jeg mig med den afdøde Kejsers Datter; thi jeg mærkede, at mine Undersaatter endnu elskede og ærede den gamle Kejser-Familie. Denne Prindsesse hed Ralac, og

Blomstred', lig den nys udsprungne Rose,
I modne Purpursmiil —

Da jeg havde bragt saa mange og store Ting i Rigtighed, tænkte jeg paa nye Midler, hvorved jeg kunde udvide mit Rige, og gjøre det frygteligt for den hele underjordiske Verden. Fornemmeligen var jeg betænkt paa, at holde de nylig overvundne Folk i Lydighed. I denne Hensigt anlagde jeg hist og her nogle Fæstninger, og lagde stærke Besætninger deri: de Overvundne behandlede jeg med Mildhed, og ophøjede endog nogle af dem til anseelige Embeder i Residentsstaden.

staden. Især beviste jeg de to fangne Anførere, **Tomopoloko** og **Monsonius**, saa megen Gunst, at nogle af Qvamiterne bleve misundelige derover, endskjøndt de endnu ikke lode sig mærke med deres Fortrydelse. Længe laae denne Gnist skjult i Asken, indtil den endelig brød ud til en aabenbar Ildebrand, som jeg siden skal fortælle. Hjemme stræbte jeg at bringe de skjønne Videnskaber og Krigskunsten til den højeste Fuldkommenhed: og saasom dette Land havde tykke Skove og Træer nok til Skibsbyggerie, stræbte jeg af al Magt at faae udrustet en Flode af Krigsskibe, byggede efter Europæernes Maade, og, hvor overvældet jeg end var med andre Forretninger, lod jeg dog dette ene være mig saa vigtigt, at jeg syntes ikke at foretage mig andet. I dette Arbejde betjente jeg mig især af Kispusianerne, som vare temmelig erfarne i Søvæsenet, og siden gjorde jeg **Monsonius** til Admiral over Floden.

Jeg lod hugge Tømmer og smedde Værktøj, og drev saa ivrig paa Arbejdet, at jeg havde en Flode af tyve Skibe i Søen den tredsindstyvende Dag efterat Træerne vare fældede. Da alt dette var gaaet efter Ønske, betragtede jeg mig selv som en anden Alexander under Jorden; thi jeg havde isinde at gjøre ligesaa megen Opsigt her, som han havde gjort paa vor Klode. Den affindige Herskesyge voxer stedse, og kjender ingen Grændser. For nogle Aar siden

havde

havde et Capellanie, Skriver-Embede, eller et ringe Degnekald været mine Ønskers højeste Maal: jeg vovede dengang ikke at haabe mere, og nu syntes fire eller fem Kongeriger mig for lidet; saa at jeg i Henseende til min Begjerlighed, som stedse tiltog med min Magt og Formue, aldrig havde været fattigere og mere trængende end nu.

Jeg var underrettet af de kispusianske Skippere, saavel om Havets, som de omliggende Landes Beskaffenhed, og havde erfaret, at man efter otte Dages lykkelige Sejlads kunde naae Kejserdommet Mezendores Kyster: og da man derfra let kunde komme over til Martinia, hvilken Vej jeg selv nylig havde sejlet, besluttede jeg, at ile med dette Tog. Det var egentligen Martinia, som jeg sigtede til; deels af Lyst til dette Folks Rigdomme, deels fordi Martinianerne fremfor alle andre vare erfarne i Søvidenskaberne, og jeg altsaa kunde behøve dem til mit store Forehavende. Desuden var der endnu noget, som bevægede mig til at undertvinge dette Folk: jeg vilde nemlig hevne mig paa dem. Jeg overtalte den ældste af Prindserne til at tage Deel med i dette Tog, og foregav, at Hans Højhed vilde derved faae en ypperlig Lejlighed til at vise sin Tapperhed og Forstand; men min egentlige Hensigt var, at jeg vilde beholde ham til Gidsel og Pant paa Qvamiternes Troskab. Vel blev den yngste Prinds tilbage; men Regjeringen

betroede

betroede jeg i min Fraværelse til Keiserinden, som alt da var frugtsommelig. Den hele Flode bestod af tyve store og smaae Skibe, som alle vare byggede ligesom Skibene i Martinia, og det efter Kispusianeren Monsonius's Raad og Bestyrelse, der med egen Haand havde udkastet Planen dertil. Martinianerne vare iblandt de Underjordiske ligesom Tyrerne og Sidonerne fordum, eller Engellænderne og Hollænderne nu omstunder, i vor Verden, der tilegne sig Herredømmet over Havet. Men da jeg kom til Martinia, saae jeg, hvor meget man i disse Skibes Bygning havde forfejlet den martinianske Model.

Vi gik under Sejl paa den Aarstid, da Planeten Nazar sees i sin Middelstørrelse. Da vi havde pløjet Havet i tre Dage, saae vi en stor Øe, hvis Indbyggere let kunde undertvinges, formedelst en Uenighed, som paa den Tid deelte dem i Partier. Da de ingen Vaaben have, og ikke forstaae at bruge dem, stride de blot med Skjeldsord og Forbandelser. Deri bestaaer ogsaa deres Straf, og al deres Krig. Hos dem kastes Forbrydere i Fængsel, og efter Forhøret slæbes de hen paa Torvet, for offentligen at udskjeldes og forbandes. Hertil har man visse Betjente, som kaldes Sabuter eller Skjendegjeste, og ere ligesom Skarprettere og Politiebetjente hos os. Deres Skabning er allene forskjellig fra andre Menneskers

deri,

deri, at Fruentimmerne hos dem have Skjæg, og Mændene ikke: desuden vende deres Fødder bagud, og ikke, som andre Menneskers, fremad. Da vi havde gjort Landgang her, mødte vi henimod tre tusinde Kanalisker; thi saaledes kaldes disse Dyere. De angreb os som Fiender, og brugte deres sædvanlige Vaaben, Skjeldsord og Forbandelser. Som vi fik at høre af en Alectorianer, der forstod det kanaliskiske Sprog, vare disse Skjeldsord saa bidende, at de dermed beviste, hvor store Mestere de vare i denne Maade at stride paa, og at de heri ikke gave vor Tids Kunstdommere noget efter. Men jeg vidste vel, at

— — Trudsler uden Magt
Bør høres og bestrides med Foragt,

og forbød at bruge Vold imod et ubevæbnet Folk. Blot for at gjøre dem bange, lod jeg skyde med en Pistol iblandt dem, hvilket strax havde den Virkning, at de faldt paa Knæ og bade om Naade. Derpaa kom de fornemste Smaakonger paa denne Ø ydmyge til mig, overgave sig selv tilligemed deres Undersaatter, og gjorde hele Øen skatskyldig til mig. Det var ingen Skam for dem, sagde de, at overvindes af den, som var uovervindelig, og de kunde med Ære underkaste sig den, som Lykken havde ophøjet over alle andre. Da altsaa denne Ø var bleven mig skatskyldig, hvorved min Magt vel var noget udvidet, men min Ære for Sejeren over saa ustridbart et Folk

ikke

ikke meget formeret, lettede vi Anker, og kom efter nogle Dages lykkelige Sejlads til Mezendora's Kyster. Her holdt jeg Krigsraad, om enten det var bedst strax at angribe, eller i Forvejen lade spørge Kejseren ved Gesandter, om han vilde overgive sig med det gode, eller tvinges dertil. De fleste syntes, at det var sikkrere og ædlere at affærdige Gesandter. Jeg lod da følgende fem Mænd, en Qvamiter, en Arctonier, en Alectorianer, en Tanaqviter og en Kispusianer rejse i dette Gesandtskab. Da de kom til den kejserlige Residents, spurgte Commandanten dem i Kejserens Navn:

Hvad Hensigt dem førte
Vid over svælgende Dybs vidtbrusende Bølger — —

Gesandterne svarede:

Ej forvildende Stjerner, ej skuffende Toning, ej Storm os
Bragte; med frivillig Hu vi styrede hid — —

og derpaa overleverte de Kejseren et Brev af følgende Indhold:

"Vi **Niels Klim**, Solens Gesandt, Kejser i "Qvama, Konge over Tanaqvi, Arctonien og Alec"torien, Storhertug i Kispusien, og Hersker over "Kanaliska, formelder Kejseren af **Mezendore**, **Mi"klopolatu**, sin Hilsen. Vi gjøre hermed vitterligt, "at det er besluttet i Himlens uforanderlige Raad; "at alle Kejserdømmer og Kongeriger i Verden skulle "underkaste sig Qvama's Magt; og da Forsynets

"Be-

„Beslutning er uigjenkaldelig, maa Eders Rige nødvendigen prøve samme Skjebne. Vi raade derfor, at I frivillig overgiver Eder, og ikke lader det komme an paa Krigens Udfald, ved daarligen at modsætte Eder vore sejerrige Vaaben. Ved en frivillig Underkastelse vil det uskyldige Blod spares, og Eders egen Skjebne formildes. Givet paa vor Flode den tredie Dag i Maaneden Rimat."

Efter nogle Dages Forløb kom Gesandterne tilbage med et frækt og stolt Svar. Jeg lod da alle fredelige Tanker fare, og gjorde Landgang. Da jeg havde stillet mine Tropper i Slagtorden, udsendte jeg Spejdere, for at udforske Fiendens Forfatning. Disse kom i en Hast tilbage, og berettede, at en fiendtlig Armee, som bestod af tredsindstyve tusinde Løver, Tigre, Elephanter, Bjørne og gyselige Rovfugle, rykkede imod os. Vi satte os fast paa et beqvemt Sted, og oppebiede Fiendens Ankomst. Da altingvar færdigt, og Tegnet var givet til Angreb, bleve fire Ræve sendte fra det fiendtlige Parti, som Gesandter, der skulde handle med os om Fred; men da de havde talt nogle Timer med de øverste Anførere, maatte de gaae tilbage med uforrettet Sag. Vi fik strax at vide, at de mere havde været Spejdere end Gesandter, og at de vare sendte for at udforske vor Krigshærs Tilstand. De lode vel, som de snart vilde komme tilbage med anden Fuldmagt, men da vi strax der=

derefter saae, at den fiendtlige Armee rykkede imod vor Lejr, mærkede vi, at der intet Haab var mere til Fred, brækkede op, og gik løs paa Fienden. Striden var heftig og haardnakket paa begge Sider; thi endskjøndt vort Artillerie i Begyndelsen anrettede stor Ødelæggelse iblandt Fienderne, bleve dog Elephanterne i deres Geledder, da deres haarde Hud betryggede dem imod Kuglerne. Men da vi begyndte at tordne med det grove Skjøt, og Elephanterne saae dets gyselige Virkning, bleve de forskrækkede og toge Flugten.

I dette Slag faldt tre og tredive tusinde Mezendorer, og to tusinde gjorde vi til Fanger. De, som undkom af Slaget, flyede til Hovedstaden, som var en stærk Fæstning, hvor de forkyndte denne skrækkelige Tidende. Vi fortsatte Sejeren, og kom, efter at have slaaet Lejr tre Gange, til Residentsstaden, som vi belejrede baade til Lands og Vands. Da vi nærmede os Byen, kom et nyt Gesandtskab os imøde, som begjerede Fred paa meget billigere Vilkaar end de forrige. Kejseren tilbød mig sin Datter, den smukkeste af alle Løvinderne, til ægte, og Halvdelen af sit Rige til Medgift. Vilkaarene mishagede mig, især hvad dette Ægteskab angik; thi jeg holdt det baade for usikkert og utilladeligt at forskyde min Gemalinde, som jeg efterlod frugtsommelig, og gifte mig med en Løvinde. Gesandterne maatte da gaae

tilbage uden Svar. Derpaa stillede jeg Kanonerne imod Byens Mure, og, skjøndt de vare af Steen, fik de dog hist og her Huller, og bleve nedrevne. Da Staden vrimlede af adskillige Slags Dyr, hørte man blandede Toner af Indbyggerne, som brølede, tudede, bøgede, skrydede, brægede og hvislede imellem hinanden. Slangerne skjulede sig i Jordens Sprækker; Fuglene, som fløj forskrækkede i Luften, forlode den belejrede Stad, og toge deres Tilflugt til Klipperne og de høje Bjerge. Træerne skjælvede, saa at deres Blade faldt af og skjulede Byens Gader. Tyve Kammerfrøkener, som vare Roser og Lillier, visnede af Forskrækkelse ved det første Kanonskud. Hele Skarer af alle Slags Dyr løbe omkring i Byen og paa Landet, og skrækkede Indbyggerne, som havde sammenpakket sig i deres snevre Huse, hvor Heden og Mængden foraarsagede smitsomme Sygdomme. Elephanterne havde vel mere Mod end de andre, men skrækkede ved Kanonernes gjentagne Torden, forløbe ogsaa de omsider de skjelvende Huse.

Nu tabte Kejseren af Mezendore alt Haab, kaldte sit Raad sammen, og talte:

Omsonst, o Borgere! vi føre Krig
Mod Guders ubetvingelige Magt,
Som ingen Stridens Uheld svækker, som
Ved ingen Vaaben overvindes! — Højt
Forkynder Eders Raad og bedste Tykke!

Alle

Alle svarede paa eengang med samlede Raab:

O, bort med Krig! vi alle signe Fred!

Derpaa overgav han sig, tilligemed alle sine Lande; og jeg fik paa een Dag dette vidtløftige Kejserdom med ti Kongeriger, og ligesaa mange Fyrstendømmer, i min Magt; thi alle de smaae Fyrster og Statholdere fulgte Kejserens Exempel, og kappedes om at overgive sig til mig.

Efter saa overordentlig en Fremgang lagde jeg sex hundrede Mand Soldater til Besætning i Hovedstaden, og lod Kejseren bringe som Fange paa vor Flode. Paa hele Hjemrejsen behandlede jeg ham med Artighed, og da vi kom tilbage til Qvama skjænkede jeg ham en heel Provinds, der indbragte saa meget, at denne fangne Fyrste kunde leve deraf efter sin Stand. Undervejs fordrede vi Gidsler af de fleste Nationer, som havde staaet under Kejser **Miklopolatu**, og ved mine Trudsler fik jeg paa en kort Tid alt det i min Magt, som hørte til **Mezendore**. For den største Deel var det de samme Folk, som jeg har beskrevet paa min Rejse til **Martinia**. Endelig forlode vi de mezendoriske Lande, og styrede til **Martinia**, hvis Kyster vi omsider fik i Sigte efter en lang, skjøndt lykkelig Sejlads. Aldrig har jeg havt noget behageligere Syn; thi naar jeg tænkte paa, at jeg nu, som Kejser og Hersker over saa mange Riger, skulde komme tilbage til det Land, hvor jeg var bleven dømt

til Slaveri paa Gallejerne, følte jeg en ubeskrivelig Glæde. I Begyndelsen havde jeg besluttet, strax at give mig tilkjende, for at gjøre Martinianerne desto mere forskrækkede; men jeg forandrede siden min Beslutning, da jeg betænkte, at det var raadeligere at vedligeholde den store Indbildning, de overvundne Folk eengang havde om min Herkomst, som Solens Gesandt.

Jeg haabede vel, at jeg i en kort Tid og uden megen Umag skulde undertvinge Martinianerne, hvis Fejghed jeg kjendte; thi det var et Folk, som af Naturen var tilbøjeligt til Vellyst, og som ved dets Rigdom og den Mængde Fornøjelser, Jorden og Havet frembragte, og ved dets bestandige Lykke, var blevet meer og meer forkjelet. Men Erfarenhed lærte mig, at det var et vanskeligt Foretagende. Ved den vidtløftige Handel de dreve i den underjordiske Verden, havde de samlet sig umaadelige Skatte, hvormed de strax kunde forskaffe sig Hjelpetropper fra de stridbareste Folk. Desuden havde intet Folk i den underjordiske Verden bragt det videre i Søvæsenet, end Martinianerne, og vore Skibe vare langtfra ikke saa gode Sejlere, som deres. Man kan let forestille sig, hvordan de Skibe maatte være, som en Baccalaureus i Philosophien i en Hast havde ladet bygge, og hvad Dom Engellænderne, Hollænderne og de Danske vilde have fældet over dem. Men vore Kanoner, hvis

Brug

Brug Martinianerne ikke endnu kjendte, oprettede denne Mangel.

Førend jeg foretog noget fiendtligt, affærdigede jeg Gesandter til Raadet med de samme Fredstilbud, som jeg forhen havde gjort Keiseren i Mezendore. Medens vi ventede paa Svar, saae vi en ypperlig og vel udrustet Flode komme for fulde Sejl imod os. Vi stillede vore Skibe i Orden, saa godt som det i en Hast lod sig gjøre, og gave Tegn til Angreb. Striden var langvarig og hidsig paa begge Sider. Istedenfor Kanoner havde Martinianerne et Slags Maskiner, hvormed de kastede umaadelig store Stene ind paa vore Skibe, og gjorde dem ikke liden Skade. De havde desuden Brandere fulde af Beeg, Harpix, Svovel og andre brændende Materier, hvorved vort største Skib blev stukket i Brand og ødelagt. Sejeren var derfor i Begyndelsen tvivlsom, og vore Folk vare allerede uvisse om, enten de skulde fægte eller flye; da vore Kanoner med eet betoge Martinianerne Modet, saa at de bleve nødte til at flygte og søge Havn. Dog fik vi intet fiendtligt Skib i vor Magt, da de sejlede meget hurtigere end vore, og i en Hast kom os af Sigte. Da dette Slag var tilende, gjorde vi Landgang, og marscherede saa hurtig som muligt for Hovedstaden **Martinia**. Paa Marschen mødte vi vore Gesandter, som Raadet stolt havde modtaget, og affærdiget med disse Ord:

Til

Til Flugt! til Flugt! forkynder Eders Konge,
At ikke han, men vi beherske Havet!
Han skjule sig i sine Fjeldes Huler!

Thi da Martinianerne tillagde sig Overherskabet over Havet, havde de modtaget en Bjergkonges Fordringer med Haanhed. Dog hvervede de Tropper af al Magt, og alle Indbyggerne i Martinia, som kunde bære Vaaben, rustede sig.

Vi havde neppe marscheret nogle Mile, før vi saae en overmaade talrig Armee, som bestod af alle Slags Nationer, at komme imod os. Denne Dristighed, som Fienderne viste, efterat de havde været saa ulykkelige til Søes, gjorde os noget bange. Men alle disse Tropper vare som *Luftsyn, der lade sig see og forsvinde;* thi

De skjalv, før Krigstrompeten lød: til Kamp! —

og ved den første Salve af vore Kanoner gave de sig alle paa Flugten. Vi forfulgte dem, og gjorde et stort Nederlag. Hvor mange der vare faldne paa Fiendens Side, kunde vi siden see af Parykkerne, som vi samlede efter Slaget; thi da vi talte dem, kunde vi slutte, at henimod fem tusinde Martinianere maatte være slagne. Ellers vare disse Parykker dannede anderledes end i min Tid, og jeg talte over tyve forskjellige Slags, saa sindrigt er dette Folk i sine Opfindelser.

Efter

Efter dette Slag, eller rettere Nederlag, indtoge vi Hovedstaden uden mindste Hindring. Thi saasnart vi havde gjort os færdige til Belejring, og stillet Kanonerne mod Staden, kom Raadsherrerne meget ydmyge til vor Lejr, og overgave Byen med hele Riget til os. Der blev da sluttet Fred, og vi holdt et højtideligt Indtog i Staden. Da vi kom ind igjennem Portene, mærkede vi ikke nogen Allarm, som Skræk plejer at foraarsage i overvundne Byer; Stilhed og taus Bedrøvelse herskede overalt. Nogle sadde med Øjnene mod Jorden: Andre vare raadvilde, hvad de skulde tage med sig, og hvad de skulde lade blive: Andre stode forvildede i Dørrene, og betragtede deres Huse, som om de saae dem sidste Gang. Jeg sparede Byen, og Bedrøvelsen blev derved forvandlet til Glæde. Jeg gik ind i Rigets Skatkammer, og forfærdedes over at see denne overordentlige Skat. En stor Deel deraf lod jeg uddele blandt mine Soldater, det øvrige lod jeg bringe i mit eget Skatkammer. Derpaa lagde jeg Besætning i Martinia, og lod adskillige af Raadet, som Gidsler, føre paa mine Skibe; iblandt disse var hin Borgemester og hans Kone, som havde paadigtet mig den Forbrydelse, hvorfor jeg blev dømt til Slaveriet. Dog hevnede jeg mig ikke for denne Forhaanelses Skyld; thi jeg fandt det usømmeligt for saa stor en Monark, at straffe de Fornærmelser, han havde lidt, som Lastdrager.

Da

Da Martinianerne vare undertvungne, besluttede jeg ogsaa at underkaste mig Nabo-Nationerne; men, i det jeg gjorde mig færdig dertil, ankom Gesandter fra fire Kongeriger, som frivillig overgave sig til mig. Jeg regjerede nu over saa mange Lande, at jeg ikke holdt det Umagen værd, at spørge om disse overgivne Rigers Navne, og lod mig nøje med at indbefatte dem under Titelen af det martinianske Rige.

# Femtende Capitel.

## Lykkens pludselige Forandring.

Efterat jeg havde udført saa mange og saa overordentlige Foretagender, og vor Flode havde faaet en anseelig Tilvext ved de martinianske Skibe, sejlede vi tilbage til vort Hjemstavn, hvor jeg holdt mit Indtog med en Pragt, som overgik alle romerske Triumpher. Og virkelig fortjente mine Bedrifter al mulig Hæder; thi hvilken Heltegjerning kunde kaldes større og herligere, end den, i saa kort en Tid at forvandle et foragtet og for alles Fornærmelser udsat Folk til Hersker over den hele underjordiske Verden? Hvad kunde for et Menneske, som jeg, der levede iblandt saa mange mig ulige Skabninger, være mere ærefuldt, end at forskaffe det menneskelige Kjøn det Herredømme igjen, som Naturen har givet det over alle andre Dyr? Pragten i denne Triumph, det Tilløb og Fryderaab, hvormed jeg blev modtagen af

alle,

Da Martinianerne vare undertvungne, besluttede jeg ogsaa at underkaste mig Nabo-Nationerne; men, i det jeg gjorde mig færdig dertil, ankom Gesandter fra fire Kongeriger, som frivillig overgave sig til mig. Jeg regjerede nu over saa mange Lande, at jeg ikke holdt det Umagen værd, at spørge om disse overgivne Rigers Navne, og lod mig nøje med at indbefatte dem under Titelen af det martinianske Rige.

# Femtende Capitel.

## Lykkens pludselige Forandring.

Efterat jeg havde udført saa mange og saa overordentlige Foretagender, og vor Flode havde faaet en anseelig Tilvext ved de martinianske Skibe, sejlede vi tilbage til vort Hjemstavn, hvor jeg holdt mit Indtog med en Pragt, som overgik alle romerske Triumpher. Og virkelig fortjente mine Bedrifter al mulig Hæder; thi hvilken Heltegjerning kunde kaldes større og herligere, end den, i saa kort en Tid at forvandle et foragtet og for alles Fornærmelser udsat Folk til Hersker over den hele underjordiske Verden? Hvad kunde for et Menneske, som jeg, der levede iblandt saa mange mig ulige Skabninger, være mere ærefuldt, end at forskaffe det menneskelige Kjøn det Herredømme igjen, som Naturen har givet det over alle andre Dyr? Pragten i denne Triumph, det Tilløb og Fryderaab, hvormed jeg blev modtagen af

alle,

alle, baade Gamle og Unge i alle Stænder, vilde ikke engang værdigen kunne beskrives i en egen Bog, meget mindre i dette korte Værk. Fra denne Tid kan man regne en ny Tidspunkt i Historien, og tælle fem Monarkier, nemlig det assyriske, persiske, græske, romerske, og det underjordiske i **Qvama**, der upaatvivleligen langt overgaaer de første i Storhed og Magt. Jeg kunde derfor ikke undslaae mig for at modtage Titelen af **Koblu** eller den Store, hvilken Qvamiterne og de øvrige overvundne Folk kappeviis tilbøde mig. Jeg tilstaaer, at det er en høj og stolt Titel, at blive kaldet den **Store**; men dersom en **Cyrus**, **Alexander**, **Pompejus**, eller **Cæsar** sammenlignes med mig, vil man finde dem alle mindre end mig, og snarere ansee denne Titel for alt for beskeden. **Alexander** undertvang vel Orienten, men med hvad for Tropper? med lutter gamle, forsøgte, og ved idelige Krige hærdede Soldater; thi saadanne vare Macedonerne i hans Faders **Philips** Tid. Men jeg undertvang langt flere og stridbarere Nationer, end **Perserne** vare, og det i kortere Tid, og med Folk, som nylig vare vilde Barbarer, og som jeg selv havde dannet. Den Titel, jeg siden brugte, var følgende: **Niels den Store, Solens Gesandt, Kejser i Qvama og Mezendore, Konge over Tanaqvi, Alectorien, Arctonien, de mezendoriske og marcini-**

cini-

tinianske Riger, Storhertug i Kispusten, Herr, sker over Martinia og Kanaliska 2c. 2c.

— — — Grundfæstet stod
Nu det uhyre Rige; Lykkens Søn
Jeg syntes; ak! men før sin sidste Dag
Bør Ingen prises lykkelig — —

Thi efterat jeg havde opnaaet denne Magt og Lyksalighed, der var større end noget Menneske kunde ønske sig, gik det mig, som det plejer at gaae dem, der fra en ringe Stand komme til stor Ære i Verden. Jeg forglemte min forrige Tilstand, og forfaldt til Hovmod. Istedenfor at gjøre mig Umag for Folkets Yndest, viste jeg mig grum og haard mod alle Stænder. Mine Undersaatter, som jeg hidindtil havde gjort mig hengivne ved en venlig og høflig Opførsel, betragtede jeg som Slaver. Ingen fik Audients hos mig, uden at de faldt mig tilfode, og naar Nogen blev indladt, modtog jeg dem med en stolt Mine. Dette gjorde mig snart forhadt, og mine Undersaatters Kjærlighed blev forandret til Ligegyldighed og Frygt. Hvorledes man da var sindet imod mig, erfarede jeg af en Begjering, eller rettere Befaling, som jeg bekjendtgjorde Qvamiterne i et aabent Brev. Kejserinden, som jeg forlod frugtsommelig, var, i min Fraværelse, nedkommen med en Prinds. Denne Prinds ønskede jeg at faae udnævnt til min Efterfølger: jeg paabød derfor en Rigsdag, og tilsagde Qvamiterne

miterne og alle Store blandt de overvundne Folk, at møde ved dette Barns Kroning. Vel understod Ingen sig, at være min Befaling ulydig, og Kroningen blev foretaget med al mulig Pragt; men jeg mærkede snart af mine Undersaatters Miner, at deres Glæde var forstilt. Det bestyrkede mig i min Mistanke, at der paa samme Tid udspredtes adskillige Pasqviller af ubekjendte Forfattere, hvori man lastede paa en bidende Maade, at Prinds Timuso var fornærmet ved dette Valg. Dette gjorde mig saa urolig og forbittret, at jeg ikke hvilede, før jeg fik ryddet denne ypperlige Prinds af Vejen. Dog holdt jeg det ikke for raadeligt, saa aabenbar at ombringe en Søn af den Fyrste, som jeg skyldede saa meget. Jeg underkjøbte derfor Nogle, som skulde beskylde ham for Forræderi: og da Fyrster aldrig mangle Hjelpere, naar de ville begaae Laster, fandtes der snart Nogle, som gjorde deres Ed paa, at Prindsen havde Ondt i Sinde, og stræbte mig efter Livet. Jeg lod ham da kaste i Fængsel, og dømme fra Livet af bestukne Dommere: dog skete Henrettelsen hemmeligen i Fængselet, at den ikke skulde give Anledning til Oprør.

Den yngre Prinds havde jeg ogsaa foresat mig at lade ombringe; men da han endnu var saa ung, opsatte jeg det. Hans Alder tilvejebragte ham altsaa for en Tid den Sikkerhed, som min Retfærdighed ikke forskaffede ham. Da jeg havde besmittet mine Hæn-

der med dette uskyldige Blod, begyndte jeg at regjere saa strængt og overmodigen, og gik saa vidt i min Grumhed, at jeg dømte adskillige Qvamiter og Andre fra Livet, hvis Troskab forekom mig tvivlsom. Ingen Dag forløb uden Blodsudgydelse. Dette befordrede det Oprør, hvilket de Store allerede længe havde arbejdet paa, som strax skal fortælles.

Jeg bekjender i denne Henseende, at jeg fortjente al den Ulykke, som siden mødte mig. Det havde vistnok været rosværdigere og mere passende for en christelig Fyrste, om jeg havde underviist dette uvidende og afgudiske Folk, og lært dem at kjende den sande Gud, end at jeg besmittede mig med uskyldige Menneskers Blod. Det havde været mig en let Sag, at forbedre det hele Folk; thi Alt, hvad jeg besluttede, antog man med Begjerlighed, og naar jeg sagde noget, var det, som om en Gud havde talet. Men jeg glemte Gud og mig selv, og tænkte ikke paa andet end tom og forfængelig Pragt, og min Magts Formerelse.

Mord, Blod og Brand, og Skrækkens Skrig
Ved Dræbtes og Forbrændtes Lig
Var al min Vellyst, selv i Drømme —

Desuden faldt jeg altid paa de værste Anslag, og formerede Aarsagerne til Fortrydelse meer end jeg formindskede dem, som om det kunde rettes ved Strænghed,

hed, hvad der var forseet ved Uretfærdighed. Til mine Venners Erindringer plejede jeg at svare:

For Alt fra Grunden af at rette,
Jeg nødes til at være haard —

Derfor fulgte een Ulykke oven paa den anden, og mit Fald blev tilsidst saa stort, at de Dødelige kunne lære af mit Exempel, hvor foranderlige de menneskelige Ting ere, og hvor liden Varighed en haard og voldsom Regjering har.

Mine Undersaatter, saavel i Qvama, som de overvundne Lande, bleve stedse ligegyldigere imod mig, ligesom min Strænghed tiltog. Da de mærkede, at de Laster, hvortil jeg var hengiven, ikke passede sig med en guddommelig Oprindelse, et himmelsk Menneske, eller Solens Gesandt, begyndte de nøjere at undersøge alting, især Aarsagen til min Ankomst, og den Tilstand, hvori jeg blev funden, da jeg kom til disse Egne. De saae, at de overordentlige Ting, jeg havde gjort, mere maatte tilskrives Qvamiternes Uvidenhed, end min Indsigt, især da de, efterat de vare komne til bedre Kundskab, mærkede, at jeg ofte tog fejl. Fornemmeligen havde Kispusianerne, dette skarpsindige Folk, nøje givet Agt paa alle mine Handlinger. De havde lagt Mærke til, at der i de Forordninger, som jeg udgav, fandtes nogle Urimeligheder, som røbede min aabenbare Uvidenhed i Statssager.

sager. De havde heller ikke Uret; thi da mine Læremestere aldrig havde drømt om Trone og Scepter, havde jeg faaet en Underviisning, som bedre passede sig til en tilkommende Guds-Ords-Tjener, eller Capellan, end til en Fyrste; og mine Studeringer, som ikke strakte sig videre end til et theologisk System, og nogle metaphysiske Kunstord, vare lidet skikkede til min nærværende Post, da det kom an paa at styre to Kejserdømmer og henimod tyve Kongeriger. Martinianerne havde ogsaa indseet, at de Krigsskibe, jeg havde ladet bygge, vare saa slette, at de ikke kunde bruges i Krigen mod nogen ordentlig Flode, og at min Sejer allene maatte tilskrives Kanonernes Opfindelse. Disse og andre bittre Domme udspredte de, og anmærkede tillige den Maade, hvorpaa jeg var landet ved disse Kyster, at jeg nemlig var kommet paa en Skibsplanke: og havde været klædt i Pjalter, og halvdød af Sult og Tørst, da jeg blev funden af Indbyggerne, hvilken Tilstand ikke kunde passe sig paa en Solens Gesandt. Desuden havde Martinianerne, som besad megen Kundskab om de himmelske Legemer, udbredt visse astronomiske Grundsætninger iblandt Qvamiterne, og beviist for dem, at Solen var et livløst Legem, der var sat af den Almægtige midt paa Himlen, at det ved sit Lys og Varme skulde tjene Skabningerne: at den bestod af en Ildmaterie, og kunde altsaa ikke beboes af jordiske Skabninger.

Med

Med saadanne fornærmelige Anmærkninger gjennemheglede man mig daglig; men det var kun taus Murren, da Ingen, af Frygt for min Magt, torde tale offentlig, eller aabenbar sige sin Mening. Jeg vidste derfor i lang Tid ikke, at det var kommet saa vidt med mine Undersaatters Misfornøjelse, at de vilde gjøre mig Regjeringen stridig, førend en Pasqvil aabnede mine Øjne. Den var skrevet i det kanalitiske Sprog, og førte Titel af det lykkelige Skibbrud. Jeg har forhen anmærket, at Kanaliskerne vare meget øvede i Skjeldsord, og at de brugte disse Vaaben i deres Krige. Dette Skrift indeholdt alle de Beskyldninger, som jeg nylig har anført, og var skrevet i en spidsfindig og bidende Stil, efter Kanaliskernes Maneer, som ere store Mestere i denne Skrivemaade.

Men mit Overmod var dengang saa stort, og jeg satte saa megen Tillid til min Magt, at jeg ikke lod mig bevæge og forbedre ved Erindringer. De nyttigste Raad tjente mere til at ophidse min Grumhed, end til at hæmme den. Jeg lod Nogle gribe, som jeg især havde mistænkt, og søgte ved de grusomste Pinsler at tvinge dem til at bekjende Forfatterens Navn. De udholdt Pinslerne med en utrolig Standhaftighed, og jeg udrettede intet videre med denne Grumhed, end at det forrige Had blev forvandlet til rasende Forbit-

trelse.

trelse. Saaledes forekom Skjebnen mine Anslag, og jeg løb frivillig i Fordærvelsen.

Da Sagerne stode saaledes, besluttede jeg at lægge Haand paa Prinds Zikoba, som endnu var tilbage. Jeg aabenbarede min Storkantzler, Kalak, dette Anslag; thi ham havde jeg meest Tillid til. Han lovede vel at være mig til Tjeneste i alt, og gik strax bort, for at fuldføre min Befaling; men i sit Hjerte afskyede han mit Anslag, og aabenbarede Prindsen det. Begge forføjede sig til Fæstningen, kaldte Besætningen sammen, og forestillede paa en rørende Maade den nærværende Forfatning. Den ulykkelige Prindses Taarer gave Talen Vægt: Alle grebe til Vaaben, og lovede, at de vilde vove deres Liv for ham. Den listige Kanzler benyttede sig af Leiligheden, lod dem sværge Prindsen Troskab, og sendte i en Hast Bud til Andre, som han vidste vare misfornøjede med mig, at de maatte gribe til Vaaben imod Tyrannen, som havde isinde, gandske at ødelægge den gamle Kongestamme.

Alle væbnede sig; hvis Hjerter af Angest og Afsky
Brændte mod Rigets Tyran; de stimlede sammen — —

og foreente sig med Besætningen. Medens jeg ventede paa, at Kanzleren skulde komme tilbage,

See! da styrter et Bud gjennem bævende Vagt, og i Slottets
Hvelvinger gjenløb hans Skrig: til Vaaben! til Vaaben! et Oprør

Truer Monarkens Liv; man stormer til Slottet! alt
rundt om
Wrimler Højen og Marken af fnysende Fiender! Til
Vaaben!

Tomopoloko raadede mig, at forføje mig itide til Tanaqvi. "Welan," sagde han, "lader os samle en Armee i mit Fædreneland, saa vil det Raseri lægge sig, som her bringer alting i Oprør." Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde foretage mig. Frygt og Haab afvexlede i min Sjel. Omsider fulgte jeg hans Formaning, og kom lykkelig bort fra Qvama, da Aarsagen til Oprøret endnu var de Fleste ubekjendt. Da jeg var kommen til Tanaqviternes Grændser, lod jeg Alle forsamle, som kunde bære Vaaben. Jeg fik en Armee af fyrgetyve tusinde Mand samlet, hvoraf de fleste vare Tanaqviter, og vendte nu tilbage i det Haab, at min Magt anseeligen skulde blive formeret, naar de af Qvamiterne stødte til mig, som endnu vare mig troe. Men jeg blev bedraget i mit Haab. Istedenfor Hjelpetropper, mødte jeg en Herold med et Brev fra Prindsen. Deri erklærede han mig, som den, der paa en listig Maade havde tilsneget mig hans Rige, en formelig Krig: og lod mig vide, at min Kone og Søn vare satte i Fængsel. Strax efter Heroldens Bortgang fik vi den qvamitiske Hær, tilligemed den rebellerende Prinds, isigte. Da de førte

førte en stor Mængde Kanoner med, vovede jeg ikke at indlade mig i noget Slag, førend jeg havde forstærket mig. Jeg holdt derfor stille, og forskandsede min Lejr. Men da jeg mærkede, at mine Soldater hemmelig gik over til Fienden, og at den fiendtlige Armee ventede ny Undsætning, besluttede jeg, efter mine Generalers og Tomopolokos Raad, at begynde Slaget. Det stod i den samme Slette, hvor Tanaqviterne for nogle Aar siden vare drevne paa Flugt i en Hovedtrefning. Fiendernes Kanoner bragte snart vore Geledder i Uorden, og det smertede mig inderlig, at jeg skulde overvindes ved min egen Opfindelse, og med de Vaaben, som jeg selv havde dannet. Nogen Tid udholdt dog mine Soldater Fiendernes Angreb, indtil endelig den tappre Tomopoloko mistede sit Liv ved en Kugle. De vendte derpaa Ryggen, og søgte Skjul i Bjergenes Huler, og i de tykke Skove. Jeg selv flygtede op paa en Klippe, og styrtede mig derfra ned i en hosliggende Dal. Der sad jeg nogen Tid, og begræd for sildig min Elendighed, eller rettere min Daarlighed. Jeg var saa forvirret, at jeg glemte at bortkaste min Krone, der var prydet med Solstraaler, og let kunde forraade mig. Da jeg havde siddet omtrent en halv Time, gandske forskrækket, i denne Dal, hørte jeg Nogle, som klavrede op paa Klippen, og søgte mig med megen Bulder, for

at drage mig frem til Straf. Jeg saae mig om efter et Smuthul, hvor jeg kunde flye hen —

En tyk, uvejsom Skov, imellem øde Høje,
Med Mørkets trygge Taushed vinkte mig —

Jeg ilede derhen, gik dybere og dybere ind imellem Buskene, og kom endelig til en Hule. Ved den blev jeg nogen Tid staaende, for at puste; thi jeg var udmattet af at løbe. Omsider krøb jeg ind deri, som en Slange, paa min Bug; og da jeg mærkede, at Hulen var meget dyb, og dog ikke stejl, besluttede jeg at trænge mig ned til Enden derpaa. Men da jeg havde lagt omtrent hundrede Skridt tilbage, faldt jeg pludselig ned fra et stejlt Sted; derfra styrtede jeg med Lynets Fart igjennem tykt Mørke og bestandig Nat, indtil jeg endelig blev et svagt Lys vaer,

Som naar igjennem Skyen Maanen skinner
Med matte Smiil —

Ligesom dette Lys efterhaanden tiltog, formindskedes ogsaa min Fart, saa at jeg, uden megen Besværlighed, og ligesom baaren paa Havets Bølger, kom til at staae imellem nogle Klipper; og jeg saae, til min største Forundring, at det var de samme, hvorfra jeg, for nogle Aar siden, var styrtet ned i de underjordiske Egne. Men Aarsagen til den aftagende Fart indsaae jeg, efter nogen Betænkning, maatte

være

være den overjordiske Dunstkreds, som er tungere end den underjordiske; thi dersom ikke vor Dunstkreds var meget tungere, var det gaaet mig ved min Opfart ligesom ved min Nedfart, og jeg var maaskee bleven ført igjennem Luften hen til Maanen. Dog henstiller jeg denne Hypothes til Astronomernes nøjere Undersøgelse.

---

# Sextende Capitel.

## Forfatterens Tilbagekomst til sit Fædreneland, og Enden paa det femte Monarkie.

Længe laae jeg gandske følesløs og uden Sandser imellem Klipperne; thi dette Fald og den forunderlige Forvandling, hvorved jeg, som nylig var Stifter af det femte Monarkie, pludselig saae mig omskabt til en fattig og forhungret Baccalaureus, havde reent fortumlet min Hjerne. Og sandeligen, dette Fald var saa gyseligt og saa poetiskt, at det kunde have forvirret endog det allerstærkeste Hoved. Jeg begyndte at spørge mig selv, om det var sandt, hvad jeg saae, eller om det kun var en Drøm? Da Heden noget havde sat sig, og jeg begyndte at komme til mig selv igjen, forandredes Forskrækkelsen til Bedrøvelse og Fortrydelse.

"O almægtige Fader!" udbrød jeg, og strakte mod Himlen

Bævende Hænder — "hvad Synd opirred' din Hevn, at du styrter

Alle

Alle Straffens Tordner ned paa min Isse? hvor er jeg?
Hvorfra kom jeg? hvorhen? hvor flyer jeg, o Himmel!
din Vrede?" —

Sandelig! gjennemblader man alle Tiders Aarbøger, vil man hverken i den gamle eller ny Historie finde Exempel paa saa stort et Fald, naar jeg undtager Nabucodonosors, som fra den største Konge paa Jorden blev forvandlet til et umælende Dyr. Jeg maatte prøve ligesaa haard en Skjebne. I et Øjeblik bleve to store Kongeriger, med næsten tyve Provindser, revne fra mig, og nu havde jeg allene Skyggen deraf og de tomme Billeder tilbage. Nylig havde jeg været Monark: nu kunde jeg neppe haabe, at blive Skolark eller Skolemester i mit Fædreneland. Jeg var bleven kaldet Solens Gesandt: nu maatte jeg frygte for, at blive Famulus hos en Provst, eller i det højeste hos en Biskop. Før havde Haab, Ære, Held og Sejer altid fulgt mig, nu saae jeg ikke andet for mig, end Sorg, Jammer, Sygdom, Graad, og Klage. Jeg lignede Solblomstret, der i en Hast opvoxer, og i en Hast igjen forsvinder. Kort sagt: Smerte, Fortrydelse, Skam, Angest og Fortvivlelse oprørte saaledes min Sjel, at jeg snart tænkte paa,

— — til Ende paa min Plage
Fra Siden, lig Kong Saul, mit Sværd at drage —
snart igjen havde isinde, at styrte mig hovedkulds ned

igjen

igjen i den Hule, hvoraf jeg var opkommet, for at forsøge, om en anden Underjordsreise vilde faae et lykkeligere Udfald.

Tre Gange prøved' jeg mit skarpe Sværd at drage;
Tre Gange stak jeg det i Skeden ind igjen —
Tre Gange sprang jeg til — men sprang igjen tilbage —

thi jeg erindrede mig, at jeg var en Christen, og afstod fra dette Forsæt, da den christelige Religion forbyder, at berøve sig selv Livet for Tiden.

Jeg stræbte altsaa at stige ned af Bjerget paa den besværlige og trange Sti, som fører til Sandvig; men snublede adskillige Gange paa Vejen, da mit Sind var adspredt ved Bekymringer og gandske fordybet i Tanker paa det femte Monarkie. Disse, skjøndt tomme, dog endnu nye Billeder, svævede endnu saa levende for min Sjel, at de næsten berøvede mig alle Sandser. Jeg havde ogsaa virkeligen liidt saa stort et Tab, at jeg ikke troede, nogen Lykke i mit Fædreneland kunde oprette det. Hvad Erstatning vilde det være, tænkte jeg, om man gav mig Stiftamtmandskabet over Bergen? eller, hvad endnu var mere, Statholderskabet over hele Norge? Hvad Trøst vilde det være for den, der nylig var Enevoldsherre over saa mange Riger, som han selv havde stiftet? Dog besluttede jeg hos mig selv, at dersom noget Statholderskab i mit Fædreneland skulde tilbydes mig, vilde jeg ikke gandske afslaae det. Da jeg var kommet

met Halvvejen ned, blev jeg nogle Drenge vaer. Jeg vinkede ad dem, at de skulde komme mig til Hjelp, og sagde: Jeru Pikal Salim, hvilket i det qvamiske Sprog betyder: viser mig Vejen. De bleve forskrækkede over at see et Menneske i fremmed Klædedragt med en Hat paa Hovedet, der glimrede af gyldne Solstraaler, gave sig til at skrige himmelhøjt, og styrtede sig saa hastig ned af Klipperne, at de kom en heel Time tidligere til Sandvig, end jeg, som gik saa langsomt, da mine Fødder vare saarede af de afbrudte Klippestykker. Der gjorde de den hele By forskrækket; thi de svore højt og dyrt paa, at de havde seet Jerusalems Skomager vandre iblandt Klipperne, at han havde Solstraaler om Hovedet, og at han gik bestandig og sukkede, til Tegn paa hans gamle Hjertesorg. Da Bønderne spurgte dem, hvoraf de vidste, at det var Jerusalems Skomager, svarede de, at jeg selv havde sagt dem mit Navn og Fædreneland. Jeg sluttede mig siden til, at denne Vildfarelse var kommet af mine Ord: Jeru Pikal Salim, som de ikke havde forstaaet. Hele Byen kom i Oprør, og Ingen tvivlede om denne Fortællings Sandhed, saa meget mere, da Eventyret om den vandrende Skomager nylig var opkaagt, saasom man sagde, at han for kort Tid siden havde ladet sig see i Hamborg.

Da jeg selv henimod Aften kom til Sandvig, saae jeg alle Indbyggerne staae forsamlede i store

Hobe;

Hobe; thi den alle Dødelige medfødte Begjerlighed til at høre og see noget Nyt, havde lokket dem sammen fra hele Egnen. De havde længe staaet længselfuldt ved Foden af Bjerget, for at modtage den ny Gjæst; men saasnart som de hørte mig tale, bleve de forskrækkede, og toge Alle Flugten, undtagen en gammel Mand, der var dristigere end de Andre. Jeg talte til ham, og bad ham at give en Vildfarende Herberg i sit Huus. Han spurgte mig:

— Hvor er Du fød? hvor har Du hjemme?
Fra hvilken Egn af Verden kommer Du? —

Jeg svarte ham

— med Suk og afbrudt Stemme:
Jeg mine Plagers Krønike vil gjemme
Til bedre Tid og Sted — ledsag mig nu! —

og naar jeg kommer i Dit Huus, skal jeg fortælle Dig Tildragelser, som vil forekomme Dig utrolige, og hvortil Du ikke vil finde Magen i nogen Historie. Den Gamle blev nysgjerrig, tog mig ved Haanden, og førte mig til sit Huus, ærgerlig over sine Landsmænd, der af en utidig Frygt toge Flugten for ethvert ubekjendt Ansigt, som om det var en Comet. Saasnart jeg kom ind i hans Huus, forlangte jeg noget at drikke, for at slukke min Tørst. Han rakte mig selv et Glas Øl, thi hverken hans Kone eller Pige vovede at komme mig nær. Da jeg havde drukket, begyndte jeg saaledes: "Du seer her et Menne-

"ske

„ikke for Dig, som har været en Bold for Lykkens „ustadige Vinde, og er bleven forfulgt af Skjebnen „mere end nogen anden Dødelig. Man veed vel, at „endog de allerviigtigste Ting kunne forandre sig i et „Øjeblik; men det, som er hændet mig, overgaaer „al menneskelig Forventning:

„Hvad mig er hændt, er uhørt, uden Mage
„I vore Tider og i gamle Dage.“ —

Hertil svarede min Vert: „dette er de Omvandrendes „Skjebne; thi hvor mange Tilfælde og Forandringer „kunne ikke indtræffe paa en Rejse, som varer i sex„ten hundrede Aar?“ Jeg fattede slet ikke hans Mening, og bad ham derfor sige mig, hvad han forstod ved disse sexten hundrede Aar. „Dersom man „skal troe Historien,“ svarede han, „saa er det nu „sexten hundrede Aar siden Jerusalem blev ødelagt, „og jeg tvivler ikke om, ærværdige Mand! at Du „jo ved dens Ødelæggelse allerede var til Aars; thi „er det sandt, hvad man fortæller om Dig, saa „maa Du være født under Tibers Regjering.“ Jeg kunde ikke svare noget dertil; thi jeg troede, han var bleven afsindig, og lod ham vide, at hans Ord vare mig en mørk Tale. Men han bragte mig et Kobberstykke, hvorpaa Jerusalems Tempel var afbildet, og spurgte, om det virkeligen lignede Originalen. Midt i min Sorg kunde jeg ikke bare mig for Latter, og spurgte om Aarsagen til saa forvirret en Tale.

Tale. "Jeg veed ikke," svarte han, "om jeg ta-
"ger feil eller ikke. Indbyggerne paa dette Sted be-
"vidne, at Du er den i Historien berømte Jerusa-
"lems Skomager, som siden Christi Tid har om-
"vandret den hele Verden. Men jo mere jeg seer
"paa Dig, jo meer erindrer jeg mig en gammel Ven,
"som for tolv Aar siden omkom paa dette Bjergs
"Top." Ved disse Ord forsvandt Taagen for mine
Øine, og jeg kjendte min gamle Ven Abelin igjen,
i hvis Huus i Bergen jeg saa ofte var kommet. Jeg
løb ham i Favnen med udstrakte Arme, og raabte:
"altsaa er det Dig, min kjære Abelin! jeg kan neppe
"troe mine egne Øine. Her seer Du da Din Klim
"igjen, som er kommet tilbage fra den underjordiske
"Verden. Jeg er den samme, der for tolv Aar
"siden styrtede ned i Hulen." Han blev over dette
Særsyn,

— Som den, der truffen af et Lyn,
Staaer henrykt uden Liv, og stirrer uden Syn —
"Jeg seer min Klims Ansigt igjen!" raabte han,
"det er hans bekjendte Stemme!
"Saa strakte han sin Haand, saaledes saae han ud! —
"Men endskjøndt jeg ikke har seet Nogen, der mere
"har lignet Klim, kan og bør jeg dog ikke troe mine
"Sandser; thi nuomstunder staae de Døde ikke mere
"op: jeg maa have kraftigere Beviser, om jeg skal
"troe Dine Ord."

For

For da at betage ham al Tvivl, fortalte jeg ham nøjagtigen og stykkeviis Alt, hvad der fordum var foregaaet imellem os. Da han hørte dette, bleve hans Øjne ligesom aabnede, han faldt mig om Halsen med Taarer, og sagde: "nu seer jeg, at Du er Klim "selv, og ikke hans Gjenfærd; men fortæl mig, "hvor Du i saa lang Tid har ligget skjult, og hvor"fra Du har faaet denne underlige og ubekjendte "Dragt." Derpaa begyndte jeg ordentlig at fortælle ham Alt, hvad der var hændet mig efter min Nedgang i Hulen. Han hørte agtsom derpaa, indtil jeg kom til at fortælle om Planeten Nazar, og de fornuftigtalende Træer; thi her blev han utaalmodig, og sagde: "ingen Drøm kan være urimeligere, ingen "rasende eller drukken Mands Snak mere forvirret, "end det Du siger. Jeg vilde snarere troe med vor "enfoldige Almue, at Du var faldet iblandt under"jordiske Trolde; thi Alt, hvad man fortæller om "dem, forekommer mig meget rimeligere, end Din "underjordiske Rejse." Men jeg bad ham indstændig, at han vilde have Taalmodighed, og lade mig bringe min Fortælling til Ende. Endelig taug han, og jeg begyndte at fortælle hvad videre der var mødt mig hos de underjordiske Indbyggere, og hvorledes jeg havde stiftet det største Monarkie, som nogensinde har været til i Verden. Alt dette forøgede end mere

hans

hans Mistanke om, at jeg havde været iblandt Skovtrolde, som havde forhexet mig ved deres Koglerier, saa at jeg havde grebet Skyggen for Legemet; og, for at see, hvorvidt min Affindighed gik, begyndte han at spørge mig om de Saliges og Fordømtes Tilstand, de elysæiske Marker, og deslige. Da jeg mærkede, hvad han sigtede til, svarede jeg: "Din "Vantro er meget tilgivelig; thi min Fortælling "maatte forekomme Enhver fabelagtig og opdigtet. "Det, som er hændet mig, er saa overordentligt, at "det overstiger al menneskelig Troværdighed. Imidlertid "sværger jeg ved alt det, som helligt er, at jeg "ikke har opdigtet eller tillagt noget, men at jeg har "fortalt alting oprigtigen og ligefrem, som det er "mødt mig." Men han blev ved sin Vantro, og bad mig, at jeg i nogle Dage vilde udhvile mig, da han haabede, at min forvirrede Hjerne imidlertid skulde komme i Orden.

Efterat jeg havde henbragt otte Dage her i Rolighed, troede min Vert, at jeg havde havt Tid nok til at forvinde min Galenskab, og begyndte igjen at tale om den underjordiske Rejse; thi i disse otte Dage havde han ikke tilladt mig at tale eet Ord derom. Han haabede nu, at det femte Monarkie, tilligemed dets tyve Riger og Fyrstendømmer, var saa aldeles forsvun-

svunden, at der ikke var en eneste By eller Flek tilbage deraf. Men da han hørte, at jeg igjentog det samme som før i det Hele og stykkeviis, at jeg fortalte det i sin Orden fra Begyndelsen til Enden, og tilsidst bebrejdede ham hans Vantro; og da jeg desuden indvendte ham eet og andet, som han ikke kunde nægte, for Exempel, at jeg for tolv Aar siden var styrtet ned i Hulen, og at jeg endelig var kommed tilbage til mit Fædreneland i en fremmet og ubekjendt Klædedragt; saa begyndte han at blive tvivlraadig, og vidste ikke, hvad han skulde svare. Bestyrtset vilde han gaae fra mig, men jeg blev ved at bevise ham, at hans Tro paa Trolde og Bjergfolk var langt urimeligere end min Underjordsrejse; thi disse vare kun Drømmerier og Ammestue-Fabler, da derimod adskillige store Philosopher havde antaget, at Jorden var huul, og at der var en anden mindre Klode inden i den: og at min Erfaring nu havde stadfæstet denne Mening, saa jeg ikke kunde modsige mine egne Sandser.

Endelig gav han efter for disse Beviser, og sagde: "Din Bestandighed i at paastaae dette, som Du ikke "kunde have nogen Fordeel af at digte, vinder Sejer "over min Vantro." Overbeviist om Sandheden, bad han mig, at begynde mine Tildragelser forfra,

og fortælle dem udførlig. Det behagede ham meget, hvad jeg fortalte ham om Planeten Nazar, og især om Fyrstendømmet Potu, hvis Love og Indretninger, han sagde, burde være en Rettesnor for alle Republiker. Han mærkede nu, at Planen til en saa vel indrettet Stat ikke kunde komme af et forvirret Menneskes Hjerne; disse Love syntes ham at være mere guddommelige end menneskelige, og han opskrev alt, hvad jeg sagde, for ikke at glemme noget deraf.

Da jeg mærkede, at han var overbeviist, begyndte jeg at tænke paa mig selv, og spurgte ham, hvad jeg i disse Omstændigheder skulde gjøre, eller hvad Lykke han meente jeg nu, efter saa store Bedrifter i den underjordiske Verden, kunde haabe i mit *Fædreneland*. Han svarede: "Jeg raader Dig, at Du ikke aabenbarer nogen Dødelig Dine Hændelser. Kjender "Du ikke vore Præsters Forfølgelsesaand? Da de "sætte dem i Band, som antage, at Jorden bevæ"ger sig, og Solen staaer stille, saa ville de gandske "vist erklære Dig for ugudelig og uværdig til de Christ"nes Samfund, naar Du taler om en Sol og Pla"neter under Jorden. Hvor meget vil allene Magi"ster Rupertus forfølge Dig, og tordne imod Dig? "han, som i forrige Aar dømte en Mand til at staae "offentlig Skrifte, allene fordi han troede Antipoder? "gand-

"gandske vist vil han dømme Dig til Baalet for Din
"Lære om den ny Verden. Jeg raader og formaner
"Dig derfor, at Du lader dette blive en evig Hem-
"melighed, og at Du i nogen Tid holder Dig skjult
"hos mig." Derpaa bad han mig at aflægge mine underjordiske Klæder, og at ombytte dem med andre; og siden viste han alle dem bort, som kom af Nysgjerrighed, for at see Jerusalems Skomager, og foregav, at han var igjen i en Hast forsvunden. Ikke destomindre udbredte dette Rygte sig i en Hast over det hele Land, og alle Prækestole gjenløde af Advarsler og Spaadomme om en forestaaende Ulykke, der skulde følge paa denne Aabenbarelse. Jerusalems Skomager, sagde man, var kommet til Sandvig, som Guds Vredes Herold, for at formane Folket til Omvendelse. Og, da et Rygte altid forstørres, jo mere det udbredes, forbedrede man ogsaa denne Fabel med mange Tilsætninger. Saaledes fortalte Nogle, at den omtalte Skomager havde forkyndet Verdens Ende, og truet, at dersom Menneskene ikke omvendte sig inden St. Hansdag, skulde Asting undergaae ved Ild, og deslige. I et vist Sogn gjorde disse Spaadomme saa stor Opsigt, at Bønderne lode deres Agre ligge udyrkede, da de, formedelst Verdens forestaaende Undergang, ikke ventede nogen Høst; men saasom Præsten i dette Sogn, Magister Niels, frygtede,

at han derved skulde miste sin Tiende og andre Indkomster, tillyste han, at den yderste Dag var udsat et Aar, og at de derfor ikke skulde tage i Betænkning, at vende tilbage til deres sædvanlige Arbejde. Da Ingen, uden min Vert og jeg, vidste den sande Aarsag til disse Fabler, saa gave de os Anledning nok til Latter.

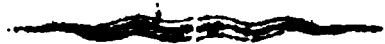
Da jeg endelig ikke kunde være længer skjult i et fremmed Huus, og jeg nødvendig igjen maatte lade mig offentligen see, foregav min Vert, at jeg var en Student fra Trondhjem, der var beslægtet med ham, og nylig var kommen til denne Egn i et Besøg. Siden anbefalede han mig saa eftertrykkelig, baade mundtlig og skriftlig, til Biskoppen i Bergen, at Hans Højærværdighed endelig lovede mig det første Rectorat, som blev ledigt. Dette Embede var meest efter min Smag, da det syntes at have nogen Lighed med min forrige Stand; thi et Skole-Rectorat er et Billede paa den kongelige Regjering. Riset i Skolen ligner meget et Scepter, og Kathedret kan man gjerne kalde en Trone. Men da der længe ingen Plads var ledig, og jeg behøvede hastig Beforbring, besluttede jeg, for ikke at døe af Hunger, at tage imod det første Embede, som jeg kunde faae. Kort derefter døde Klokkeren til Kors-

kirken overmaade belejligen, og Bisskoppen udnævnede mig til hans Eftermand. En latterlig Befordring for den, der nylig havde hersket over saa mange Riger. Dog, da intet gjør Menneskene latterligere end Fattigdom, og det er daarligt, at kaste det skidne Vand bort, førend man har det rene, saa afslog jeg ikke dette Tilbud: og henlever nu min Tid i dette Embede i en philosophisk Rolighed. Kort efter denne Forvandling blev foreslaaet mig et hæderligt Giftermaal med en Kjøbmandsdatter fra Bergen, ved Navn Magdalene. Jeg kunde lide Pigen; men da det var rimeligt, at Keisserinden i Qvama endnu levede, frygtede jeg, at jeg skulde gjøre mig skyldig i Polygamie, om jeg giftede mig med samme Magdalene. Men Herr Abelin, i hvis Barm jeg plejede at udøse alt, hvad der laae mig paa Hjertet, betog mig denne Tvivl, og beviste mig Daarligheden i min Betænkelighed med saa mange Grunde, at jeg endeligen ægtede hende.

Med denne Magdalene levede jeg sex Aar i et fredsomt og kjerligt Ægteskab. Dog fortalte jeg hende aldrig mine underjordiske Hændelser; men da jeg alligevel ikke gandske kunde faae den Højheds-Glands af Hovedet, som eengang omgav mig, yt-

trede det sig undertiden, og ytrer sig endnu den Dag i Dag er, i enkelte Tegn og Handlinger, som kun lidet passe sig til min nærværende Tilstand. I dette Ægteskab har jeg avlet tre Sønner, Christian, Jens og Kaspar; jeg har altsaa fire i alt, dersom ellers Prindsen af Qvama endnu er i Live.

Ende paa den underjordiske Reise.



Abe-

# Abelins Tillæg.

Niels Klim levede indtil Aaret sexten hundrede fem og halvfemsindstyve. Hans ustraffelige Liv og gode Opførsel gjorde ham elsket af alle. Dog var Præsten ved Korskirken undertiden fortrydelig paa ham, for hans store Alvorligheds Skyld, hvilken han meente kom af Hovmod. Men jeg, som kjendte Mandens Tildragelser, undrede mig meget meer over den Beskedenhed, Ydmyghed og Taalmodighed, hvormed han, som havde været Monark over saa mange Riger, forrettede dette ringe Embede. Af Andre derimod, som ikke kjendte hans forunderlige Forvandling, kunde han ikke undgaae at mistænkes for Stolthed. Saa længe hans Kræfter tillod det, plejede han ved visse Aarstider at stige op paa Bjerget, og see stivt ned i den Hule, hvoraf han var opkommet. Hans Venner have bemærket, at han plejede altid at gaae fra den med taarefulde Øjne, og derpaa lukke sig inde

i sit

i sit Studerekammer, for at være ene den hele Dag. Hans Kone har ogsaa bevidnet, at hun ofte har hørt ham snakke i Drømme, om Krigshære til Lands og Vands. Engang gik hans Sinds-Adspredelse saavidt, at han lod Stiftamtmanden af Bergen befale, strax at komme til sig. Hans Kone meente, at denne Fortumling i Hovedet kom af hans alt for store Lyst til at studere, og var derfor meget bange for hans Sundhed, som hun troede maatte lide derved. Hans Bibliothek bestod meest af politiske Bøger, og da man troede, at disse ikke saa lige passede sig for en Klokker, blev han i denne Henseende lastet af Adskillige. Af denne Reisebeskrivelse er der kun eet eneste Exemplar, skrevet med Forfatterens egen Haand, og dette er i min Forvaring. Jeg har ofte havt isinde, at udgive dette Værk i Trykken; men adskillige vigtige Aarsager have hindret mig fra denne Beslutnings Udførelse.

---

Til

# Til Læseren.

Da atter i dette Bind det saa højt stegne Arketal ikke tillader, naar Bindet ikke skulde stige til en altfor uforholdsmæssig Størrelse, at meddele den forehavte litterarisk-critiske Udsigt over disse tvende Bind holbergske Vittighedsværker, vil Undertegnede her indskrænke sig til at meddele følgende tvende Mærkeligheder, Niels Klim angaaende.

I et Exemplar af Simon Paulis Flora Danica, vor berømte Naturkyndige Hr. Rathke tilhørende, læses foran: Anno 1674 den 2 Januari forærede Niels Clim, Klokker til Korskirken i Bergen, mig denne Bog. Man seer altsaa, at der har virkelig i Holbergs Barndom været en Klokker Niels Klim i Bergen, efter hvem endnu Klokkerboligen skal have Navn; ogsaa skal det i Bergen være et Sagn, at han, eller hans Efterlevende ikke skulle have været utilbøjelige at lade Holberg tiltale for Misbruget af hans Navn i dette Skrift; ydermere vises nær Bergen en Hule, hvorom der fortælles Legender, der med Føje kunne formodes at have bragt Holberg paa Ideen, saasom: at hvad der nedkastes, andensteds kommer op, m. m.

Ikke mindre mærkeligt er, hvad vor ypperlige Litterator Abrahamson, af Conferenceraad Fleischers Naturhistorie, har gjort Undertegnede opmærksom paa.

„Jeg kan ellers ikke her forbigaae at anmærke, at jeg hos denne samme Skribent *) har fundet det, som nok aldrig Hr. Baron Holberg, jeg, eller nogen anden dansk Mand, skulde have tænkt paa; nemlig at hiin Niels Klims underjordiske Rejse skulde være blevet brugt som et alvorligt Argument at bevise Jordens indvendige Huulhed med. Da jeg troer, det for danske Læsere kan være artigt at see, hvorvidt en tydsk Licentiati Lettroenhed kan gaae, og som man fra denne Nation har ypperlige Skri-

ben-

*) Ab Indagine philos. und physik. Abhandl. über verschiedene Materien aus dem Reiche der Natur. Nürnb. 1784. Oct. Pag. 228-9.

bentere, saavel i Naturvidenskaben som i andre Ting, saa har man, og nogle, hvis Ord man ikke maa sværge paa at være Sandhed. Saaledes skriver da Hr. J. L. Ab Indagine:

""Et Hovedspørgsmaal er endnu i Henseende til den hele Jordklode at oplese, nemlig dette: har Naturen noget Sted ladet være Aabninger eller Lufthuller, som gaae igjennem hele Jordskorpen til den almindelige Mitt:r-hule? Dette Spørgsmaal er vanskeligt at besvare; man kan vel ikke gandske tilforladelig bekræfte det, dog kan man aldeles heller ikke benægte det; thi (nu kommer Beviset) der skal ved Bergen i Norge, ved et besynderligt Tilfælde, være fundet saadan en Aabning mellem tvende høje Klipper, da en Baccalaureus Theologiæ, som kalder sig Niels Klim, i Aaret 1665 foretog sig at vilde undersøge den dybe Hule, som var derunder, og til den Ende ved fire Daglejere lod sig hidse ned; men da Rebet gik itu, faldt han igjennem, og kom ned i en meget stor og viid Hule, hvor han traf en Sol tilligemed en Planet, som han kalder Nazar. Omstændighederne, og Personerne, som han nævner derved, gjør Fortællingen sandsynlig. Byen, hvorved Klipperne ligge, mellem hvilke han har ladet sig hidse ned, kaldes Sandvick, og han havde efter lærde Folks Raad udi Bergen, da han desuden sporede Lyst hos sig selv dertil, fattet den Beslutning, at begive sig ned igjennem Klippeaabningen; da han altsaa, efterat Rebet var gaaet itu, nødvendig maatte falde saalænge i dette dybe Mørke, indtil han endelig fandt en Udgang igjen, og faldt paa Planeten Nazar. Efterat han havde opholdt sig der i tolv Aar, er han igjen kommet op af samme Hul til Sandvick, og endelig bleven Klokker ved Korskirken i Bergen.""

"Hvor havde jeg gjerne vilde undet vor salig Holberg den Fornøjelse, at dette Skrift var udkommet i hans levende Live, at han selv kunde have læst det!"

Saavidt Fleischer. Hvad Undertegnede selv i denne og andre hidhørende Anledninger kunde have at sige, vil han gjemme, til Tid og Rum tilstæde ham, at levere de skyldige Noticer, og her blot nøjes med at anmærke, at i Niels Klim den baggesenske Oversættelse er brugt, hvis Værd ikke behøver hans Anbefaling.

Bakkehuset, den 10de August 1806.

K. R.





